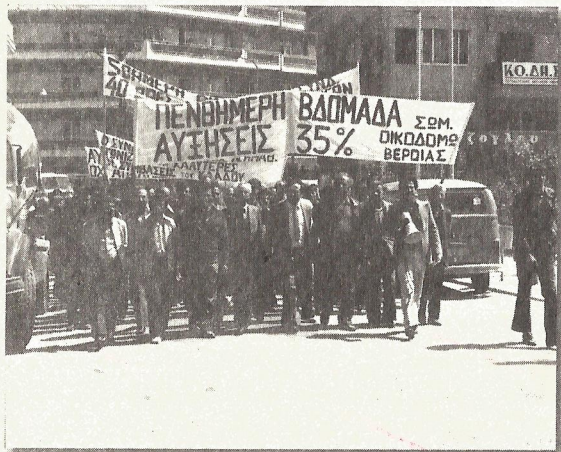
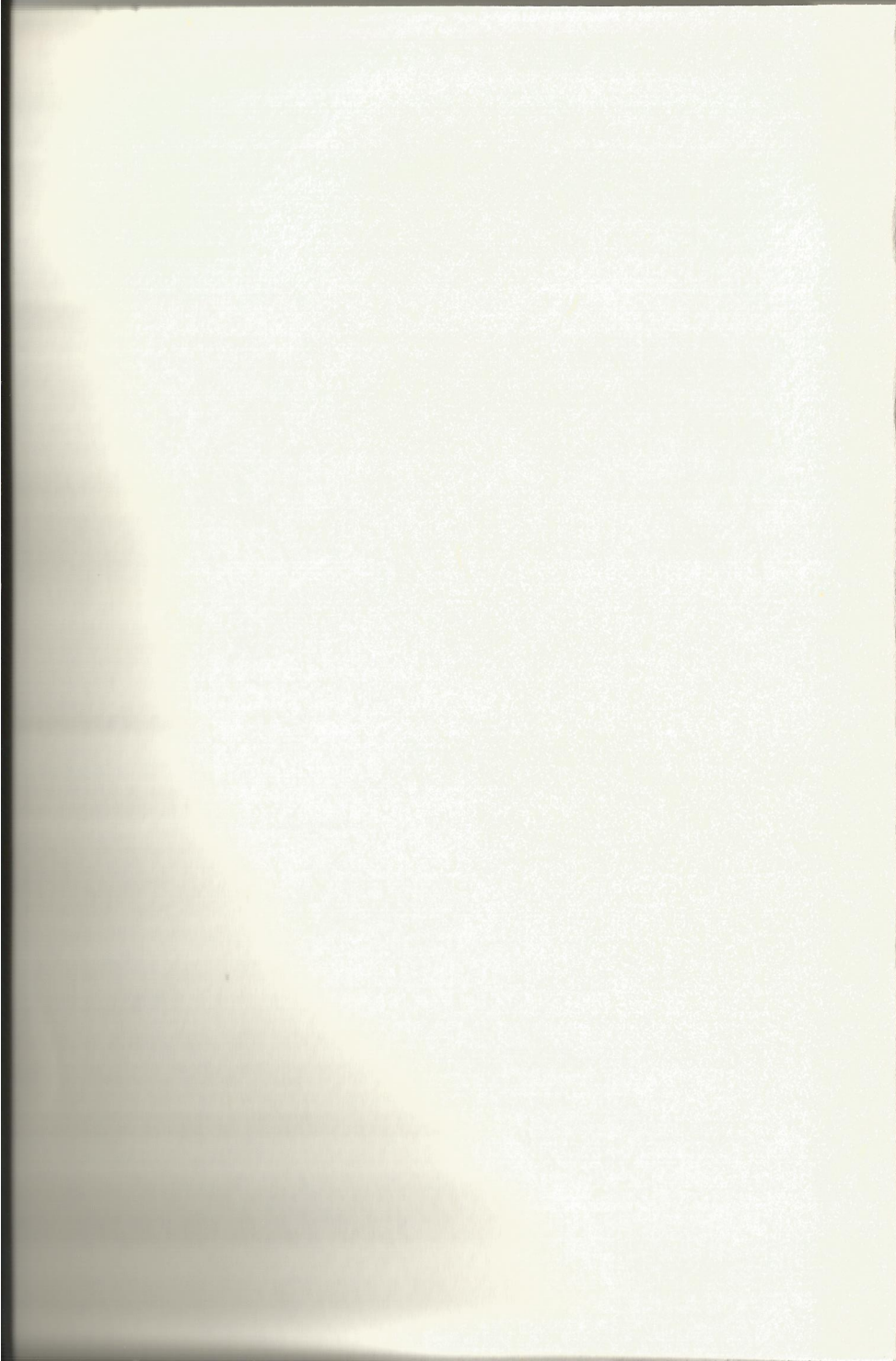

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΑΞΙΑΡΧΟΠΟΥΛΟΥ

50 ΧΡΟΝΙΑ ΑΓΩΝΕΣ

ΒΕΡΟΙΑ 2000

Faint, illegible text visible on the right side of the page, likely bleed-through from the reverse side.

Copyright
Γιώργος Ταξιαρχόπουλος
3ο χλμ. Βέροιας - Καλής Παναγιάς
τηλ. 0331 - 66947

Χθες βράδυ ψάχνοντας η Λίτσα στην τσάντα που ο πατέρας μας είχε τα χαρτιά του για κάποιο συμβόλαιο άνοιξε και διάβασε μονορούφι το βιογραφικό του σημείωμα που στις ώρες της μοναξιάς κάθισε κι έγραψε.

Επειδή τα κορίτσια και η ίδια συνταράχτηκαν στην κυριολεξία από το διάβασμα της ζωής του πατέρα με πίεσαν να γράψω και γω τη δική μου ζωή. Δεν ξέρω πόσες σελίδες θα μου πάρει και πόσο χρόνο. Απ' τη στιγμή που θυμάμαι τον εαυτό μου μέχρι σήμερα έζησα τόσο έντονα και αντιμετώπισα τόσες και τέτοιες καταστάσεις που σίγουρα λίγοι είναι οι άνθρωποι της δικής μου γενιάς για ανάλογη σύγκριση.

Γεννήθηκα το 1942 στη συνοικία της Παναγίας Περιβλέπτου. Ο πατέρας μου Βασίλης, γεννήθηκε και αυτός στο ίδιο σπίτι από τον παππού τον Κων/ντή, που ήταν απ' την Τριχοβίστα, το σημερινό Καμποχώρι, και τη γιαγιά τη Λισσάβο, το γένος Γκαλίτσιου, που είχε γεννηθεί στο Τσιόρνοβο.

Παντρεύτηκε την μάνα μου την Αθηνά Καραφέντζιου, που γεννήθηκε στη Βέροια, απ' τον παππού τον Γιώργη, τ' όνομα του οποίου έχω και γω και την γιαγιά τη Μαριγούλου, το γένος Ζωγιού. Η καταγωγή και του παππού και της γιαγιάς είναι απ' τη Μαρούσια, χωριό που το κάψανε οι Τούρκοι επειδή πήρε μέρος στην επανάσταση του 1822.

Ο πατέρας μου είχε δύο ετεροθαλή αδέρφια την Ευθυμία Σαΐνη, που πέθανε προπολεμικά και τον Μήτσο του Σαμαρά, έμπορο ποτών στη Βέροια παλιό κομμουνιστή που έκανε φυλακή στη Γυάρο, στη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου. Ο παππούς μου ο Κων/ντής έλαβε ενεργό μέρος στον Μακεδονικό αγώνα κουβαλώντας με το κάρο του πολεμοφόδια και άλλο υλικό απ' τις εκβολές του Καραϊσμάκ στην Τούμπα της Τριχοβίστας.

Αυτό που μου έμεινε από τον παππού τον Κων/ντή ήταν η σταθερή του άρνηση να ζητήσει στο βάλτο κλήρο σαν μακεδονομάχος παρά την έντονη πίεση της γιαγιάς Λισσάβος γιατί όπως έλεγε κανείς δεν τους υποχρέωσε να πολεμήσουν για τη λευτεριά το 'κανε επειδή το πίστευε και όχι επειδή περίμενε να του δώσει η πατρίδα (Το Ληνικό) όπως έλεγε αξιώματα και χωράφια.

Ο πατέρας πήρε μέρος στην Εθνική Αντίσταση και γλίτωσε παρά τριχα όταν τον συλλάβανε στην Κουλούρα με υλικό του ΕΑΜ. Ο αδερφός του ο Μήτσος, απ' τα κορυφαία στελέχη στην κατοχή, έπαιξε σημαντικό

ρόλο στην οργάνωση του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ.

Αλλά και τ' αδέρφια της μάνας μου, ο Γιάννης και ο Κώστας, ήτανε στον ΕΛΑΣ, ενώ ο Αντώνης χάθηκε στην Αλβανία.

Η γειτονιά που μεγάλωσα ήτανε σχεδόν κλειστή με κέντρο την Βυζαντινή εκκλησία της Παναγίας και γύρω-γύρω τα σπίτια που όλα σχεδόν ήτανε βακουφικά και πληρώναμε νοίκι στην εκκλησιαστική επιτροπή των Αγίων Αναργύρων.

Η σύνθεση της γειτονιάς ήτανε ανάμειχτη.

Εμείς, ο Κατσάμπας, ο Μέλιος, ο Καφέσας, ο Μουστάκας, ο Μελιούμης ήμασταν ντόπιοι Βεροιωτάδες. Ο Μέμης, ο Σούμπουρος και ο Χατζηνώτας ήταν βλάχοι. Ο Καραμήτσος ήταν Σλαβομακεδόνας, ενώ ο Σαμπλίδης, ο Καρασάββας, ο Παπάζογλου, η Μπογδαμπείδου ήτανε πρόσφυγες απ' τη Μικρά - Ασία και αμέσως έξω απ' το μαχαλά οι Χατζακίδες, ο Σαουλίδης, ο Εξερίδης, η κυρά Μάρθα ήτανε Πόντιοι.

Εκτός απ' τα παιδιά των οικογενειών αυτών που ήταν στη δική μου ηλικία, στον ίδιο μαχαλά μεγάλωσαμε και με τα παιδιά του Ρούσου, του Γκιρτσή του ακτινολόγου, του Γεωργιάδη του Μιχάλη του Ματζάνη, του Χριστίδη του Ελευθεριάδη, του Γούτα, του Διαμαντόπουλου. Ο πατέρας μου ήτανε μάγειρας, ο Κατσάμπας και ο Καραμήτσος παπουτσήδες, ο Μέλιος και ο Σαμπλίδης οικοδόμοι, ο Παζογλου ξυλοκόπος, ο Σούμπουρος αγωγιάτης, ο Καρασάββας γανωτής, ο Μελιούμης και ο Καταραχιάς αγρότες, ο Γκαϊντατζής και ο Χατζάκης έμποροι, ενώ ο Χατζηνώτας ήτανε επαγγελματίας πολιτικός. Χαρακτηριστικοί τύποι του μαχαλά ήτανε οι δύο χαμάληδες ο Αργύρης ο Καφέσας και Μέρκος ο Κουφωγιάγκος που είχανε μόνιμα στην πλάτη το σαμάρι για τα χαμαλίκια. Η βασική αλάνα που παίζαμε παιδιά ήτανε το ΠΙΚΠΑ και η σημερινή οδός Μπιζανίου που ήτανε τότε με χώμα και είχε μετατραπεί σε μόνιμο γήπεδό μας.

Στο παιχνίδι σύντροφος και προστάτης ήτανε ο αδερφός μου ο Τάκης, μεγαλύτερος 3 χρόνια από μένα. Η Έφη μας γεννήθηκε το 1949 τη μέρα που απολύθηκε ο πατέρας απ' την Εθνοφρουρά ενώ η μάνα μου δύο χρόνια νωρίτερα είχε γεννήσει στο σπίτι πάλι με μαμή, τη θεία Γίτσena, δύο δίδυμα κορίτσια που σε λίγες μέρες πέθαναν. Ο πατέρας μόλις γύρισε άνοιξε πάλι ταβέρνα κάτω απ' του Κόγια το σπίτι πίσω απ' τον Αγιαντώνη και είχε εκεί την αφετηρία των αυτοκινήτων για τα Ζερβοχώρια και το Βάλτο. Αργότερα έγινε το ΚΤΕΛ και φεύγοντας το πρακτορείο από μας, η δουλειά του πατέρα σταμάτησε σχεδόν τελείως. Έτσι το 1951 αναγκάστηκε να πάει μάγειρας στην παιδόπολη της Δοβράς απ' όπου συνταξιοδοτήθηκε 21 χρόνια μετά.

Εγώ στα χρόνια αυτά μεγάλωνα μέσα στη στέρηση και στη φτώχεια. Μαζί με τον αδερφό μου είχαμε κάνει δύο νταμπλάδες με λουρί που το

κρεμούσαμε απ' τον σβέρκο και πουλούσαμε φιστίκια στον "Παράδεισο" εξοχικό κέντρο εκεί που τώρα είναι η παιδική χαρά δίπλα στους Άγιους Αναργύρους. Εγώ πήγαινα τις Κυριακές και στο γήπεδο που τότε ήτανε ανοιχτό από παντού και σταμάτησα όταν κάτι παιδιά μου ρίξανε κάτω τον νταμπλά και μου πήρανε τα φιστίκια. Στην Πέμπτη και Έκτη Δημοτικού πήγαινα στο ΚΤΕΛ και κουβάλαγα βαλίτσες αλλά δεν τα κατάφερα επειδή ήμουν πολύ αδύναμος και κουραζόμουν εύκολα. Αυτή την περίοδο πέρασα και την αδενοπάθεια λόγω υποσιτισμού.

Το 1954 τελείωσα το 6^ο Δημοτικό Σχολείο και για πρώτη φορά έπιασα δουλειά σανμπογιατζής στο συνεργείο του Κώστα του Σκράπαρη ενός ανθρώπου που λες και γεννήθηκε γι' αυτή τη δουλειά. Ζωγράφιζε, έκανε ταπετσαρίες στους τοίχους, έγραφε τις νταμπέλες των μαγαζιών και έπαιζε κιθάρα και τραγουδούσε. Στην κατοχή και λίγο μετά έπαιζε με τον Βασίλη τον Τσιτσάνη. Ο Κώστας ήτανε αυτός που μ' έκανε ν' αγαπήσω τη δουλειά του μπογιατζή και μ' έμαθε πολλά μυστικά της τέχνης.

Πριν με πάρουν εξορία είχαμε γίνει συνέταιροι αλλά ήδη αυτός και ο Ηλίας ο αδερφός του είχανε γίνει αλκοολικοί και πέθαναν απ' το πιστό.

Τα παιχνίδια μας στη γειτονιά ήταν η μπάλα, το χάσιμο, ο πόλεμος με σφαίρες αληθινές, το κρυφτό και η σκλέντζα. Μπάλα παίζαμε μπροστά στο άσυλο με δύο ομάδες που χωριζόμασταν μέσα απ' την ίδια γειτονιά. Όλοι θέλαμε να χουμε μαζί μας στην ομάδα τον Μπάμπη του Ελευθεριάδη για τερματοφύλακα και τον Λάλακο το Ματζανή για σέντερ φορ. Ο Λάλακος, ιδιαίτερα ήταν ποδοσφαιρικό ταλέντο που στην πορεία χάθηκε γιατί ακολούθησε στρατιωτική καριέρα.

Το χάσιμο παίζότανε σε δύο ομάδες. Η μια απ' τις δυο κρυβότανε νύχτα στις αυλές ή τα υπόγεια της γειτονιάς και η άλλη έψαχνε να τους βρει. Στον πόλεμο είχαμε αληθινά όπλα που τα φτιάχναμε μόνοι μας. Οι αδερφοί Ρούσου είχαν αρπάξει απ' τους Εγγλέζους αρκετές σωλήνες νερού. Η σωλήνα θύλιαζε η μια με την άλλη με αρσενικό-θηλυκό. Λίγο πιο πέρα απ' το σημείο της ένωσης κόβαμε το σωλήνα και τον στεριώναμε πάνω σε κοντάκι που το φτιάχναμε μόνοι μας. Στηρίζαμε πολύ καλά το σωλήνα με το κοντάκι τυλίγοντας και στα δύο μπόλικο σφιχτό σύρμα. Μέσα στο σωλήνα βάζαμε ένα στρόγγυλο ξύλο από κακαβιά που είχε στη μέση μπροστά βαλμένο ένα καρφί. Στο πίσω μέρος του ξύλου κάμαμε ένα δόντι για να σκαλώνει πίσω στο κοντάκι. Το ξύλο αυτό με το καρφί το αγκαλιάζαμε μ' ένα λάστιχο από σαμπρέλα αυτοκινήτου. Έτσι αφού βάζαμε μέσα τη σφαίρα τεντώναμε το λάστιχο με το ξύλο και το σκαλώναμε στο κοντάκι. Στηρίζοντας καλά στον ώμο μας το όπλο σηκώναμε με το νύχι σιγά-σιγά το ξύλο και όταν αυτό ξεσκάλωνε χτυπούσε με δύναμη πάνω στο καψούλι και η σφαίρα έσκαγε. Βέβαια απ' τις σφαίρες

βγάσαμε τα μολύβια.

Μεσ' την αυλή του ΠΙΚΠΑ είχε κάτι τεράστιες βερικοκιές. Τα βερίκοκα είχαν αρχίσει να ροδίζουν από νωρίς. Τά 'χα σημαδέψει και τη νύχτα πήρα το όπλο και χωρίς να βγάλω τα μολύβια πήγα κάτω απ' τη βερικοκιά και σημάδεψα το κλωνάρι με τα βερίκοκα. Μόλις πυροβόλησα ακούω μια φωνή απ' το δέντρο μέσα "σιγά ρε μαλάκα θα με φας ζωντανό". Ήταν ο Σάββας ο Παπάζογλου, που είχε πάει νωρίτερα από μένα και προσπαθούσε να τα φτάσει ανεβαίνοντας στην κορυφή.

Κρυφτό παίζαμε όταν νύχτωνε με τα κορίτσια της γειτονιάς έχοντας τα πρώτα ερωτικά σκιρτήματα. Η Σκλέντα ή αλλιώς Τσουλικ-Τσουμακ ήταν μια μικρή και μια μεγάλη βέργα που χωρίς να πιάνουμε τη μικρή με το χέρι προσπαθούσαμε να τη σηκώσουμε και χτυπώντας τη να τη στείλουμε όσο πιο μακριά μπορούσαμε. Εγώ και ο Τάκης επειδή είχαμε βαρέλια για τ' αμπέλι όταν κάποιος χαλούσε παίρναμε τα στεφάνια και παίζαμε μ' αυτά κάνοντάς τα τροχούλια που τα δίναμε κίνηση με ειδικά φτιαγμένο σύρμα.

Το Πάσχα μαλώναμε ποιος θα πάρει το μεγάλο κλειδί απ' το σεντούκι της γιαγιάς. Σ' αυτό δένανε σύρμα που στην άκρη του είχε καρφή. Αφού τρίβαμε 6 σπύρτα ρίχναμε το φαρμάκι μέσα στην τρύπα. Βάζαμε κατόπιν στην τρύπα το καρφή και χτυπώντας το στον τοίχο έκαμνε ένα τρομερό θόρυβο ξεσηκώνοντας τη γειτονιά. Όσοι δεν είχαμε κλειδί φτιάχναμε την τρακατρούκα με το βλήμα της σφαίρας αφού αδειάζαμε από μέσα το μολύβι. Κάτω απ' τον "Παράδεισο" ένα πρωί βρήκα αρκετές σφαίρες περίστροφου. Αντί να βγάλω τα μολύβια τις τοποθέτησα όπως ήταν στον τοίχο του ΠΙΚΠΑ τις τύλιξα με σουπί κι έβαλα φωτιά.

Σε λίγο άρχισαν να σκάνε η μία μετά την άλλη και να φεύγουν σε διάφορες κατευθύνσεις. Τρομοκρατήθηκα και έτρεξα να κρυφτώ στον αχερώνα. Τα μαντάτα όμως έφτασαν γρήγορα στη μάνα μου που με τράβηξε έξω στην αυλή και με μαύρισε στο ξύλο ικανοποιώντας έτσι τους τρομοκρατημένους γείτονες που ήλθαν να διαμαρτυρηθούν. Κάτω απ' το δρόμο δίπλα απ' του Βουζουλίδη ήταν το σπίτι ενός Ρώσου Εμιγρέ του Λεφτσένκο που ήτανε τοπογράφος. Εμείς στη φαντασία μας τον βλέπαμε σαν το τέρας της Αποκάλυψης γιατί λέγανε οι μεγάλοι ότι είχε σιδερένιες γροθιές και μ' αυτές βασάνιζε και σκότωνε τους κομμουνιστές. Στο οικόπεδο του Λεφτσένκο ήταν το καταφύγιο της γειτονιάς και όταν χτυπούσαν οι σειρήνες μας έπαιρναν οι μάνες μας και τρέχαμε να μπούμε εκεί. Μέσα στο καταφύγιο ο Εμιγρές μάζευε το χειμώνα τις κυψέλες απ' τα μελίσοια. Μια μέρα εγώ και ο Βάσος του Γεωργιάδη μπήκαμε κρυφά στο καταφύγιο και ανοίξαμε το καπάκι απ' την κυψέλη για να τραβήξουμε την κερήθρα. Και έγινε ο χαμός. Αγγρίεψαν οι μελίσοες και άρχισαν να

μας τοιμπάνε. Αν δεν βάζαμε τις σήτες πάνω απ' τα μούτρα μας θα μας είχανε ξεκάνει.

Πολλές ώρες στο μαχαλά τις περνούσαμε κάνοντας χάζι με τα περισσότερια. Οι πιο καλοί περισσότεραδες ήταν ο Νικολάκης, ο Μέλιος και ο Γιώργος ο Σίμος, που και σήμερα ακόμη στην ταράτσα του διατηρεί περισσότερια. Η πιο καλή ράτσα τότε ήτανε τα Ντουνέκια που όταν τα κατεβάζαμε ερχότανε κάτω με κουτρουβάλες. Ενώ τώρα βλέπω ότι όλοι οι περισσότεραδες έχουνε βούτες. Τις βούτες ποτέ δεν τις συμπάθησα και αναρωτιέμαι γιατί οι περισσότεραδες μας αντικατέστησαν τα ντουνέκια με τις βούτες. Εγώ περισσότερια είχα ένα μικρό διάστημα και αυτά συνεταιρικά με το Μάκη το Βύζα. Από μικρός όμως είχα ξεκινήσει μ' ένα ζευγάρι κουνέλια. Στην αρχή τα έκανα κλουβιά αλλά αργότερα που πολλαπλασιάστηκαν ήταν ελεύθερα και κυκλοφορούσαν μέσα στο αχούρι και τον αχερώνα με εκατοντάδες λαγούμια που ήταν αδύνατο να τα ελέγξω. Την άνοιξη, το καλοκαίρι και το φθινόπωρο τα βόλευα από τροφή με κλαδιά και χόρτο. Ο χειμώνας ήτανε το ζόρι. Όσες φορές κατέβαινα με το τσουβάλι και έκλεβα απ' τους μπαξέδες λάχανα να τα ταΐσω ποτέ δεν γλιτώνω απ' τον Αργύρη τον αγροφύλακα. Έτσι αναγκαζόμουν για να γλιτώσω τη μήνυση να του πηγαίνω κάθε φορά ένα κουνέλι γδαρμένο. Στην ταβέρνα του Θανάση δίπλα απ' το μπάσκετ που συνήθως το κάνανε σαλμι και το τρώγανε μαζί με τους μπαξεβανέους που τους έπαιρνα τα λάχανα.

Όταν σταματούσε το σχολείο με τις δραχμές απ' τη πρώτη βαλίτσα που κουβαλούσαμε στο πρακτορείο τρέχαμε κατ' ευθείαν στο Λιανοβρόχι στη δέση του Μπαρμπαντώνη του Ρήγα. Πήγαίνα κρυφά απ' τη μάνα μου γιατί δεν μ' άφηνε. Δεν μπορούσα όμως να κρυφτώ γιατί όταν γύριζα στο σπίτι για να το διαπιστώσει τραβούσε μια γραμμή με το νύχι της πάνω στο πόδι. Αν η γραμμή άφηνε άσπρο σημάδι ήταν βέβαιο ότι ήμασταν στα ποτάμια. Και τότε το κατσάδιασμα ή και το ξύλο ήταν στην ημερήσια διάταξη.

Το σπίτι του Μπάρμπα Μελίου ήταν 30 μέτρα πιο μπροστά.

Απ' το νάρθηκα της Περιβλεπτης, μέσα στο Άγιο Βήμα της εκκλησίας δεξιά απ' την Άγια Τράπεζα είχε μία πορτούλα. Ανοίγοντάς την έχασκε ένα σκοτεινό μπουντρούμι βαθύ. Δεν είχε σύρμα να κατεβείς. Στο μαχαλά λέγανε ότι εκεί κατέληγε ο υπόγειος δρόμος που κυκλοφορούσε η Βασίλισσα Βεργίνα. Η αλήθεια κατά τη γνώμη μου είναι ότι μάλλον θα υπήρχε κάποιο λαγούμι που συνέδεε μυστικά τη γειτονιά μας μ' αυτήν του Αγίου Σωτήρα. Κι αυτό γιατί ο Μπάρμπα Θανάσης είχε στήσει το αποχωρητήριο στο πίσω μέρος του σπιτιού και χρόνια ολόκληρα εξαφανιζότανε τα νερά και οι ακαθαρσίες χωρίς να έχει ανοίξει βόθρο. Ώσπου μια μέρα η θυγα-

τέρα του η Γεωργία καλή της η ώρα αρχιεργάτρια τότε στη φάμπρικα του Χατζηνικολάκη όταν μπήκε στο αποχωρητήριο αυτό υποχώρησε και έφυγε σε βάθος 5 μέτρων. Την Γεωργία τη βγάλανε με τα σχοινιά αλλά και λίγο παραπέρα όταν θελήσανε να χτίσουν το σπίτι του Ε. Ζάχου του Μακεδονομάχου και άνοιξαν λάκκο να σβήσουν τον ασβέστη, αυτός εξαφανίστηκε και οι μάστοροι δεν βρήκανε τίποτα το πρώι. Το σημείο που λέμε είναι πίσω ακριβώς απ' την Αγροτική Τράπεζα στον ακάλυπτο χώρο και σε ευθεία με το Βυζαντινό μνημείο. Όταν άνοιξε ο πατέρας μου το μαγαζί στην αγορά δεν υπήρχαν ποτήρια. Το γυαλάδικο του Μποδοσάκη έστελνε μόνο τζάμια που από κάποια τεχνική ανωμαλία παρουσίασαν διάφορες σκιές. Οι καλοθελητές διαδίδανε στον αφελή κοσμάκη ότι είναι διάφοροι άγιοι που παρουσιάζονται να μας σώσουν. Θυμάμαι που στο 6^ο Δημοτικό όταν ήλθανε τα τζάμια και αντικατέστησαν τα χαρτόνια απ' τα παράθυρα παρουσιάστηκε δήθεν η Παναγιά.

Επειδή ως γνωστό το 6^ο Δημοτικό Σχολείο ήταν στρατόπεδο των Πουλικών που εκεί βασάνισαν και σκότωσαν τους Έλληνες πατριώτες. Η συγκίνηση ήταν μεγαλύτερη. Έτρεχαν οι γυνακούλες χαροκαμένες απ' τον πόλεμο, οι περισσότερες να προσκυνήσουν το θαύμα της Παναγίας που φάνηκε στα τζάμια του σχολείου, ανάβοντας κεριά και αγοράζοντας χαμαϊλιά και κομποσκίνια από αγιογδύτες κι απατεώνες ψευτοκαλογέρους.

Οι Σιχ Ινδοί που υπηρετούσαν στον Αγγλικό στρατό όταν πήγαιναν στο αποχωρητήριο παίρνανε μαζί τους και ένα μπουκάλι μπύρας που το γέμιζαν νερό. Όταν τελείωνε η ανάγκη τους και πλενότανε πετούσαν δίπλα το μπουκάλι. Αυτά τα μάζευε ο Τάκης μας και τα 'φερνε στο μαγαζί. Ο πατέρας πιο κάτω, απ' το λαϊμό του μπουκαλιού τύλιγε σχοινί κυρωμένο και το βαζε φωτιά. Όταν καιγόταν το φυτίλι και ζεσταινότανε το γυαλί τότε με μια απότομη κίνηση έσπανε στα δύο το μπουκάλι και το κάτω μέρος γινότανε ποτήρι. Αφού το 'τριβε πάνω στο μάρμαρο το ζεμάτιζε και το 'βαζε στο ράφι έτοιμο να το σερβίρει στους πελάτες. Πήγαμε να κάνουμε και μεις το ίδιο κόλπο για να πουλήσουμε ποτήρια και σ' άλλες ταβέρνες που είχαν μεγάλη ανάγκη αλλά δεν τα καταφέραμε. Σπάσαμε τα μπουκάλια και κάψαμε τα χέρια μας. Όταν μεγάλωσα ρώτησα τον πατέρα πως σ' αυτόν δεν σπάνανε τα μπουκάλια και γινότανε ποτήρια. Μου 'πε το μυστικό. Έπρεπε ν' αφήνουμε το μπουκάλι λίγο να ξεπυρίσει και μετά να το χωρίσουμε στα δύο. Κρίμα. Αν ξέραμε τότε αυτό το μυστικό θα βγάλαμε ένα γερό χαρτζιλίκι. Κάνανε όλοι κρα τότε για ποτήρια.

Το φθινόπωρο του 1954 έδωσα εξετάσεις και πέρασα στο Γυμνάσιο.

Από την αρχή αντιμετώπισα πρόβλημα προσαρμογής γιατί από χαρακτηριστήρα έμεινα απείθαρχος και είχα μεγαλώσει λεύτερος χωρίς καταπίε-

ση και περιορισμούς. Ο περιορισμός των μαθητών απ' τις 8 το κουρεμένο κεφάλι το καπέλο με την κουκουβάγια η κινηματογραφική απαγόρευση ο υποχρεωτικός εκκλησιασμός και ο έντονος αντικομμουνισμός αυτής της περιόδου ήτανε πράγματα που δεν μπορούσα να τ' αντέξω.

Η απογευματινή δουλειά στην οικοδομή μετά το σχολείο δεν ήτανε μόνο θέμα οικονομικής επιβίωσης αλλά και εσωτερικής ανάγκης να ξεφύγω απ' όλο αυτό το στημένο σκηνικό της καταπίεσης που μεθοδικά είχανε στήσει στην πόλη μας οι κυβερνώντες μετά τον εμφύλιο. Μέχρι το 1956, που έγιναν οι εκλογές με επικεφαλής απ' την μια τον Καραμανλή και απ' την άλλη τη Δημοκρατική Ένωση μ' ενωμένες τότε όλες τις Δημοκρατικές δυνάμεις. Εγώ μεγάλωνα ανάμεσα στο σχολείο και στη δουλειά παρέα με οικοδόμους που πρόσφατα είχαν γυρίσει απ' τη Μακρόνησο ή τις φυλακές και παρά τον έντονο χαφιεδισμό είχανε το κουράγιο να λένε τις ιδέες τους και να παλεύουν σιγά-σιγά για να στήσουν τα συνδικαλιστικά όργανα. Αρχιμάστορας αλλά και παλίκaros αυτή την δύσκολη εποχή ο Μαστρονικόλας Διακοκωνσταντής αυτός που έχτισε απ' την αρχή ως το τέλος την καινούργια εκκλησία των Αγίων Αναργύρων. Αναλαμβάνει Πρόεδρος του Σωματείου οικοδόμων Βεροίας «Ο Άγιος Παντελεήμων» και μαζί με τον Αντώνη τον Τολιόπουλο τον Τάκη τον Μάντζο τον Λιάκο τον Ηλία τον Στέλιο τον Δέτσικα και άλλους που μου διαφεύγουν, αρχίζουν την οργάνωση των οικοδόμων και λίγο αργότερα ο Αντώνης ο Μαργαρίτης ο Ανέστης ο Ανδρεάδης ο Πιπερίδης ο Ανδρόνικος ο Χαλατσιδής ο Ανδρέας αποτελούν τον κύριο κορμό της συνδικαλιστικής οργάνωσης. Εγώ ζω από πολύ κοντά όλη αυτή την κοσμογονία μετά την ήττα του '49.

Στις εκλογές του '56 είμαι ο νεότερος νεολαίος στο εκλογικό κέντρο που είχε στηθεί στο πατάρι του καφενείου της Χαρίσαινας.

Εκεί πέρα απ' τα στελέχη των Φιλελευθέρων και της ΕΠΕΚ τη δουλειά του εκλογικού κέντρου τη βγάζει ο Γιώργης ο Γάπας το ικανότερο οργανωτικό στέλεχος που γνώρισα ως τώρα. Ο Μπάρμπα Σίμος και ο Σταύρος ο Γερασιμίδης που προέρχονται απ' την ΕΔΑ και βοηθούν την υπόθεση της Δημ. Ένωσης. Απ' τις εκλογές η Δημ. Ένωση βγαίνει πρώτη σε ψήφους και ο Καραμανλής πρώτος σε έδρες και σχηματίζει κυβέρνηση.

Εγώ μπαίνω πια στην εφηβεία και αρχίζουν τα πρώτα ερωτικά σκιρτήματα. Το τμήμα μας στο Γυμνάσιο είναι μικτό μισά αγόρια μισά κορίτσια. Έτσι στους περισσότερους μας δίνεται η δυνατότητα να κάνουμε δεσμούς ευκολότερα απ' τους συνομήλικούς μας. Τα φλερτ αυτά του σχολείου στο σύνολό τους δεν είχανε ολοκληρωμένο τέλος. Κι όμως κάθε φορά που γυρίζω σ' αυτή την περίοδο της ζωής μου με μεγάλη συγκίνηση αναπολώ τα περασμένα.

Εμείς στο σχολείο παρά την τρομοκρατία στήνουμε τις πρώτες οργανώσεις νεολαίας. Η δομή τους είναι ανά τριάδες χωρίς όμως να γνωρίζουμε πέρα από τους τρεις μας τα μέλη των άλλων τριάδων που ήταν οργανωμένοι στο Γυμνάσιο.

Στη δική μου τριάδα εκτός από μένα ήταν ο Γρηγόρης ο Βαγόπουλος που σπούδασε δικηγόρος και έγινε Υποθηκοφύλακας στην πορεία και ο Μπάμπης ο Αρχιτικανίδης απ' τα Παλατίσια που έγινε γιατρός ενώ την επαφή την είχα εγώ με καθοδηγητή τον Μπάρμπα Σπύρο τον Γερασιμίδη.

Έτσι όταν για το Μάη του '58 προκηρύχθηκαν οι εκλογές οι νεολαίοι της ΕΔΑ που πήραμε μέρος ξεπέρασαν τους 200.

Οι εκλογές του '58 έβγαλαν την ΕΔΑ Αξιωματική Αντιπολίτευση και αμέσως μετά άρχισε το κυνηγητό απ' την Ασφάλεια. Για να τρομοκρατήσουν τους μαθητές αλλά πιο πολύ τους προοδευτικούς καθηγητές ερχόταν οι Ασφαλίτες στη διάρκεια του μαθήματος και μας σέρνανε στην ασφάλεια, αφού πέρνανε τις αρνητικές απαντήσεις μας ξυλοφορτώνανε και δαρμένους μας ξαναφέρνανε στο σχολείο.

Φίλοι μου στα μαθητικά μου χρόνια ήταν ο Γιώργος ο Τσιτινίδης ο Λάκης ο Κυριακόπουλος ο Στέφανος ο Φλιούκας ο Θανάσης ο Μαχαίρας και ο Στέλιος ο Αράβας ο Γιώργος ο Τσάμης και ο Γιάννης Σούμπουρος. Μαζί πρωτοπήγαμε στα ταβερνάκια της εποχής και περισσότερο σ' αυτά που έδιναν περισσότερα πιάτα μεζέ στο πενηνταράκι.

Πρώτος ερχόταν ο Νίκος ο Ζάνας παλαιίμαχος ποδοσφαιριστής του Βερμίου που χρέωνε 4 δρχ. το πενηνταράκι και έβαζε 6 πιατάκια μεζέ εκτός απ' το ψωμί. Το μαγαζί του πριν φύγει μετανάστης στη Γερμανία ήτανε στην οδό Μητροπόλεως πιο κάτω απ' το Δεσποτικό. Μετά ερχόταν ο Καρπος με το Μήτσο που η ταβέρνα τους ήτανε στη στοά του Πάνθεον κάτω απ' το Εργατικό Κέντρο. Χρέωνε 5 δρχ. το πενηνταράκι και ανάμεσα στα μεζεδάκια πάντα είχε ένα πιατάκι με τας-κεμπάπ. Είναι τόσο έντονη η ανάμνηση των μεζεδών από τα ταβερνάκια της εποχής γιατί δεν ήτανε μακριά ο καιρός που όταν έβγαине ο Τόλης με τη μαρμελάδα και το βούτυρο στη φέτα του το φτύνανε και το παιδί κλαίγοντας την πετούσε και τότε ορμούσαμε και την αρπάζαμε μέσα από τα χώματα και την τρώγαμε. Ή η εποχή που οι Αμικίδες Ινδοί Σιχ μας σάπιζαν στο ξύλο πίσω απ' τα Τολ που τώρα είναι το μουσείο επειδή προσπαθούσαμε να τους πάρουμε μια κουραμάνα. Στη συνοικία μας παρόλο που οι αποθήκες της Ούντρα ήτανε ουλαμός των ρούχων στην εκκλησία της Αγίας Βαρβάρας και των τροφίμων στην αυλή του ΠΙΚΠΑ ποτέ δεν μας δίνανε τίποτε. Κάτι σόλες που τελικά βάλουμε στο χέρι και τις πήγαμε στον Κατσαμπά δεν μας έδωσε τίποτε γιατί ήτανε καμένες. Τους δε μπακαλιάρους και τα γάλατα που υπεύθυνος ήτανε ο Λυράκης τα μοίραζε μόνο σ' αυτούς που ήταν

οργανωμένοι στη Χριστιανική Ένωση και έτσι πολλά παιδιά που σε εκείνη την περίοδο στρατολογήθηκαν από παραθρησκευτικές οργανώσεις είχαν σαν ξεκίνημα τα τρόφιμα της Ούντρας του Λυράκη. Ο γιος του που ήτανε λίγο μεγαλύτερος από μένα μου είχανε πει ότι ήτανε ο παπάς που ερχότανε στη Γυάρο κάθε τόσο για να ξομολογήσει δήθεν τους εξόριστους, ενώ είναι βέβαιο ότι προσπαθούσε να τους αποσπάσει δηλώσεις μετανοίας. Δεν έτυχε όμως να τη διασταυρώσω αυτή την πληροφορία γι' αυτό και το αναφέρω με επιφύλαξη.

Στα χρόνια αυτά του σχολείου γνώρισα έναν ακόμη φίλο μεγαλύτερο από μένα που καθόμασταν στο ίδιο θρανίο παλιό αετόπουλου των Γρεβενών στην Εθνική Αντίσταση αλλά και τίμιο μαχητή της Ορθοδοξίας τον Αρίστο Κυρατζή.

Γράφτηκε στο γυμνάσιο επειδή ήθελε να γίνει παπακαλόγερος και να πάει για Δεσπότης. Στην εποχή που σπούδασε κοιμότανε στο δωματάκι του νεκροταφείου ή στο νάρθηκα της Παναγίας Δεξιά. Ο Αρίστος έγινε μετά Αμβρόσιος είχε μια λαμπρή πορεία σαν κληρικός και ίσως γι' αυτό παρά τις προσπάθειές μου και όλης της πόλης και του Νομού δεν έγινε Δεσπότης.

Σ' αυτή την περίοδο ο Τάκης ο αδερφός μου που δούλευε βοηθός στο φορτηγό του Μακαμτζή και φέρνανε πορτοκάλια από την Άρτα κλείστηκαν τρεις μέρες στην Κατάρρα και όταν έφτασε στη Βέροια τον βάλουμε αμέσως στο νοσοκομείο γιατί είχε πιάσει παράτυφο και γλίτωσε από θαύμα. Ο μισθός του πατέρα μου ήταν 756 δρχ. το μήνα. Η αρρώστια του Τάκη μας τον είχε καταχρεώσει και έτσι εγώ ήταν αδύνατον να συνεχίσω το σχολείο. Τα παράτησα και πήγα στον Σωτήρη το Σπανό σαν κάλφας μπογιατζής.

Με το μεροκάματο που έβγαζα τα παλεύαμε στο σπίτι ενώ ο μισθός του πατέρα ξεχρέωνε το σπίτι και το οικοπέδο στο Βακούφι που ύστερα από αγώνες με επικεφαλής τον Νίκο Ασλάνογλου που ήταν για πολλά χρόνια και Πρόεδρος του Εργατικού Κέντρου καταφέραμε ν' αποσπάσουμε απ' το Βακούφι. Ένα χρόνο έκανε περίπου να συνέλθει ο Τάκης μετά όμως έπιασε δουλειά και σε λίγο έφυγε για στρατιώτης.

Η δουλειά του μπογιατζή είναι εποχιακή. Δεν υπήρχαν τότε νέες οικοδομές για να δουλέψουνε το χειμώνα. Έτσι αφού πέρασα ένα πολύ δύσκολο χειμώνα στις αρχές του '60 έπιασα δουλειά στην κατασκευή του αρδευτικού δικτύου στην περιοχή της Μπρανιάτας και του Σταυρού σαν σημειωτής κοντά στον Μπάρμπα Κοσμά τον κουφό έναν εργοδηγό με τρομερές ικανότητες.

Στη δουλειά ο Μπάρμπα Κοσμάς με πήρε επειδή με το γιο του το Σοφοκλή –που πολλά χρόνια τώρα είναι στον Καναδά- ήμασταν πολύ φί-

λοι. Όλοι οι άλλοι όμως που πιάνανε δουλειά στο έργο παίρνανε σημείωμα από τη Γυόλα την αδερφή του Βουλευτή της ΕΡΕ Χατζηδημητρίου. Με σημειώματα ερχότανε και αυτοί που γράφτηκαν στο νέο Εργατικό Κέντρο που ίδρυσαν ο Βασίλης Χατζηευστράτογλου και ο Πάνος Γιαννακάκης διασπώντας το ενιαίο μέχρι τότε Εργατικό Κέντρο Βέροιας επειδή τις εκλογές είχε κερδίσει ο Νίκος Ασλάνογλου, συνδικαλιστής του κόμματος των Φιλελευθέρων.

Στις αρχές του Μάη ένα μεσημέρι ήλθε στο караβάνι ο Μπάρμπα Κοσμάς και μου είπε ότι είμαι ο μόνος που δεν έχω σημείωμα στη δουλειά. Μου είπε να πάω στη Γυόλα ή το Γιαννακάκη και να πάρω σημείωμα αλλιώς είναι υποχρεωμένος να με διώξει. Εγώ του αρνήθηκα κατηγορηματικά και την άλλη μέρα δεν μ' άφησαν ν' ανέβω στην καρότσα. Τη θέση μου είχε πάρει ο Κακούλης ο Θανάσης, που ενώ οι Κακούληδες ήταν απ' τα παλικάρια της αντίστασης, ορισμένοι απ' αυτούς πέρασαν με τη Δεξιά και γίνανε Γενίτσαροι.

Ξαναγύρισα στο Γιαπί και έπιασα δουλειά στον Αντώνη Μαργαρίτη, παλαιό στέλεχος του Κ.Κ.Ε, αλλά πάντα με ιδιαιτερότητες και προβλήματα.

Στον Αντώνη δούλεψα μέχρι το Δεκέμβρη και στις εκλογές του Σωματείου το Γενάρη μήνα έβαλα υποψηφιότητα, αλλά δεν εκλέχτηκα.

Η χρονιά που μπήκαμε, το 1961 δηλαδή, είναι σημαδιακή. Ο πατέρας μέσω της προϊσταμένης του Εύας που είχε πρώτο ξάδερφο τον Νικολαΐδη, Διευθυντή της ΕΣΗΕΜ με βρήκε δουλειά. Στο Κλειδί σαν σημειωτή στο έργο ανύψωσης αντιπλημμυρικού αναχώματος του Αλιάκμονα. Μαζί με τον Σπύρο, βοηθό χειριστή από τη Βέροια, που τώρα έχει το μανάβικο Κονίτσης και Τρεμπεσίνας γωνία, νοικιάσαμε σπίτι στο Τσινάφορο απ' το Θανάση το μπακάλη και τη Βαίτσα τη γυναίκα του, μια πανέξυπνη Ρουμλουκιώτισσα που είχε βάλει στόχο να μας παντρέψει οπωσδήποτε. Δεν είχα συμπληρώσει 3 μήνες στη δουλειά και πάλι τα ίδια. Θέλανε χαρτί απ' την ΕΡΕ. Έτσι πριν αυτοί προλάβουν να με διώξουν έφυγα μόνος και ξανάπιασα δουλειά στο γιαπί απ' το οποίο δεν έφυγα ποτέ ξανά.

Το 1961 είναι χρονιά βουλευτικών εκλογών.

Η τρομοκρατία είναι στο κορύφωμά της.

Ο βουλευτής της ΕΔΑ Φίλιππας Περισσοράτης από την ώρα που έρχεται στη Βέροια μέχρι την ώρα που φεύγει για Αθήνα έχει πάντα στα δύο μέτρα πίσω τον χωροφύλακα της Ασφάλειας Σάββα Παπαδόπουλου ενώ στο γιατρό Γιάννη Αληχανιδή που είναι ο Γ. Γραμματέας της Ν. Επιτροπής της ΕΔΑ είναι στημένος έξω από το ιατρείο του ο Γιάννης ο χωροφύλακας και όσοι λένε καλημέρα στον Περισσοράτη ή πάνε για επίσκεψη στο ιατρείο του σε λίγο βρίσκονται στα μπουντρούμια της Ασφά-

λείας και στα γραφεία του Διοικητή για ανάκριση και Νουθεσία.

Στα τρία αυτά χρόνια, όχι μόνο δεν γύρισε κανείς από την φυλακή ή τον Αιστράτη που ήτανε οι εξόριστοι, αλλά στείλανε και άλλους όπως τον Γιώργο το Σιδηρόπουλο, παλιό θανατοποινίτη.

Σ' αυτές τις δύσκολες συνθήκες ετοιμαζόμαστε για τις εκλογές του '61. Η ΕΡΕ έχει οργανώσει παραστρατιωτικές ομάδες και τα ΤΕΑ οπλισμένα στην ύπαιθρο βαιοπραγούν, τρομοκρατούν και συλλαμβάνουν κάθε πολίτη που δεν ανήκει στην ΕΡΕ. Εμείς τις εκλογές του '61 τις βγάλαμε με δύο αυτοκίνητα. Ένα του Θράσου του Καλιαρίδη και ένα του Τσικαρόπουλου που το οδηγούσε ο θείος, και ήταν το παρατσούκλι ενός λεβέντη οδηγού που πολλές φορές γλίτωσε απ' το θάνατο στην προεκλογική περίοδο. Εγώ για πρώτη φορά μπαίνω εκλογικός αντιπρόσωπος της ΕΔΑ στο εκλογικό τμήμα Καμποχωρίου που είχα στενούς συγγενείς.

Παρ' όλο που ορισμένοι απ' αυτούς ήταν Δεξιοί δεν τόλμησαν ούτε να με χαιρετήσουν στο εκλογικό κέντρο. Μόνο η θεία μου η Παρασκευούλα του Ματόπουλου κατά τις δύο το μεσημέρι μ' έφερε ένα πιάτο φαί, αφηφώντας τους τραμπούκους και του Τσατζήδες που γυρνούσαν απ' τα χαράματα στο προαύλιο του σχολείου. Στο Γιδά είχε πάει ο παιδικός μου φίλος και γείτονας Σάββας Παπάζογλου. Στον Π. Πρόδρομο ήταν ο Κίτσος απ' τα Παλατίτσια, ενώ στη Μελίκη είχαμε στείλει τον Γιώργο το Βόγκα, ένα παλικάρι όχι μόνο άφοβο, αλλά και γνωστό για την παλικαριά του και έξω απ' τα σύνορα του νομού. Όταν τα μεσάνυχτα γυρίσαμε απ' τα εκλογικά κέντρα, το σπίτι μου όπως και του Σάββα ήταν ζωσμένο από ύποπτα στοιχεία γι' αυτό και πηδώντας στο οικόπεδο του Χατζηκώστα από στενό σε στενό φτάσαμε στο Κεμάλ Μπέη και κοιμηθήκαμε στην αποθήκη του Γερασιμίδη που ήτανε γεμάτη με βαμβάκι.

Τις εκλογές που έκανε τότε ο Δόβας και το παρακράτος δεν τις αναγνώρισε κανένα κόμμα. Ο Γεώργιος Παπανδρέου μαζί με το Σοφοκλή Βενιζέλο κήρυξαν τον ανένδοτο αγώνα στη Δεξιά και τον Καραμανλή οργανώνοντας τη δική τους νεολαία την Ε.Δ.Η.Ν. Ο Νάκης Γεωργιάδης, ο Τάκης Καρατζόγλου, ο Μιχάλης Καρασσαβίδης, ο Ηλίας Νικόπουλος, ο Ιερόπουλος ο Πυθαγόρας είναι από τα πρώτα στελέχη που οργάνωσαν την Ε.Δ.Η.Ν. Στη νεολαία της ΕΔΑ στη δύσκολη αυτή περίοδο αναδεικνύονται νέα στελέχη, η Δέσποινα και η Σοφούλα Κουμπουλίδου, ο αδερφός της Θόδωρος, ο Ηλίας Σιδηρόπουλος, ο Γρηγόρης Βαγόπουλος, ο Μπάμπης ο Σαββίδης και απ' τη Νάουσα ο Αντώνης ο Πάπης, ο Κώστας Μήτας, ο Στέργιος ο Μήτσος Διπας, ο Κώστας Ακριτόπουλος, ο Αρχιμίδης Γεωργιάδης, ο Αντώνης Σιδηρόπουλος, ο Κώστας Κασαπίδης και πολλοί άλλοι που δεν μπορώ να θυμηθώ αυτή τη στιγμή.

Την άνοιξη του '62 απολύεται ο Τάκης απ' το στρατό και σε δύο μήνες φεύγω εγώ για φαντάρος στη Χίο στο Υγειονομικό, με την ειδικότητα του Τεχν. Γραφέα. Από τη Χίο πήγα για εκπαίδευση ένα μήνα στην Πάτρα και ένα μήνα στο Γουδί και από κει στις Σέρρες στο 210 Τ.Υ.

Βέβαια πολλά παιδιά της δικής μου σειράς δεν ήλθανε φαντάροι. Βρισκότανε ήδη στη Δυτική Γερμανία και στο Βέλγιο σαν μετανάστες. Ένα χρόνο και νωρίτερα είχε φουντώσει για τα καλά το κύμα της μετανάστευσης. Τα γραφεία ευρέσεως εργασίας βρισκότανε στην αρχή της οδού Κονίτσης με προϊστάμενο τον περίφημο Ζήση και οι εργάτες σχημάτιζαν ουρά πολλές φορές έφθανε ως την οδό Βενιζέλου για να πάρουν απ' το Ζήση σειρά προτεραιότητας.

Είχα σκεφτεί να γραφτώ και εγώ για τα ορυχεία του Βελγίου, αλλά δεν σου δίνανε διαβατήριο αν είχες χαλασμένα δόντια. Και εγώ είχα δύο τραπεζίτες για σφράγισμα και φοβόμουνα να πάω στον οδοντογιάτρο. Έτσι αντί για το τρένο του μετανάστη βρέθηκα μαζί με τον Γιώργο το Ρούσσο, τον Τάκη τον Στεργίου, τον Γιώργο τον Σεραφίδη και άλλους στο πλοίο Έλλη να ταξιδεύω για τη Χίο.

Το βράδυ, στο κατάστρωμα, τον Γιώργο Ρούσσο πλησίασαν κάτι παπατζήδες και αφού τον παρέσυραν στο παιχνίδι, τον ξεπαράδισαν. Όταν βγήκαμε στο νησί, ο Γιώργος ήταν χωρίς δραχμή. Και το κακό ήταν ότι, λόγω παλιάς πλευρίτιδας, του δώσανε δίχρονη αναβολή και έτσι απ' τα λίγα χρήματα που είχα μαζί μου, του 'δωσα ένα μέρος να γυρίσει στη Βέροια. Αργότερα φυσικά τα έστειλε μ' επιταγή.

Στις Σέρρες έμεινα δύο χρόνια και ήμουν εκεί όταν σκοτώσανε στη Σαλλονίκη τον Γρηγόρη Λαμπράκη. Με την παραίτηση Καραμανλή και την προκήρυξη εκλογών το Νοέμβρη του '93 στην κάτω πλευρά του στρατοπέδου πίσω απ' τον όρχο των οχημάτων βρέθηκαν προκηρύξεις της ΕΔΑ.

Το πρωί ο επιλοχίας μ' έβγαλε στην αναφορά επειδή βρήκε το όπλο με λίγη σκόνη και τιμωρήθηκα με 10 μέρες φυλακή και κράτηση. Έτσι όλη την τελευταία εβδομάδα των εκλογών την έβγαλα μέσα στο κρατητήριο.

Τη Δευτέρα όμως το πρωί μετά τη νίκη της Ένωσης Κέντρου ήλθε ο Σωκρατίδης ο επίατρος που τον είχαμε Διοικητή και μ' έβγαλε από μέσα. Το ίδιο έγινε και τον Φλεβάρη του '64.

Ο Παπανδρέου δεν δέχτηκε να στηριχτεί στην ΕΔΑ και παραιτούμενος προκήρυξε εκλογές για τις 4 Φλεβάρη. Μια βδομάδα νωρίτερα ο επιλοχίας βρήκε το κρεβάτι σκονισμένο και το μαξιλάρι άπλυτο και ξανά έφαγα 10 μέρες φυλακή και στο κρατητήριο. Χωρίς αυτή τη φορά να βρεθούν προκηρύξεις μέσα στο στρατόπεδο. Τη Δευτέρα όμως το πρωί χωρίς να

λήξει η ποινή με βγάλανε πάλι έξω.

Οι συνθήκες στο στρατόπεδο βελτιώθηκαν. Άρχισα να παίρνω άδειες συχνά και ερχόμενος στη Βέροια συναντούσα τον Γιάννη τον Πέτσα που είχε γυρίσει απ' τον Αϊσντράτη και είχε αναλάβει Γραμματέας της πόλης στη Βέροια. Είχα χρεωθεί την προετοιμασία για την πορεία Ειρήνης του Μαραθώνα και τις επικείμενες Δημοτικές εκλογές.

Τα γραφεία της ΕΔΑ ήτανε τότε στην πλατεία Ωρολογίου απέναντι απ' το Δικαστήριο. Εκεί πήγαινα πάντα με πολιτική περιβολή αλλά ένα Σάββατο απόγευμα όρμησε μέσα στη μεγάλη αίθουσα η περίπολος της ΕΣΑ για να με συλλάβει. Εγώ ήμουν στην απέναντι μεριά με κλειστή την πόρτα. Αυτοί βλέποντας μόνο τον Πέτσα με τον Τσακαλίδη τον Μίλτο ζήτησαν συγγνώμη και έφυγαν. Μετά το επεισόδιο ο Αληχανίδης έδωσε εντολή να μην ανέβω ξανά ως ότου απολυθώ.

Τις Δημοτικές εκλογές τις κέρδισε ο συνδυασμός που στηρίξαμε. Δήμαρχος έγινε ο Θύμιος ο Τζελέπης και Αντιδήμαρχος η Μαρία Τσαλουχίδου, γιαγιά του Πέτρου Τσαπαρόπουλου που και αυτός εκλέχτηκε Δήμοτ. Σύμβουλος με το ψηφοδέλτιο το δικό μου όταν ήμουν υποψήφιος Δήμαρχος. Και βέβαια το ότι ζω αυτή τη στιγμή και γράφω τη ζωή μου το οφείλω στον Πέτρο που τα χαράματα όταν έπαθα το πνευμονικό οίδημα βρέθηκε αμέσως δίπλα μου και μου έσωσε τη ζωή.

Όταν απολύθηκα τον Ιούλη του '64 απ' το στρατό, ξεκίνησα μόνος σαν υπερβολάβος πια να παίρνω δουλειές. Οι οικοδομές του Ελευθεριάδη απέναντι απ' το Βήμα, του Μεταλίδη στη Μητροπόλεως, του Μάντζου απέναντι απ' τη Μητρόπολη, του Χαρούση πάνω απ' το Ταχυδρομείο είναι μερικές απ' τις δουλειές που ανέλαβα και τελείωσα αμέσως μετά το στρατό.

Παρ' ότι ήμουν πολύ νέος είχα πια καταξιωθεί σαν ένας απ' τους πιο καλούς τεχνίτες στην πόλη, και αυτό το χρωστάω στο ότι αυτή τη δουλειά την αγάπησα αλλά και οι μαστόροι που μου τη μάθανε ήτανε άριστοι. Ο Κώστας Σκράπαρης, ο Θωμάς Καλιάνδρος, ο Σωτήρης Σπανός, ο Σωκράτης Τσικαρόπουλος, ο Αντώνης Μαργαρίτης κι ο Ιορδάνης Καρασάββας ήταν οι δάσκαλοί μου στη δουλειά. Στην εποχή που μπήκα σαν μάστορας και 'γω στη δουλειά είχε ξεκινήσει η έντονη ανοικοδόμηση της Βέροιας με το θεσμό της αντιπαροχής.

Στο σύνολό τους οι μετανάστες της Γερμανίας και του Βελγίου αγόραζαν ένα διαμέρισμα και ένα μαγαζί, πολλές φορές απ' τα σχέδια του Μηχανικού πριν ακόμη αρχίσει η εκσκαφή.

Η έντονη ζήτηση άλλαξε όχι μόνο τους ρυθμούς της δουλειάς μας αλλά και την ποιότητά της και την ίδια της τη μορφή.

Πάψαμε πια να φτιάχνουμε μόνοι μας τις λαδομπογιές με τον τσίγκο

το λινέλαιο και το σιγκατίφ. Ούτε λιώναμε ψαρόκολλες και ασβέστες. Η λαδομπογιά αντικαταστάθηκε απ' τη βελατούρα και τη ριπουλίνα που μας προμήθευε η βιομηχανία και το υδρόχρωμα αντικαταστάθηκε από το πλαστικό χρώμα που έφερε επανάσταση στο βάψιμο της οικοδομής. Η εντατικοποίηση στην κατασκευή έφερε νέο αίμα στο σωματείο των οικοδόμων. Εκατοντάδες ανεπάγγελτοι νέοι ήλθαν στο γιατί για να βγάλουν μεροκάματο. Οι πιο πολλοί παρέμειναν, μάθανε μια ή περισσότερες ειδικότητες και επιβίωσαν με την τέχνη του οικοδόμου.

Όλοι τους χωρίς ιδιαίτερη πίεση ένωσαν την ανάγκη της οργανωμένης πάλης και γίνανε μέλη του Σωματείου Οικοδόμων Βέροιας που από τότε έγινε ένα από τα μεγαλύτερα στη χώρα. Το Γενάρη του '65 γίνονται εκλογές στους οικοδόμους και εκλέγομαι για πρώτη φορά στη Διοίκηση του Σωματείου. Απ' τους παλιούς επανεκλέχθηκε ο Αδάμος Βακουμάρης, ο Ανδρέας Ανδρεάδης που έγινε και Πρόεδρος, ο Κώστας Αργυρούδης, ο Αντώνης Τολιόπουλος, ο Τάκης Μπανιώτης και για πρώτη φορά ο Αύκος Γιώργος, ο Κώστας Γαλανός, ο Γιάννης Μαυρίδης και 'γω.

Συγχρόνως στην ίδια περίοδο η νεολαία της ΕΔΑ μετατρέπεται σε νεολαία Λαμπράκη και μέρα με τη μέρα γιγαντώνεται. Στις γραμμές της μπαίνουν συνεχώς νέοι άνθρωποι. Για ν' ανταποκριθούμε στη νέα κατάσταση φεύγουμε απ' τα γραφεία της ΕΔΑ και νοικιάζουμε ολόκληρο όροφο στο σπίτι του Νίκου Κόγια στην οδό Βερμίου. Νομαρχιακός Γραμματέας εκλέγεται ο Κώστας Ακριτόπουλος, Οικονομικός ο Ηλίας Σιδηρόπουλος και Οργανωτικός και Γραμματέας της Βέροιας εγώ. Η νεολαία είναι οργανωμένη σε συνοικιακή βάση, απ' τις μεγαλύτερες είναι η οργάνωση του Καρσί Μαχαλά με Γραμματέα το Βάσο Παρασκευόπουλο και μέλη του γραφείου τη Δέσποινα και τον Θεόφιλο Κουμπουλίδη, τον Βιτάλη Παρασκευά. Η οργάνωση του Καρσί Μαχαλά είχε 64 μέλη. Η οργάνωση του Κεμάλ Μπέη με Γραμματέα τη Μαρίκα Μουρατίδου και μέλη του γραφείου τον Κλεάνθη Ιακωβίδη, τους αδερφούς Γερασιμίδη, τον Γιάννη Μαυρίδη είναι η πιο συγκροτημένη και σοβαρή. Είχε 29 μέλη που συμμετείχαν συνεχώς στη ζωή της νεολαίας.

Η οργάνωση του Κέντρου με Γραμματέα τον Πέρογλου Γιώργο και βασικά στελέχη τον Νίκο Σαλιάρη, τον Βασίλη Ιωαννίδη, τον Γιώργο Βόγκα ήταν αυτή που είχε τα πιο πολλά οργανωτικά προβλήματα.

Δεν είναι στην πρόθεσή μου ν' αναφέρω όλα τα μέλη και τη δομή της νεολαίας Λαμπράκη, αυτή την περίοδο. Το γεγονός είναι ότι μέχρι σήμερα δεν ξανάγινε από κανένα κόμμα στο Νομό μας παρόμοια μαζική νεολαιϊστική οργάνωση.

Στην Πανμακεδονική Συνδιάσκεψη εγώ και ο Ακριτόπουλος

εκλεγόμαστε μέλη του Μακεδονικού Γραφείου. Γραμματέας μας είναι ο Χρόνης ο Μίσιος, ενώ στο όργανο του Μακεδ. Γραφείου εκλέγεται ο Καζέλης ο Θόδωρος, ο Βελίκης ο Φυντίας, η Καίτη Τσαρούχα, ο Αλέκος Γκαγκανιάρας και λίγο αργότερα με πρόταση του Μίκη Θεοδωράκη που είναι Πρόεδρος της οργάνωσης έρχεται να δουλέψει σαν επαγγελματικό στέλεχος ο Γεράσιμος Μπετσιμέας, Γραμματέας της Νεολαίας του Νομού Τρικάλων. Απ' τους Νομούς ο Μήτσος Ιωαννίδης απ' το Κιλκίς, ο Λαοκράτης Χαλβατζής απ' την Κοζάνη, ο Στεφανίδης Χριστόφορος απ' τη Χαλκιδική, ο Βασίλης Αμανατίδης από την Κατερίνη

Μετά το καλοκαίρι του '65 ο Παπανδρέου ανετράπη από τον Βασιλιά και αρχίζουν τα Ιουλιανά. Ο λαός μας δεν ανέχτηκε το Βασιλικό Πραξικόπημα και χύθηκε στους δρόμους. Τα συλλαλητήρια διαδέχονταν το ένα μετά το άλλο. Η Ε.Δ.Η.Ν. που έχει και το κύριο βάρος μετακομίζει τα γραφεία της στην οδό Βενιζέλου στη νέα οικοδομή του Χαράλαμπου Παπαδόπουλου. Τα νέα γραφεία έχουν και μπανιέρα. Ως τότε όλοι μας σχεδόν μπάνιο κάναμε στα Λουτρά Ολυμπια στην Λεωφ. Ανοιξεως κάτω απ' το σπίτι του Φλιούκα. Τα διαμερίσματα που πουλούσαν οι εργολάβοι της αντιπαροχής ήταν μόνο με γραμμή για Ντουζ χωρίς θερμοσίφωνα.

Μετά τη μετακόμιση, η Ε.Δ.Η.Ν. παρουσιάζει μια έντονη κίνηση στη λειτουργία των γραφείων της. Με πληροφορούν ότι και δικά μας στελέχη μια ή δυο φορές ανεβαίνουν στα γραφεία τους. Αμέσως ενδιαφέρθηκα και διαπίστωσα ότι η κινητικότητα αυτή είχε σχέση με τη μπανιέρα του Χαράλαμπου. Απ' το πρωί ξεκινούσε κάθε μέρα σχεδόν η λειτουργία του θερμοσίφωνα και τα περισσότερα στελέχη παίρνανε το μπάνιο τους δωρεάν!

Ύστερα από μήνες ο Χαράλαμπος έξω φρενών έκανε έξωση στην Ε.Δ.Η.Ν. που δεν είχε πληρώσει κανένα ενοίκιο και ούτε τους λογαριασμούς της Δ.Ε.Η. Τους κατέσχεσε τις καρέκλες και τη σημαία. Αυτή την ιστορία τη θυμηθήκαμε προχτές στα εγκαίνια του βιολογικού καθαρισμού επειδή παραβρέθηκε και ο αειθαλής Μπάρμπα Χαράλαμπος που είπε ότι τη σημαία την έχει ακόμα. Η Ε.Δ.Η.Ν. μετακόμισε στον πρώτο όροφο της οικοδομής που ήταν το τεχνικό γραφείο του Μόσχου Γικόνογλου και της Ευξείνου Λέσχης.

Οι καρέκλες που βρέθηκαν στα νέα της γραφεία απ' τους δικτάτορες και κατασχέθηκαν ήταν της Ευξείνου Λέσχης που τις είχανε δανειστεί για τις συνεδριάσεις τους. Η έξωση της Ε.Δ.Η.Ν. απ' το διαμέρισμα του Μπάρμπα Χαράλαμπου άνοιξε την τύχη του Γικόνογλου. Όσοι ερχότανε απ' τα χωριά στα γραφεία της Ε.Δ.Η.Ν. αναγκαστικά μπαίνανε στο τεχν. γραφείο του Μόσχου και του δώσανε τη δυνατότητα να γνωριστεί με το σύνολο των στελεχών της Οργάνωσης που τα χρησιμοποίησε αργότερα

για την βουλευτική του εκλογή. Δίπλα απ' το Μόσχο έχει το γραφείο του και ο Αντώνης Παπαδόπουλος, Εργολάβος Δημοσίων Έργων με τον οποίο ξεκίνησα σημαντικές συνεργασίες αυτή την περίοδο με αποκορύφωμα τη βαφή - συντήρηση και τοποθέτηση πλακιδίων του Κεντρικού Νοσοκομείου Νάουσας.

Σαν οργανωτικό στέλεχος της νεολαίας επισκέπτομαι συνεχώς όλα τα χωριά του Νομού, αξιοποιώντας κάθε δυνατότητα πρόσβασης. Έτσι όταν μας προσκάλεσαν στο γάμο της ξαδέρφης μου Σοφίας στο Καμποχώρι δεν χάνω την ευκαιρία και με τη φλορέτα κατεβαίνω το Σαββατόβραδο στο γάμο. Απέναντι απ' τη Σοφία ήταν το σπίτι της θείας μου Μαργυρώς που ο γιος της ο Αντώνης, ξάδερφος και συνομήλικός μου είχε πρόσφατα παντρευτεί την Ευγενούλα Τολιοπούλου, αδερφή της Λίτσας.

Εκεί λοιπόν στο γάμο γνώρισα για πρώτη φορά τη Λίτσα τη γυναίκα μου, μια πολύ όμορφη και πρόσχαρη κοπέλα, κάτι εντελώς διαφορετικό απ' ότι μέχρι τότε είχα γνωρίσει.

Βοηθώντας και τον Αντωνάκη ξεκίνησε ο δεσμός μου, που γρήγορα εξελίχτηκε σε αρραβώνα και ένα χρόνο αργότερα στις 11 Δεκέμβρη του '66 σε γάμο που έγινε στη Βέροια στην Ενορία μου.

Ο αρραβώνας μου με τη Λίτσα δημιούργησε σοβαρή αναστάτωση στην Οργάνωση, επειδή ορισμένες κοπέλες είχαν πιστέψει ότι θα ήταν αυτές που θα είχαν τη θέση της Λίτσας. Ο Γιάννης ο Πέτσας μάλιστα ήταν επικεφαλής της Επιτροπής που συγκροτήθηκε για να διερευνήσει τις επιπτώσεις στην Οργάνωση απ' την απόφασή μου ν' αρραβωνιαστώ τη Λίτσα. Ευτυχώς που είχα κρατήσει ορισμένα απ' τα σημειώματα που μου βάζανε στο παλτό που κρεμούσα έξω και απειλούσαν ότι αν δεν προχωρούσα στη σύναψη σχέσεων θα εγκατέλειπαν την Οργάνωση. Παιδιαρίσματα χωρίς τίποτα το ιδιαίτερο, αλλά ο πουριτανισμός των στελεχών της καθοδήγησης και οι γνωστές διαβολές που πάντα και παντού υπήρχαν και θα υπάρχουν οδηγούν σε τέτοιες γελοίες αποφάσεις. Την περίοδο αυτή γίνονται οι εκλογές για τη Διοίκηση του Εργατικού Κέντρου. Η Ακροδεξιά από χρόνια είχε διασπάσει το Εργατικό Κίνημα με τη δημιουργία του Εθνικού Εργατικού Κέντρου. Έτσι τα ψηφοδέλτια ήταν δύο. Ένα με επικεφαλής τον Νίκο Ασλάνογλου και ένα μ' επικεφαλής τον Αντώνη Μαργαρίτη που τον στηρίζαμε εμείς. Μαζί μας ο Αντώνης Κουδουνάς απ' τους Κεραμοποιούς, ο Γιάννης Προκόπης απ' τους Καραγωγείς και φυσικά οι οικοδόμοι σαν κύριος κορμός του ψηφοδέλτιου. Στην προσύσκεψη που κάνουμε η εκτίμηση είναι ότι έχουμε την πλειοψηφία των Αντιπροσώπων στο Συνέδριο διότι οι οδηγοί και οι εισπράκτορες του ΚΤΕΛ μ' επικεφαλής τον Λύσανδρο Γιαννόπουλο είναι μαζί

μας. Λάθος όμως φαίνεται μετρήσαμε τα κουκιά. Η κάλπη έβγαλε νικητή τον Ασλάνογλου. Σε λίγο καιρό ο Λύσανδρος διορίστηκε στο Δημόσιο. Από τότε και μέχρι σήμερα ποτέ πια δεν έχω εμπιστοσύνη στα μετρημένα και στα σίγουρα. Πάντα απ' τα μετρημένα τρώει ο λύκος.

Η κατάσταση είναι ρευστή. Ούτε ο Νόβας, ούτε ο Τσιριμώκος κάνουν Κυβέρνηση. Το Παλάτι δίνει εντολή στον Στεφανόπουλο. Τότε φεύγει ο Γιάννης Γιαμάς απ' την Ένωση Κέντρου και με την ψήφο του η Κυβέρνηση δεν πέφτει. Είναι ο 151^{ος} και αναλαμβάνει Υπουργός Συγκοινωνιών.

Οι αντιδράσεις των Κεντρικών και πολλών αριστερών είναι έντονες. Βρίζουν, λασπολογούν, χυδαιολογούν. Εγώ δεν συμμερίζομαι αυτές τις αντιδράσεις. Βλέποντας τις κινήσεις των στρατοκρατών και τον κίνδυνο του φασισμού τον κρίνω μόνο πολιτικά. Πιστεύω ότι μια σταθερή Κυβέρνηση με τα καλύτερα από τα στελέχη της Ένωσης Κέντρου και τη στήριξη της Δεξιάς θ' αποτρέψει τη Δικτατορία. Και ήταν τότε που πρωτοείπα την παροιμία «όταν βλέπουμε το Λύκο ας μη ψάχνουμε το Ντορό». Γι' αυτό και αργότερα τον φιλοξένησα μια Καθαρή Δευτέρα στο εξοχικό μου, αλλά και εγώ έτυχα της δικής του φιλοξενίας. Βέβαια επί Υπουργίας του ζήσαμε το φαινόμενο του πολιτικού αμοραλισμού στο μεγαλείο του.

Οι αδερφοί Κουκουόδη, γνωστοί Δεξιοί, για να πάρουν ίσως κάποια άδεια ιδιωτικής ή Δημόσιας χρήσεως όταν έρχεται στη Βέροια ο Γιαμάς τον σηκώνουν στις πλάτες. Το ίδιο και πολλοί άλλοι που αφού τους βόλεψε, ή με άδεια ή με διορισμούς στον ΟΣΕ ή την Πολιτική Αεροπορία, μετά τον βρίζανε περισσότερο απ' τους άλλους. Είναι η επανάληψη της ιστορίας με τον Χότζα. Όταν του είπαν ότι ο τάδε σε βρίζει απ' το πρώι ως το βράδυ, αυτός αφού έψαξε τα τευτέρια του απορημένος είπε: «Μα γιατί με βρίζει, εγώ δεν τον βοήθησα ποτέ».

Τα πράγματα μέρα με τη μέρα σκουραίνουν. Το παρακράτος σηκώνει πολύ κεφάλι. Οι Ασφαλίτες αρχίζουν και στήνονται έξω απ' τα γραφεία του Εργατικού Κέντρου και της Νεολαίας. Κάθε τόσο καλούν στην Ασφάλεια κόσμο και τον τρομοκρατούν. Οι προπηλακισμοί, οι ξυλοδαρμοί και οι απειλές ξαναμπάνουν στην πολιτική ζωή. Σ' αυτή την φάση προσπαθώντας να τονώσω το ηθικό των μελών της Νεολαίας γράφω άρθρο στην Τοπική Εφημερίδα Μεταρρύθμιση που εκδότης είναι ο Φάνης Τριανταφυλλίδης και Διευθυντής ο Γιώργος Αναστασιάδης. Το άρθρο πριν δημοσιευτεί το στείλαμε στον Λάμπη τον Κυριακίδη, δικηγόρο και μέλος του στενού γραφείου για να το ελέγξει από Νομικής πλευράς. Αυτός στέλνοντάς το στην Εφημερίδα είπε να δημοσιευτεί. Δεν πρόλαβε να κυκλοφορήσει το φύλλο και ο Εισαγγελέας έστειλε να μας συλλάβουν. Αφού γλιτώσαμε το αυτόφωρο, σε λίγο καιρό μας δίκασαν στον Πολύγυρο από Μικτό Ορκωτό Δικαστήριο. Δικηγόρος του Φάνη ήταν ο τότε βουλευ-

τής της Ένωσης Κέντρου Φιλοκλήμων Παπαδόπουλος του Γιώργου ένας απ' τον Πολύγυρο και δικός μου ο Σύλλας Παπαδημήτριος απ' τη Θεσ/νίκη.

Νωρίτερα είχαμε στείλει τον Κώστα Ζαμπούνη επειδή η καταγωγή του ήταν από κει να διερευνήσει την κατάσταση. Μας πληροφόρησε ότι η σύσταση του Δικαστηρίου ήταν τέτοια που η καταδίκη ήταν σίγουρη. Έτσι εγώ και ο Αναστασιάδης προσπαθήσαμε να γλιτώσουμε τον Φάνη, γιατί η ποινή αυτή θα ήταν τέτοια που αν δικαζότανε θα τον εξόντωνε οικονομικά. Έτσι δικαστήκαμε από 7 μήνες φυλακή εγώ και ο Γιώργος Αναστασιάδης με τριετή αναστολή. Ο Φάνης απαλλάχτηκε.

Στο Δικαστήριο τη μέρα της δίκης ήλθε και ο πεθερός μου ο Μιχάλης που μου συμπαραστάθηκε παρά τις πιέσεις που δεχότανε να χωρίσει η κόρη του από μένα.

Την περίοδο αυτή έχω τελειώσει την εκκλησία του Λουτρού και βάζω μπρος το Νοσοκομείο της Νάουσας. Νοικιάζω ένα όροφο καινούργιο απέναντι απ' το Νοσοκομείο από κάτι Αρκουδοχωρήτες και συμφωνώ με το παλιό εστιατόριο στην πλατεία Τρούμαν να συνεργεία μου. Η αλήθεια είναι ότι το διαμέρισμα είναι κάπως στενάχωρο γιατί σε κάθε δωμάτιο είμαστε πάνω από 4 άτομα. Στο συνεργείο των μπογιατζήδων είχα προσλάβει και ένα συνάδελφο απ' το Γιδά. Αυτός με την πρώτη άδεια που πήρε γύρισε μαζί με μια κοπέλα που την έκλεψε και την έφερε στη Νάουσα. Έτσι στριμωχτήκαμε ακόμη περισσότερο, επειδή αδειάσαμε ένα δωμάτιο για να βάλουμε τους Νεόνυμφους.

Στις αρχές του χειμώνα έχω παραδώσει το έργο και σε λίγο καιρό ο Αντώνης ο Παπαδόπουλος κάνει τις επιμετρήσεις και περιμένω νωρίτερα απ' το Πάσχα να περάσει ο τελικός λογαριασμός και να πληρωθώ.

Μεσολάβησε όμως το πραξικόπημα. Εμένα με συλλάβανε και ο Αντώνης πήρε τα λεφτά αλλά δεν έδωσε στη Λίτσα ούτε δραχμή. Τον κυνηγούσανε τότε Θεοί και Δαίμονες. Και για να γλιτώσει όπως τα εισέπραξε τα μοίρασε σ' αυτούς που του είχαν δανείσει. Όταν γύρισα απ' την εξορία τη δεύτερη μέρα τον αντάμωσα πιο πάνω απ' το μαγαζί του Γεωργιάδη. Όρμησε, μ' αγκάλιασε και μου είπε να περνάω κάθε Σάββατο να μου δίνει 500 δρχ. Αυτό έγινε μερικές φορές και μετά σταμάτησε τελείως. Όπως προανέφερα με τη Λίτσα παντρευτήκαμε στις 11 Δεκέμβρη του '66. Ο γάμος ήλθε αναπάντεχα επειδή είχαμε προγραμματίσει να γίνει ανοιξιάτικα. Η Λίτσα έμεινε όμως έγκυος και έτσι έγινε λίγο βιαστικά. Τόσο βιαστικά που στο χωλ μετά τη τσιμεντοκονία επειδή δεν μου έπαιρνε ο χρόνος κόλλησα το ξύλινο δάπεδο χωρίς να στεγνώσει. Τέλειωσα αργά το βράδυ και όταν σηκώθηκα το πρωί είχε φουσκώσει απ' την υγρασία και στο κέντρο είχε σηκωθεί πάνω από 10 πόντους. Έτσι όσοι

ερχότανε στο γάμο πατούσανε πάνω στα ξεκολλημένα ξυλάκια του μωσαϊκ - παρκέ. Γαμήλιο ταξίδι πήγαμε στη Σαλλονίκη με τον Γιώργο τον Τσιπινίδη που είχε αφήσει και αυτός το σχολείο και έγινε επαγγελματίας οδηγός. Καθίσαμε τέσσερις μέρες και περάσαμε αξέχαστα. Κάθε βράδυ πηγαίναμε σ' ένα ταβερνάκι πίσω απ' την Αριστοτέλους που το 'χε ο Καπετάν Βαγγέλης, ένας παλιός θαλασσόλυκος και μάλλον αριστέρος, γιατί αργά τα βράδια μετά τον Ξαρχάκο και τον Μίκη πιάναμε σιγά-σιγά τραγούδια της Αντίστασης. Ενώ αυτός φύλαγε τσίλιες στην είσοδο του μαγαζιού.

Στις αρχές Γενάρη του '67 γίνονται οι εκλογές στους οικοδόμους. Εκλέγομαι στην Διοίκηση. Πρόεδρος αναλαμβάνει ο Μαργαρίτης και Γ. Γραμματέας ο Τάκης Μπανιώτης. Η μείωση των ψηφισάντων μελών είναι αισθητή. Παρά την έντονη ανεργία λόγω της κάμψης στην οικοδομική δραστηριότητα μετά τα αντιοικοδομικά μέτρα του Μητσοτάκη, Υπουργός Συντονισμού τότε στην Κυβέρνηση Στεφανόπουλου, ο κόσμος μαζεύεται σιγά - σιγά στο καβούκι του.

Μπαίνοντας η Άνοιξη αρχίζουν οι προετοιμασίες για τις ανοιξιάτικες κινητοποιήσεις. Ο Γιάννης Μαυρίδης και ο Τάκης Μπανιώτης κατεβαίνουν στην Αθήνα και παίρνουν μέρος στην Πανελλαδική σύσκεψη των 115 σωματείων, συνδικαλιστικό όργανο που το ελέγχει η Αριστερά επειδή στη Γ.Σ.Ε.Ε. δεν έχουμε πρόσβαση.

Με την επιστροφή τους προγραμματίζουμε για την Τετάρτη 19 Απρίλη '67 24ωρη Απεργία. Η επιτυχία της είναι περιορισμένη. Ο κόσμος είναι μουδιασμένος. Ο Αμερικανός Πρέσβης Τάσκα, λίγες μέρες νωρίτερα γυρίζει τα στρατόπεδα της Νάουσας, της Βέροιας και της περιοχής. Οι φήμες για πραξικόπημα δίνουν και παίρνουν. Εγώ με συνέταιρο τον Κώστα τον Σκράπαρη ξεκινάμε να βάλουμε το σπίτι του ανάπηρου του Κώστα Γώτα που είναι στην οδό Μεραρχίας πιο κάτω απ' την είσοδο της Χάβρας.

Την Παρασκευή το πρωί που έφυγα απ' το σπίτι δεν έβαλα ραδιόφωνο για ειδήσεις. Με το μοτοσακί έφθασα στη δουλειά και πριν αρχίσουμε, η κόρη του Κώστα μας έκανε καφέ έξω στο σαλόνι. Εκείνη τη στιγμή πέρασε το τζιπ της ΕΣΑ με τον Ταγματάρχη Ίμβριο, διοικητή της που έψαχνε να με βρει για να με συλλάβει. Απ' το διπλανό σπίτι άρχισαν ν' ακούγονται εμβατήρια. Αμέσως άνοιξα το ραδιόφωνο και κατάλαβα. Κατέβηκα και έφυγα αμέσως απ' το σπίτι του Γώτα. Προσπάθησα να βγω έξω απ' την πόλη για ν' αποφύγω τη σύλληψη. Στις εξόδους όμως είχανε στήσει μπλόκα με ένοπλους στρατιώτες και παρακρατικούς. Από νωρίτερα δεν υπήρχε μέριμνα ούτε και κάποιος υποτυπώδης μηχανισμός για να γλιτώσουμε τουλάχιστον τις πρώτες μέρες. Πολλοί σύντροφοι που

βάλανε το ζήτημα τι θα κάνουμε σε περίπτωση δικτατορίας, η απάντηση ήταν ίδια. Δεν θα γίνει δικτατορία. Προσανατολισμός μας η εκλογική μάχη του Μάη που θα ξεκαθάριζε το πολιτικό σκηνικό.

Γυρίζοντας για το σπίτι, άρπαξα ένα σακί με αλεύρι, τη στιγμή που το ξεφόρτωναν. Ηλθαν οι Ασφαλίτες με επικεφαλής τον Τολοχρήστο και αφού με συλλάβανε με πήγανε μέχρι τα μισά της οδού Εδέσσης με τα πόδια και εκεί με βάλανε στο αυτοκίνητο και με οδήγησαν στην Ασφάλεια. Αυτό το κάνανε σκόπιμα για να τρομοκρατηθεί η νεολαία. Απ' τα μπουντρούμια της Ασφάλειας το βράδυ μας μετέφεραν στο Δεύτερο Δημοτικό Σχολείο. Δεν θυμάμαι ακριβώς το νούμερο των συλληφθέντων, αλλά πρέπει να ήμασταν πάνω από 80 στελέχη, άνδρες και γυναίκες του κόμματος και της νεολαίας. Δεν βρίσκω σκόπιμο ν' αναφέρω τα ονόματά τους γιατί θα' ναι πάνω από 4 σελίδες και μπορεί να ξεχάσω και αρκετούς. Στο σχολείο μας κρατήσανε μια εβδομάδα. Απ' τις πρώτες κιόλας στιγμές άρχισαν να ζητούν δηλώσεις μετάνοιας και αποκήρυξης μετά βδελυγμίας του κομμουνισμού. Χωρίς δήλωση δεν έφευγες με τίποτα. Πριν μας φορτώσουν για το στρατόπεδο του Κολινδρού άφησαν ελεύθερο το Σάββα Σιδηρόπουλο απ' την Πατρίδα, Πρόεδρο τότε της Κοινότητας. Η μεταγωγή μας έγινε με φάλαγγα από στρατιωτικά τζέιμς. Εμένα πριν μ' ανεβάσουν στην καρότσα μ' έδεσαν με χειροπέδες με τον Γιώργο το Βόγγα και μας είχανε δεμένους μέχρι τον Κολινδρό. Το στρατόπεδο αυτό ήταν χώρος συγκέντρωσης απ' τους κρατούμενους των γύρω νομών. Ημέρες μετά μας μετέφεραν στην παραλία του Πλαταμώνα και μ'α φορτώσανε στο αρματαγωγό κάτω από δρακόντεια μέτρα ασφαλείας. Αντί να μας ξεφορτώσει στη Γυάρο το αρματαγωγό έπιασε Χίο και Μυτιλήνη και φόρτωσε συντρόφους κι απ' εκεί. Ο καιρός ήτανε άθλιος. Όταν βγήκαμε στο Αιγαίο είχε 8 με 9 μποφόρ. Τόση ήταν η τρικυμία που ως και οι ναύτες που είχανε στραμμένα απ' τα παραθυράκια τα Μπρεντ και μας σημαδεύανε τα εγκατέλειψαν και ξερνούσανε σαν τα γατιά. Ο Περογλου πριν ξεκινήσουμε απ' τη Μυτιλήνη έφαγε ζαμπόν με ψωμί. Δεν προλάβαμε να ξεκινήσουμε και ήταν ο πρώτος στην παρέα που πλήρωσε τη νύφη.

Όταν άνοιξε η πόρτα του αρματαγωγού και βγήκαμε στη Γυάρο ήμασταν όλοι κίτρινοι σαν λεμόνι. Εκεί μας βάλανε σε αντίσκοινα στον τέταρτο όρμο. Κάθε όρμος είχε ξεχωριστή έξοδο. Για να πας στους άλλους όρμους των φυλακών έπρεπε να σου δώσουνε άδεια. Το αντίσκοινο που στήσαμε με τον Περογλου ήταν από τα μικρά. Έτσι ταχτοποιηθήκαμε εγώ, αυτός και ένας νεαρός υπάλληλος του ΟΤΕ στα Καρδάμυλια Χίου που καταγότανε απ' την Αιτωλοακαρνανία.

Αυτός ο καημένος ήλθε τζάμπα στην Γυάρο. Δεν δέχτηκε ν' αρραβω-

νιαστεί μια κοπέλα ενός ακροδεξιού χαφιέ και αυτός για εκδίκηση τον έστειλε εξορία.

Στον όρμο απ' την πρώτη στιγμή οργανώσαμε τη ζωή μας. Στήσαμε τα μαγειρεία, φτιάξαμε αποχωρητήρια, διαμορφώσαμε το χώρο ξεπατώνοντας τις αφάνες και εξοντώνοντας τους σκορπιούς. Εκεί είδα για πρώτη φορά οι σκορπιοί ν' αυτοκτονούν. Ο φίλος απ' τα Καρδάμυλα όσους έπιανε μάζευε ξερά ξύλα τα έβαζε σε κύκλο και τα έβαζε φωτιά. Μέσα στον κύκλο είχε τους σκορπιούς. Σκουντώντας σιγά-σιγά τη φωτιά προς το κέντρο οι σκορπιοί προκειμένου να καούν γύριζαν την ουρά με το φαρμάκι και χτυπούσαν το κεφάλι τους. Έτσι ψοφούσαν ακαριαία.

Οργανώθηκαν οι πρώτες σχολές ξένων γλωσσών – λογιστικής και Ελληνικής παιδείας και γλώσσας.

Ο Θανάσης Γρέβιας τελειόφοιτος της Νομικής από την Άρτα, ξεκίνησε το πρώτο γκρουπ μαθητών της Αγγλικής γλώσσας. Δεν θέλησα να πάω. Ξεκίνησε όμως ο Περογλου που είχε απολυτήριο Δημοτικού. Δυσκολεύτηκε πολύ. Αν δεν μας μεταφέρονε στα κτίρια θα τα παρατούσε.

Στον όρμο επικράτησε ένα κύμα φυγής. Έβλεπε συντρόφους που άντεξαν σαν μελλοθάνατοι χωρίς δήλωση να τα παρατούν και να φεύγουν. Πάνω στο μήνα ήρθανε στον όρμο οι ασφαλίτες και αφού βάλανε κάποιον να μας βγάλει «πατριωτικό λόγο» βάλανε ωμά το ζήτημα. Όσοι θέλουν να πάνε σπίτι τους, να αποκηρύξουν τον κομμουνισμό, την ΕΔΑ και τη νεολαία Λαμπράκη να περάσουν στη μεριά της θάλασσας. Όσοι είναι αμετανόητοι να γυρίσουν στις σκηνές. Και τότε φύγανε στη θάλασσα σύντροφοι που δεν πίστευα ότι ήτανε ποτέ δυνατόν να μας προδώσουν. Εγώ πήρα το δρόμο για το αντίσκοινο. Μαζί μου σιωπηλός και ο Περογλου. Ο τρίτος της σκηνής απ' τα Καρδαμυλια έμεινε στην παραλία.

Γυρίζοντας το βλέμμα στα Βεροιώτικα αντίσκοινα διαπίστωσα με πικρία ότι σε ορισμένα δεν είχε γυρίσει κανείς.

Ξημέρωσε η μέρα. Το κλίμα στο στρατόπεδο έγινε βαρύ. Όσοι σπάζανε δεν μας κοιτάζανε στα μάτια. Μας κόψανε την καλημέρα. Εμείς πήραμε εντολή να μην τους απομονώσουμε. Αυτοί όμως μας απέφευγαν με κάθε τρόπο. Ο φίλος απ' τα Καρδαμυλια μάζεψε τα ρούχα του και χωρίς να μας χαιρετίσει έφυγε απ' τα αντίσκοινα. Αργότερα έμαθα ότι στη δήλωση μετάνοιας έπρεπε να δηλώσεις και ποιος σε οργάνωσε στο κόμμα. Το 80% αυτών που σπάγανε όχι μόνο απ' τη νεολαία αλλά και τους μεγάλους βάλανε το δικό μου όνομα σαν οργανωτή. Δύο μάλιστα που είχανε οργανωθεί στην κατοχή και το 1945 γίνανε κομματικά μέλη, στη δήλωση μετάνοιας δηλώσανε μοναδικό οργανωτή εμένα. Φυσικά εγώ τότε μόλις που ήμουνα 3 χρονών.

Τους αναφέρω γιατί αργότερα συνήλθανε και δουλεύουνε στο χώρο

των αντιστασιακών με σημαντική προσφορά. Μόνο που το παραπαίζουνε κομματικοί και όταν εγώ έμεινα στο Συνασπισμό έμαθα ότι μου ρίξαν τη λάσπη με το φτυάρι. Όσοι μείναμε αμετανόητοι μεταφερθήκαμε στα κτίρια των φυλακών. Νωρίτερα τα στελέχη της πρώτης γραμμής τα μεταφέρανε στο Παρθένι της Λέρου. Εκεί πήγαν ο Σωτήρης Μπιζίκας, ο Γιάννης Πέτσος, ο Αλχανίδης, ο Νίκος Κόγιας, ενώ η Φρόσω Μπιζίκμα γυναίκα του Σωτήρη και οι άλλες γυναίκες φορτώθηκαν για την Αλικαρνασό. Οι περισσότεροι που δήλωσαν μετάνοια σιγά-σιγά επέστρεψαν στα σπίτια τους, ενώ εμείς ξεκινήσαμε να οργανώσουμε τη ζωή μας στη νέα κατάσταση. Το κτίριο της φυλακής δεν ήτανε μόνο καταθλιπτικό. Είχε τρομερή υγρασία. Έφτανε μεσημέρι για να στεγνώσουν οι πλάκες απ' το προαύλιο της αχτίνας. Στην είσοδό της ήταν το φυλάκιο των παλιών δεσμοφυλάκων, ο Γιάννης Κρανάκης, φωτογράφος απ' τη Θεσ/νίκη αφού το καθάρισε έβαλε το ράντζο και το κατέλαβε. Αυτό δεν καλοάρεσε στους φίλους του π' την άνω πόλη. Και με βάλανε να του κάνω πλάκα. Την ώρα που διάβαζε ήρεμα πάω εγώ και του λέω εμπιστευτικά, «Γιάννη κάτω απ' το τραπέζι είναι ένα ποντίκι». Αμέσως έχασε το χρώμα του και έπεσε ξερός. Ο Λάκης ο γιατρός, ίδρωσε να τον συνφέρει. Ο Γιάννης είχε υπηρετήσει στην Κορέα. Ένα βράδυ στο στρατόπεδό του μπήκανε εκατομμύρια αρουραίοι που στο διάβα τους δεν άφησαν τίποτε. Όσοι στρατιώτες κοιμότανε φαγώθηκαν ζωντανόι. Ο Κρανάκης γλίτωσε ανεβαίνοντας στον παραστάτη της σκηνής. Κρεμασμένος ολόκληρες ώρες μέχρι που εξαφανίστηκαν οι αρουραίοι οι οποίοι όπως είπε κατέληξαν στη θάλασσα. Αλλά ο Κρανάκης δεν έμεινε απ' ότι φαίνεται ήσυχος. Τη δεύτερη βραδιά από την πτώση της δικτατορίας, ο ζωγράφος Γιώργος Φαρσακίδης που όπως και ο Κρανάκης είχανε εγκατασταθεί στην Αθήνα, πήγε στο φωτογραφείο του και συνωμοτικά του λέει να πάρει μία σκάλα και να πάνε στην οδό Παμήσου. Όταν φθάσανε του δίνει το πινέλο με μπλε χρώμα και του λέει ότι είναι εντολή του κόμματος ν' ανέβει και να σβήσει το δεξί μπαστούνακι από το Π. Έτσι μετά το σβήσιμο η οδός ΠΑΜΗΣΟΥ έγινε οδός ΓΑΜΗΣΟΥ.

Στην αχτίνα μου λειτούργησε η σχολή σχεδίου. Καθηγητής μας ο Γιώργος Αναστασιάδης, Υπομηχανικός, που δίδασκε στο Δημόκριτο. Από χρόνια με τον αδερφό του τον Αιμίλιο έχουν το εργοστάσιο μαρμάρων στο δρόμο για το Μακροχώρι. Με τον Ορέστη τον Σκάλτσα, φοιτητή τότε της Νομικής από την Πάτρα, ξεκινήσαμε και στήσαμε τον Μπερντέ για παραστάσεις του караγκιόζη. Το πρώτο έργο που ανεβάσαμε ήτανε δική του διασκευή. Στο μπάσιμο αντί για το γνωστό χασαποσέρβικο και τα κολλητήρια ξεκινούσε με το τραγούδι «γκρεμισμένα σπίτια μέσα στο σκοτάδι, έτσι είναι η ζωή μας μεσημέρι βράδυ». Και κατέληγε με κάτι

εφέ απ' την περιοχή του Βιετνάμ.

Πειραματισμοί και εκσυγχρονισμός του παραδοσιακού караγκιόζη που δεν βρήκε την αναμενόμενη ανταπόκριση. Η προσπάθεια συνεχίστηκε απ' το Γιάννη Οικονομάκο, ενός γνήσιου λαϊκού караγκιόζοπαίχτη, που όχι μόνο ζωγράφιζε και έκανε τις φιγούρες, αλλά έπαιζε ο ίδιος τον караγκιόζη σε όλα τα γνωστά έργα με Χατζηεβάτη τον Τάσο Θεοδωρίδη απ' τον Πειραιά που έπαιζε και την κιθάρα, ενώ το μαντολίνο ο Χρήστος Λουρέντζης και το ακορντεόν ο Κούλης Υψηλάντης που εδώ και χρόνια δουλεύει στο Πανεπιστήμιο αναπληρωτής καθηγητής στη Χημεία. Η ανταπόκριση των κρατούμενων ήτανε πολύ θετική. Στις αρχές του Φθινοπώρου του '67, μετά το διεθνή ξεσηκωμό, μας σηκώσανε από τη Γουόρα και μας φέρανε στη Λέρο στο Λακκί, σε κάτι βομβαρδισμένα κτίρια των Ιταλών. Εγώ εγκαταστάθηκα στο κεντρικό κτίριο, στο θάλαμο της ταράτσας. Είχαμε κανονίσει σε κάθε μεγάλο θάλαμο να είμαστε μερικοί νεολαίοι για ν' αντιμετωπίζουμε ζητήματα χειρονακτικής δουλειάς. Έτσι στο Γ² θάλαμο εκτός από μένα, νεολαίοι ήταν ο Σταύρος Σκοπελίτης, που έμεινε στο Κ.Κ.Ε. και είναι Γραμματέας στη Μυτιλήνη, ο Σπύρος Χαλβατζής, που είναι στο Πολιτικό Γραφείο, ο Πετράτος απ' την Πάτρα, ο Γρηγόρης Σιδηρόπουλος απ' τα Σάλωνα.

Στην παρέα που συγκροτήσαμε και μείναμε έτσι ως το τέλος που διαλύθηκε το στρατόπεδο, ήταν ο Μήτσος Παπελης, δικηγόρος Αθηνών, ο Κώστας Χολέβας, λογιστής απ' τη Μακρακώμη, ο Ηλίας Καπαρέλης απ' την Ιτέα και ο Γρηγόρης Σιδηρόπουλος απ' τα Σάλωνα. Παρά τις ιδεολογικές μας διαφορές, ο Μήτσος ήταν στην καθοδήγηση των Μαοϊκών, ήμασταν δεμένοι και το παράδειγμα για τις άλλες παρέες. Κομματικά και για ν' ακούμε τα νέα που κατεβαίνανε κρυφά ήμασταν οργανωμένοι κατά περιφέρεια. Υπεύθυνος για τη Βέροια στο στρατόπεδο ήταν ο Κώστας ο Μακρής. Σε μένα τα νέα και τις κομματικές αποφάσεις κατέβαζε ο Νίκος Ελευθερίου, που τώρα έχει το περίπτερο στο Τσερμένι. Στη διάρκεια του Εμφυλίου ο Νίκος ήτανε πάλι φυλακισμένος στη Γουόρα. Και η καθοδήγηση σε επίσκεψη μιας διεθνούς επιτροπής που ήλθε να εξετάσει τις συνθήκες κράτησης τον ξεγύμνωσε σχεδόν και τον έστειλε στα συρματοπλέγματα να τον δούνε οι ξένοι. Ήτανε τόσο αδύνατος που μπορούσες να μετρήσεις τα κόκαλα του σκελετού του. Το ίδιο ήτανε και στο Λακκί αλλά και σήμερα. Είναι πετσό και κόκαλο. Γραμματέας στην παράνομη καθοδήγηση του στρατοπέδου είναι ο Ανδρέας Δάμπασης, ανάπηρος της Εθνικής Αντίστασης με ικανότητες τέτοιες που και σήμερα ακόμα είναι ν' απορείς πώς μπόρεσε αυτός ο άνθρωπος να βάλει σε μια τάξη τη ζωή μας και να την οργανώσει με τέτοιο τρόπο ώστε στο τέλος να μη μας φτάνει ο χρόνος να ξεκουραζόμαστε. Ο Γιώργος ο

Μουρατίδης, που τώρα είναι Πρόεδρος στους φορτοεκφορτωτές, ανέλαβε δουλειά στα μαγειρεία. Ο Περογλου έστησε μαζί με άλλους το Ξυλουργείο. Ο Γιώργος ο Σιδηρόπουλος μαζί με τον Φαρσακίδη και άλλους ζωγράφους άρχισαν την παραγωγή πυρογραφιών. Ο Κώστας Μακρής και ο Σταύρος Γερασιμίδης σκαλίζανε στο ξύλο και ετοίμαζαν έργα λαϊκής τέχνης. Με λίγα λόγια όλη η Βεροιώτικη παροικία μπήκαμε στη δουλειά. Εγώ μαζί με τον Γιώργο Βενέτη, τον Τζάτζο Χριστόφορο, τον Γ. Φαρσακίδη και τον Δημητράκη τον Γόντικα συγκροτούμε την καλλιτεχνική επιτροπή και την επιτροπή αθλητισμού του στρατοπέδου. Συγκροτούμε έξι ποδοσφαιρικές ομάδες με αγώνες πρωταθλήματος και βαθμολογία και 3 ομάδες βόλεϊ. Με μουσικά όργανα που έκανε το συνεργείο των Ξυλουργών (μαντολίνα, κιθάρες, μπουζούκια, νταούλι και το ακορντεόν του Κούλη) συγκροτήσαμε την ορχήστρα του στρατοπέδου με μαέστρο τον Χρήστο Λουρετζή. Η χωρωδιά που συγκροτήθηκε με Διευθυντή και Μαέστρο τον Πατσα απ' τη Θεσ/νίκη είχε 60 χωρωδούς.

Ο Πατσας ήταν πολύ ψείρας στη δουλειά του. Με κάλεσε μια μέρα και μου είπε ότι δεν μπορεί να συνεχίσει γιατί ανάμεσα στους χωρωδούς είναι ένας πολύ φάλτσος που δεν μπορεί να τον εντοπίσει εύκολα επειδή όταν πλησιάζει κοντά αυτός ανοιγοκλείνει το στόμα χωρίς ν' ακούγεται. Εγώ ήξερα φυσικά ότι ήταν ο Πασχάλης, νεολαίος φοιτητής της Νομικής απ' τη Σαλονίκη, αρκετά ιδιόρρυθμος. Για να μη μας φύγει ο Πατσας του ανέφερα ποιός είναι και ανέλαβα εγώ να τον πείσω να σταματήσει να συμμετέχει στη χωρωδιά. Η αντίδραση του Πασχάλη ήταν έντονη. Με έβρισε χυδαία και άρχισε να φωνάζει έξαλλος ότι μόνο γιαμπογιατζής κάνω και όχι για καθοδηγητής. Από τότε και μέχρι σήμερα δεν μου ξανάπε καλημέρα. Του κακοφάνηκε πολύ.

Η πρώτη σημαντική σκηνική παρουσία ήτανε ανήμερα στις 28 Οκτώβρη. Με σκηνοθέτη το Σπύρο Πάντζα, πατέρα του Γιώργου και βοηθό τον Ορέστη Σκαλτσα. Σε ταμπλό Βιβαν αναπαράστησαν όλη τη νικηφόρα πορεία του Αλβανικού Έπους, με μουσική υπόκρουση απ' την ορχήστρα και εμβόλιμες παρουσίες της χωρωδιάς. Κορυφαίος τραγουδιστής ο Σταύρος Σκουρτόπουλος, νεολαίος Θεσ/νίκης με καταγωγή απ' την Κουλούρα της Ημαθίας. Ηθοποιοί ο Θανάσης Σκαρλιγκος, ο Γιάννης Χαχλας, ο Σταύρος Σκοπελίτης και άλλοι.

Την παραμονή της γιορτής, ο Φαρσακίδης με ζήτησε να του προμηθεύσω 4 μέτρα λευκό χαρτί. Για να γράφει πάνω απ' την προμετοπίδα το σύνθημα (από έπος σε έπος βαδίζουμε στη λευτεριά). Όταν του 'δωσα το χαρτί κάλεσε τον Γιάννη Οικονομάκο, τον γνωστό караγκιοζοπαίκτη και του 'πε "πάρε το χαρτί και τα υλικά και αργά το βράδυ όταν αδειάζει η αίθουσα γράψε το σύνθημα που μας έδωσε η καθοδήγηση" και του

'δωσε το χαρτί που έγραφε, "από πέος σε πέος βαδίζουμε στη λευτεριά". Ο καημένος ο Γιάννης δεν αντιλήφθηκε ότι με τον αναγραμματισμό το έπος έγινε πέος γιατί δεν γνώριζε καθόλου από καθαρεύουσα και όταν κόντευε να τελειώσει έγινε το σώσε. Δύο μέρες δεν μιλούσε ο Γιάννης τον Φαρσανίδη.

Στήθηκαν σχολές κατά ειδικότητα. Απ' το Δημοτικό για τους αναλφάβητους μέχρι πανεπιστημιακά φροντιστήρια – ξένες γλώσσες, λογιστικά. Στο Δημοτικό επικεφαλής των Δασκάλων ήταν ο Φουντουκίδης απ' τη Φλώρινα. Ανάμεσα στους μαθητές του και ο Μπάρμπα Βασίλης Πατρίκας, Πρόεδρος του Δάσκιου Ημαθίας. Όταν ο Πατρίκας στο μάθημα της ορθογραφίας έγραψε λάθος τη λέξη τυρί ο δάσκαλος τον επέπληξε. Και τότε ο Πατρίκας του λέει ατάραχος. «Δεν μη λες ρε δάσκαλε, άμα σε στείλω ένα δοχείο γίδιο τυρί γραμμένο με ήτα θα το κρατήσεις να το φας ή θα το στείλεις πίσω να διορθώσω την ορθογραφία;».

Στις 23 Δεκέμβρη κατέβηκε η είδηση ότι ο Βασιλιάς έκανε κίνημα ανατροπής της Χούντας και δήλωσε ότι θα διαλύσει τα στρατόπεδα και θα μας αφήσει ελεύθερους. Κάθε μια ώρα οι υπεύθυνοι για τις ειδήσεις μας ενημερώνανε για τα γεγονότα. Στην αρχή πιστέψαμε ότι τέλειωσε η ταλαιπωρία μας. Μερικοί βιαστικοί μάλιστα άρχιζαν να ετοιμάζουν τα μπαγάζια. Με την αποτυχία του κινήματος η απογοήτευση σ' αυτούς ήταν ακόμα πιο μεγάλη.

Οι χειμωνιάτικοι μήνες άρχισαν να κυλούν με μια υποβόσκουσα αμφισβήτηση, στην καθοδήγηση του οργάνου υπό τον Ανδρέα Δαμπάση από ορισμένους κύκλους με προεξάρχοντες τους Μασοϊκούς. Στα μέσα όμως του Φλεβάρη του '68 έσκασε η βόμβα. Άρχισαν να κατεβαίνουν ανακοινώσεις η μια μετά την άλλη για την κατάσταση που επικράτησε στη 12^η ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής του Κ.Κ.Ε.

Ο Παρτσαλίδης μαζί με τον Δημητρίου και τον Ζωγράφο κατέλαβαν τη φωνή της αλήθειας και μετέδιδαν τις απόψεις τους καταγγέλλοντας τον Κώστα Κολιγιάννη και αυτούς που τον ακολουθούσαν. Σε λίγο μια νέα φωνή της αλήθειας άρχισε να μεταδίδει τις θέσεις και τις απόψεις του Κολιγιάννη, Γραμματέα του Κ.Κ.Ε.. Εμείς κλεισμένοι μέσα στα σύρματα μόνο που δεν τρελαθήκαμε. Απ' τη μια οι Λικβιταριστές και οι Ρεβιονιστές, απ' την άλλη οι Δογματικοί και Αναχρονιστές και στη μέση εμείς ανίκανοι να μετρήσουμε αν τα κουκιά των μελών της Κεντρικής Επιτροπής ήταν με τον Κολιγιάννη ή τον Παρτσαλίδη. Ως που ξεκαθάρισε η κατάσταση για πολλούς από εμάς. Το Κ.Κ.Σ.Ε. αναγνώρισε σαν κόμμα την ομάδα Κολιγιάννη. Πολύ λίγο μας ένοιαξε εκείνη τη στιγμή αν στο μπάχαλο που πάθαμε με το χουντικό πραξικόπημα ο Παρτσαλίδης ή ο Κολιγιάννης είχανε την πλειοψηφία. Ο μπουσουλας της δικής μας τοποθέτησης με

την 12^η ολομέλεια ήταν το Κ.Κ.Σ.Ε. Στο Παρθέني και στις φυλακές ήταν τα ανώτερα στελέχη της Αριστεράς. Αυτοί τάχτηκαν στην πλειοψηφία τους με τις θέσεις Παρτσαλίδη που καθοδηγούσε και το γραφείο εσωτερικού. Εμείς στο Λακκί ήμασταν τα μεσαία και κατώτερα στελέχη και οι νεολαίοι. Αμέσως συγκεντρώσαμε υπογραφές στήριξης του Κολιγιάννη και υπογράψαμε την ίδρυση της Κ.Ν.Ε. σαν ιδρυτικά μέλη. Πολλοί σύντροφοί μας δεν υπόγραψαν, γιατί ή συμφωνούσαν με το Γραφείο Εσωτερικού και τον Παρτσαλίδη, ή έμειναν μετέωροι και γι' αυτό τους ονομάσαμε χασοτικούς. Γεγονός είναι ότι η σύγκρουση ήταν τρομαχτική. Απ' τη μια μέρα στην άλλη βρεθήκαμε από σύντροφοι του αγώνα να μη θέλουμε να δούμε ο ένας τον άλλο. Η διάσπαση είναι κάτι το τρομερό. Θα πρέπει να το ζήσει κανείς για να καταλάβει τι λέω.

Απ' τα στελέχη του Νομού οι Αληχανίδης Γιάννης, Νίκος Κόγιας, Βιταλης Παρασκευόπουλος, Ηλίας Σιδηρόπουλος, Σωκράτης Λυριχίδης, Γιάννης Πέτσας, Γιώργος Μουρατίδης, Κώστας Μήτας και άλλοι που μου διαφεύγουν, έμειναν με το εσωτερικό ή ανένταχτοι.

Εμείς οι υπόλοιποι που ταχθήκαμε με τον Κολιγιάννη και αποτελούσαμε την πλειοψηφία των κρατουμένων ήμασταν και αυτοί που στήσαμε τις οργανώσεις με την πτώση της δικτατορίας.

Σήμερα μετά την δεύτερη διάσπαση του Κ.Κ.Ε. και τη δημιουργία του Συνασπισμού αναρωτιέμαι αν τότε είχα τη σημερινή εμπειρία και γνώση θα στήριζα τον Κολιγιάννη ή θα τασσόμουν από τότε με τις θέσεις μιας σύγχρονης Ουμανιστικής και Δημοκρατικής Αριστεράς.

Βέβαια έπρεπε να καταρρεύσουν τα καθεστώτα του υπαρκτού, να φανεί η γύμνια, το ψέμα και η απάτη που μας τάϊσαν τόσα χρόνια για να λάμπει στο μυαλό μας το φως κι η αλήθεια. Με πόσο πείσμα και φανατισμό υπερασπίστηκα μια υπόθεση προδομένη απ' την αρχή. Πόσους συντρόφους μου δεν πίκρανα με θέσεις και φράσεις που πολλές φορές ήταν άδικες. Επειδή αυτό εξυπηρετούσε το στενό κομματικό συμφέρον. Όσα όμως κι αν είναι τα λάθη και οι ευθύνες μου, αν σήμερα ξαναγεννιόμουν και γνώριζα από τα πριν ότι ο δρόμος για την Κοινωνική Αλλαγή θα είχε την ίδια πορεία θ' απαντούσα και πάλι με το μεγάλο ΝΑΙ !.

Δεν μετάνιωσα για ό,τι πίστεψα και πάλεψα με πάθος να πραγματοποιηθεί. Μετάνιωσα που δεν είχα το θάρρος να καταγγείλω μ' όλη τη δύναμη της ψυχής μου την παραβίαση του δικαιώματος για Δημοκρατία και λεύτερη γνώμη των Λαών του λεγόμενου Υπαρκτού. Είχα σαφή αντίληψη αυτής της παραβίασης. Γιατί την έζησα από κοντά σαν επίσημος προσκεκλημένος μια φορά στην Ουγγαρία και δυο φορές στην Βουλγαρία. Και τις τρεις φορές είχα πάθει τρομερό σοκ απ' την κατάσταση των λαών σ' αυτές τις χώρες. Ήταν φανερό ότι έτσι και χειρότερα γινότανε παντού.

Και όμως, εγώ που είχα την παλικαριά να βάζω κάθε στιγμή τα στήθη μου μπροστά στον ταξικό εχθρό, αψηφώντας την ίδια μου τη ζωή, δεν είχα το κουράγιο ν' αρθρώσω λέξη για τον φασιστικό ζυγό με Σοσιαλιστική ετικέτα που βίωναν αυτοί οι λαοί.

Προσπαθούσα με θεωρίες σαν την αναγκαιότητα της δικτατορίας του Προλεταριάτου σε μια μικρή ιστορική περίοδο ή τη θεωρία της Ιμπεριαλιστικής περικύκλωσης να δικαιολογήσω τη σκλαβιά εκατομμυρίων ανθρώπων που το σύστημα διακυβέρνησής τους και η ανύψωση του βιοτικού και πολιτιστικού τους επιπέδου θ' αποτελούσαν για μας τους λαούς της Καπιταλιστικής υποδούλωσης το φάρο που θα οδηγούσε τους αγώνες μας. Και αντί για φάρος ανθρωπιάς και κοινωνικής δικαιοσύνης οι σύντροφοί μου στις άλλες χώρες που γινότανε εξουσία οδηγούσαν όχι μόνο την Εργατική Τάξη αλλά όλα τα στρώματα του λαού την σκλαβιά, την απόγνωση και την κοινωνική αδιαφορία. Αλλά και όταν το σύστημα κατέρρευσε σαν χάρτινος πύργος ψάχναμε να βρούμε προδότες για να τους φορτώσουμε την ευθύνη της ανατροπής και δεν θέλαμε να δούμε ότι δεν φταίξανε τα πρόσωπα αλλά οι θεσμοί που τη γεννήσανε και που καταρρέοντας αυτοί κατέρρευσαν και τα πρόσωπα.

Σ' όλη τη διάρκεια της άνοιξης του '68 βρισκόμαστε σε φάση οξέτητας. Το χάσμα στις σχέσεις μας βαθιάει καθημερινά. Σ' αυτή την περίοδο απολύονται για πρώτη φορά νεολαίοι χωρίς δήλωση μετάνοιας. Απ' τη Βέροια απολύονται ο Θεόφιλος και ο Θόδωρος Κουμπουλίδης. Εμάς τους υπόλοιπους μας φορτώνουν στο αρματαγωγό και μας στέλνουν στο στρατόπεδο του Ορωπού με σκοπό να μας σπάσουν, επειδή πίστευαν ότι μας έλειπε η πείρα και η πίστη στην ιδεολογία μας μετά την απογοήτευση απ' τη διάσπαση του Κ.Κ.Ε.

Ενώ υπήρχαν αρκετά κτίρια όταν μπήκαμε στην αυλή, μας οδήγησαν σε ορισμένους μόνο θαλάμους με διπλά κρεβάτια και στενούς διαδρόμους. Δεν δεχτήκαμε να μπούμε στους θαλάμους και δηλώσαμε στη διοίκηση ότι θα παραμείνουμε όσο θα χρειαστεί έξω στο προαύλιο. Ζητήσαμε να ανοίξουν όλα τα κτίρια και να αποφασίσουμε εμείς πώς θα τακτοποιηθούμε. Ενώ οι διαπραγματεύσεις βρισκότανε σε καλό σημείο, επειδή ο Ορωπός ήταν κατοικημένη περιοχή και δεν θέλανε να ξεκινήσουμε τις φωνές και τα συνθήματα οι σύντροφοι μας ειδοποίησαν να γυρίσουμε αμέσως μέσα.

Η ομάδα των Μαιοϊκών με επικεφαλής τον γιατρό Λάκη Μακρή άρπαξε τα διπλά κρεβάτια και άρχισε να τα πετάει στο προαύλιο. Τότε ανοίξαν οι πόρτες του στρατοπέδου και μπουκάρανε μέσα με τα όπλα γεμάτα οι χωροφύλακες. Με το χέρι στη σκανδάλη και σπρώχνοντάς μας με τις κάνες προσπαθούσαν να μας χώσουν στα κτίρια. Οι περισσότεροι απ'

τους χωροφύλακες ήταν νέα παιδιά που τα χέρια τους τρέμανε. Ο κίνδυνος να εκπιρσοκροτήσει έστω και άθελα κάποιο όπλο και να έχουμε νεκρούς ήτανε άμεσος.

Δώσαμε εντολή να περάσουμε μέσα παρά τις οξύτερες αντιδράσεις των Μαιοικών και ιδιαίτερα τις τσιρίδες και τους υστερισμούς του Μακρή. Εμείς οργανώσαμε αμέσως τη ζωή μας. Αναλάβαμε τη λειτουργία των μαγειρειών, προμηθευθήκαμε πληρώνοντας αδρά ραδιόφωνο και μπαταρίες και ανασυγκροτήσαμε τις σχολές και τις αθλητικές ομάδες. Μέσα στη βδομάδα ανοίξαμε όλα τα κτίρια και ταχτοποιηθήκαμε όλοι σε μονά κρεβάτια.

Στο γραφείο της καθοδήγησης μας ήλθε η πληροφορία ότι ο Λάκης Μακρής σε μια μεταγωγή στη Θεσ/νίκη για κάποιο δικαστήριο έσπασε και είχε κάνει δήλωση. Τον καλέσαμε και ζητήσαμε να μας πει αν αληθεύει η πληροφορία. Συντετριμμένος μας δήλωσε ότι είναι αλήθεια. Δεν θέλησε όμως να παραδεχτεί ότι το πέταγμα των κρεβατιών και το μπάσιμο των οπλισμένων χωροφυλάκων ήταν στημένη δουλειά με την Ασφάλεια. Η Χούντα δεν έσπασε κανένα στον Ορωπό. Έτσι σε λίγο καιρό μας φορτώσανε στο αρματαγωγό και μας ξαναστείλανε στη Γυούρα που την άνοιξαν ξανά μόνο για μας. Η αντίδραση όμως της διεθνούς κοινής γνώμης ήτανε έντονη, γι' αυτό και στις αρχές του χειμώνα μας ξαναφέρανε στο Λακκί της Λέρου.

Όταν φθάσαμε διαπιστώσαμε ότι είχαν γίνει σημαντικές αλλαγές. Τον Δαμπαση μαζί με ορισμένα στελέχη της καθοδήγησης τους μεταφέρανε στο Παρθέني. Και από κει μας στείλανε τον Ανδρέα Λεντάκη, τον Σπύρο Λιναρδάτο, τον Θόδωρο τον Κατριβάνο, τον Άγγελο Διαμαντόπουλο που ήταν γνωστός από το τελευταίο άρθρο που είχε δημοσιεύσει στην Αυγή ("Γιατί δεν θα γίνει δικτατορία") και την ώρα που κυκλοφορούσε το φύλο τα τανκς του Πατακού ήτανε στη Λεωφόρο Μεσογείων. Όλη μας η προσπάθεια ήτανε να υπάρξει στρατοπεδική ενότητα παρά τις έντονες διαφορές μας για την εσωκομματική κατάσταση και τον καταλογισμό ευθυνών. Διότι είναι γνωστό το φαινόμενο, όταν υπάρχει ήττα, την ευθύνη ο ένας προσπαθεί να την ρίξει στον άλλο αντί να δεχτούν ότι όλοι, ποιός λίγο ποιός πολύ, ήμασταν συνυπεύθυνοι.

Στις αρχές του καλοκαιριού του '69 άρχισαν να βγάζουν τους υπερήλικες. Ανάμεσα σ' αυτούς βγάλανε και τον συμπατριώτη μας το Στέργιο Γραμμένο, κομμουνιστή προπολεμικό από τους πρώτους στη Βέροια μαζί με τον Αυξεντίου.

Όταν έπεσε η Χούντα και τα πρώτα γραφεία της Κεντρικής Επιτροπής ήταν πίσω απ' το Υπουργείο Εμπορίου, ο Στέργιος ήτανε θυρωρός στο κτίριο της Κ.Ε. Πέθανε όμως γρήγορα. Αντίθετα ο Μπάρμπα Αντώνης ο

Κόγιας που ήτανε στην ίδια παρέα και βγήκανε μαζί σαν υπερήλικες έζησε άλλα 25 χρόνια και πέθανε πρόσφατα σε βαθιά γεράματα. Ο Κόγιας, ο Στάθης Κοτριδής και ο Νίκος Καρυπίδης, τα τρία Κ του Συνεταιριστικού Κινήματος, μαζί και με τη συμβολή του Κώστα Μακρή, που σαν μέλος του γραφείου της Ν. Επιτρ. καθοδηγούσε το Συνεταιριστικό Κίνημα βάλανε τα θεμέλια για την εύρυθμη λειτουργία της Ένωσης Γ. Συνεταιρ. Ίδρυσαν τους Αγροτικούς Συλλόγους και κυρίως συνετέλεσαν στην κατασκευή του Αρδευτικού Δικτύου Ανατολικού Βερμίου που έσωσε στην κυριολεξία τους αγρότες των ημιορεινών περιοχών απ' την ανυδρία και τους καυγάδες που φθάνανε μέχρι σκοτωμούς.

Τα στρατόπεδα συγκέντρωσης αποτελούσαν το πιο μαύρο στίγμα για τη Χούντα των Συνταγματαρχών. Η πίεση που δεχότανε από παντού για να μας αφήσει λεύτερους ήταν μεγάλη. Έτσι σιγά-σιγά άρχισε να απολύει με αποκορύφωμα τον Αύγουστο του '70 που διέλυσε το στρατόπεδο του Λακκί και γυρίσαμε στα σπίτια μας μετά από 3,5 χρόνια εγκλεισμού στα στρατόπεδα συγκέντρωσης και βασανισμού.

Με φύλο πορείας λες κι ήμασταν φαντάρτοι, φύγαμε απ' το Λακκί για Πειραιά και απ' εκεί με τρένο στο Πλατύ και στη Βέροια. Στο σταθμό με περίμενε η Λίτσα η γυναίκα μου. Τη μέρα που με στείλανε, ήτανε έγκυος στην Αθηνούλα και με την κοιλιά στα μάτια ερχότανε στα κρατητήρια να μου φέρει ρούχα, κουβέρτες και φαΐ. Δύο μήνες αργότερα γεννήθηκε η Αθηνούλα. Εγώ για πρώτη φορά είδα το παιδί στο επισκεπτήριο στη Λέρο μετά από δυόμιση χρόνια. Είχε ξεπεταχτεί, έλεγε λογάκια και έπαιζε με τα κορδόνια του χωροφύλακα που στεκότανε ανάμεσα σε μένα και τη Λίτσα σ' ένα δωμάτιο του τρελάδικου της Λέρου, που το 'χανε διαμορφώσει για την περίπτωση, ενώ απ' έξω ακουγότανε τα ουρλιαχτά των ανίατων τρελών που τους είχανε δεμένους με αλυσίδες απ' τα κρεβάτια.

Στο αστικό λεωφορείο που μας έφερε στη Βέροια κρατιόμασταν σφιχτά λες και θα μας ξαναχώριζε ο φασισμός. Η Λίτσα στάθηκε απ' τις ηρωίδες του αντιδικτατορικού αγώνα. Όταν πολλές άλλες γυναίκες απ' την πρώτη κιόλας μέρα απειλούσαν τους άντρες τους να υπογράψουν δηλώσεις μετάνοιας και να γυρίσουν, αυτή ποτέ δεν μου παραπονέθηκε, ποτέ δεν μού 'γραψε πικρή κουβέντα. Ζούσε μαζί με τους γονείς μου και μεγάλωνε το παιδί όσο πιο ομαλά μπορούσε. Δέχτηκε πιέσεις και απ' τον πατέρα της να μ' αφήσει και ξαναπαντρευτεί. Δεν δέχτηκε ν' ακούσει τις προτροπές του και του δήλωσε ότι θα με περιμένει όσο και αν χρειαστεί. Ο πεθερός μου που πέθανε πρόσφατα σε βαθιά γεράματα, λίγο νωρίτερα σε κάποια στιγμή που είχαμε μείνει οι δυο μας, μου ζήτησε συγγνώμη για τη στάση του αυτή, έπρεπε όμως να περάσουν 25 χρόνια μετά για να το κάνει.

Μετά από 3,5 χρόνια απουσίας, στην πόλη άλλαξαν πολλά. Τα λεωφορεία του ΚΤΕΛ ήρθαν στη γειτονιά μας. Η οδός Ήρας με το γραφικό καλντερίμι και τις δύο δημοτικές βρύσες ασφαλτοστρώθηκε, ο μπαξές του Κρουστάλη έγινε η στοά με τα κτίρια του ΚΤΕΛ και μπροστά απ' το σπίτι μας που δεν πέρναγε κάρο, άρχισαν να περνούν τα 70 λεωφορεία από δύο και τρεις φορές τη μέρα.

Σ' όλη την περιοχή είχανε γίνει πολυκατοικίες και γέμισε ο τόπος με κάθε λογής μαγαζιά. Και να σκεφτεί κανείς ότι μέχρι το 1948 από την οδό Ήρας κατέβαινε στο κέντρο της η Μπουντουβαγια, που ακολουθώντας την οδό Ξάνθης χυνότανε στους μπαξέδες του Κωστή. Υπήρξε στη διάρκεια της εξορίας μας μια έντονη οικοδομική δραστηριότητα. Οι οικοδομές γενικά βρίσκονται αυτή την περίοδο σε χέρια άσχετων με το αντικείμενο, με μόνο σκοπό το κέρδος. Οι κατασκευές είναι άθλιες. Η ασυνειδησία των περισσοτέρων κατασκευαστών είναι τέτοια που και ακόμη τα ανεπαρκή σχέδια αντισεισμικής προστασίας των μηχανικών δεν τα εφαρμόζουν. Οι πιο πολλοί αφαιρούν σίδερα απ' τον οπλισμό του σκελετού και οι πλάκες αντί για 12 ή 14 πόντους δεν είναι ούτε πέντε. Πολλοί πατωματζήδες θέλοντας ν' ανοίξουν τρύπες για τακάκια χάνανε τα καλέμια απ' τα χέρια τους επειδή τους έφευγαν στο κάτω πάτωμα. Ασύδοτοι απατεώνες δημιουργούν κατασκευαστικά εκτρώματα και καταπατούν τους κοινόχρηστους χώρους.

Στην περίοδο αυτή με την Χούντα στην εξουσία, συντελέστηκε το πολεοδομικό έγκλημα της Βέροιας. Ο θεσμός της αντιπαροχής γεννάει μια νέα οικονομική κλάση. Την κλάση των οικοπεδούχων εισοδηματιών που απ' τη μια στιγμή στην άλλη βρίσκονται με δεκάδες διαμερίσματα και γίνονται εισοδηματίες απ' τα νοίκια των σπιτιών της αντιπαροχής. Αλίμονο και τρισάλιμονο αν στη Βέροια γίνει σεισμός. Οι περισσότερες απ' αυτές τις οικοδομές θα καταπέσουν σαν χάρτινοι πύργοι. Εκατοντάδες θα είναι τα θύματα.

Σ' αυτή την περίοδο γίνεται και η αποτύπωση για την επέκταση στο σχέδιο πόλης απ' το γραφείο του Νικηφορίδη. Το διορισμένο απ' τη Χούντα Δημοτικό Συμβούλιο δεν ασκεί καμιά παρέμβαση στις προτάσεις του μελετητή. Έτσι η επέκταση του σχεδίου πόλης γίνεται με δρόμους 4 μέτρων πλάτους. Όπου εφαρμόστηκε το σχέδιο, έτσι και παρκάρει κάποιο αυτοκίνητο, ο δρόμος κλείνει και γίνεται απροσπέλαστος. Όλα τα υπόγεια μετατρέπονται παράνομα σε διαμερίσματα και αγοράζονται συνήθως από ξεκληρισμένους αγρότες που ζητούν στην πόλη δουλειά και μεροκάματο.

Η άθλια όμως κατάσταση του αποχετευτικού δικτύου πολύ συχνά γίνεται αιτία να πλημμυρίζουν τα υπόγεια από τις βρωμές της αποχέ-

τευσης και από τα όμβρια. Δήμαρχος στην πόλη είχε διοριστεί ο Γιώργος Τσαλέρας. Άνθρωπος ικανός, έντιμος και με όρεξη για δουλειά. Έτσι η Ελιά – η Μάρκου Μπότσαρη – τα παπάκια και η Μπαρμπούτα αναμορφώνονται. Οι περιοχές Προμηθέας – Πασακίοσκι αποκτούν πρόσβαση και αρχίζουν να αξιοποιούνται. Αν ορισμένοι συνεργάτες του δεν αξιοποιούσαν προς ιδίον όφελος τη θέση τους, αν μπορούσε να δει τη ζημιά των στενών δρόμων απ' την επέκταση Νικηφορίδη και έβαζε χέρι στην άναρχη δόμηση εκείνης της περιόδου, τότε θα 'τανε καθοριστική η προσφορά του. Με κεντρικό άξονα τη Λέσχη Αξιωματικών, αρχίζει ν' αναπτύσσεται η καινούργια ηθήνουσα τάξη.

Κάθε Σάββατο γίνονται χοροί και Μπίγκο στην αίθουσα της Λέσχης. Στους χορούς αυτούς συμμετέχει η καινούργια Νομεγκλατούρα. Νέοι υπάλληλοι που ρουφιανεύοντας τους συναδέλφους αναρριχήθηκαν σε ουσιαστικούς διευθυντές των χώρων που δουλεύουν ελέω Χούντας. Πα-λαιοί χαφιέδες της αγοράς που έχοντας τώρα την εξουσία του Α² βγήκαν απ' την αφάνεια και το παίζουν παράγοντες του καθεστώτος.

«Προσωπικότητες» που επιβιώνουν με όλες τις καταστάσεις και ορισμένοι μορφωφιλόδοξοι που νόμισαν ότι ακουμπώντας στους Χουντικούς αξιωματικούς και στηρίζοντάς τους θ' αναρριχούνταν στα σκαλοπάτια της κοινωνικής ιεραρχίας. Γεγονός πάντως είναι ότι στα χρόνια της Χούντας οι άνθρωποι αυτοί φάγανε καλά. Και όσο πιο καλά φάγανε, τόσο πιο πολύ τη βρίσανε μετά την ανατροπή της. Με κορυφαία θρασύτητα αρκετοί απ' αυτούς παρουσιάστηκαν σαν αντιστασιακοί ενάντια στο χουντικό καθεστώς και τον συνχροτισμό και τα συνεγελάσματα με τους χουντικούς τα αιτιολόγησαν με τη θέση ότι ήθελαν να φθείρουν το καθεστώς από μέσα. Μερικοί όμως απ' αυτούς που είχανε εκτεθεί σοβαρά με την πτώση της δικτατορίας χώθηκαν μέσα στις εκκλησίες και το παίζουν αμόλυντοι χριστιανοί. Αφού ρουφιάνεψαν, πόνεσαν και κλέψανε κόσμο και κοσμάκη το γύρισαν στους μεγαλοσταυρούς και τις μετάνοιες. Καλά κάνουν αφού ο Καραμανλής βάπτισε το έγκλημά τους στιγμιαίο και καταδίκασε μόνο τους πρωταίτιους. Έτσι τους άφησε να ασχημονούν στη συνέχεια και μόνο με την παρουσία τους σε βάρος της ορθοδοξίας. Βέβαια αν αυτά τα κουβεντιάσω κάποτε με τον Αρίστο θα μου πει τη θεωρία των ανοιχτών φτερούγων που αγκαλιάζει όλους με αγάπη ή του αρώματος που αναπνέουν όλοι ενάρετοι ή αμαρτωλοί. Κάποτε όμως και ο Αρίστος και ο Δεσπότης του πρέπει να καθαρίσουν το χώρο απ' αυτά τα σκουλήκια που κρύβονται μετά το διαρκές έγκλημά τους πίσω απ' τα ράσα τους. Σαν δύσκολο βέβαια γιατί και τούτος ο χώρος θέλει γενναίο ασβέστωμα για ν' απολυμανθεί.

Με την κατάργηση των στρατοπέδων η Χούντα προσπαθεί να

μετεξελιχθεί σε πολιτική κίνηση και να επιτρέψει τη λειτουργία κομμάτων στο πολιτικό πλαίσιο που θα καθόριζε. Ο Γιώργος Τσαλέρας, φιλόδοξος πολιτικός, αξιοποιώντας τη θέση του σαν διορισμένος Δήμαρχος, αρχίζει τις επαφές και τίθεται επικεφαλής μιας νέας πολιτικής κίνησης του λεγόμενου ΕΠΟΚ. Οι συνομιλητές του είναι κυρίως απ' τον Δημοκρατικό και Αριστερό χώρο. Τους συντηρητικούς τους είχε σίγουρους. Έτσι γνωστά ονόματα, όχι μόνο συνομιλούν αλλά και υπογράφουν την ιδρυτική διακήρυξη. Καλά θα ήταν κάποτε, για ιστορικούς αν θέλετε λόγους, να επαναδημοσιευτούν συγκεντρωτικά όλα τα ονόματα αυτών που υπέγραψαν την μετεξέλιξη της Χούντας σε κόμμα. Τώρα γιατί το κάνανε, είναι μια άλλη ιστορία. Άλλοι από φόβο, άλλοι από υστεροβουλία και πολιτικό αριβισμό και άλλοι επειδή πίστεψαν ότι η Χούντα εδραιώθηκε οριστικά και πήγαν να βολευτούν στον πολιτικό της χώρο. Το εξοργιστικό στην περίπτωση είναι ότι πολλοί απ' αυτούς συνεχίζουν και παίζουν σημαντικό ρόλο σαν μεσαία και ανώτερα στελέχη κυρίως του ΠΑ.ΣΟ.Κ.

Λίγους μήνες πριν απολυθώ απ' το Λακκί, παντρεύτηκε η Έφη μας με τον Κυριάκο, Πολιτικό Μηχανικό που σήμερα είναι ο καθηγητής της Στατικής στο Πολυτεχνείο Θεσ/νίκης. Όταν μου γράψανε από νωρίτερα για το γάμο προσπάθησα να ετοιμάσω λίγα πραγματάκια για να κεράσω τους συντρόφους από τη Βέροια. Έτσι σε δυο μεγάλα παγούρια έβαλα χλιαρό νερό και μπόλικη άσπρη σταφίδα. Στις 25 μέρες επάνω είχε γίνει ένα υπέροχο κρασί. Αλλά στο τραπέζι είχαμε και τσίπουρο από τη Βέροια. Το 'χε στείλει η Μαρίκα, αδερφή του Μακρή μέσα σε κουτιά από γάλα, που αφού τα άδειασε, με τη σύριγγα έβαλε τσίπουρο και το κόλλησε στην τρύπα με καλάϊ. Το κόλλο με τα κουτιά της το έμαθε ο Γιάννης ο Στιόκας, συγγενής του Μακρή, που είχε κάνει δήλωση στη Γυάρο και είχε φύγει νωρίς.

Τρεις μέρες πριν το γάμο είχα δολώσει με μαλάγρα τους κιούρτους και τους έριχνα στην προβλήτα με σχοινιά δεμένα στους ντόκους. Δύο μέρες δεν έβγαλα ούτε λέπι. Το απόγευμα του Σαββάτου μου τέλειωσε η μαλάγρα και απογοητευμένος έβαλα κάτι ξερές κόρες από ψωμί.

Την Κυριακή όταν άνοιξε η πόρτα και σήκωσα τα καλάθια τα δύο ήταν γεμάτα σάρπες και κεφάλους. Έτσι το τραπέζι έγινε με ψάρια με ρετσίνα και ρακί.

Όταν γύρισα λοιπόν μετά τα καλωσορίσματα και τους χαιρετισμούς μπήκε επιτακτικά το ζήτημα της απασχόλησης. Τα οικονομικά μου ήταν χάλια. Ο πρόσφατος γάμος της Έφης είχε αφήσει κάμποσα χρέη. Η Λίτσα και το παιδί εκτός απ' το φαγητό έπρεπε να ντυθούν και να ετοιμαστούμε για το χειμώνα. Βγήκα λοιπόν στην πιάτσα για δουλειά αλλά όλοι οι παλιοί μου συνεργάτες απέφυγαν με κάθε τρόπο να μου δώσουν

οποιαδήποτε δουλειά.

Έτσι πήγα σε ένα κατάστημα που γινότανε στην πλατεία Αγίου Αντωνίου των Αφών Νικολόπουλοι και ζήτησα να μου δώσουν να το βάψω με τιμές πολύ χαμηλές. Δέχτηκαν και έτσι ξεκίνησα. Διακοσμητή είχαμε τον Αντωνόπουλο απ' τη Θεσ/νίκη που έμεινε κατάπληκτος απ' την ποιότητα της δουλειάς μου. Αμέσως μετά πήρα τη δουλειά των αδελφών Καπρίνη πάνω απ' την Δημοτική Αγορά. Οι Καπριναίοι παρά τις πιέσεις που δέχτηκαν να με σταματήσουν δεν το έκαναν. Σ' αυτό βοήθησε και η άριστη ποιότητα της δουλειάς που τους έκανα. Αλλά η στάση τους αυτή να με στηρίζουν στα πρώτα μου βήματα μετά την εξορία και από κει και πέρα να μου δώσουνε και πολλές άλλες δουλειές παρά τις εκ διαμέτρου αντίθετες πολιτικές μας απόψεις ανέβασε ψηλά την εκτίμησή μου γι' αυτούς. Δεν θα πάψω σε κάθε περίπτωση να προσπαθώ ν' ανταποδώσω την καλοσύνη τους απέναντί μου σε μια πολύ δύσκολη για μένα περίοδο.

Την άνοιξη του '71 πήρα τη μεγάλη οικοδομή του Θανάση Μαχαίρα που την έκανε ο Γιάννης Σιαμάγκας με τον Τάκη Ορφανίδη. Ο Κώστας Βουζουλίδης μου έδωσε να βάψω το κάστρο που τότε ήτανε Δημοτ. Σχολείο. Για να εξοφλήσει μου 'δωσε το ντεκαβέ, ένα δίχρονο αμάξι του 1955 που ήτανε σε καλή κατάσταση. Το αμάξι μου 'δωσε άλλες δυνατότητες στη δουλειά έτσι πήρα το BIET - TEKAT εργοστασιακό συγκρότημα στην Κρύα Βρύση και το σπίτι του Λαμνίδη στη Νάουσα. Έτσι και μέσα στη δικτατορία παρά τα συνεχή εμπόδια καταφέρνω να σταθώ στα πόδια μου και να προχωρήσω επαγγελματικά. Αυτούς τους μήνες μετά τον ερχομό μου, η Λίτσα τη μέρα του Αγίου Σπυρίδωνα, χάνει σε αποβολή το παιδί που περιμέναμε. Ήτανε αγόρι.

Σιγά - σιγά ξεκινούμε το στήσιμο της Κομματικής Οργάνωσης. Ο Μπετσιμέας με τη γυναίκα του τη Βαρβάρα και τον Βασίλη Δεμουρτζίδη ανοίγουν ένα κατάστημα με τρικαλινές φλοκάτες στην οδό Πελοποννήσου στη Θεσ/νίκη. Αυτό είναι το στέκι της επαφής μας. Αρχίζουμε να κυκλοφορούμε τον παράνομο Ριζοσπάστη. Τη δουλειά αυτή την περπατάει ο Αριστείδης Αθανασιάδης ή Ζούρτος όπως τον έλεγε ο Μακρής από τον Προμηθέα. Εκτός απ' τον Τσαλέρα που κινείται για το ΕΠΟΚ και από μας που αρχίζουμε να στήνουμε το Κόμμα και οι Κεντρώοι αρχίζουν να κινούνται.

Ο Φλιούκας με τον Γικόνογλου βγαίνουν απ' την Ελλάδα και στη Γερμανία και Σουηδία έχουν τις πρώτες επαφές με το ΠΑΚ και τον Γιώργο Χριστοδούλου, στέλεχος της ΕΔΗΝ που είχε φύγει παράνομα έξω και ήταν κοντά στον Ανδρέα Παπανδρέου. Γίνεται προσπάθεια για συγκέντρωση υπογραφών στους δικηγόρους με θέμα την αποφυλάκιση των πολιτικών κρατουμένων.

Στη Βέροια έντονη πολιτιστική δραστηριότητα αρχίζει ν' αναπτύσσει ο Σύλλογος Φοιτητών Βεροίας. Η Χούντα στέλνει εξορία τον Φιλοκτήμονα τον Παπαδόπουλο, βουλευτή του Κέντρου ενώ τον δικηγόρο Νίκο Μουγκρή απ' τη Νάουσα, φανατικό Παπανδρεϊκό, τον είχε στείλει νωρίτερα στο Λακκί μαζί μας. Κινούνται όμως και Βασιλόφρονες, κυρίως οι στρατιωτικοί. Επειδή εδώ είναι η έδρα του Β' Σώματος, ο Άγγελος Πνευματικός είναι επικεφαλής της κίνησης. Η Χούντα κάνει συλλήψεις και μεταξύ αυτών είναι ο Τάσος ο Παρίσης και ο Αντώνης Τριανταφυλλίδης, απόστρατος τώρα στρατηγός που αργότερα γίναμε φίλοι και αυτός είναι ο δάσκαλός μου στην πρέφα, παιγνίδι που μου το έμαθε τόσο ώστε τις πιο πολλές φορές να με κερδίζει.

Το στήσιμο της Κομματικής Οργάνωσης στη Νάουσα ξεκινάει με τον Αντώνη Πατή, Αλέκο Πιτάκη και Πελοπίδα Κεραμιδή. Στο Γιδά ο δάσκαλος Ζήσης Κυριάκος μαζί με τον Ιάκωβο από τον Αροχο και τον Διάκο απ' το Καλοχώρι.

Στο Συνδικαλιστικό χώρο υπάρχει μόνο το Νέο Εργατικό Κέντρο. Το δικό μας η Χούντα το διέλυσε. Στους οικοδόμους ηγεσία είναι ο Δήμου, ο Πιτούλιας ο Γκαραβέλας, ο Γιάννης Κακούλης ενώ Πρόεδρος του ΕΚΒ είναι ο Βασίλης Χατζηευστρατόγλου και ανατέλλων αστέρας ο Νίκος Ψαλτιδής. Οι διοικήσεις των σωματείων είναι στην ουσία διορισμένες απ' την ΚΥΠ. Το ίδιο ισχύει και στους Συνεταιρισμούς.

Η Διοίκηση της Ένωσης Γ. ΣΥΝ είναι διορισμένη. Πρόσφορος χώρος για την ανάπτυξη της Κομ. δουλειάς είναι ο σύλλογος φοιτητών Βεροίας παρά τον ασφυκτικό έλεγχο της Ασφάλειας και της ΚΥΠ. Στελέχη κορυφής αυτή την περίοδο είναι ο Γιάννης Ναζλίδης, ο Νίκος Ουσουτζόγλου, η αδελφή του Χαρούλα, ο Μάκης Λιόλιος, ο Κώστας Καλάπας. Μέσω του πατέρα του Γιάννη που τον γνώρισα με το πρόσχημα της αγοράς μετοχών του για κάποιο χρυσορριχείο. Στην Κοζάνη έπιασα κάποια επαφή μαζί του. Το Νίκο τον γνώρισα μέσω του Άρη του Γεωργιάδη που ήταν συνεργάτης του πατέρα του και αργότερα δικός του. Με τον Μάκη απόκτησα επαφή από τα δίδυμα του Θανάση Θεοδωρίδη, τη Μαρία και τη Σόνια. Με τον Καλαρά σ' εκείνη τη φάση δεν μπόρεσα να πιάσω επαφή και είναι αλήθεια ότι το απέφυγα γιατί δεν είχα καλές πληροφορίες. Αργότερα γνωριστήκαμε μέσω του Γιάννη του κουνιάδου του και είχαμε για μερικά χρόνια μετά χλιαρή πολιτική συνεργασία.

Μαζικός χώρος για ανάπτυξη όχι μόνο πολιτικής δουλειάς αλλά και ευρύτερων κοινωνικών σχέσεων είναι ο ποδοσφαιρικός σύλλογος Βεροίας. Η ομάδα πάει καλά. Ένας κόσμος κινείται γύρω της και είναι ο μοναδικός χώρος εκτόνωσης. Απ' την καταπίεση της Χούντας εδώ δεν έχω καμία πολιτική πρόσβαση. Ίσως επειδή ποτέ δεν μου άρεσαν οι α-

λαλαγμοί και οι ύβρεις απ' την κερκίδα.

Μέσα σ' αυτό το κλίμα της Χουντικής μετεξέλιξης και με πρωθυπουργό τον Μαρκεζίνη, η Αριστερά συζητάει αν θα βρούμε κάποιο τρόπο πολιτικής έκφρασης ή θα συμφωνήσουμε με τη ρήση του Φλωράκη, "τι λάχανα τι μπρόκολα", που εννοούσε ότι δεν αλλάζει το Χουντικό καθεστώς όσο και να πολιτικοποιηθεί.

Στις 25 Απριλίου του '72 γεννιέται η Κατερίνα, ένα παιδί ζωηρό, γερό και πολύ όμορφο. Η Αθηνούλα προσαρμόστηκε σιγά - σιγά στο γεγονός ότι έχει πατέρα και η μάνα της σύζυγο. Άρχισε να κοιμάται στο δικό της κρεβάτι όλη τη νύχτα. Τον πρώτο καιρό δεν ξεκολλούσε εύκολα από τη μάνα της και τις νύχτες ερχότανε στο δικό μας κρεβάτι. Λόγω των συνθηκών που γεννήθηκε η Λίτσα και γω δείξαμε ιδιαίτερη φροντίδα στο μεγάλωμά της. Και η μάνα μου όμως η Αθηνά την Αθηνούλα την αγαπούσε ιδιαίτερα, ίσως επειδή είχε το δικό της όνομα χωρίς βέβαια να παραμερίζει τη Βίκη και την Κατερίνα.

Επειδή το πατρικό σπίτι το είχαμε μαζί με τον αδερφό μου και στα χρόνια της εξορίας η Λίτσα με την Αθηνούλα μένανε εκεί, ο Τάκης είχε νοικιάσει απέναντι στον Χατζηκώστα. Έτσι αντί να κατεβεί και να μείνει κι αυτός 4 χρόνια κάτω κι εγώ να βγω στα νοίκια άρχισα να του πληρώνω το νοίκι του διαμερισμάτος του. Αυτό όμως δεν κράτησε πολύ γιατί πουλώντας ένα χωράφι της Λίτσας μαζί με τις οικονομίες και τη βοήθεια των συναδέλφων έχτισα από πάνω και όταν ανέβηκα ο Τάκης ήλθε στο ισόγειο. Τότε το μερίδιό μου του το χάρισα. Αλλά και το μερίδιο του παππού και της γιαγιάς παρ' όλο που δεν δέχτηκε να τους γηροκομήσει του το δώσαμε κι αυτό και έτσι και ο Τάκης βρέθηκε με ολοκληρωμένο σπίτι. Στην Έφη που τη δώσαμε τον 1° όροφο το έχτισε με δικά του έξοδα εξ ολοκλήρου ο Κυριάκος και αργότερα το πούλησε και πήγε στη Θεσ/νίκη.

Ο Τάκης εκτιμώντας την χειρονομία μου αυτή και χωρίς να του ζητήσω τίποτε μου δώρισε το 50% απ' τον αέρα του 3ου ορόφου που ανήκε σ' αυτόν. Τα υπόλοιπα 9 στρέμματα της Λίτσας στο Καμποχώρι τα έβαλα συμπήρινα ροδάκινα. Την εποχή που ξεκίνησα τη ροδακινοκαλλιέργεια με την ποικιλία Φουρτούνα ήμουνα ο πρώτος και να σκεφτείς ότι τώρα το Καμποχώρι παράγει χιλιάδες τόνους ροδάκινο.

Η δουλειά μου γενικά πάει καλά. Δουλεύω εντατικά και ετοιμάζομαι να ξεκινήσω την ανέγερση οικοδομών. Δεν το αποφασίζω όμως γιατί δεν είναι σίγουρο ότι και αύριο θα 'μαι λεύτερος. Αλλά κρατώ πάντα και πεισινή, για να μην την πάθω σαν κάποιο σύντροφος, πολύ αξιόλογο στέλεχος, που η ασφάλεια τον εξουδετέρωσε στέλνοντάς του όλο και περισσότερους πελάτες στο λογιστικό του γραφείο ώσπου κάποια στιγμή βρέθη-

κε να δουλεύει επαγγελματικά απ' τα χαράματα ως τ' άγρια μεσάνυχτα. Και η προσφορά του στον αγώνα κατέβηκε στο μηδέν.

Με τη Φιλελευθεροποίηση αρχίζει και η κινητικότητα ιδιαίτερα της νεολαίας ενάντια στο καθεστώς. Οι φοιτητές στα Πανεπιστήμια ξεσηκώνονται. Τη δουλειά την καθοδηγεί κυρίως η Πανσπουδαστική Φοιτητική Παράταξη μετωπικά οργάνωση της Κ.Ν.Ε. στο φοιτητικό χώρο. Και οι δικοί μας φοιτητές της Βέροιας συμμετέχουν θετικά ή αρνητικά στα γεγονότα. Επειδή λέγονται πολλά για το πόσο σωστός ή ύποπτος ήταν ο ρόλος του καθενός ξεχωριστά σ' αυτόν τον ξεσηκωμό εγώ δεν θέλω να εκφράσω άποψη γιατί σίγουρα δεν έχω τη δυνατότητα να ψάξω τα αρχεία της ΚΥΠ και να ξεκαθαρίσω στο μυαλό μου το ρόλο τους. Το σίγουρο είναι ότι παλικάρι στον φοιτητικό ξεσηκωμό είναι η Ρίτα Γιαννούλη - Λαΐου. Οι συμφοιτητές της αρνούνται να τη γράψουν μέλος του Συλλόγου Φοιτητών Βεροίας. Γνωρίζουν ότι δεν είναι συμβιβασμένη με το καθεστώς. Η Ρίτα στα γεγονότα της εξέγερσης συλλαμβάνεται και μήνες ολόκληρους μένει κρατούμενη στα μπουντρούμια της Γενικής Ασφάλειας χωρίς δίκη και καταδίκη. Αφήνεται λεύτερη μετά την πτώση της Χούντας. Ο Ιωαννίδης, βασανιστής της Μακρονήσου και Διοικητής της ΕΣΑ ανατρέπει τον Μαρκεζίνη και συλλαμβάνει τον Παπαδόπουλο. Ορκίζεται Πρόεδρος ο Γκιζίκης και Πρωθυπουργός ο Ανδρουτσόπουλος. Συλλαμβάνουν τον Δεμερτζιδη - Μπετσιμένα - Κατσαρό - Ρούλη - Αλέκο Γκαγκανιάρη και άλλα στελέχη της Κ.Ν.Ε. Το κανάλι επαφής κόβεται μετά τις συλλήψεις. Ο Ριζοσπάστης σταματά να έρχεται στη Βέροια. Εγώ δεν γνωρίζω ότι συλλάβανε τα παιδιά. Κατεβαίνω στη Θεσ/νίκη και κατευθύνομαι στην οδό Πελοποννήσου. Πολύ πιο κάτω έρχεται δίπλα μου κάποιος που δεν έμαθα ακόμη ποιός ήταν και μου λέει να φύγω απ' άλλο δρόμο γιατί στο μαγαζί είναι μέσα ασφαλίτες. Έτσι γύρισα πίσω και έφυγα απ' τη Θεσ/νίκη χωρίς να πιάσω καμιά επαφή.

Οι μήνες αυτοί ως το καλοκαίρι είναι δύσκολοι. Απέναντι απ' το σπίτι βγάζουν τον ενοικιαστή και φέρνουν ένα χωροφύλακα που μ' έχει χρεωθεί και παρακολουθεί νύχτα μέρα τις κινήσεις μου. Αλλά και πολλούς απ' τους φίλους μου τους ζητούν ν' αναφέρουν τι λέω και με ποιούς έχω επαφές.

Αυτή την εποχή βάφω το ξενοδοχείο Βίλα Εληά και το απέναντι κτίριο του Αντωνιάδη που τώρα είναι η Στρας. Το είχε νοικιάσει η γυναίκα του Ηρακλή του Γεωργιάδη για ιδιωτικό παιδικό σταθμό. Ο Μανώλης ο Λαΐος δουλεύει φαρμακοποιός στο φαρμακείο του Αντωνιάδη. Η Ρίτα είναι αρραβωνιαστικιά του. Χωρίς να τον εκθέσω προσπαθώ να πάρω πληροφορίες για τις συνθήκες κράτησης της μνηστής του.

Οι πόνοι απ' τα αρθρικά της μάνας μου είναι ανυπόφοροι. Νοικιάζω

σπίτι στη Μεθώνη στο Μπάρμπα Κώστα κάτω στην παραλία και τους κατεβάζω για να κάνει η μάνα μου αμμόλουτρα. Ετοιμάζω να κατεβάσω και τη Λίτσα με τα παιδιά. Μαθαίνω ότι στο ίδιο σπίτι νοίκιασε και ο Τάκης ο Δούλας, σωφέρ σε κρατική υπηρεσία και συνδικαλιστικό στέλεχος στην Χουντική περίοδο. Δεν μου πολυάρεσε αυτή η σύμπτωση. Έτσι μαζί με τον Τάκη τον Πόρδα και τη γυναίκα του Δέσποινα, πάμε στην Κουμαριά και νοικιάζουμε μια μονοκατοικία. Τα βράδια μετά τη δουλειά φεύγαμε για την Κουμαριά. Το χωριό ήταν κτηνοτροφικό. Απ' την πρώτη στιγμή μου κάνανε εντύπωση τα χιλιάδες χελιδόνια που συναντούσες μέσα στο χωριό. Αυτό είχε την εξήγησή του. Από τις κοπριές των ζώων οι μύγες ήταν αμέτρητα μιλιούνια και έτσι τα χελιδόνια βρίσκανε μπόλικη τροφή. Η Βίκη μας ήταν δύο μηνών. Είχε γεννηθεί στις 25 του Μάη του '74. Η Λίτσα τη θήλαζε όταν βγήκαμε στην Κουμαριά. Δεν προλάβουμε όμως να μείνουμε ούτε μια βδομάδα και έγινε η επιστράτευση. Αφού τους έφερα όλους στο σπίτι, παρουσιάστηκα στη Νάουσα και ντύθηκα φα-ντάρος. Δύο μέρες μείναμε στον Κοπανό και από κει ξεκινήσαμε μέσω Σκύδρας - Γιαννιτών για τα Νέα Πέλλα. Άρχισαν οι φαντάροι να πετάνε τους μπερέδες τους. Ο Μίμης Δημητριάδης μαζί με τον Κώστα τον Μπραβιότη ήλθαν και με βρήκανε και απ' αυτούς έμαθα ότι έπεσε η Χούντα. Ούτε στη Νάουσα ούτε στον Κοπανό μου είχανε δώσει όπλο. Όταν φτάσαμε στα Κουφάλια και στρατοπεδεύσαμε πήγα στο Διοικητή και του ζήτησα να μου δώσει όπλο και σφαίρες. Ο άνθρωπος ήξερε πολύ καλά ποιός ήμουν. Με έστειλε με τον Υποδιοικητή του στο κτίριο του Γυμνασίου στην αγορά και μου δώσανε αμέσως όπλο χωρίς σφαίρες όμως. Στο γυρισμό με κάλεσε και μου δήλωσε ότι θα έχω οποιαδήποτε διευκόλυνση χρειάζομαι για να μπορώ να κινούμαι σ' οποιοδήποτε χώρο και μου είπε ότι μπορώ να έχω και το αυτοκίνητο μαζί μου. Ο καημένος απ' τα χαρτιά μετά που διάβασε νόμισε ότι είμαι ο Ηλιού ή ο Παπανδρέου.

Την έκτη μέρα έρχεται στη Βέροια ο Σωτήρης ο Κωστόπουλος, στέλεχος του Κ.Κ.Ε που έβλεπε τη Βέροια και επί Ε.Δ.Α. Για πρώτη φορά ανταμώνουμε στο μαγαζί του Πίνδαρου κάτω από τη γέφυρα του Τριπόταμου που είχε τις πέστρες. Είναι ο Κώστας Γκίκας, ο Κώστας Μακρής, ο Αντώνης Κόγιας και ο Αριστείδης ο Αθανασιάδης. Δεν θυμάμαι αν ήταν ο Πέρογλου. Έτσι αποφασίζουμε να στήσουμε την κομματική οργάνωση του Κ.Κ.Ε. Η άποψη του Γκίκα είναι να συνεχίσουμε να λειτουργούμε σαν ΕΔΑ και εμείς να 'μαστε φράξια μέσα σ' αυτήν γιατί είναι πολλοί αυτοί που αποκήρυξαν το κόμμα και θα είναι δύσκολο στην αρχή τουλάχιστον να προχωρήσουμε μέχρις ότου στρατολογηθούν και αναδειχτούν καινούργια στελέχη. Αλλά και για πολλούς οι κομμουνιστές

πάντα πρέπει να επιδιώκουν συμμαχίες και ευρύτερα σχήματα για να απλώνεται η πολιτική τους. Ο Σωτήρης αντέδρασε κατηγορηματικά και έδωσε εντολή να ξεκινήσουμε για την επανίδρυση του Κ.Κ.Ε. Εγώ ανέλαβα να νοικιάσω γραφεία, ο Γκίκας χρεώθηκε τα οικονομικά και ο Μακρής ανέλαβε προσωρινώς γραμματέας μέχρις ότου έλθει από τη Γερμανία ο Μιχάλης Χατζηθεοδωρίδης που θ' αναλάμβανε γραμματέας αυτός.

Μόλις απολύθηκα απ' το στρατό τη δεύτερη συνεδρίαση την κάναμε στο σπίτι του Γκίκα και εκεί αποφασίσαμε να χρεωθώ τη συνδικαλιστική δουλειά. Γραφεία βρήκα στην οικοδομή του Κόντζαλη επί της Παλιάς Κεντρικής. Τα νοίκιασα από τον Χρήστο Νούλα, δικαστικό υπάλληλο που ήταν πληρεξούσιος.

Με την άνοδο του Καραμανλή στην Πρωθυπουργία υπουργός Εργασίας αναλαμβάνει ο Λάσκαρης και αναθέτει στον Νίκο Ασλάνογλου να διορίσει αυτός τις διοικήσεις στα Εργατικά Κέντρα της Βόρειας Ελλάδας. Στη Βέροια διορίζει Πρόεδρο τον Τάκη Μυηλέκα απ' τους εκδοροσφαγείς και διοίκηση τον Σαπουλακή – Τολιόπουλο – Μπιανιώτη – Κινικλή – Σωτηριάδη. Ενώ οι καθαιρεθέντες χουντικοί συνδικαλιστές μεταφέρουν την έδρα τους λίγο πιο πάνω απ' το εργατικό κέντρο που τότε ήταν στην οδό Αντωνίου Καμάρα, εκεί που σήμερα είναι ο ΟΑΕΔ, οι δυνάμεις του Χατζηευστράτογλου είναι πολύ μεγάλες. Οι εκλογές στα συνδικάτα γίνονται υποχρεωτικά με την απλή αναλογική.

Στο συνδικαλιστικό χώρο εμφανίζεται για πρώτη φορά ένας νέος και πολύ ζωντανός οικοδόμος ο Μιλτιάδης Κλοκίδης. Ιδεολογικά δεν ανήκει πουθενά. Είναι αναρχοαυτόνομος. Δεν δέχεται να πατρονάρεται το Συνδ. Κίνημα από κανένα κόμμα. Οι θέσεις του αυτές βρίσκουνε ανταπόκριση σε νέους εργάτες, ιδιαίτερα από την περιοχή των Πιερίων που έχουν έλθει στην πόλη αναζητώντας καλύτερη μοίρα. Στον Κλοκίδη όσο του περίσσευε η ζωντανία τόσο του έλειπε η μεθοδικότητα. Στη φάση αυτή έγινε και η πρώτη μας γνωριμία. Συμφώνησε ότι για να είναι αποτελεσματικός ο αγώνας μας, πρέπει να βάλουμε τη συνδικαλιστική δουλειά σε πρόγραμμα και τάξη. Να δημιουργήσουμε μια συνδικαλιστική παράταξη που οργανωμένα θα αντιμετωπίσει το ζήτημα των εκλογών στο Ε.Κ. Βεροίας. Έτσι οι δυο μας στήσαμε τη Δημοκρατική Συνδικαλιστική Κίνηση και νοικιάσαμε γραφεία απέναντι απ' τη Μητρόπολη. Πρώτος στόχος οι εγγραφές στα Σωματεία. Εκατοντάδες είναι οι εργαζόμενοι που γράφονται στα συνδικάτα και έχουν σε λίγο το δικαίωμα ψήφου. Η Δημοκρατική Συνδικαλιστική Κίνηση διευρύνεται και με άλλα στελέχη απ' τον ευρύτερο δημοκρατικό χώρο. Έτσι εκτός από μένα και τον Κλοκίδη στο καθοδηγητικό όργανο μπαίνει ο γιατρός Θανάσης Γεωργιάδης, ο Αντώνης Μαυρίδης, ο Χρήστος Δόμανος, ο Απόστολος Ραφτόπουλος, ο Γιώργος Λιάκος και άλλοι. Πρώτη

μας μάχη οι εκλογές στους οικοδόμους.

Η νίκη μας είναι συντριπτική. Στους 9 της διοίκησης 7 βγάζουμε εμείς και 2 απ' τη προηγούμενη διοίκηση. Σε λίγο κερδίζουμε το σωματείο κλωστοϋφαντουργών και στα περισσότερα σωματεία κατεβάζουμε δικά μας ψηφοδέλτια και βγάζουμε αντιπροσώπους.

Στους κλωστοϋφαντουργούς, μετά τη χούντα και στους πρώτους μήνες της μεταπολίτευσης, Πρόεδρος είναι ο Αλέκος Χαραλαμπίδης που δουλεύει στο εργοστάσιο Πασχαλίδη. Σ' αυτόν βασικά στηρίζει τις ελπίδες του ο Χατζηευστράτογλου να κερδίσει τις εκλογές του Σωματείου. Εμείς στρατολογούμε στην Συνδ. Παράταξη πολλές εργάτριες απ' το εργοστάσιο Πασχαλίδη. Οι εργάτριες συνεδριάζουν τακτικά στα γραφεία της κίνησης και ετοιμάζονται για τις αρχαιρεσίες. Σ' αυτή τη φάση έρχονται ορισμένες και μας καταγγέλλουν ότι ο Παναγιώτης Πασχαλίδης τις βρίζει χυδαία με ακατονόμαστες εκφράσεις με σκοπό να τις τρομοκρατήσει. Τη στάση του αυτή τη συνδέουμε με τις επικείμενες εκλογές. Πριν συζητήσουμε τη στάση που θ' ακολουθήσουμε εναντίον του, ο Κλοκίδης τυπώνει χωρίς να μας ρωτήσει προκήρυξη καταγγελία εναντίον του εργοδότη. Υποβάλλεται μήνυση για εξύβριση και συκοφαντία δια του τύπου εναντίον της Συνδικαλιστικής Δημοκρατικής Κίνησης. Οι εργάτριες που μας κατήγγειλαν την συμπεριφορά του Πασχαλίδη με εξώδικα μας αναγγέλλουν ότι ούτε διαμαρτυρήθηκαν ποτέ εναντίον του εργοδότη, ούτε μας γνωρίζουν και απορούν πώς εμείς για λογαριασμό τους καταγγείλαμε τον εργοδότη. Ο Ανακριτής μας ρωτάει αν η προκήρυξη εκφράζει όλη τη Δημοκρατική Συνδικαλιστική Κίνηση ή αυτόν που την έγραψε. Εμείς για να καλύψουμε τον Κλοκίδη παρά τις επί μέρους αντιρρήσεις μας για το κείμενο δηλώνουμε ότι η προκήρυξη κυκλοφόρησε με ομόφωνη συμφωνία της καθοδήγησης της Παράταξης. Έτσι βρεθήκαμε κατηγορούμενοι ο Κλοκίδης, ο Θανάσης Γεωργιάδης, ο Γιώργος Λιάκος, ο Μπόζδος ο τυπογράφος κι εγώ και επί δύο μέρες δικαζόμασταν επάνω στο Τριμελές. Τελικά αποδείχτηκε ότι οι εργάτριες πράγματι μας κατήγγειλαν την τρομοκρατική συμπεριφορά και το δικαστήριο μας απαλλάξε. Αλλά και οι κλωστοϋφαντουργοί απαλλάχτηκαν οριστικά απ' τη χουντική διοίκηση του Σωματείου τους. Στον καταμερισμό αξιωμάτων στους οικοδόμους Πρόεδρος γίνομαι εγώ, Αντιπρόεδρος ο Κλοκίδης, Γενικός Γραμματέας ο Αντώνης Μαυρίδης και Ταμίας ο Βακουφάρης. Η παρουσία μας στο συνέδριο του Ε.Κ. Βεροίας είναι καθοριστική. Χάρη στους αντιπροσώπους της Δ.Σ. Κίνησης η οποία συνεργάζεται με τους κεντρικούς συνδικαλιστές σε ενιαίο ψηφοδέλτιο κερδίζει τη διοίκηση του Εργ. Κέντρου Βεροίας με 4 ψήφους διαφορά. Στη σταυροσιά όμως φερθήκανε ανέντιμα. Ενώ εγώ τους σταύρωσα αυτοί με μαύρισαν. Έτσι πήρα 23 ψήφους και δεν

εκλέχτηκα, ενώ οι Κεντρώοι πήρανε ο καθένας γύρω στους 40. Από εμάς εκλέχτηκαν ο Μαυρίδης, ο Μπανιώτης και ο Τολιόπουλος. Ο Χατζηευστρατόγλου με τον Ψαλτίδη τον Μεμή του Δήμου και άλλους αποχώρησαν απ' τη Διοίκηση του Ε.Κ.Β. και ίδρυσαν άλλο εργατικό κέντρο που στεγάστηκε στην οδό Δήμητρας στο σπίτι του Χατζηευστρατόγλου διασπώντας για άλλη μια φορά το Εργατικό Συνδικαλιστικό Κίνημα. Ο Τάκης Μυτιλέκας που επανεκλέγεται Πρόεδρος του Ε.Κ.Β. έχει προσλάβει στη θέση του Μπιζούρα τον Αντώνη Ματουλόπουλο. Επειδή το Σωματείο Ιδιωτικών Υπαλλήλων είχε πάει με τον Χατζηευστρατόγλου ο Ματουλόπουλος ιδρύει νέο Σωματείο Ιδιωτικών Υπαλλήλων και γίνεται αυτός Πρόεδρος. Λόγω της ιδιότητάς του σαν μόνιμος υπάλληλος του Ε.Κ.Β. γνωρίζεται με το σύνολο των συνδ. στελεχών και με την βοήθεια του Γικόνογλου και των άλλων στελεχών του ΠΑΣΟΚ στο επόμενο συνέδριο εκλέγεται Πρόεδρος με το παλιό χουντικό καταστατικό που ήταν πλειοψηφικό. Έτσι ενώ απ' τα σωματεία που ελέγχουμε εμείς οι Αντιπρόσωποι εκλέχτηκαν με απλή αναλογική απ' τα σωματεία που έλεγχε το ΠΑΣΟΚ και το Κέντρο οι αντιπρόσωποι ήταν με το πλειοψηφικό. Έτσι το δικό μου ψηφοδέλτιο που ήμουνα υποψήφιος Πρόεδρος του Ε.Κ.Β. λόγω εκλογικού συστήματος δεν έβγαλε κανένα στη διοίκηση.

Ενώ εμείς είχαμε τον έλεγχο των βασικών σωματείων όπως οικοδόμοι – κλωστοϋφαντουργοί – ηλεκτρολόγοι – οδηγοί – χειριστές ανυψωτικών μηχανημάτων – ιματισμός – Νεοστέ, αυτοί με σωματεία φαντάσματα και κυρίως μ' αυτά της Αλεξάνδρειας ελέγξαν το συνέδριο. Η προεδρία Ματουλόπουλου είναι απ' τις πιο σκοτεινές στην περίοδο της μεταπολίτευσης. Στηριζόμενος στο ΠΑΣΟΚ και στην ΠΑΣΚΕ αυθαιρετούσε, δεν λειτουργούσε συλλογικά και το γραφείο του είχε μετατραπεί σε άντρο σκοτεινών υποθέσεων. Οι αντιδράσεις και του δικού του χώρου ήταν σοβαρές, γι' αυτό αφού ετοίμασε το επόμενο συνέδριο στα μέτρα του, την τελευταία στιγμή ο Θανάσης Γεωργιάδης, που σήμερα είναι βουλευτής, με εισήγησή του τον έβαλε στην άκρη και έθεσαν επικεφαλής τον Γιώργο Χριστοδούλου,μπογιατζή, που έβγαίνει απ' το σωματείο των οικοδόμων. Ο Ματουλόπουλος μετά το συνέδριο πήρε μαζί του τον Ροΐδο και τον Βασιλόπουλο απ' το Γιδά και μ' αυτούς ίδρυσε το Εργατικό Κέντρο Αλεξάνδρειας. Έχοντας μαζί τους τα σωματεία των οικοδόμων Αλεξάνδρειας – κεραμοποιών – ιδιωτ. υπαλλήλων και εκδοροσφαγών. Η ΕΛΒΙΖ, η Νεοστέ, η Ζάχαρη και οι Καπνεργάτες, παρέμειναν στη δύναμη του Εργατικού Κέντρου Βέροιας. Αλλά και ο Χατζηευστρατόγλου με τον Ψαλτίδη είχαν σωματεία στην περιοχή Αλεξάνδρειας, στο χώρο ψύξης και διαλογής. Έτσι ο Γιδάς είχε τρία εργατικά κέντρα. Ο Χριστοδούλου για τον τύπο δήλωνε μπογιατζής, πριν τη δικτατορία ήταν υπάλ-

ληλος στον Φιλοκτήμονα. Με τη σύλληψη του Φιλοκτήμονα αυτός έφυγε παράνομα έξω. Από την ώρα που γύρισε στην Ελλάδα δούλεψε σαν επαγγελματικό στέλεχος στα γραφεία του ΠΑΣΟΚ. Με την πτώση της δικτατορίας γίνονται δύο σημαντικά συνέδρια. Το ένα είναι η Πανελλαδική συνδιάσκεψη της Ε.Σ.Α.Κ. μετωπικής Συνδ. Παράταξης του Κ.Κ.Ε. Σ' αυτή εκλέγομαι για πρώτη φορά μέλος της Κεντρικής Επιτροπής. Σε λίγο γίνεται στον Πειραιά τον 9^ο Συνέδριο της Ομοσπονδίας Οικοδόμων. Εκεί εμείς πήραμε την πλειοψηφία απ' τον Λυκιαρδόπουλο που μετά την ήττα του αποχωρεί και κάνει νέα Ομοσπονδία. Εγώ εκλέγομαι μέλος της Διοίκησης, θέση που την κράτησα 15 χρόνια. Μέλος της Κεντρ. Επιτροπής της ΕΣΑΚ παρέμεινα για 12 συνεχή χρόνια. Έτσι χρεώνομαι το Συνδικαλιστικό Κίνημα της Νάουσας, της Κατερίνης και για ένα διάστημα της Καστοριάς. Αυτά τα χρόνια κινούμαι συνεχώς μεταξύ Αθήνας, Θεσ/νίκης και Ημαθίας. Στη Θεσ/νίκη τα γραφεία της παράταξης είναι στη Ρογκότη 5 και από εκεί μαζί με τον Γιάννη Μπιζούννη, τον Μήτσο Σαχίνη, τον Γιάννη Κατσαρό καθοδηγούμε το Συνδ. Κίνημα της Βόρειας Ελλάδας. Κεντρικά Πρόεδρο έχουμε τον Μανώλη Πυθαροχτη, συνδικαλιστή των ναυτεργατών με παγκόσμια ακτινοβολία. Ο Μανώλης, συνδικαλιστής με απεριόριστες δυνατότητες και ευρύ πνεύμα δεν είναι δυνατόν να συμφωνήσει ούτε με τη νοοτροπία ούτε με την πολιτική των Φλωράκη-Λουλε - Τσολάκη - Τρικαλινού. Έτσι δεν αποδέχεται την πρόταση να είναι μέλος της Κεντρικής Επιτροπής του Κ.Κ.Ε. Στο 10^ο συνέδριο, μέσα σε κομματικά πλαίσια, καταγγέλλει συνεχώς την έλλειψη δημοκρατίας στο παγκόσμιο Κομ. Κίνημα. Προφητεύει την κατάληξη αυτών των καθεστώτων με μαθηματική ακρίβεια.

Ο Μανώλης Πυθαρούλης δίνοντας τη μάχη για τον εκδημοκρατισμό του συνδικαλισμού αλλά και τον κομμουνιστικού κινήματος, επισύρει το μίσος και το κυνηγητό των Μπρεζινεφσικών στο Παγκόσμιο Συνδ. Κίνημα και της ομάδας Φλωράκη στην Ελλάδα που είχε γίνει πλειοψηφία στο 10^ο συνέδριο και με το πλειοψηφικό σύστημα εκλογής των μελών της καθοδήγησης πήρε τον απόλυτο έλεγχο του Κ.Κ.Ε.

Ήταν όμως δύσκολο από την αρχή να τον διαγράψουν. Οι ιδέες του Μανώλη βρίσκανε μεγάλη απήχηση σε πολλά στελέχη που τον στηρίζανε με θάρρος παρά τις επιθέσεις και την υποσκαφή με κάθε τρόπο της ομάδας Φλωράκη. Μέσα σ' αυτούς ήμουνα κι εγώ.

Για να μειώσει την επιρροή του ο Αμπατιέλος προτείνει να εκλέξουμε και Γεν. Γραμματέα της ΕΣΑΚ. Έτσι εκλέγεται ο Γιάννης Επιτρόπου από τον Πειραιά, που όμως στο Λακκί μετά από τρομαχτικές πιέσεις από τη γυναίκα του δεν μπόρεσε ν' αντέξει και έκανε δήλωση. Ο Αμπατιέλος με τον Φλωράκη, με την υπόσχεση της επανόδου του στο Κόμμα έλεγχαν

απόλυτα το Γιάννη με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί δυαδική καθοδήγηση στην ΕΣΑΚ. Μια η επίσημη με πρόεδρο τον Πυθαρούλη και μια υπόγεια με εκφραστή τον Επιτρόπου και τον Γιάνναρη. Όσα απ' τα στελέχη στηρίζουν τον Πυθαρούλη γίνεται προσπάθεια ν' απομονωθούν απ' τις θέσεις που κατέχουν συνδικαλιστικά και κομματικά. Έτσι μου αφαιρούν την Κατερίνη και την Καστοριά. Αργότερα μου αφαιρούν τη Νάουσα και τελειωτικά τη Βέροια. Στη θέση μου προωθούν και βάζουν τον Σίμο Λιλιτσα, ένα φιλόδοξο και ιδιόρρυθμο σύντροφο απ' τους οικοδόμους, που ήταν δική μου αποκλειστικά η επιλογή ανάδειξής του. Βλέποντας την προσπάθεια να μ' εξαφανίσουν συνδικαλιστικά και πολιτικά στις εκλογές των οικoδόμων, κατεβάζω δική μου γραμμή και εκλέγω πιστά σε μένα στελέχη πετώντας απ' έξω όλους τους φλωρακικούς, οι οποίοι είχαν πιστέψει ότι θα παίρνανε τον έλεγχο του σωματίου των οικοδόμων και θα με βγάζανε απ' έξω. Ο Μπανιώτης όμως, που τον είχα στείλει αντιπρόσωπο στην καταμέτρηση των ψήφων, όταν τα ξημερώματα κατάλαβε ότι δεν εκλέγεται κανείς απ' τους κομματικούς, άρχισε να δίνει στην Τζένη τη Γραμ-ματέα του Εργατικού Κέντρου που έβγαζε τα αποτελέσματα το όνομα του Λιλιτσα χωρίς να είναι στην πραγματικότητα σταυρωμένος. Έτσι κατάφερε να περισσώσει τον Λιλιτσα που έφαγε τη θέση του Μαυρίδη του Γιάννη που ήταν στην πραγματικότητα αυτός που είχε εκλεγεί. Εγώ μαζί με τον Γιώργο Μεσαριζανη απ' το Ηράκλειο, τον Νίκο Σκουφάκη απ' την Αθήνα και με πλήθος στελεχών σ' επίπεδο Κεντρικής Επιτροπής της ΕΣΑΚ έχουμε τον έλεγχο της Παράταξης.

Έτσι υπάρχει ένας προσωρινός συμβιβασμός για μια μικρή περίοδο. Σ' αυτή τη φάση αποφασίζουμε να στείλουμε αντιπροσώπους στις ξένες χώρες να εκπροσωπήσουν την Ελλάδα στις εκδηλώσεις της Πρωτομαγιάς. Εγώ φεύγω για τη Βουδαπέστη. Στο Αεροδρόμιο με υποδέχεται ο Γκασπαρ, μέλος του πολιτικού γραφείου του Ουγγρικού Κόμματος και Πρόεδρος των Ουγγρικών Συνδικάτων. Διερμηνέας του είναι ο Ταξίδης, Πολιτ. πρόσφυγας απ' την Κατερίνη. Στην αίθουσα υποδοχής για τους επίσημους που μεταφερόμαστε με ειδικό αυτοκίνητο ο συνοδός του Γκασπαρ μου κάνει την πρώτη δύσκολη ερώτηση. Ποιά είναι η άποψή μου για τους Ιταλούς συντρόφους που έχουν ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Συνδικάτων και δεν συμμετέχουν ουσιαστικά πλέον στην Π.Σ.Ο. (Παγκόσμια Συνδικαλιστική Ομοσπονδία) που την ελέγχουν οι Κομμουνιστές. Εγώ τα έχασα. Πώς ν' απαντήσω στ' αλήθεια; Η επίσημη θέση του Κ.Κ.Ε. είναι ότι οι Ιταλοί είναι προδότες του Εργατικού Κινήματος. Ο Ρεβιζιονισμός τους έχει κυριεύσει ως τα μπούνια και η αποκήρυξη της δικτατορίας του Προλεταριάτου τους ξεστράτισε απ' τον σωστό κομ-ματικό δρόμο.

Η θέση του Πυθαρούλη είναι ότι βοηθάει στην ανάπτυξη της εσωκομματικής δημοκρατίας και πολυφωνίας οδηγεί την υπόθεσή μας προς τα εμπρός. Και η θέση των Ιταλών συντρόφων βοηθάει την υπόθεση της εσωκομματικής λευτεριάς και δημοκρατίας. Ζορίστηκα πολύ ν' απαντήσω. Τελικά είπα γενικότητες για να ξεφύγω. Ότι δηλαδή κάθε κίνημα ανάλογα με τις συνθήκες στη χώρα του πρέπει να προσαρμόζει την τακτική του και να καθορίζει τη θέση του. Οι Ούγγροι σύντροφοι έμειναν μάλλον ικανοποιημένοι απ' την απάντησή μου γιατί από κει και πέρα η στάση τους απέναντί μου για όσες μέρες κάθισα προσκεκλημένος τότε ήτανε θερμή και εγκάρδια. Μαζί με τον Γκασπαρ και τον Γιάνος Κανταρ, Πρόεδρο της Ουγγαρίας, παρακολούθησα τη μεγάλη παρέλαση της Πρωτομαγιάς απ' την κεντρική εξέδρα. Με την λήξη της παρέλασης που κράτησε ώρες, ο Γιάννος Κανταρ έδωσε δεξίωση στο ξενοδοχείο των συνδικάτων που παραβρέθηκα και φωτογραφήθηκα μαζί τους. Στην Ουγγαρία έμεινα 10 μέρες και είχα τη δυνατότητα να επισκεφθώ τις βασικότερες βιομηχανίες και τα αξιολογότερα κτίρια και τοπία γύρω και μέσα στη Βουδαπέστη. Κάθε πρωί το αυτοκίνητο της Κυβέρνησης με περίμενε μπροστά στο ξενοδοχείο και στις 9 η ώρα με διερμηνέα την κόρη του Ταξίδη ξεκινούσαμε για τις επισκέψεις. Ένα πρωί με πήγανε στο Σαιν Αντρε, χωριό των καλλιτεχνών που υπάρχει και μια Ελληνική Εκκλησία απ' τον περασμένο αιώνα. Μετά την ξενάγηση καθίσαμε σ' ένα ταβερνάκι δίπλα στον Δούναβη. Εκεί μας πλησίασε ένας νέος σκηνοθέτης γνωστός της Κερασούλας Ταξίδου. Από τον τρόπο που κοιτούσε ο ένας τον άλλο φάνηκε ότι ήταν τρελά ερωτευμένοι. Μόνο που εγώ είχα γνωρίσει τον άντρα της Κερασούλας καθώς και το παιδί τους. Αργότερα έμαθα ότι ο άντρας της αυτοκτόνησε επειδή δεν μπόρεσε ν' αντέξει τον χωρισμό. Η αλήθεια είναι ότι η Κερασούλα ήταν πανέμορφη.

Ένα βράδυ οι Έλληνες και Κύπριοι φοιτητές που σπουδάζανε στη Βουδαπέστη ετοίμασαν μια εκδήλωση για μένα και τον σύντροφο, μέλος του πολιτικού γραφείου του ΑΚΕΛ. Στο Πανεπιστήμιο σπούδαζε και ο Λάκης Λέτσος, απ' τη Βέροια που τον είχαμε στείλει με κομματική υποτροφία στη Βουδαπέστη. Στο σύνολό τους οι φοιτητές ήταν ενάντια στο σύστημα και την κυβέρνηση του Γιάνος Κανταρ. Όταν πήρα τη θέση ότι τις σπουδές του τις πληρώνει ο Ουγγρικός λαός και θα πρέπει να υπάρχει αυτοσυγκράτηση και σεβασμός απέναντί τους και απέναντι στην Ουγγρική Κυβέρνηση που σε σχέση με τις άλλες Σοσιαλιστικές Χώρες είχε πολύ περισσότερες ελευθερίες, μου επιτέθηκαν και μου κόψανε τελειώς την κουβέντα. Αυτή την περίοδο και μεις και το ΠΑΣΟΚ ήμασταν ενάντια στην ΕΟΚ του μονοπωλίου. Μ' αυτή τη θέση ανεπίσημα πιέζαμε και το ΑΚΕΛ να ευθυγραμμιστεί. Ο Κύπριος σύντροφος εκείνο το βράδυ

που έβαλε επιτακτικά το ζήτημα ότι η Κυπριακή οικονομία είναι στενά δεμένη με την Αγγλία και η θέση για έξω απ' την ΕΟΚ πλήττει θανάσιμα τα συμφέροντα του Κυπριακού λαού. Αλλά και είναι λάθος η θέση για την απομάκρυνση της Ελλάδος απ' την Κοινότητα επειδή η οικονομία των Σοσιαλιστικών Κρατών υστερεί σημαντικά και με τον καιρό το χάσμα θα μεγαλώνει.

Όταν επέστρεφα στο ξενοδοχείο και έμπαινα στην αίθουσα εστιατορίου, υπήρχε στο τραπέζι μου η Ελληνική σημαία και με υποδεχότανε στην είσοδο ο μαϊτρ. Την προτελευταία μέρα ήλθε στο ξενοδοχείο ένα γκρουπ με εκδρομείς από τη Βέροια. Ανάμεσά τους ο Βασίλης Φόκας και ο Στέφανος Οικονομόπουλος. Όταν μπήκανε στο εστιατόριο και είδανε τη σημαία νόμισαν ότι ήταν γι' αυτούς και πήγανε να καθίσουν εκεί. Τα γκαρσόν τους σηκώσανε και τους μετέφεραν σε άλλους χώρους, λέγοντάς τους ότι είναι για επίσημους απ' την Ελλάδα. Και αντιλαμβάνεστε την έκπληξή τους όταν είδαν να παρατάσσεται το προσωπικό και στην αίθουσα να μπαίνω εγώ.

Στον Αλιάκμωνα η ΔΕΗ δημοπράτησε την κατασκευή δύο υδροηλεκτρικών εργοστασίων. Στη Σφυκιά και τα Ασώματα. Ανάδοχος είναι η Τεχνική Εταιρία Θαλής Εργοταξιάρχης και εκπρόσωπος της Εταιρίας στο Εργοστάσιο ένας νέος Πολιτικός Μηχανικός ο Φώτης Κατσώχης. Το έργο ξεκινάει εντατικά. Προσλαμβάνεται πολυάριθμο προσωπικό απ' όλη την Ελλάδα. Κυρίως απ' την περιοχή μας και τα χωριά των Πιερίων. Οι οικοδόμοι αποτελούν την πλειοψηφία των εργαζομένων στο έργο. Μαζί με τους χειριστές, τους οδηγούς και τους ηλεκτροσυγκολλητές εργάζονται σε δύο βάρδιες για την κατασκευή του. Και τότε γίνεται το μεγάλο μπαμ. Ο Θαλής χρεωκοπεί και οι εργαζόμενοι μένουν ξεκρέμαστοι. Για τους ξένους ιδιαίτερα το θέμα είναι σοβαρότερο γιατί μένουν σε νοικιασμένα σπίτια και αντιμετωπίζουν το φάσμα της πείνας. Τότε τα σωματεία μπαίνουν επικεφαλής και με πορείες διαμαρτυρίας και συγκεντρώσεις έξω απ' την Νομαρχία, διεκδικούν τα δεδουλευμένα και βοήθημα απ' τον ΟΑΕΔ. Μαζί με τον Οδυσσέα Μπανιά και τον Τριαντάφυλλο Αναστασιάδη, προέδρους των χειριστών και των οδηγών, μπαίνουν επικεφαλής του αγώνα των ανέργων. Κυβέρνηση είναι η Νέα Δημοκρατία. Νομάρχης ο Γιαννόπουλος και εκπρόσωπος της εργοδοσίας ο Φώτης Κατσώχης. Ο Νομάρχης μένει δίπλα απ' τη Λένα Αζίζογλου που κατάγεται όπως κι αυτός απ' την Πάτρα. Έτσι κάθε φορά που τίθεμαι επικεφαλής της πορείας των ανέργων και κατεβαίνω για τη Νομαρχία ο Γιαννόπουλος ενημερώνει τη Λένα ότι τον επισκέφθηκε ο Αρχιεπίσκοπος. Έτσι με είχε βαπτίσει.

Τελικά πετύχαμε για πρώτη φορά στην Ελλάδα να πληρωθούν οι

απολυμένοι τα δεδουλευμένα από τον ΟΑΕΔ και αυτός να τα διεκδικήσει απ' την περιουσία του Θαλή. Παράλληλα βάλामε όλους τους ανέργους να επιδοτηθούν απ' τον ΟΑΕΔ και να πάρουν και ένα έκτακτο επίδομα αρκετά σημαντικό. Το ωραίο στην υπόθεση ήταν ότι ο Φώτης Κατσώχης ενώ στην αρχή των κινητοποιήσεων ήταν με τα συμφέροντα του εργοδότη, στην τελευταία επίσκεψη του Νομάρχη που διεκδικούσαμε το έκτακτο επίδομα, ήτανε κι αυτός μαζί μας στην επιτροπή ανέργων. Όταν τον είδε ο Γιαννόπουλος να τον έχουμε πάρει και τον Φώτη μαζί μας μόνο που δεν τρελάθηκε.

Με τη χρεωκοπία του Θαλή το εργοστάσιο των Ασωμάτων αναλαμβάνει εξ ολοκλήρου να το κατασκευάσει η ΑΕΓΕΚ και της Σφυκιάς η Οδών και Οδοστρωμάτων. Η ΑΕΓΕΚ είναι νέα και μικρή εταιρία. Έτσι αποφασίζουμε να ξεκινήσουμε από εκεί την υπογραφή Τοπικής Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας. Την ΑΕΓΕΚ διευθύνει ο Γιάννης Τριανταφύλλου, ένας πανέξυπνος Πολ. Μηχανικός με πείρα από τα έργα της Αραβίας. Βλέποντας ότι ελέγχουμε απόλυτα το εργοτάξιο του δέχεται να διαπραγματευτεί και στο γραφείο του Επόπτη Εργασίας υπογράφουμε τοπική συλλογική σύμβαση με μέσο όρο αύξησης πάνω από τις κλαδικές συμβάσεις 12%.

Η Οδοστρωμάτων έχοντας εργοταξίαρχη τον Κώστα Κοϊμτζίδη, δεν δέχεται να διαπραγματευτεί γιατί ήδη από μόνη της έδινε κάποια ποσά πάνω από τις συλλογικές συμβάσεις το ονομαζόμενο καπέλο έξω από της επίσημες καταστάσεις πληρωμών για να γλιτώνει την ασφαλιστική εισφορά απ' το καπέλο. Τότε με απόφαση του Ε.Κ. Βεροίας κηρύσσουμε απεργία στην Οδοστρωμάτων. Κλείσαμε το εργοτάξιο και δεν αφήσαμε κανέναν να περάσει στο εργοτάξιο. Ούτε και το Διοικητικό Προσωπικό. Για να πετύχουμε το στόχο κηρύσσουμε απεργία και στα υπόλοιπα εργοτάξια του Νομού καθώς και στους οικοδόμους και μετά τη συγκέντρωση και την ομιλία μου ξεκινήσαμε πορεία στην οδό Κεντρικής-Βενιζέλου και Μητροπόλεως καταλήγοντας στη Νομαρχία. Όταν κατέβηκα απ' το βήμα και μπήκα επικεφαλής της πορείας βλέπω τον Βουλευτή του Κ.Κ.Ε. Μήτσο Σαχίνη να έρχεται δίπλα μου και αφού με χαιρέτησε ψυχρά προχώρησε μαζί μου επικεφαλής. Οι σχέσεις μου με τον Σαχίνη αυτή την περίοδο είχανε πέσει στο μηδέν, γιατί αυτός μαζί με τον Αμπατσέλο, τον Γιάνναρη και τον Μαυρίδογλου είχανε τεθεί επικεφαλής της προσπάθειας για εκπαράθρωση του Πυθαρούλη. Εκείνη τη μέρα στη διάρκεια της πορείας λέει στον Μπανιά και στον Τριαντάφυλλο. Ακόμα τον κρατάτε αυτόν να κάνει κουμάντο στο Εργ. Κίνημα και δεν τον έχετε πετάξει. Η απάντηση του Μπανιά που εκτός από Πρόεδρος των χειριστών είχε γίνει και κομματικός γραμματέας ήταν αποστομωτική. Του 'πε ο Οδυσσέας ότι τον

Ταξιαρχόπουλο τον στηρίζουν και τον θέλουν οι εργάτες και κανείς από μας δεν μπορεί να τον ξηλώσει όσο και αν προσπαθήσει. Η επίσκεψη και η συμμετοχή του Σαχίνη στην πορεία μου δημιούργησε σοβαρά προβλήματα ενότητας στον Εργατικό Χωρο από τους υπόλοιπους συνδικαλιστές που δεν ανήκαν στο Κ.Κ.Ε. Έτσι ενώ εμείς χτίζαμε πέτρα την πέτρα την ενότητα των εργαζομένων πάνω στα κοινά προβλήματα, οι κομματικοί με το πρόσχημα του κομματικού κέρδους μας τίναν τη δουλειά στον αέρα κάνοντας ζημιά όχι μόνο στο συνδικαλιστικό κίνημα αλλά και στο ίδιο το κόμμα. Ο Σαχίνης με τον Γιάνναρη, για να μας μειώσουν στα μάτια των κομματικών μελών και εκτός από μένα να χτυπήσουν και τον Μπάνια που θεωρούν ότι τον ελέγχω, φέρνουν απόφαση του Μακεδ. Γραφείου που θεωρούν την συμφωνία που πετύχαμε στα εργοτάξια δηλαδή το 12% πάνω απ' τις Εθνικές Συλλογικές Συμβάσεις, ούτε λίγο ούτε πολύ προδοσία και ζητούν να παρθούν μέτρα εναντίον μας και εναντίον του Μπάνια και του Αναστασιάδη που υπογράψαμε την Τοπική Συλλογική Σύμβαση. Επειδή εγώ ήξερα ότι κάπως έτσι θα λειτουργούσε η κομματική μαφία, πριν υπογράψουμε τη συλλογική σύμβαση κατεβήκαμε και την βγάλαμε για έγκριση απ' τους εργαζομένους στους χώρους δουλειάς. Η συμφωνία μας πέρασε παμπηφεί απ' τους εργαζομένους ενώ στην υπογραφή καλέσαμε να υπογραφεί και απ' τη Διοίκηση του Ε.Κ.Β. που ανήκε λόγω πλειοψηφικού εξ ολοκλήρου στο ΠΑΣΟΚ. Έτσι οι μόνοι που στήριξαν την απόφαση του Μακεδ. Γραφείου και απ' τους εργάτες και απ' τους κομματικούς ήταν ο Άγγελος Παρασκευαΐδης και ο Κουτσούκης, άνθρωποι χωρίς καμιά εκτίμηση και επιρροή.

Τελικά ο Μανώλης Πυθαρούλης βλέποντας τον ανέντιμο πόλεμο και έχοντας σοβαρά προβλήματα υγείας, αποχωρεί από πρόεδρος της ΕΣΑΚ. Από εκεί και πέρα λύθηκαν τα χέρια τους. Ενώ εγώ είμαι εκλεγμένο μέλος της Κεντρικής Επιτροπής και της Διοίκησης της Ομοσπονδίας Οικοδόμων Ελλάδος καθώς και Πρόεδρος των Οικοδόμων της Βέροιας, διορίζουν τον Σίμο Λιλιτσα στην Κεντρική Επιτροπή και έτσι στις συνεδριάσεις στην Αθήνα κατεβαίνουμε και οι δύο. Νέοι αστέρες της παράταξης ο Παπαχριστοδούλου, ο Μήτσος Κωστόπουλος, ο Κερασουλής, ο Ξενοπούλος απ' τη Θεσσαλονίκη ενώ ο Σαχίνης προωθεί τον γιο του τον Αγάπιο και τον φέρνει στην Κεντρ. Επιτροπή.

Το τελικό κείμενο της σύμβασης με τις εταιρίες προβλέπει πέρα από την αύξηση, οι υπερωρίες να πληρώνονται απ' την αρχή σαν παράνομες με 100%. Αλλά το πιο βασικό απ' όλα είναι ότι εφαρμόσαμε τη βδομάδα των 5 ημερών με 40 ώρες απασχόληση. Ήμασταν από τους πρώτους στην Ελλάδα που κερδίσαμε το πενθήμερο μέσα απ' την τοπική συλλο-

γική σύμβαση, ενώ νόμος του κράτους έγινε 2,5 χρόνια αργότερα. Οι αποδοχές του εξαημέρου μεταφέρθηκαν στις αποδοχές του πενθημέρου. Το Σάββατο θεωρήθηκε αργία και όσοι δουλεύουν παίρνανε την προσαύξηση της αργίας.

Η δική μας σύμβαση αποτέλεσε το μπούσουλα για να περάσει η Ομοσπονδία Οικοδόμων δύο χρόνια αργότερα στην Πανελλαδική Σύμβαση Εργασίας το πενθήμερο στα Τεχνικά Έργα και τις οικοδομές και έτσι τα 5 ημερομίσθια στο ΙΚΑ να μετράνε για έξι. Αυτή λοιπόν η σοβαρή και σημαντική νίκη επειδή έγινε με επικεφαλής τον Ταξιαρχόπουλο δεν τους άρεσε και προσπάθησαν χωρίς επιτυχία να την αμαυρώσουν.

Πουθενά σ' ολόκληρο το Βορειοελλαδικό χώρο αυτή την περίοδο δεν υπάρχει παρόμοιο αποτέλεσμα. Από την ήττα στο ΜΑΔΕΜ-ΛΑΚΟ μέχρι τις άθλιες συνθήκες δουλειάς στη βιομηχανική περιοχή της Σίνδου, η δική μας νίκη στα υδροηλεκτρικά εργοστάσια του Αλιάκμονα είναι η μοναδική. Γι' αυτό και δεν μου το συγχώρεσαν.

Λίγο πριν παραιτηθεί ο Πυθαρούλης, πραγματοποιείται στη Σόφια της Βουλγαρίας το Παγκόσμιο Συνέδριο της Ειρήνης. Από την Ελλάδα έχουν κληθεί και συμμετέχουν εκπρόσωποι της πολιτικής ζωής της τοπικής αυτοδιοίκησης και του συνδικαλιστικού κινήματος. Οι πολιτικοί είναι ο Γεώργιος Μαύρος, ο Σπύρος Πλασκοβίτης, η Μελίνα Μερκούρη, ο Λυκούργος Καλέργης και ο Στρατής Κόρακας. Απ' την τοπική αυτοδιοίκηση ο Δήμαρχος Θεσσαλονίκης Παπαδόπουλος, Λάρισσας Λαμπρούλης και Βέροιας Ζαμπούνης. Το συνδικαλιστικό κίνημα εκπροσωπείται από εμένα και τον Πυθαρούλη. Ο Μανώλης ήλθε στη Θεσ/νίκη αεροπορικώς. Από κει τον πήρα εγώ με το αυτοκίνητό μου και μαζί φτάσαμε στη Σόφια. Εκεί μας εγκατέστησαν στο ξενοδοχείο Ευρώπα. Στη διαδρομή μετά τα σύνορα μας παρακολουθούσε για αρκετά χιλιόμετρα ένα Λάντα με 4 Βουλγάρους και κάθε τόσο μας προσπερνούσε και μας έκανε νόημα να σταματήσουμε. Στην αρχή ο Μανώλης μου είπε να συνεχίσω. Όταν όμως φτάσαμε σε ένα πολυσύχναστο κόμβο, σταμάτησα και τότε ήλθανε αμέσως και μου πρότειναν ν' αλλάξω τα δολάρια με Λέβα 6 φορές περισσότερα απ' ότι έδινε η τράπεζα της Βουλγαρίας. Νιώσαμε και οι δύο πολύ άσχημα. Όταν μας τα λέγανε αυτοί που είχαν πάει νωρίτερα δεν τα πιστεύαμε. Λέγαμε ότι είναι προπαγάνδα του ταξικού εχθρού.

Οι εργασίες του συνεδρίου γίνονται στη μεγάλη αίθουσα συνεδρίων στο κεντρικό πάρκο της Σόφιας. Εκτός από την πρώτη ημέρα που πήγαμε με το πούλμαν, όλες τις επόμενες ημέρες πήγαμε με το δικό μου αυτοκίνητο γιατί απ' την πρώτη βραδιά μου κλέψανε τον καθρέφτη. Στο συνέδριο, Προεδρείο εκτός απ' το Ζίφκωφ ήταν ο Αραφάτ και η Μερκούρη, πράγμα που μας έκανε Εθνικά περήφανους. Εμείς μαζί με τους Αυ-

στραλούς - Αμερικάνους - Σουηδούς και Ρώσους ήμασταν η επιτροπή που ετοίμασε τα κείμενα της απόφασης για την παγκόσμια εργατική τάξη στο μεγάλο ζήτημα της Ειρήνης και της Προόδου των εργατών όλης της γης. Σ' αυτή την επιτροπή καλύτερα να μην πήγαινα ποτέ. Όλοι τους ξέρανε τέλεια την Αγγλική γλώσσα. Ο Πυθαρούλης μιλούσε άπταιστα εκτός από Αγγλικά, τα Ρώσικα, τα Πολωνέζικα και τα Γαλλικά. Εγώ στην επιτροπή δεν διέθετα διερμηνέα. Έτσι περίμενα πότε ο Μανώλης θα φιλοτιμηθεί να μ' ενημερώσει για την συζήτηση στην επιτροπή, όταν γινότανε ψηφοφορία για την έγκριση ή απόρριψη των παραγράφων του κειμένου, γιατί οι Αμερικάνοι συνδικαλιστές βάζανε συνεχώς ζήτημα διατύπωσης και αλλαγής θέσεων, εγώ κοιτούσα σαν χαζός τον Μανώλη τι θα ψηφίσει και ανάλογα ψήφιζα κι εγώ λέγοντας Γιεσ ή Νο χωρίς να γνωρίζω τι σημαίνει αυτό. Μετάνιωσα σαν το σκυλί που στα χρόνια της εξορίας αντί να το παίζω καθοδηγητής και στέλεχος δεν πήγα να μάθω μια ξένη γλώσσα. Με πρόταση των Αυστραλών τις θέσεις της επιτροπής για το συνέδριο τις παρουσίασε ο Μανώλης Πυθαρούλης τιμής ένεκεν για την προσφορά του στο παγκόσμιο ναυτεργατικό κίνημα. Εγώ μη μπορώντας να παρακολουθήσω τις πολύωρες συνεδριάσεις της Εργατικής Επιτροπής, έπαιρνα το αμάξι και έφευγα απ' το συνέδριο γυρίζοντας όλη τη Σόφια και ιδίως τις γειτονιές της όπου εκεί ανάγλυφα έβλεπες το βιοτικό επίπεδο και τον τρόπο ζωής. Στις περιπλανήσεις μου στους δρόμους της Σόφιας, αρκετές φορές είχα μαζί μου και τη χήρα του Μανδηλαρά που συνοδεύει τη Μελίνα Μερκούρη στο συνέδριο. Η γενική εντύπωση που αποκομίζεις απ' τη ζωή στη Βουλγαρία ήταν καταθλιπτική. Η φτώχεια, η μιζέρια, οι ουρές για ένα κιλό ψωμί, οι μαυραγορίτες και ο αδιόρατος φόβος στα μάτια του κόσμου σ' έβαζαν απ' ευθείας στο ερώτημα. Γι' αυτή την κοινωνία παλεύω και δίνω τη ζωή μου;

Στη λήξη του συνεδρίου και αφού για 3 χρόνια εκλέχτηκα παγκόσμιος βουλευτής της ειρήνης, ο Ζίφκωφ μας κάλεσε στο Προεδρικό Μέγαρο στην περιοχή της Μπογιαν και μας παρέθεσε δείπνο. Η χλιδή, ο πλούτος και η ποικιλία των εδεσμάτων ήτανε τέτοια που έμενες άναυδος εγώ τουλάχιστον δεν είχα παραβρεθεί ως τότε σε παρόμοιο γεύμα.

Με την παραίτηση του Μανώλη ο Αμπατιέλος κάνει μια προσπάθεια όσα στελέχη δεν μπορεί να τα εξαφανίσει να τα προσεταιριστεί. Στέλνει στη Βέροια τον Τάκη Μαυριδόγλου, Πρόεδρο της Ομοσπονδίας οικοδόμων, βουλευτή και μέλος της Κ. Επιτροπής. Με τον Τάκη ήμασταν μαζί στο Λακί και είχαμε από τότε πολύ καλές σχέσεις. Αλλά και στην ομοσπονδία παρά τις επί μέρους μας διαφορές όπως στην πρόταση νόμου για τη διανομή των υπεραγνώστων ενσήμων οι σχέσεις μας παρέμειναν καλές. Πολλές φορές τελειώνοντας τη συνεδρίαση πηγαίναμε μαζί

στο σπίτι του κοντά στο αεροδρόμιο του Ελληνικού και καθόμασταν παρέα μέχρι να πετάξει το αεροπλάνο για Θεσ/νίκη. Όσες μέρες έμεινε στη Βέροια τον φιλοξένησα στο σπίτι μου και μέσα από την κουβέντα που κρατούσε ως τα ξημερώματα ξεκαθαρίσαμε μια σειρά απ' τις παρεξηγήσεις και έτσι στο επόμενο συνέδριο δώσανε γραμμή να επανεκλεγώ. Η συμφωνία μας με τον Μαυριδόγλου ήτανε συνοπτικά ότι μπορώ να έχω τις απόψεις μου για τον εκδημοκρατισμό της κοινοτικής λειτουργίας αλλά αυτές να τις παλεύω σε κοινοτικά πλαίσια και ως ότου γίνουν πλειοψηφία να πειθαρχώ και να δουλεύω με τις αποφάσεις της κοινοτικής πλειοψηφίας. Γνωρίζοντας ότι στόχος της καθοδήγησης είναι η αναπαγωγή στελεχών καθ' εικόνα και ομοίωμα τους και επειδή δεν μπορώ ν' ανεχθώ την αντιδημοκρατική λειτουργία του κόμματος εξαντλώ εξ ολοκλήρου τη δραστηριότητά μου στο μαζικό κίνημα λειτουργώντας στην ουσία αυτόνομα μέσα σ' αυτό. Έτσι σ' αυτή την περίοδο με δική μου θέληση απαλλάσσομαι απ' τα κοινοτικά καθήκοντα και φορτώνομαι τη μαζική δουλειά. Παραμένω στην Διοίκηση της ομοσπονδίας είμαι στην διοίκηση του εργατικού κέντρου και Πρόεδρος των οικοδόμων. Είμαι γενικός γραμματέας του συλλόγου Μαροτσιωτών. Είμαι Πρόεδρος στο 4ο Γυμνάσιο και Λύκειο, είμαι μέλος της Διοίκησης της Στέγης Γραμμάτων και Τεχνών, είμαι στο Δ.Σ. της ΔΕΥΑΒ, είμαι στη δημορχιακή επιτροπή και είμαι Δημοτικός Σύμβουλος.

Πρόεδρος στο 4ο Γυμνάσιο και Λύκειο εκλέγομαι σε δύο συνεχείς θητείες. Γ. Γραμματέας η Ειρήνη Κοτρίδου και Ταμίας ο Ευγένιος ο γεωπόνος. Το σχολείο δεν έχει γυμναστήριο, το μάθημα της γυμναστικής γίνεται στους διαδρόμους των κτιρίων το χειμώνα ή τις μέρες της βροχής. Έτσι ούτε μάθημα σωστό γίνεται στις αίθουσες ούτε γυμναστική σωστή στο διάδρομο.

Αποφασίζουμε να χτίσουμε το κλειστό γυμναστήριο δίπλα απ' το επάνω κτίριο. Οι γονείς των παιδιών είναι ενήμεροι και αποφασισμένοι να το χτίσουμε εμείς από μόνοι μας. Υπεύθυνος είναι από τον Ο.Σ.Κ. ο αρχιτέκτονας ο Ζήκος Αλεξίου πάνω στην Τεχνική Υπηρεσία. Γνωρίζει καλά το ζήτημα γι' αυτό και βοηθάει στη λύση του. Σε χρόνο ρεκόρ αποπερατώθηκε το κλειστό γυμναστήριο. Η κατάσταση στα σχολικά κτίρια είναι απελπιστική. Υπάρχει το αδιαχώρητο. Μετατρέπουμε τις αίθουσες χημείου και ότι άλλο βρίσκουμε ελεύθερο σε αίθουσες διδασκαλίας. Υπουργός Παιδείας είναι ο Καλντετσιώτης. Ο Μήτσος Χατζηδημητρίου βουλευτής της Ν. Δημοκρατίας με κλείνει μαζί του ραντεβού. Κατεβαίνω στην Αθήνα και ύστερα από ολόκληρη ιστορία τον συναντώ και του ζητώ απ' ευθείας να εντάξει στο πρόγραμμα την απαλλοτρίωση και του διπλανού οικοπέδου των Αφών Καραντουμάνη προτού το δώσει

αντιπαροχή στον Διναλη και γίνει πολυκατοικία. Του περιγράψω με τα πιο μελανά χρώματα το αδιαχώρητο του σχολικού συγκροτήματος. Τελικά πείθεται και σε λίγο καιρό υπογράφει το διάταγμα της υποχρεωτικής απαλλοτριώσεως του οικοπέδου. Δύο χρόνια αργότερα δημοπρατήθηκε το έργο κι έγινε άλλα ένα κτίριο απ' τον Σιαμαγκα - Αργεντόπουλο που ήταν οι εργολάβοι του σχολικού κτιρίου. Η συνεισφορά του Ευγένιου αλλά ιδίως της Ειρήνης στο σύλλογο είναι πολύ θετική. Με δική της πρωτοβουλία όλες οι αίθουσες διδασκαλίας διαρρυθμίστηκαν ώστε να μετατρέπονται σε αίθουσες κινηματογραφικής προβολής και το μάθημα να μη γίνεται μόνο απ' τα βιβλία αλλά και με σλαϊτς ή κινηματογραφικές προβολές.

Στο τέλος κάθε χρονιάς ο σύλλογος με δικά του έξοδα καλούσε όλους τους απόφοιτους του Λυκείου και μαζί με τους καθηγητές έδινε το αποχαιρετιστήριο γλέντι στην αίθουσα της Εληάς.

Ο σύλλογος πολλές φορές ικανοποίησε αιτήματα του σχολείου που το βοηθούσαν στην εύρυθμη λειτουργία του. Η βοήθεια αυτή δινόταν με αποκλειστικά δική μας θέληση. Το λέω αυτό γιατί υπήρχαν σύλλογοι σ' άλλα σχολεία που είχαν γίνει απλοί διεκπεραιωτές των εντολών του Λυκειαρχή. Εμείς απ' την αρχή δείξαμε ότι είχαμε εκλεγεί απ' τους γονείς να παίξουμε το ρόλο μας σωστά, και έτσι λειτουργούσαμε όλα αυτά τα χρόνια που είχα την τιμή να είμαι Πρόεδρος.

Και μια φορά που αναφέρθηκα στο οικοπέδο που απαλλοτριώσαμε απ' τους Αφους Καραντουμάνη, θυμήθηκα και κάτι ακόμα που δείχνει τη νοοτροπία και τον χαρακτήρα του ανθρώπου. Ο Μπάρμπα Λάκης Καραντουμάνης ήταν αυτός που έκανε κουμάντο στην περιουσία της οικογένειας. Σε συνεννόηση με τον Βλαχόπουλο και τον Βλαζάκη τον κάλεσα ένα μεσημέρι στην ταβέρνα του Αγγελή του Κοκοβίτη. Ο Λάκης δίπλα απ' του Σόλωνα την Κλινική στη γωνία είχε σηκώσει από χρόνια ένα δόροφο κτίριο που το προόριζε για ξενοδοχείο. Στα τούβλα το σταμάτησε και για χρόνια δεν ενδιαφερόταν να προχωρήσει.

Ο Λάκης, η αδερφή του και ο Τάκης ήταν ανύπαντροι. Η περιουσία τους τεράστια. Τότε πάνω στο ρακί του είπα: Μπάρμπα Λάκη σε συνεννόηση και με τους άλλους δύο σκεφτήκαμε να σε παρακαλέσουμε να μας δώσεις έναν όροφο στο караγιαπί να το κάνουμε βρεφονηπιακό σταθμό για να φέρνουν οι εργαζόμενες μάνες τα μωρά τους όταν φεύγουν στη δουλειά. Και σε αντάλλαγμα τη διπλανή οδό Αριστοτέλους θα την ονομάσουμε προς τιμήν σου οδός Καραντουμάνη. Ο Λάκης με κοίταξε για λίγο και μου είπε: Ρε Γιώργη εσύ τά' χεις καλά με το Δήμαρχο. Δεν του λες να ξεπληρώσει κάτι υπόλοιπα από δρόμους που ανοίχτηκαν κάτω στα σχολεία κι ακόμα δεν με πλήρωσες Έτσι απότuche η προσπάθεια

της δωρεάς. Κι αυτά τα χρόνια εκτός από τη θεία μου τη Θεανώ κανένας άλλος δεν δώρισε στο Δήμο. Όλοι κοιτάζανε πώς ν' αρπάξουν απ' αυτόν. Αυτό δεν σημαίνει βέβαια ότι ο Λάκης δεν ήταν σωστός. Ίσα-ίσα ήτανε ακέραιος - σφιχτός και έντιμος. Με λίγα λόγια ήτανε ένας καθαρός ντόπιος Βεροιώτης. Η μάνα της μάνας μου η γιαγιά μου η Μαριγούλου, ήταν πρώτες ξαδέρφες με τη Θεανώ Ζωγιοπούλου. Ποτέ δεν το 'φαγαν γλυκό οι δυο τους, γιατί η γιαγιά μου είχε απ' τη φύση της μια πραγματική αρχοντιά και η ομορφιά της στα νιάτα της ήταν εκθαμβωτική, σ' αντίθεση με τη Θεανώ που δεν γελούσε τον Μουστερί. Και στα νιάτα της ήταν ασχημούτσικη η κακομοίρα. Ο παππούς μου ο Γιώργης που την αγαπούσε τρελά την έφερε μετάξια απ' την πόλη και μ' αυτά η γιαγιά μου είχε ράψει το καλό της το φόρεμα που είναι ένα έργο τέχνης. Όταν πέθανε ο παππούς μου κι έβαλε τα μαύρα το 'δωσε στη μάνα μου που ήτανε η μεγαλύτερή της θυγατέρα. Η μάνα μου όμως φορούσε ευρωπαϊκά και ούτε μπορούσε να το φορέσει σε κάποιο χορό γιατί μεσολάβησε η κατοχή, ο εμφύλιος και η φτώχεια. Έτσι το 'δινε καμιά φορά τις απόκριες στα κορίτσια του μαχαλά ή σε κανένα γυμνασιοκόριτσο για την παρέλαση στις 25 Μαρτίου. Πήγε καιρός που το βρήκα τυλιγμένο μέσα στο φιλντισένιο το μπαούλο μαζί με άλλα παλιατζούρια. Όταν το άνοιξα ένα κομμάτι του φουστανιού είχε λιώσει. Το έφαγε ο μόλτσα, λυπήθηκα να το πετάξω και φώναξα τη Χαρούλα να το πάρουν στη Στέγη Γραμμάτων, όσοι το είδαν τρελάθηκαν απ' την ομορφιά του. Αποφάσισαν να αποκαταστήσουν τις ζημιές και να το βάλουν στο μουσείο. Σήμερα μου είπε ο Γιάννης ο Καμπούρης ότι τους ζήτησαν 900.000 δρχ. για να το επισκευάσουν. Είναι όλο από απόφιο μετάξι. Έχουν αποφασίσει να τα δώσουν. Θα τους δώσω μια φωτογραφία της γιαγιάς, ώστε η κούκλα που θα το φορέσουν να της μοιάζει. Το αισθητικό αποτέλεσμα θα είναι τέλειο.

Βέβαια σε όλους αυτούς τους χώρους συνεργάστηκα με πολλούς συμπολίτες μου και μέσα απ' αυτή τη συνεργασία μπόρεσα να γραδάρω όχι μόνο τις ικανότητες και τη διάθεση για προσφορά αλλά και τις μικρότητες και την ανεπάρκεια και τη μοροφιλοδοξία και την υπολογιστική συμπεριφορά. Αλλά νομίζω ότι είναι καιρός να ασχοληθούμε και με την πορεία που ακολούθησα μέσα στην κομματική οργάνωση από εκεί που ξεκινήσαμε μέχρι σήμερα.

Όταν λοιπόν νοίκιασα τα γραφεία, συγκροτήσαμε την πρώτη Ν. Επιτροπή. Τα βασικότερα στελέχη είναι ο Μακρης, ο Γκίκας, ο Παπης ο Πιτακης, ο Κόγιας και 'γω. Μας λείπει το γυναικείο στέλεχος ν' αναλάβει τη δουλειά στις γυναίκες. Η Ρίτα η Γιαννούλη βρίσκεται ακόμη στη Θεσ/νίκη. Κατεβαίνω και τη συναντώ στα γραφεία της Πανσπουδαστικής. Της ανακοινώνω τις προθέσεις μας ν' αναλάβει τη δουλειά στις γυναίκες. Η

Ρίτα δέχεται και σε λίγο ανεβαίνει στη Βέροια. Τότε έρχεται απ' τη Γερμανία ο Μιχάλης Χατζηθεοδωρίδης και αναλαμβάνει Νομαρχιακός Γραμματέας. Η πρώτη Νομαρχιακή Συνδιάσκεψη εκτός από μας που γυρίσαμε απ' την εξορία και αποτελούμε τον κορμό αναδεικνύει νέα στελέχη. Ο Σάββας Γαβριηλίδης και ο αδερφός του Γιάννης, ο Βασίλης και η Σούλα Χαλκίδου, ο Κώστας Γεωργιάδης, ο Δημήτρης Τροχόπουλος και η γυναίκα του Σόφη, η Ελένη Κοκοβίδου και ο Δεληδημητρίου απ' το Γιδά και σε λίγο ο Μανώλης ο Λάιος και ο Φίλιππος Γιαννούλης είναι τα στελέχη της πρώτης γραμμής που επανδρώνουν το όργανο.

Εγώ έχω την ευθύνη της συνδικαλιστικής δουλειάς και ορίζομαι υπεύθυνος οργανωτικός, θέση όμως που δεν την αξιοποίησα γιατί ο Μιχάλης κρατούσε για τον εαυτό του το οργανωτικό. Στην Κ.Ν.Ε. αναδεικνύονται ο Κακαφίκας, ο Γαλικός, η Μαρία Θεοδωρίδου, η Τσόπελα, ο Σλάβης ο Χατζηκώστας, η Έφη η αδερφή του. Ο Κώστας Παπαδόπουλος και άλλοι, με αυτά τα στελέχη βγήκε η δουλειά των εκλογικών αναμετρήσεων που δεν ήταν και λίγες.

Στην αρχή οι βουλευτικές με την ενωμένη αριστερά που τελικά μόνο ενωμένη δεν ήταν και με τη λήξη των εκλογών οριστικοποιήθηκε και επίσημα πλέον η πολυδιάσπασή της. Υποψήφιοι είναι ο Γρηγόρης Βαγόπουλος, ο Αλέκος Πιτάκης, ο Κυριάκος Ζήσης και ο Κώστας Γκίκας. Ένα απόγευμα με τον Πιτάκη και τον Γκίκα φύγαμε για τα Μονόσπιτα όπου μίλησε ο Πιτάκης στη Στενήμαχο που είπα λίγα πράγματα εγώ και λίγα ο Πιτάκης. Και στην Πατρίδα, γνωστό αριστεροχώρι, που ομιλητής ήταν ο Γκίκας. Στα Μονόσπιτα μας προσέφεραν καφέ και στη Στενήμαχο γκαζόζες. Στην Πατρίδα ο Βασίλης ο καφετζής είχε ετοιμάσει το καφενείο με λουλούδια και στην ψησταριά είχε βάλει τα σουβλάκια να ψήνονται. Η ομιλία του Γκίκα κρατούσε γύρω στα 45 λεπτά. Αφού λοιπόν τον παρουσίασα, αναφέροντας τους αντιστασιακούς και κομματικούς του τίτλους, ξεκίνησε η ομιλία. Σε λίγο ο Βασίλης έφερε στο τραπέζι τα σουβλάκια. Η αλήθεια είναι ότι είχαμε ξελιγωθεί της πείνας και ασυναίσθητα αρχίσαμε να τρώμε χωρίς βέβαια να παρακολουθούμε την ομιλία που την είχαμε ακούσει αρκετές φορές. Κάποια στιγμή ο Γκίκας αναφωνεί το Ζήτω ο Λαός, Ζήτω η Ενωμένη Αριστερά και κάθεται στο τραπέζι. Αμέσως βλέποντας την ώρα είδα ότι δεν μίλησε ούτε 20 λεπτά. Τότε του λέω παραξενεμένος. Σύντροφε Κώστα έφαγες 25 λεπτά απ' την ομιλία σου. Και αυτός ατάραχος μου απάντησε ότι αν συνέχιζε, εμείς με τη φόρα που είχαμε πάρει θα τρώγαμε όλα τα σουβλάκια.

Έτσι εμείς στήσαμε το Κ.Κ.Ε. Ο Μπίζμπας με τον Κόγια, τον Αληχανίδη και αργότερα τον Μπούρα το Κ.Κ.Ε. Εσωτερικού, ο Κυριακίδης, ο Βαγόπουλος και ορισμένοι άλλοι την Ε.Δ.Α, ενώ ο Μουρατίδης, ο Μήτας και

αρκετοί μείνανε μετέωροι αφού στην αρχή προσπάθησαν ν' αναπτυχθούν με ηγέτη τον Λουκά τον Παπαεθυμίου, δικηγόρο απ' την Εύβοια που παλιότερα είχε σαλέψει λίγο ο νους του.

Το Δημοψήφισμα γίνεται λίγους μήνες αργότερα. Η πικρή εμπειρία απ' την αποτυχημένη πορεία της ενωμένης αριστεράς μου δημιουργεί αναστολές για μεγάλα ανοίγματα παρ' όλα αυτά βρίσκω τον Κώστα Ζαρκάδα που είχε γίνει Νομαρχιακός Γραμματέας στη Ν. Δημοκρατία και αποφασίζουμε να ιδρύσουμε την Αντιβασιλική Παράταξη. Νοικιάζουμε στη Βενιζέλου το πρώην φαρμακείο Βεζερίδη για εκλογικό κέντρο και στο ιατρείο του Τάκη Κασάμπαλη συγκροτούμε το πρώτο καθοδηγητικό όργανο της Δημοκρατικής Παράταξης. Επικεφαλής είναι ο Κώστας Ζαρκάδας και μέλη ο Όθων Λιμπάντζης, ο Βαγγέλης Χαχάκης, η Ρίτα Γιαννούλη, ο Σωτήρης Μπίζμπας, ο Βασίλης Παπαγιάννης, ο Άρης Βουδούρογλου, ο Πολυχρονιάδης, ο Κασάμπαλης, ο Θανάσης Γεωργιάδης. Εγώ αναλαμβάνω τα οικονομικά. Και τότε για μια ακόμη φορά καταλαβαίνω αναλαμβάνω τα οικονομικά. Και τότε για μια ακόμη φορά καταλαβαίνω πόση δύναμη έχει αυτός ο λαός όταν θέλει να νικήσει. Όχι μόνο στο εκλογικό κέντρο αλλά και στα σπίτια τους και στα μαγαζιά τους με κάλεσαν άνθρωποι που μόνοι τους εντελώς αυθόρμητα μου δίνανε χρηματικά ποσά τέτοια που αν μου το 'λεγε άλλος δεν θα το πίστευα. Γνωστοί συντηρητικοί Βεροιωτάδες που η πιάτσα συνηθίζει να τους αποκαλεί μαϊντανούς λόγω τσιγγουνιάς μου δώσανε ποσά που έτριβα τα μάτια μου. Θέλανε τον Καραμανλή και τη Νέα Δημοκρατία, δεν θέλανε όμως να ξαναγυρίσει ο Γλίξμπουργκ με τη μάνα του και την Καμαρίλα.

Όχι μόνο μας φτάσανε τα χρήματα να κάνουμε τις εκλογές, αλλά περισσέψανε κιόλας και αποφασίσαμε να τα δώσουμε σε ευαγή ιδρύματα. Και πριν αλλά και μετά το δημοψήφισμα σ' όλες τις άλλες εκλογές βγαίναμε στο τέλος με χρέος και αναστενάζανε τα καημένα τα τυπογραφεία μέχρι να τους ξοφλήσουμε. Οι Δημοτικές Εκλογές ήταν εύκολες. Με επικεφαλής τον Θύμιο τον Τζελέπη κάναμε παρέλαση. Βγάλαμε τους 4 που είχαμε στη γραμμή και άλλοι 5 βγήκανε από μόνοι τους. Έτσι είχαμε 9 Δημ. Συμβούλους. Ο Σχεταρισμός μας όμως στο τέλος εξόργισε τους άλλους και έτσι την τελευταία χρονιά ενώθηκαν οι Κεντρώοι με τους Δεξιούς και γίνανε πλειοψηφία. Πρόεδρος τότε του Δημοτικού Συμβουλίου ήταν ο Αλκιβιάδης Δελαντώνης. Το τελευταίο διάστημα είχε δηλώσει ότι ήταν αρκετά γέρος και δεν μπορούσε να συνεχίσει την προσφορά του στο Δήμο. Αυτό γινόταν το 1977. Προχθές που τον είδα έξω στην αγορά ύστερα από 20 χρόνια δηλαδή δεν άλλαξε και πολύ. Πόσο χρονών είναι άραγε;

Ο Τσαλέρας μέσα στη δικτατορία αφού έπεισε τον μακαρίτη τον Αντωνιάδη να δωρίσει το οικόπεδο στην οδό Ξάνθης, έχτισε ένα ωραίο

κτίριο που στέγασε όλες τις πολιτιστικές δραστηριότητες. Είναι η Αντωνιάδεις Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών. Αναλαμβάνοντας Δήμαρχος ο Τζελέπης, όρισε νέο Διοικητικό Συμβούλιο και κουμάντο έκανε ο Θόδωρος ο Πολυχρονιάδης, πολύ ζωντανός και δραστήριος που έβαλε την σφραγίδα του στην αρχική της λειτουργία. Διευθυντής ορίστηκε ο Οδυσσέας Γωνιάδης, που έδωσε τη ζωή του για την ανάπτυξη της. Ηθοποιός ο ίδιος προσπάθησε να βάλει τις βάσεις για Τοπική Θεατρική Ομάδα. Για να ενισχυθεί και από τον Δήμο Βέροιας οικονομικά αυτή η προσπάθεια ιδρύσαμε το Σωματείο "Ο Όμιλος Φίλων Θεάτρου". Μέσω του Ομίλου χρηματοδοτούσε τη Θεατρική προσπάθεια. Σε πολύ μικρό διάστημα ο Όμιλος έγινε το θέατρο της μεγάλης αντιπαράθεσης ανάμεσα στο ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ. Το καταστατικό του ομίλου το συντάξα στην αρχή εγώ σε συνεργασία με τον Θανάση Γεωργιάδη. Για να μην υπάρχουν γραμμές που να πετάνε έξω τη μειοψηφία με δική μου πρόταση από τα 9 εκλεγόμενα μέλη στη Διοίκηση σταύρωνες μέχρι 4. Εδώ πρέπει να δηλώσω ότι ο Θανάσης Γεωργιάδης δεν τήρησε την συμφωνία μας να σταυρώσει τον Μπάρμπα Γιάννη Καπιρτζόγλου και εμείς τον Παύλο Μποζίνη, ενώ ο Παύλος που τον χρεωθήκαμε εμείς εκλέχτηκε, ο Μπάρμπα Γιάννης πήγε πάτος.

Με τον καιρό η αντιπαράθεση οξύνεται. Η κόντρα μέσα στο ΠΑΣΟΚ ανάμεσα στην ομάδα Γεωργιάδη - Παπαγιάννη - Βλαζάκη με την ομάδα της νίκης Γιαμά - Ιερόπουλου μεταφέρεται στον όμιλο. Έτσι στις τελευταίες αρχαιρεσίες το σύνολο των οργανωμένων δυνάμεων του ΠΑΣΟΚ και του ΚΚΕ μαζί με τις επιρροές τους επιστρατεύονται και ψηφίζουν. Στη γραμμή που κατεβάζουμε εμείς επικεφαλής είναι ο Φίλιππος Γιαννούλης και ο Θανάσης Γιαμάς, αδερφός της Νίκης. 4 βγάλαμε εμείς, 4 το ΠΑΣΟΚ και η ένατη βγαίνει η Γιάννα Αληχανιάδη που αντί να έλθει μαζί μας ακουμπάει στη μεριά του ΠΑΣΟΚ και γίνεται Πρόεδρος. Το ΠΑΣΟΚ την κέρδισε για πολλά χρόνια. Εμείς κερδίσαμε τον Πυθαγόρα Ιερόπουλο και τη Νίκη καθώς και τον στενό τους περίγυρο.

Για μεγάλο διάστημα οι σχέσεις μου με τον Θανάση Γιαμά είναι άριστες. Σ' αυτή την περίοδο αποφασίζουμε να βγάλουμε εφημερίδα, στην αρχή δεκαπενθήμερη και αργότερα βδομαδιάτικη. Για τις τελευταίες λεπτομέρειες της έκδοσης μαζευθήκαμε στο σπίτι του Κώστα Καλάρα. Είναι εκεί το ζεύγος Ιερόπουλου, το ζεύγος Θανάση Γιαμά, το ζεύγος Λάϊου, η Λένα Αζίζογλου και η Ντίνα Παπαδοπούλου. Δύο ώρες πριν ανταμώσουμε στο σπίτι του Καλάρα, ήλθε έκτακτα ο Γιάνναρης απ' τη Θεσ/νίκη και με βρήκε στο σπίτι. Μου είπε ότι το Πολ. Γραφείο διαφωνεί με την έκδοση εφημερίδας στο Νομό και αν προχωρήσουμε στην έκδοσή της θα με διαγράψουν από το κόμμα. Του είπα ότι δεν μ' ενδιαφέρει τι

σκέπτεται ο Τσολάκης και η Μίνα Γιάννου. Εγώ πιστεύω ότι η έκδοση μιας ευρύτερης αριστερής εφημερίδας βοηθάει την υπόθεση της αριστεράς. Και πήγα αποφασισμένος να προχωρήσουμε την έκδοση. Αυτή την περίοδο οικονομικά στέκομαι πολύ καλά. Έτσι αποφασίζω μέχρι και όταν αρχίσει να εισπράττει η εφημερίδα οικονομικά να την αναλάβω εγώ. Για υπάλληλο σκέφτομαι να προτείνω την Ντίνα Παπαδοπούλου.

Όταν ξεκίνησε η συζήτηση ο Θανάσης που ήταν έτοιμος με θέσεις και απόψεις δήλωσε ότι η εφημερίδα δεν μπορεί να έχει πολιτικό χρώμα, πρέπει να είναι πολυφωνική και ουδέτερη ότι οι απόψεις και τα άρθρα των συνεργατών στην εφημερίδα θα δημοσιεύονται μόνο με ευθύνη του αρθρογράφου και ο ίδιος δήλωσε ότι θα καλύπτει το κύριο πολιτικό άρθρο και τα αθλητικά. Ο Πυθαγόρας θα έπαιρνε το χρονογράφημα και όλοι αναλαμβάνανε και από κάποια στήλη, στη γραμμή όμως και στις θέσεις που καθόρισε ο Θανάσης Γιαμάς. Τότε πήρα το λόγο και είπα ότι η δική μου πρόθεση είναι να εκδώσουμε εφημερίδα που χωρίς να είναι αντίγραφο του Ριζοσπάστη να υπερασπίζεται τα συμφέροντα των εργαζομένων, ν' αποχτήσει πρόσβαση στο εργατικό κέντρο και τους αγροτικούς συνεταιρισμούς και από εκεί να αντλεί πληροφορίες για τα προβλήματα του κόσμου, της εργατιάς και αυτά να τα προβάλλει με κάθε τρόπο. Με λίγα λόγια να εκδώσουμε μια εφημερίδα με σαφή αριστερή θέση και στα θέματα κουλτούρας και πολιτισμού και σε ζητήματα πολιτικής αντίληψης. Δεν θα έβαζα σε καμία περίπτωση τον κόπο μου και τα χρήματά μου για να ξεχαρμανιάζει ο κάθε μωροφιλόδοξος χωρίς να έχω το δικαίωμα να έχω άποψη γι' αυτούς και τα γραπτά τους. Με την άποψή μου δεν συμφώνησε κανείς, ούτε και η Ντίνα Παπαδοπούλου, που από τότε έστειλε χαιρετίσματα στην αριστερά και διορίστηκε υπάλληλος στο Νοσοκομείο. Έτσι από τότε κόψαμε παρτίδες με το Θανάση, ενώ με τη Νίκη επειδή τα παιδιά μας ήτανε και είναι πολύ δεμένα, κρατήσαμε τις σχέσεις μας λίγο πιο πάνω απ' την ψυχρότητα. Ο Μανώλης και η Ρίτα δεν πήρανε θέση, απλώς διαπιστώσανε ότι υπάρχει ριζική διαφωνία και η δουλειά δεν είναι δυνατόν να προχωρήσει.

Μέσα στο γραφείο της Νομ. Επιτροπής αρχίζουν οι πρώτες έντονες διαφωνίες και τα ρήγματα. Η Ρίτα κοντράρεται συχνά-πυκνά με τον Σάββα για θέματα γραμμής στην Τοπική Αυτοδιοίκηση. Οι διαφωνίες αρχίζουν να παίρνουν προσωπικό χαρακτήρα. Παρά τις προσπάθειες, ο καημένος ο Μιχάλης είναι δύσκολο να συμβιβάσει και να ελέγξει την κατάσταση. Τότε με καλέσανε στην Αθήνα και ζήτησαν να προτείνω λύση για εκτόνωση. Τους είπα ν' απομακρύνουν προσωρινά τον Μιχάλη και στις επικείμενες εκλογές να στείλουν το Σάββα υποψήφιο στα Γρεβενά. Πράγματι τον Μιχάλη που ήτανε επαγγελματικό στέλεχος τον πήρανε τον πήγανε

στο Μακεδονικό Γραφείο αλλά τον χρεώσανε την απεργία στο ΜΑΔΕΜ λάκο. Επαγγελματικό στέλεχος βάλανε τον Λάμπη Ιντζεβίδη και Γραμματέα τον Μακρή παρά τις αντικατατάξεις. Η φαγωμάρα συνεχίστηκε με μεγαλύτερη ένταση. Τελικά στη συνδιάσκεψη του Νομού που έγινε στο σπίτι μου στη Γκαλίγκα οριστικοποιήθηκε η ιδεολογική πολιτική πλατφόρμα του Μανώλη και της Ρίτας. Δεν δεχότανε την κομματική δομή και λειτουργία με την κάθετη μορφή καθοδήγησης και ζητούσαν έναν ευρύτερο εσωκομματικό εκδημοκρατισμό. Ο Τσολάκης με τον Μπούσιο και τον Γιάνναρη απέρριψαν αυτές τις θέσεις και έτσι ο Μανώλης και σε λίγο η Ρίτα αποχώρησαν απ' το ΚΚΕ.

Σημαντικό ρόλο στην ανώμαλη κατάσταση που εξελίχτηκε αυτή την περίοδο έπαιξε ο Κώστας Ζαμπούνης, Δήμαρχος Βέροιας και επιρροή του ΚΚΕ.

Ο Ζαμπούνης βγήκε Δήμαρχος κατά λάθος. Όταν προκηρύχτηκαν οι Δημοτικές Εκλογές, ο Γιώργος Τσαλέρας έθεσε υποψηφιότητα με τη μεριά της Δεξιάς. Εάν δεν βρίσκαμε πρόσωπο κοινής αποδοχής στο δημοκρατικό χώρο να μας ενώσει, ο Τσαλέρας θα έκανε περίπατο. Καθημερινά εκφράζαμε την αγωνία μας. Τότε πήρα την απόφαση και μίλησα με τον Γιατρό Άρη Βουδούρογλου, Πρόεδρο της Ν. Επιτροπής του Κέντρου. Ο Άρης ύστερα από κάποιες επιφυλάξεις δέχτηκε να είναι επικεφαλής. Αυτό το δήλωσε και σε μας και στο ΠΑΣΟΚ και αποφασίσαμε το επόμενο βράδυ να συγκεντρωθούμε στο ιατρείο του Θόδωρα Πολυχρονιάδη και να συγκροτήσουμε το ενωτικό ψηφοδέλτιο με επικεφαλής τον Άρη. Απ' το ΚΚΕ ήμασταν εγώ, η Ρίτα και ο Σάββας. Απ' το ΠΑΣΟΚ ο Παπαγιάννης και ο Θανάσης Γεωργιάδης, ενώ ο Θόδωρας είχε καλέσει και τους γιατρούς Κασάμπαλη - Καμπουρίδη - Ζαμπούνη και Αντώνη Κατσαμάκα φαρμακοποιό. Σε λίγο έρχεται ο Βουδούρογλου που μας ανακοινώνει ότι η γυναίκα του και οι κόρες του δεν το αφήνουν να βάλει υποψηφιότητα για Δήμαρχος. Δέχεται όμως να είναι υποψήφιος Δημοτικός Σύμβουλος. Μας πάγωσε αυτή η ανακοίνωση. Τότε ο Παπαγιάννης πρότεινε να είναι ο Πολυχρονιάδης, Αυτός αρνήθηκε. Εγώ πρότεινα τον Κασάμπαλη. Αρνήθηκε και αυτός. Ο Βουδούρογλου πρότεινε τον Παπαγιάννη. Δεν τον δεχτήκαμε εμείς, επειδή ήταν απ' το ΠΑΣΟΚ. Ο Καμπουρίδης πρότεινε τη Ρίτα. Δεν τη δέχτηκε το ΠΑΣΟΚ. Φτάσαμε στο αδιέξοδο. Ο Βουδούρογλου μας άφησε και έφυγε. Την τελευταία στιγμή μάλλον εγώ δεν θυμάμαι καλά πρότεινα τον Ζαμπούνη. Ο Κώστας δήλωσε ότι κατ' αρχήν δέχεται αλλά πρέπει να το συζητήσει με την Πέπη τη γυναίκα του γιατί αν εκλεγεί πρέπει να κλείσει το ιατρείο. Πήρε μαζί του και τον κουμπάρο του τον Κατσαμάκα και πήγανε στο σπίτι. Αργούσε όμως να γυρίσει και κοντεύανε μεσάνυχτα. Μερικοί κουρασμένοι ζήτησαν να φύ-

γουν. Βλέποντας ότι θα διαλυθεί η δουλειά πήγα στον Λυχνα και πήρα κοντοσουβλι, κοκορέτσι και μπύρες και τα κουβάλησα στο ιατρείο. Ωστόσο να τελειώσει ήλθε ο Ζαμπούνης με τον Κατσαμάκα και δήλωσε ότι δέχεται να είναι υποψήφιος Δήμαρχος. Όλοι τους υποσχέθηκαν να είναι υποψήφιοι Δημοτικοί Σύμβουλοι εκτός από μένα και τον Θανάση που θα αναλαμβάναμε τον εκλογικό αγώνα.

Τις εκλογές τις κερδίσαμε. Ο Ζαμπούνης όμως δεν λειτούργησε σαν Δήμαρχος όλου του ψηφοδελτίου. Ήταν σαφής η προτίμησή του στις θέσεις μας. Ίσως σ' αυτό βοηθούσε και ο Σάββας που ο Ζαμπούνης απ' την αρχή του έδειξε απεριόριστη εμπιστοσύνη. Παρ' όλο που Πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου ήταν ο Βασίλης Παπαγιάννης και μετά ο Ανδρέας Βλαζάκης, η σχέση μας με το ΠΑΣΟΚ μέσα στο Δήμο ήτανε συνεχώς οξυμένη. Οξύτητα λοιπόν στις σχέσεις ΚΚΕ - ΠΑΣΟΚ. Οξύτητα στις σχέσεις Ρίτας - Σάββα. Κρύες και ψυχρές ανάμεσα σ' εμένα και τον Ζαμπούνη. Είναι φανερό ότι δεν περπατούσε όπως έπρεπε η δουλειά στο Δήμο Βέροιας.

Το '81 προκηρύσσονται βουλευτικές εκλογές. Αναλαμβάνω ως συνήθως Πρόεδρος της Εκλογικής Επιτροπής. Ο Μπάρμπα Λάκης ο Καραντουμάνης είναι όχι απλός φίλος μου αλλά ένας δεύτερος πατέρας. Είναι γνωστό γεροντοπαλικάρο στο καφενείο του Καραφέντζιου που συχνάζω και εγώ. Πολλά Σάββατο μου στάθηκε οικονομικά όταν δεν με φτάνανε να πληρώσω τα συνεργεία. Ποτέ δεν μου ζήτησε τόκο. Μόνο που ήθελε να τα γυρίζεις τη μέρα που δήλωνες. Του ζήτησα, αν και ήξερα ότι ο Νύχτας με το Μούμογλου και τον Φάντα στον εμφύλιο του κάψανε το σπίτι στο Κακοσούλι και ψάχνανε να τον σκοτώσουν, να μου δώσει το κτίριο στην οδό Βενιζέλου, δίπλα απ' του Σόλωνα την Κλινική, να το κάνουμε Εκλογικό Κέντρο. Παρ' όλο που και ο Μήτσος ο Χατζηδημητρίου έψαχνε για Εκλογικό Κέντρο και ο Λάκης τον είχε ανηψιό από αδερφή, το κτίριο έναντι εξευτελιστικού τιμήματος το παρέδωσε σε μένα. Μέσα σε μια νύχτα η Κ.Ν.Ε. με επικεφαλής τον Γιωργάκη Τζίκα, το έντυσε από πάνω μέχρι κάτω με σφυροδρέπανα και κόκκινα πανιά. Ήταν το πιο εντυπωσιακό κέντρο σ' όλη τη Μακεδονία. Πριμοδοτούμενος στη σταυροδότηση είναι ο Κώστας Γεωργιάδης, γεωπόνος απ' τους Γεωργιανούς. Απ' τη Νάουσα βάλανε ως συνήθως τον Αλέκο Πιτάκη και αφήσαμε δύο θέσεις κενές στο ψηφοδέλτιο επειδή ο Σίμος Δερές και ο Ανέστης Ανδρεάδης από τα κορυφαία στελέχη του ΠΑΣΟΚ δεν είχανε συμπεριληφθεί στις λίστες του και οι εγκέφαλοι του Μακεδονικού Γραφείου πιστεύανε ότι θα ερχότανε μαζί μας. Βέβαια και οι δύο συζητούσαν και ήταν σε συνεχή επαφή με τον Σαχίνη αλλά παρ' ότι ανακοινώθηκαν οι υποψήφιοι του ΠΑΣΟΚ στην Ημαθίας αυτοί δεν ήλθαν μαζί μας. Έτσι από την

εκλογική επιτροπή πέρασα στη λίστα των υποψηφίων και μαζί με τους άλλους συντρόφους πήρα σβάρνα τα χωριά με ομιλίες. Το κλίμα είχε αλλάξει. Κάθε βράδυ είχαμε τραπεζώματα και όταν τέλειωσαν οι εκλογές είχα πάρει 11 κιλά. Ο στόχος για 17% που βάλαμε δεν πιάστηκε. Ήμασταν πολύ πιο κάτω, ενώ το ΠΑΣΟΚ νίκησε και έκανε την πρώτη του Κυβέρνηση. Με τον αέρα του νικητή άρχισε να τα σκουπίζει όλα. Οι Διοικήσεις Σωματείων, Συλλόγων και Συνεταιρισμών το ένα μετά το άλλο περνάνε στα χέρια τους. Απ' όλους τους χώρους που όσο ήτανε αντιπολίτευση συνεργαζόμασταν, μας πέταξαν έξω.

Στις Δημοτικές Εκλογές δεν δέχονται να συνεργαστούν και κατεβάζουν υποψήφιο το Βλαζάκη. Εμείς κατεβάζουμε το Σάββα Γαβριηλίδη. Ο Βλαζάκης κερδίζει τις εκλογές και εμείς που για χρόνια διοικούσαμε το Δήμο βγήκαμε απ' έξω με τρεις μόνο συμβούλους. Στο μαζικό χώρο μας μένει μόνο το Σωματείο των οικοδόμων, ενώ στους χειριστές - οδηγούς - κλωστοϋφαντουργούς και ιματισμό οι δυνάμεις μας μειώνονται σημαντικά. Στους χώρους που ελέγχει το ΠΑΣΟΚ την πρώτη περίοδο αρχίζει ένας πακτωλός επιχορηγήσεων με διάφορες μορφές. Έτσι ενώ παλιότερα μας απειλούσαν με έξωση απ' το εργατικό κέντρο, τώρα έχουμε και περισσεύματα εκατομμυρίων.

Όταν είδα ότι άρχισαν σιγά - σιγά να ροκανίζονται τα χρήματα του αποθεματικού με το αιτιολογικό των ημεραργιών και των εξόδων κίνησης σκέφτηκα να δοθούν κάπου για να πιάσουν τόπο.

Επάνω στη Γκαλιγκα στο εξοχικό μου σπίτι κάλεσα ένα βράδυ τους πνευματικούς ανθρώπους της πόλης. Τον Στέλιο Σβαρνόπουλο, το Νίκο Σιδηρόπουλο, τον Θωμά Γαβριηλίδη, τον εκδότη της Βέροιας Γιώργο Καλογήρου με την Άννα τη γυναίκα του. Δεν θυμάμαι αυτή τη στιγμή αν ήταν ο Γ. Χιονίδης. Καλεσμένοι επίσης ο συνταξιούχος προϊστάμενος του ΟΤΕ Χρήστος Γεωργουδάκης με την κιθάρα του, ο Κώστας Καζαντζίδης, ο Λευτέρης Δροσινός και ο Θανάσης Τσικερδάνος, παλιός αρθρογράφος της εφημερίδας Ο ΑΣΤΗΡ. Η μάνα μου η μακαρίτισσα είχε κάνει έναν υπέροχο Βεροιώτικο Φασουλοταβά και η Λίτσα ωραιότατους μεζέδες και μια πίτα που θα μείνει ιστορική.

Αφού ήπιαμε μπόλικο ρακί και πιάσαμε τα τραγούδια με την κιθάρα του Χρήστου και τη φισαρμόνικα του Στέλιου του Σβαρνόπουλου τους ανακοίνωσα ότι πρόθεσή μου είναι ν' αναλάβουμε την εκτύπωση οποιουδήποτε έργου συγγραφικού που είναι έτοιμο από όλους τους παρευρισκόμενους. Ο μόνος που είχε εκείνη τη στιγμή έτοιμη δουλειά να τυπωθεί ήταν ο Στέλιος αλλά δεν έβρισκε χρηματοδότηση. Έτσι ανέλαβα και αφού πρώτα πήρα την απόφαση απ' το Δ. Συμβούλιο του Εργατικού Κέντρου τυπώσαμε σε δύο χιλιάδες αντίτυπα το βιβλίο του Στέλιου και ένα

μέρος το μοιράσαμε στους εργάτες δωρεάν. Όταν πέρασαμε στην κουβέντα για τους πνευματικούς ανθρώπους και την ανάγκη να στηριχθούν. Ο Χρήστος Γεωργουδάκης μιλώντας και για λογαριασμό του Λευτέρη Δροσινού είπε: Εμείς κύριοι σ' αντίθεση με όλους εσάς δεν βρισκόμαστε εδώ σαν άνθρωποι πνευματικοί. Μας κάλεσε εδώ ο οικοδεσπότης σαν ανθρώπους οιονοπνευματικούς, γι' αυτό όσο εσείς θα κουβεντιάζετε εμείς θα τιμήσουμε το υπέροχο ρακί του Μπάριμπα Βασίλη και τους μεζέδες της οικοδεσποινας αξιοτίμου κυρίας Ελευθερίας. Βέβαια έγινε χαμός και το γλέντι συνεχίστηκε μέχρι τα μεσάνυχτα.

Η Μαρούσια είναι ορεινή τοποθεσία στο Βέρμιο. Οι Καραφενιαίοι - οι Ζωγιάιοι - οι Τσικερδαναίοι - οι Δροσινάιοι την καταγωγή τους την έχουν από εκεί. Οι κάτοικοι της Μαρούσιας πήρανε μέρος στην επανάσταση του γένους το 1822. Μαζί με τα διπλανά χωριά, τη Ντομπλιανη, το Λοζιτσι και άλλα ο Λουμπούτ Πασάς τα πάτησε και έβαλε φωτιά. Οι πολεμιστές της Μαρούσιας πέρασαν με τον Γατσο και τον γέρο Καρατάσο ενώ τα γυναίκοπαίδα που γλίτωσαν κατέβηκαν στη Βέροια και στα γύρω χωριά. Το μόνο χωριό που δεν κάηκε ήταν το Τσιόρνοβο, η σημερινή Φυτειά. Επειδή προσκύνησε στον Λούμπουτ και η παράδοση λέει ότι προσκυνημένοι Τσιορνοβίτες οδήγησαν απ' το πίσω μέρος τα στρατεύματα του Λουμπούτ και κατέλαβαν τη Μαρούσια η οποία έχει φυσική οχύρωση και δύσκολα θα την καταλάμβανε ο εχθρός. Τα καλοκαίρια πάντα ανέβαζα την οικογένεια για λίγες μέρες στα Μαρούσια όσο τα παιδιά ήτανε μικρά. Ο θεός μου ο Χρήστος Καραφέντζιος είχε χτίσει πάνω απ' την εκκλησία ένα σπίτι που τελευταία το κάψανε και το γκρεμίσανε. Απ' το παλιό χωριό απόμεινε μόνο η εκκλησία του Άγιου Νικολάου. Και ο ξενώνας που έχτισε προπολεμικά ο Τσικερδάνος. Εμείς οι απόγονοι των Μαρουσιωτών αποφασίσαμε να ξαναχτίσουμε το παλιό μας χωριό.

Μαζί με τον Θανάση Τσικερδάνο, τον Λευτέρη Δροσινό, τον Κώστα Ζωγιο και τον Μανώλη Καλογήρου, ιδρύσαμε το σύλλογο Μαρουσιωτών. Το δικαστήριο μας όρισε προσωρινό συμβούλιο και όρισε εμένα προσωρινό Πρόεδρο.

Στις εκλογές που κάναμε Πρόεδρος εξελέγη ο Θανάσης Τσικερδάνος, Γ. Γραμματέας εγώ και Ταμίας ο Νίκος Νικολαΐδης. Πραγματοποιούσαμε εγγραφές οι οποίες ήτανε εκατοντάδες. Δίνοντας όμως το χιλιάριο της εγγραφής και συνδρομής είχανε πιστέψει ότι εμείς θα τους δίναμε κάποιο οικόπεδο για να χτίσουν εξοχική κατοικία. Εμείς σαν συμβούλιο όμως λειτουργήσαμε σε εντελώς διαφορετική κατεύθυνση. Απευθυνθήκαμε στο Πανεπιστήμιο Θεσ/νίκης και ζητήσαμε να συνταχθεί Πανεπιστημιακή μελέτη για την ανασύνταξη του οικισμού. Το Πανεπιστήμιο έστειλε δύο αρχιτεκτόνισσες που εμείς σαν σύλλογος αναλάβαμε τη φιλοξενία τους

και με έξοδά μας τις εγκαταστήσαμε στο ξενοδοχείο Εληά και κάθε μέρα τις ανεβοκατεβάζαμε στη Μαρούσια. Ο δε Θανάσης όσο οι κοπελιές δουλεύανε τις ετοίμαζε στον ξενώνα ζεστό φαγητό.

Όταν ετοιμάστηκε η μελέτη μας ειδοποίησαν ότι μπορούμε να την παραλάβουμε δίνοντας δύο εκατομμύρια. Εμείς δεν είχαμε ούτε τέτοια συμφωνία με το Πανεπιστήμιο ούτε και ο Σύλλογος είχε χρήματα να τους πληρώσει. Στο μεταξύ είχαμε κάνει στην πλατεία της εκκλησίας ένα κίосκι και εκεί έγινε η πρώτη εκδήλωση. Παραβρέθηκαν ο Δεσπότης Παύλος – ο Νομάρχης Πινακίδης και ο Δήμαρχος Βλαζάκης. Ο Δροσινος είχε την ευθύνη των μουσικών οργάνων και ο Κωστής Λύχνας ήταν υπεύθυνος στις ψησταριές. Ο κόσμος που ήταν πάνω από 2.000 χόρευε και γλέντησε μέχρι το απόγευμα. Δυστυχώς μέχρι σήμερα δεν μας παρέδωσαν την μελέτη με την οποία θα μπορούσαμε να διεκδικήσουμε και τον αποχαρακτηρισμό της περιοχής από δάσος και την κατασκευή έργων υποδομής για κάμπινγκ και χώρους αναψυχής.

Η άνοδος του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία άλλαξε την συμπεριφορά και τη νοοτροπία των κατώτερων και μεσαίων στελεχών του. Πίστεψαν ότι ήρθε η ώρα να δικαιωθεί ο αγώνας τους και η επιλογή τους. Και οι πιο πολύ δεν είχαν άδικο. Ένα όργιο προσλήψεων στο Δημόσιο και ευρύτερο τομέα χωρίς καμιά διαφάνεια με μόνο προσόν την προσφορά στη νίκη του ΠΑΣΟΚ παρουσιάζεται στα μάτια μας. Όλη η Πασοκική αντιπολίτευση στο σωματείο οικοδόμων βολεύεται στο Δήμο και στη ΔΕΥΑΒ. Το ΕΑΚ Μακροχωρίου, οι Τεχνικές Σχολές Νάουσας και Βέροιας, το Κρατικό Νοσοκομείο, η Διεύθυνση Γεωργίας, η Ελληνική Αστυνομία αλλά και η Εργατική Εστία και η Βιομηχανία Ζάχαρης και ΕΛΒΙΖ είναι ο χώρος βολέματος των Πασόκων. Είναι τόσο ξεδιάντροπες αυτές οι προσλήψεις που προξενούν τη γενική κατακραυγή και αγανάκτηση. Ήξερε βέβαια το ΠΑΣΟΚ τι κάνει. Διορίζοντας όλους αυτούς που οι περισσότεροι ήταν άχρηστοι και τεμπέληδες και ορισμένες φορές μαζί και τις γυναίκες τους έκανε έναν πιστό στρατό αμοιβομένων σκύλων που αν τολμούσε να τους πάρει κανείς το ψωμί που τους έδωσε το ΠΑΣΟΚ ορμούσαν να τον κατασπαράξουν.

Για να γλιτώσουν απ' την κατακραυγή και το ανάθεμα προσπάθησαν και σε μια φάση το πέτυχαν να παρασύρουν και την Αριστερά. Έτσι στην Ένωση Γεωργικών Συνεταιρισμών Βέροιας στις 10 προσλήψεις τις 4 τις δώσανε στο Κ.Κ.Ε. Και τότε το Κ.Κ.Ε. έστειλε και βόλεψε κι αυτό ορισμένους. Ανάμεσά τους και τον Χρήστο τον Σλάβη που στις τελευταίες εκλογές ήταν υποψήφιος βουλευτής του Αντώνη Σαμαρά. Αλλά και όταν πήραμε τη Διοίκηση του Αγροτικού Συλλόγου Βέροιας και ο Πρόεδρος και στέλεχος του Κ.Κ.Ε. Γιάννης Στιρκας διόρισε χωρίς διαγω-

νισμό υπάλληλο στον σύλλογο την κόρη του, το ΠΑΣΟΚ έκανε το κορόιδο επειδή είχε ένα σημαντικό άλλοθι στο όργιο των δικών του αδιαφανών και παράνομων προσλήψεων. Το ίδιο έγινε και στην ΑΛΒΕΝΑ όπως όλα τα υπόλοιπα στελέχη του Εργατικού Κέντρου που δεν είχαν βουλευτεί στην πρώτη φάση βουλευτήκαν εδώ με τις ίδιες αναλογίες στα ποσοστά μόνο που στο παιχνίδι τώρα μπήκε εκτός απ' το ΠΑΣΟΚ και το Κ.Κ.Ε. και η Νέα Δημοκρατία. Και ενώ ο κοσμάκης στερείται για να σπουδάσει τα παιδιά του και να τα δώσει όλα εκείνα τα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα για να σταθούν και να προσληφθούν με την αξία τους, οι μάγκες απ' τα κόμματα, αυτά τα γράφανε στα παλιά τους τα τεφτέρια και βόλεψαν τους ημέτερους. Έτσι ενώ οι Πασόκοι φωνάζανε ο αγώνας τώρα δικαιώνεται και με το δίκιο τους βέβαια, εμείς φωνάζαμε ότι ο αγώνας τώρα συνεχίζεται.

Την Πρωτομαγιά αποφασίζουμε να κάνουμε ξεχωριστές συγκεντρώσεις μια και οι θέσεις μας είναι εκ διαμέτρου αντίθετες. Έχοντας την πείρα των προηγούμενων χρόνων που ανήμερα την Πρωτομαγιά πολλοί λίγοι είναι αυτοί που έρχονται στη συγκέντρωση ενώ οι πολλοί τρέχουν στα λουλούδια. Κάλεσα την Ιεροπούλου τη Νίκη και την παρακά-λεσα να ετοιμάσει μια καλλιτεχνική εκδήλωση με θέμα την Εργατική Πρωτομαγιά. Η Νίκη έγραψε τα κείμενα και έκανε την επιλογή των τραγουδιών. Οι μουσικοί που πήρανε μέρος ήταν από τη Νάουσα με επικεφαλής τον Χρήστο Ζιαμπακα και τραγούδι από το Νίκο Λεφα, τη Κική Παρίση και το Ζιαμπακα. Τα κείμενα διάβαζε ο Τάσος Παρίσης.

Η εκδήλωση έγινε στο Παλλάς, την παραμονή της Πρωτομαγιάς και η αίθουσα ήταν ασφυχτικά γεμάτη. Αυτόν τον κόσμο τον κάλεσα να έλθει την επομένη στη συγκέντρωση της Εληάς. Τόσο ενθουσιάστηκε και συγκινήθηκε ο κόσμος απ' την εκδήλωση ώστε την άλλη μέρα δεν έλειψε σχεδόν κανείς. Στην εξέδρα που στήσαμε στην Εληά κεντρικός ομιλητής ήμουν εγώ ενώ για πρώτη φορά έβγαине στο προσκήνιο ένα νέο συνδικαλιστικό γυναικείο στέλεχος η Καίτη Καταραχιά απ' το χώρο των Τραπεζών. Από την Εληά κάναμε πορεία μέσω της Κεντρικής ως την Πλατεία Ωρολογίου, ενώ οι Πασόκοι μετά τη συγκέντρωσή τους στο ρολόι κατέληξαν στην Εληά. Αντικειμενικοί παρατηρητές λένε ότι η δική μας συγκέντρωση ήταν σαφώς μεγαλύτερη.

Σ' αυτή την περίοδο μας πλάκωσε θανατικό. Στη Νάουσα πεθαίνει ο Κεραμυδάς και σε λίγο ο Αντώνης Πάπης. Ο Αντώνης, σιδηρουργός στο επάγγελμα ήταν απ' τους παιδικούς μου φίλους. Είχαμε γνωριστεί τις Απόκριες του 1957 και έχω μία φωτογραφία μαζί με τον Αντώνη στα κάγκελα της Εληάς όταν ακόμη ήμουν μαθητής και οι δύο οργανωμένοι. Από τότε δεν χωρίσαμε ποτέ. Μαζί στους αγώνες με τη νεολαία

Λαμπράκη, μαζί στα στρατόπεδα, μαζί τη 12^η ολομέλεια και απ' την πρώτη μέρα που έπεσε η χούντα πάλι μαζί για να ξαναχτίσουμε το Κ.Κ.Ε. Στις Δημοτικές Εκλογές στη Νάουσα είχε εκλεγεί Δημοτικός Σύμβουλος και ήταν Πρόεδρος του Δημ. Συμβουλίου. Τις πρώτες μέρες της σύλληψής του βασανίστηκε πολύ. Απ' τις κλωτσιές που δέχτηκε στο στήθος έπαθε βλάβη στο μυοκάρδιο. Στην εξορία δεν παρουσίασε ιδιαίτερα προβλήματα υγείας. Έξω όμως άρχισε η κατάστασή του να χειροτερεύει γι' αυτό και τον στείλαμε στη Βουδαπέστη. Οι γιατροί είπαν ότι δεν σήκωνε επέμβαση. Έπαιρνε φάρμακα. Μια μέρα τον φωνάξαν έκτακτα στη Δημαρχία. Ο καημένος ξεχάστηκε και άρχισε να ανεβαίνει τρέχοντας τα σκαλιά. Η καρδιά του δεν άντεξε και έμεινε στον τόπο.

Σε λίγο χάσαμε και τον Μιχάλη Χατζηθεοδωρίδη. Ο Μιχάλης έγινε κομμουνιστής στη Γερμανία που είχε πάει σαν μετανάστης. Στον αντιδικτατορικό αγώνα αναδείχτηκε σε στέλεχος και στο ένατο συνέδριο που έγινε παράνομα στο Βερολίνο έλαβε μέρος σαν εκλεγμένος αντιπρόσωπος. Εκεί ανατρέψανε τον Κολιγιάννη και βάλανε τον Φλωράκη.

Στη Μεταπολίτευση πήρε εντολή να γυρίσει αμέσως στην Ελλάδα και διορίστηκε Νομ. Γραμματέας στην Ημαθία. Παρά τις περιορισμένες του γνώσεις είχε απέραντη πίστη και ήτανε τίμιος. Στο 10^ο Συνέδριο όταν επιτέθηκα από το βήμα στην καθοδήγηση της ομάδας του Φλωράκη για τις αντιδημοκρατικές αντιλήψεις, στο Μιχάλη ανέθεσαν να διαβάσει το κείμενο της απάντησης. Αυτός παρ' ότι δεν συμφωνούσε μαζί μου δεν δέχτηκε να βγει στο βήμα και να με βρίσει. Έτσι τον άχαρο ρόλο τον ανέλαβε ο Σωτήρης ο Κωστόπουλος που επί 15 λεπτά προσπαθούσε ν' ανακατασκευάσει τις θέσεις μου αφήνοντας την πιο αλγεινή εντύπωση. Το ίδιο έκανε και ο Φλωράκης στο κλείσιμο, μόνο που τις βρισιές εναντίον μου τις εξεστόμισε πιο κόσμια. Όταν τον πήρανε απ' τη Βέροια και τον χρεώσανε την απεργία των μεταλλωρύχων του ΜΑΔΕΜ Λάκο λίγο πριν αυτή χρεωκοπήσει ο Μιχάλης δέχτηκε αλλά εκεί έτσι όπως είχανε φτάσει τα πράγματα ούτε ο Δημητρώφ δεν θα μπορούσε να τη σώσει. Ο Μιχάλης ήτανε ευαίσθητος άνθρωπος και έτσι η καρδιά του δεν μπόρεσε ν' αντέξει το φορτίο που του ανέθεσαν και ένα πρωί σταμάτησε να χτυπάει.

Αυτοί που άρχισαν να επαναπατρίζονται απ' τις Σοσιαλιστικές χώρες μετά τα πρώτα χαμόγελα και καλωσορίσματα, αντιμετώπιζαν τη σκληρή πραγματικότητα. Τα σπίτια τους και τα χωράφια τους πολλές φορές τα είχανε κατακρατήσει οι πιο στενοί συγγενείς και άρχιζαν οι καυγάδες και οι κόντρες και τα δικαστήρια. Πολλοί απ' αυτούς δεν άντεξαν και σε σύντομο διάστημα απ' την επιστροφή τους πεθάνανε. Σ' όλες αυτές τις κηδείες μόνιμος ομιλητής ήτανε ο Κώστας Γκίκας ο οποίος είχε ετοιμάσει μια ομιλία που την επαναλάμβανε κάθε φορά, μόνο που άλλαζε το όνομα

του συντρόφου ή της συντρόφισσας που είχε πεθάνει. Ο Γκίκας ή έκανε ομιλία σε κηδεία ή σε γλέντι και γιορτή πάντα έλεγε την ιστορία του χωροφύλακα στο καπνομάγαζο της Καβάλας που τον βάλανε στην πόρτα να το φυλάει απ' τους κομμουνιστές και όταν περάσανε όλοι μέσα ανέφερε ότι δεν είδε κανένα επειδή νόμιζε ότι οι κομμουνιστές έχουν κέρατα. Όταν όμως πήρε αναδρομικά τους βαθμούς στο στρατό και τη σύνταξη του Στρατηγού αγόρασε διαμέρισμα στα Καμένα Βούρλα. Όταν καμιά φορά σταματούσα και τον έβλεπα, πάντα έγραφε τ' απομνημονεύματά του καλή ώρα σαν εμένα. Θα ήθελα κάποτε να τα διαβάσω γιατί οι δεξιό θεωρούν ότι αυτοί είναι υπεύθυνος που οι Γερμανοί κυκλώσανε τα Καλάβρυτα, και εκτέλεσαν όλους τους άντρες του χωριού. Ο Γκίκας ήτανε τότε διοικητής των ανταρτών στην περιοχή. Ο Κώστας πέρα απ' την παρομοιώδη εντιμότητά του είχε καρδιά μικρού παιδιού. Στη Λέρο έμενε στο θαλαμάκι μαζί με τον Γιώργο Δρόσο, πατέρα της Αλέκας Παπαρήγα και τον Θανασάκη Παπαρήγα, που αργότερα έγινε γαμπρός του Δρόσου. Έμενε επίσης και ο δάσκαλος από τη Νάουσα Σταύρος Γιαννόπουλος. Ο Γκίκας όταν έπαιζε τάβλι μ' αυτούς και ιδιαίτερα με τον Σταύρο τους άκουγε όλο το στρατόπεδο. Πάντως μαζί με την Ισμήνη τη γυναίκα του αποτελούσε για μας παράδειγμα ζεύγους αγωνιστών. Μια και πιάσαμε τους θανάτους δεν μπορεί σε καμιά περίπτωση να ξεχάσουμε τον άγιο κομμουνιστή τον Μακρή τον Κώστα. Ο Κώστας ήτανε από τους τελευταίους που γύρισε το 1964 απ' τις φυλακές των Τρικάλων μετά από 18 χρόνια. Τα περισσότερα χρόνια στη φυλακή τα έζησε με τον Φλωράκη, τον Λουλέ και τον Τρικαλινό. Τους ήξερε πολύ καλά από κάθε άποψη. Αλλά και αυτοί τον αγαπούσαν. Στα χρόνια της εξορίας μας ήτανε ο υπεύθυνος της Βεροιώτικης παροικίας αθόρυβος, σεμνός, έντιμος. Είχε την εκτίμηση όλων μας. Πάντα όταν τα πράγματα ζοριζότανε στο κόμμα ο Μακρής ήτανε αυτός που έμπαινε μπροστά να τα ξεκαθαρίσει. Είχε μεγάλη ιδεολογική κατάρτιση γι' αυτό και κάθε φορά που ο Τσολάκης και η κλίκα του ξεπερνούσανε την κομματική τους δικαιοδοσία ο Κωστής τον επανέφερε στην τάξη. Είχε μόνο προτερήματα. Δεν είχε αδυναμίες. Παρά τις προσπάθειές μου να τον παντρέψω δεν τα κατάφερα. Ο καημένος θεωρούσε τον εαυτό του υπεύθυνο που η Μαρίκα η αδερφή του είχε γίνει μεγαλοκοπέλα. Τελικά η Μαρίκα καλοπαντρεύτηκε στην Κουμαριά. Αλλά ο Κώστας λίγο πριν πεθάνει φώναξε εμένα και τον Πέρογλου σαν μάρτυρες και ότι είχε τα έγγραψε στην Μαρίκα την αδερφή του. Ήτανε μεγάλη τύχη για την Αριστερά αλλά και την Βέροια που το Κ.Κ.Ε. είχε ένα στέλεχος σαν τον Μακρή. Τον χάσαμε από καρκίνο.

Σ' αυτή την περίοδο η δουλειά πηγαίνει καλά. Όλα τα σχολεία στη Νάουσα και τη Βέροια που γίνονται οι εργολάβοι τα αναθέτουν σε μένα.

Για ν' ανταποκριθώ και στη δουλειά μου και στα καθήκοντα διότι ποτέ δεν ήθελα να γίνω επαγγελματικό στέλεχος, κάνω τον Χρυσόστομο συνεταιίρο στη δουλειά και σιγά - σιγά του αναθέτω τις δικές μου ευθύνες. Με τον γαμπρό μου τον Κυριάκο γινόμαστε συνεταιίροι και στη Σκύδρα χτίζουμε την οικοδομή με τα κόκκινα μάρμαρα μπροστά στο σταθμό. Πήγαμε πολύ καλά. Τα κορίτσια μεγαλώνουν χωρίς να στερηθούν τίποτε. Η Αθηνούλα είναι πρώτη μαθήτρια στο Γυμνάσιο και το Λύκειο. Στη Νομική Σχολή Θεσσαλονίκης περνάει με την πρώτη. Τα καλοκαίρια από μικρά που τα είχα μέχρι και σήμερα νοίκιαζα ένα μήνα στη θάλασσα και μετά ανέβαινα στο βουνό.

Τα πρώτα χρόνια πήγαμε στην Ιερισσό αλλά μετά 8 χρόνια συνέχεια πήγαμε στη Μηλίνα του Πηλίου. Εκεί την Κατερίνα τη ζήτησαν να παντρευτεί ένα πολύ καλό και ευκατάστατο παιδί. Η Κατερίνα αρνήθηκε. Θέλει να σταθεί στα δικά της πόδια και μετά ν' αποφασίσει. Μοιάζει εμένα σαν χαρακτήρας.

Από μικρός το πάθος μου είναι το ψάρεμα. Πιτσιρικάδες πηγαίναμε στο Λιανοβρόχι και βγάζαμε Μπριανες με μουστάκια. Στις Σαραντόβρυσσες πιάναμε караβίδες, κοφίνια ολόκληρα μαζί με το Βάσο και τον Βιτι τα δίδυμα του Γεωργιάδη. Στην Γιούρα έβγαζα πίνες απ' το βυθό ενώ στη Λέρο είχα κιουρτους που απ' την προβλήτα τους πετούσα στην άκρη του λιμανιού. Απ' τον Μίμη τον Αποστολίδη αγόραζα στην αρχή ένα Γαλλικό φουσκωτό το Β2 και μια κοντόλαιμη 15άρα γιαμάχα. Μ' αυτή γύρισα σ' όλες τις θάλασσες απ' το Πόρτο-Λάγο και την Ολυμπιάδα ως την Ουρανούπολη και την Αμολιανή και μέχρι κάτω στην Ταμουχαρι, το Τρικερι και την Μιλίνα. Αλλά και στα ποτάμια δεν έπαψα να πηγαίνω. Θυμάμαι είχα ετοιμάσει 8 φούρκες με προβιά σκεμπε βρασμένη και τις τοποθέτησα στον Τριπόταμο πάνω απ' το μπατάκι του Χασιώτη. Όταν τις σήκωνα σιγά-σιγά οι караβίδες κρεμότανε σαν τσαμπιά. Ο Θανα-σάκης ο Γιαμάς κρατούσε τον κουβά και εγώ τις τίναζα να πέσουν μέσα. Είχαμε σχεδόν γεμίσει τον κουβά και θα φεύγαμε όταν κάποια στιγμή ο Θανάσης στραβοπάτησε και μέσα στο καταχείμωνο έπεσε στο παγωμένο ποτάμι με τα ρούχα. Του' φυγε ο κουβάς, χάσαμε τις караβίδες και μέχρι να τον φέρω στη Βέροια ν' αλλάξει ξεπάγιασε. Το ίδιο περίπου έπαθα εγώ με το Θανάση τον Γεωργιάδη στην ξέρα του Αϊγιάννη. Στο σημείο που ψαρεύαμε δεν είχε πολλά πράγματα. Για να μη τον βάλω και τραβήξει επάνω την άγκυρα του είπα να κρατήσει το σκοινί της μακριά απ' την προπέλα και για να μετακινηθούμε χωρίς να την ανεβάσουμε με το που έβαλα όλα τα γκάτζα να ξεκινήσω αυτός φοβήθηκε και πήρε το χέρι απ' το σκοινί με αποτέλεσμα να το αρπάξει η προπέλα και να φρακάρουμε ανοιχτά στο Πέλαγος.

Τότε μέσα στο κρύο νερό αναγκάστηκα να πέσω με το στιλέτο και να γίνω πτώμα μέχρι να κόψω τα σκοινιά. Όταν προσπάθησα ν' ανέβω στη βάρκα δεν τα κατάφερα και με τράβηξε επάνω ο Θανάσης. Γλίτωσα παρά τρίχα και παρ' όλα αυτά δεν είχα καταλάβει ότι οι αρτηρίες μου είχανε βουλώσει. Το απέδιδα στο έλκος του στομάχου.

Ο Θανάσης και με την τελευταία του επιτυχία να εκλεγεί βουλευτής τα κατάφερε καλά στην πολιτική σαν ψαράς όμως είναι μέτριος. Έπρεπε όμως να περάσουν 40 χρόνια ψαρέματος για να διαπιστώσω ότι τα ψάρια των θαλασσών μας δεν είναι ούτε στον Παγασσικό ούτε στην Ολυμπιάδα, αλλά εδώ στα πόδια μας στη Μεθώνη. Δεν πειράζει όμως, κάλιο αργά παρά ποτέ.

Στα παιδικά μου χρόνια ο νομός Ημαθίας ήταν ένας μεγάλος ψαρότοπος. Απ' το Ιβारी στο Κλειδί ένα ιχθυοτροφείο με χιλιάδες στρέμια μέχρι τις μπάρες του Αλιάκμωνα που κρατούσαν γουλιανούς το Μαυρονέρι το Αξιγιου και η Αραπίτσα που κρατούσαν άγριες πέστροφες, το 66 με τα γρυβάδια και ο Λουδίας και τα παρακάναλα με τα Γλυναρια και τις караβίδες του βάλτου που ήτανε σαν παντόφλες αλλά και κάτω στον Άγιο Νικόλα στη θάλασσα με τις γλώσσες και τα φάσια ήτανε το ψάρεμα πανηγύρι. Η εντατική δεντροκαλλιέργεια αλλά και η αλόγιστη χρήση τοξικών γεωργικών φαρμάκων μαζί με τη ρύπανση από το χλώριο και τις αποχετεύσεις της Έδεσσας - Νάουσας - Βέροιας που πέφτουνε στο '66 και των Γιαννιτών στο Λουδία ο τόπος μας φαρμακώθηκε.

Τη μεγαλύτερη όμως ζημιά την κάνανε οι αγρότες που όπου βρισκανε ρυάκι με νερό ξεπλένανε τα βυτία τους απ' το ράντισμα ενώ τα κουτιά των φαρμάκων με τα τοξικά υπολείμματα τα πετούσαν στα ποτάμια. Μέσα σε 30 χρόνια νέκρωσε ο τόπος. Την ανάπτυξη την πληρώσαμε με τη θανάτωση της ενιάλειας ζωής. Έτσι ξεκινήσαμε και ιδρύσαμε τον Σύλλογο των ερασιτεχνών ψαράδων της Βέροιας με στόχο να σώσουμε ότι είναι πια δυνατό να σωθεί. Στην πρώτη μας συνέλευση στο Σκρετ είμαι Πρόεδρος. Η συμμετοχή είναι μικρή. Αφού δια βοής βγάλαμε το συμβούλιο εγώ πρότεινα τα έξοδα του γλεντιού να τα πληρώσει ο Ταμίας ο Ζαφείρης. Έτσι η συνέλευση αποφασίζει να πληρώσει το ταμείο του συλλόγου. Αυτό μαθεύτηκε, και στην επόμενη Γενική Συνέλευση δεν χωρούσαμε. Τότε όμως πληρώσαμε ρεφενέ.

Ο Σύλλογος με Πρόεδρο το Κουρουζίδη δείχνει άριστη δραστηριότητα. Φέρανε νερό απ' το Μουσαλί στη λίμνη του Αλιάκμωνα και φτιάξανε το δρόμο και το κιόσκι. Υστερεί όμως στην προβολή του θέματος της οικολογικής αποκατάστασης του περιβάλλοντος που θα πρέπει να είναι σε άμεση προτεραιότητα. Ο βιολογικός καθαρισμός στο Μακροχώρι των λυμάτων της Βέροιας, είναι ένα σοβαρό βήμα για να καθαρίσει ο τόπος

σιγά - σιγά. Δεν φτάνει όμως αυτό. Χρειαζόμαστε οικολογική συνείδηση. Αν δεν καταλάβουμε όλοι ιδιαίτερα όμως οι υπεύθυνοι των βιομηχανιών της περιοχής και οι αγρότες ότι σ' αυτό τον τόπο εκτός από μας θα ζήσουν τα παιδιά μας και τα εγγόνια μας και ο τόπος μας να πάψει πια να φαρμακώνεται. Δεν θα έχουμε μέλλον. Μπορεί αρκετοί να έχουν βάλει στις βιομηχανίες τους βιολογικούς καθαρισμούς και οι υπόλοιποι να τους εγκαταστήσουν. Επειδή όμως το κόστος λειτουργίας είναι μεγάλο τους λειτουργούν μόνο όταν γίνεται κάποιος έλεγχος. Μετά χρησιμοποιούν τον παρακάμπτιο αγωγό και τα ρίχνουν απ' ευθείας στα κανάλια. Η μόνη λύση είναι να κλείσουν ερμητικά τα Μπαϊ-Μπας των βιολογικών καθαρισμών και υποχρεωτικά τα πάντα να περνάνε απ' τους ρότορες. Ο Τριπόταμος απ' τους στάβλους του Σπανού μέχρι και την Μπαρμπούτα έχει γεμίσει στην κοίτη και τις όχθες του με μισό μέτρο σκουληκισμένη κοπριά. Ο παλιός μου μάστορας ο Σωτήρης ο Σπανός απ' ότι φαίνεται τα Σαββατοκύριακα που οι αρχές είναι φευγάτες ανοίγει τις μπάρες και φεύγουν τα σκατά από δύο χιλιάδες μοσχάρια μέσα στο ποτάμι. Τα οξέα των ούρων και το μεθάνιο δεν άφησαν ίχνη ζωής. Είχα πάρει παλιότερα σε συνεννόηση με τον Βλαζάκη και τον Βλαχόπουλο την πρωτοβουλία και πρότεινα στον Σωτήρη να μετεγκατασταθεί στο Δημοτικό Δασόκτημα της Χαράδρας. Ο Σωτήρης μου ζήτησε να του δώσουμε 165 στρέμματα να κάνουμε δρόμο προσπελάσεως και να του φέρουμε νερό, φως και τηλέφωνο. Να εντάξουμε την επένδυση στον αναπτυξιακό νόμο και τα υπόλοιπα χρήματα να τα βάλουμε εμείς και να είναι χαριστικά και άτοκα. Συγχρόνως να τροποποιήσουμε το σχέδιο πόλης στο πανόραμα. Και ο χώρος των σταυλικών του εγκαταστάσεων να πάρει οικοπεδική χρήση με συντελεστή δόμησης 1,20. Το μόνο που δεν μου ζήτησε ήταν να κατεβάσουμε τα βρακιά. Μέμφομαι πολλές φορές τον εαυτό μου επειδή δεν μπόρεσα απ' την αρχή να συνειδητοποιήσω το μέγα πρόβλημα της οικολογικής καταστροφής. Θεωρούσα τους οικολόγους γραφικές φιγούρες που βρήκανε κάποια απασχόληση για να ξεχωρίζουν απ' το σύνολο. Δεν μπόρεσε η οικολογική ομάδα της Βέροιας παρά την όποια δραστηριότητα να με πείσει ότι νοιάζεται σ' αλήθεια σοβαρά με το τεράστιο αυτό θέμα. Από τότε μάλιστα που το θέμα της ανακύκλωσης συνδυάστηκε με οικονομικά συμφέροντα μελών της ομάδας κουμπώθηκα ακόμα πιο πολύ.

Οι αδερφοί Κουκούδη είχαν κάνει αίτηση στο Δήμο να τους παραχωρήσει δίπλα στις σταυλικές τους εγκαταστάσεις προς την πλευρά του ποταμού 4 στρέμματα για να εγκαταστήσουν βιολογικό καθαρισμό. Πρόεδρος στην επιτροπή διαπραγμάτευσης είμαι εγώ. Όταν μπήκε ο Νίκος Κουκούδης μέσα στην επιτροπή του ζήτησα να μας το πληρώσει λες και ήτανε οικόπεδο στην Πλατεία Ομόνοιας. Ο άνθρωπος σηκώθηκε

και έφυγε αγανακτισμένος. Δεν είχαμε ακόμη συνειδητοποιήσει την αναγκαιότητα της προστασίας του περιβάλλοντος. Όταν ξεκίνησα το έργο της βαφής όλων των κιγκλιδωμάτων στα γεφυράκια του αρδευτικού ανατολικού Βερμίου και περπάτησα μέτρο-μέτρο το αγρόκτημα της Βέροιας τότε κατάλαβα το μέγεθος της μόλυνσης και της καταστροφής. Τα νερά απ' την αποχέτευση της πόλης βγαίνανε ελεύθερα πριν τη Λολομαρου και η βρώμα ήτανε ανυπόφορη. Όλες οι πηγές και τα αυλάκια με καθαρό νερό είχανε δίπλα τους άδεια κουτιά από γεωργικά φάρμακα που παρατούσαν οι ραντιστές. Η ζωή μέσα σ' αυτά είχε εξαφανιστεί.

Και τότε στο Διοικ. Συμβούλιο της ΔΕΥΒ που ήμουνα μέλος 8 χρόνια έκανα την πρόταση να βάλουμε αγωγούς σε αρκετά σημεία του αγροκτήματος και δίπλα να έχουμε κάδους απορριμμάτων και να υποχρεώσουμε τους αγρότες να γεμίζουν υποχρεωτικά μόνο απ' τους δικούς μας αγωγούς τα βυτία τους και τα άχρηστα να τα πετούν στους κάδους, αλλά κάνοντας πρόταση και στη Νομαρχία να υποχρεώσει ο Νομάρχης τις Κοινότητες να κάνουν το ίδιο. Και από εκεί και πέρα να επιβάλλονται τσουχτερά πρόστιμα σ' όσους βρωμίζουν και φαρμακώνουν τον τόπο. Την πρότασή μου την γράψανε στα πρακτικά αλλά έμεινε μόνο εκεί. Δεν περπάτησε παραπέρα.

Το Φθινόπωρο του '82 έγιναν οι δημοτικές εκλογές. Ο Σάββας δεν θέλει να είναι υποψήφιος. Έτσι αρχίζουμε το ψάξιμο για κάποια προσωπικότητα απ' τον ευρύτερο χώρο. Όλα οδηγούν στον Κασαμπαλη τον Τάκη. Αρχίζουν να τον πιέζουν να δεχτεί να είναι επικεφαλής. Μου λέει ότι δεχεται μόνο αν είναι εκτός της Αριστεράς και το ΠΑΣΟΚ. Το ΠΑΣΟΚ όμως είναι αδύνατο να δεχτεί επειδή ο εκλογικός νόμος με την δεύτερη Κυριακή του εξασφαλίζει σίγουρη εκλογή. Έτσι βλέποντας ότι δεν γίνεται τίποτα με τις ξενέρωτες προσωπικότητες καταλήγουμε να είμαι εγώ υποψήφιος Δήμαρχος Βέροιας στις εκλογές. Στο ψηφοδέλτιο μπαίνει κι ο Σάββας και ο Πυθαγόρας και ο Κακαφίκας και ο Τσαπαρόπουλος. Ο Σταύρος Ελευθεριάδης μαζί με τα παιδιά του Δρανίδη τον Γ. Τζίκα και ορισμένους άλλους αποτελούν μια συμπαγή ομάδα νέων ανθρώπων με κύρος στη νεολαία και πολλές προσβάσεις. Είναι αυτοί που βγάζουν πρώτο δημοτικό σύμβουλο του ψηφοδελτίου τον γιατρό Πέτρο Τσαπαρόπουλο. Δεύτερος έρχεται ο Σάββας Γαβριηλίδης και τρίτος ο Γιάννης Στιούκας. Τα ψηφοδέλτια είναι 5. Του Βλαζάκη, του Βλαχόπουλου, της Ρίτας Λαΐου, του Κώστα Ζαρκάδα και το δικό μου. Το Κ.Κ.Ε. Εσωτερικού με μια ομάδα ανένταχτων αριστερών με επικεφαλής τον Μπέκη καταφέρνουν να πείσουν τη Ρίτα να τεθεί επικεφαλής του ψηφοδελτίου. Είναι φανερό ότι απευθυνόμαστε και οι δύο στον ίδιο κόσμο. Κατά συνέπεια θα υπάρξουν κόντρες και οξύτητες. Ο Μανώλης είχε αγοράσει ένα μεταχειρισμένο

τροχόσπιτο και το τοποθέτησε στην πλατεία Αγίου Αντωνίου για εκλογικό περιπτερο της γυναίκας του. Επειδή στην πλατεία οι οικοδόμοι στήσανε την εξέδρα για να μιλήσω, το μετακίνησαν μέσα στο πάρκο της εκκλησίας χωρίς να τους ενημερώσουν. Αυτό έγινε αφορμή να θυμώσει ο Μανώλης και να αρπαχθεί με τα παιδιά.

Ο Κώστας μίλησε την επόμενη μέρα στην ίδια πλατεία. Του άφησα τη δική μου εξέδρα για να μην ξοδέψει τζάμπα λεφτά. Έτσι απ' το καθοδηγητικό όργανο του Αντιβασιλικού Αγώνα που ήμασταν ενωμένοι σαν μια γροθιά, βρεθήκαμε στις δημοτ. εκλογές να ηγούμαστε σε τρία διαφορετικά ψηφοδέλτια. Η Ρίτα, ο Κώστας και εγώ.

Εκλογικό κέντρο νοίκιασα απ' τον συμμαθητή μου τον Βλαχογιάννη δίπλα στο ΣΤΑΡ. Η διακόσμησή του ήταν πολύ καλή. Ξέφευγε απ' τις συνθηματολογικές κρυάδες και τις σηκωμένες γροθιές. Το γενικό πρόσταγμα στη διακόσμηση έχει ο Γιώργος Τζίκας ενώ την πρακτική δουλειά βγάζει ο Γιάννης Γαλίκας. Το ΠΑΣΟΚ αξιοποιεί στο έπακρο τις δυνατότητες που του δίνει η Κυβερνητική εξουσία. Όλοι οι νεοδιορισθέντες και μη μονιμοποιηθέντες βγάζουν φούσκες στα πόδια τους απ' το τρέξιμο.

Η Νομαρχία παραμονές εκλογών μοιράζει τα διπλώματα και τα μετάλλια στους αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης. Η Διεύθυνση Γεωργίας μοιράζει τους τίτλους ιδιοκτησίας στ' ανταλλάξιμα, οι υποσχέσεις όλων των υποψηφίων δημοτικών συμβούλων του Ανδρέα για διορισμούς και εξασφάλιση μόνιμης δουλειάς στα άνεργα παιδιά των συμπολιτών μας είναι αθρόες και συνεχείς. Το προσωπικό της ΔΕΥΑΒ με αρχηγό τον Σπύρο Στολτίδη είναι ο βασικός μηχανισμός που διεκπεραιώνει τη δουλειά στο ψηφοδέλτιο του Ανδρέα. Ενώ η Δεξιά που είναι κόμμα εξουσίας και δουλεύει με την ίδια πολιτική της ρουσφετολογίας δεν τα καταφέρνει και χάνει δυνάμεις. Μέσα λοιπόν σ' αυτό το κλίμα οι δύο χιλιάδες εφτακόσιες ψήφοι που πήρα ήταν άθλος. Αν λογαριάσουμε και το μεγαλύτερο μέρος απ' τους ψήφους τη Ρίτας, τότε είμαστε πάνω απ' τα ποσοστά που πήρε ο Σάββας Γαβριηλίδης στις προηγούμενες εκλογές.

Τα προγράμματα των συνδυασμών λίγο πολύ μοιάζουν. Το καινούργιο σε μένα είναι ο δημοτικός κατασκευαστικός φορέας που θα δώσει σπίτια φτηνά στο λαό μια και θα τα χτίσει σε δημοτική γη. Ένα βράδυ αναπτύσσοντας αυτό το θέμα στα βλάχικα, κοντά στον Άγιο Σπυρίδωνα, για να στηρίξω τις απόψεις μου, λέω ότι η έλλειψη κατοικίας είναι αφορμή. Να μένουν ανύπαντροι νέοι επειδή τους λείπει το σπίτι για να στήσουν το νοικοκυριό τους.

Όταν φύγαμε και ήλθαμε στο εκλογικό κέντρο δέχτηκα οξύτατη κριτική. Η γειτονιά που μίλησα ήταν γεμάτο γεροντοκόρες που θεώρησαν ότι η ομιλία μου τις έθιξε ανεπανόρθωτα και δήλωσαν ότι δεν πρόκειται

να δω ψήφο γεροντοκόρης. Λειτουργήσε αντίστροφα και συναισθηματικά η ανάπτυξη της άποψής μας για το ζήτημα της ανέγερσης δημοτικών κατοικιών.

Πρώτος έρχεται ο Βλαχόπουλος, δεύτερος ο Βλαζάκης, τρίτος εγώ. Τη Δευτέρα το απόγευμα και πριν ακόμα καλέσω το ψηφοδέλτιο να καθορίσουμε τη στάση μας, ο Σάββας Γαβριηλίδης πάει στο εκλογικό κέντρο του Βλαζάκη και δηλώνει ότι θα τον στηρίξει στη δεύτερη Κυριακή. Αλλά και το πολιτικό γραφείο του Κ.Κ.Ε. την Τετάρτη το πρωί παίρνει απόφαση τη δεύτερη Κυριακή να στηριχθούν οι συνδυασμοί του ΠΑΣΟΚ. Αυτό στεναχώρησε αρκετούς φίλους απ' το ψηφοδέλτιο αλλά κυρίως εξόργισε εμένα επειδή για ένα ζήτημα καθαρά τοπικό το Κ.Κ.Ε. κεντρικά μας υποχρέωσε ν' ακολουθήσουμε τις δικές τους επιλογές.

Με την εκλογή του Βλαζάκη, στο δημοτικό συμβούλιο λόγω εκλογικού συστήματος, συμμετέχω εγώ και ο Πέτρος Τσαπαρόπουλος. Σε μικρό διάστημα απ' την εκλογή μας ο Πέτρος βρίσκει θέση στο ΑΧΕΠΑ να πάρει ειδικότητα καρδιολογίας. Είναι φανερό ότι δεν μπορεί ν' ανταποκριθεί. Παιρατείται και στη θέση του έρχεται ο Σάββας. Έτσι μοιραζόμαστε τη δουλειά. Εγώ μπαίνω στη Δημαρχιακή Επιτροπή, στη ΔΕΥΑΒ, στη Στέγη Γραμμάτων και στα Μάρμαρα. Ο Σάββας αναλαμβάνει τον Τεχνικό Τομέα, την Ελιά και ένα σωρό ακόμα επιτροπές. Εγώ τον πρώτο καιρό δυσκολεύομαι πολύ. Πρέπει να συμμετέχω σε καθημερινή βάση στις συνεδριάσεις όλων αυτών των οργάνων και να μελετώ τα θέματα για να μην αυτοσχεδιάζω. Καλώ το Κ.Κ.Ε. να συγκροτήσουμε αντίστοιχες επιτροπές από σχετικούς με τα θέματα ώστε να τα μελετάνε και να μου εισηγούνται τις θέσεις που θα έχουμε. Στα λόγια συμφωνούσαμε όλοι, αλλά ποτέ δεν λειτουργήσε καμιά απολύτως επιτροπή για να μου εισηγηθεί ότι έστω και ένα ζήτημα απ' τα μικρά ή τα μεγάλα του δημοτικού συμβουλίου. Αν δεν ξεφτιλίστηκα σαν επικεφαλής της Αριστεράς στο Δήμο ήτανε το πολιτικό μου αισθητήριο και η σταθερή μου θέση να υπερασπίζουμε στο ακέραιο τα συμφέροντα του Δήμου. Αυτό έγινε αφορμή να έλθω σε κόντρα με πολλούς συμπατριώτες μας που είχανε παράνομες απαιτήσεις. Όταν τα σχολεία περάσανε στην Τοπική Αυτοδιοίκηση πέρασε στους Δήμους και η Σχολική περιουσία. Αυτή λοιπόν την περιουσία τη λυμαινόταν αρκετοί με εξευτελιστικά ενοίκια.

Με πρότασή μου συγκροτήσαμε επιτροπή για διαπραγμάτευση με τους ενοικιαστές για τα ενοίκια που πρέπει να καταβάλουν. Πρώτος μπήκε στην επιτροπή ο Γιώργος, που είχε κατάσταση σιδηρικών και χρωμάτων στην οδό Μητροπόλεως. Έδινε για χρόνια 7 χιλιάδικα το μήνα ενώ θα έπρεπε τότε να δίνει πάνω από 60. Τόσα και περισσότερα πληρώ-νανε οι γείτονές του. Με την πρώτη του πρότεινα από 7 στις 35 χιλιάδες. Το

αποδέχτηκε αμέσως. Πάντως δεν ξέρω τώρα τι πληρώνει αλλά ένα από τα μαγαζιά που αγόρασε στη Μητροπόλεως σε κάθε προεκλογική περίοδο το διαθέτει στο ΠΑΣΟΚ ενώ τον υπόλοιπο χρόνο το έχει κλειστό. Το σκάνδαλο όμως ήταν με το τεράστιο γωνιακό κατάστημα στη Μεγάλου Αλεξάνδρου που έχει ο Κώστας. Μαγαζί που τότε έπρεπε να δίνει 180.000 δρχ. το μήνα πλήρωνε για χρόνια 35.000 δρχ. Η πρότασή μου ήταν για 150.000 δρχ. το μήνα. Ο Παυλάκης όμως ο Πετρομελίδης τη μείωσε στα 95.000 γιατί όπως μου είπε ιδιαίτερα κανένας δικαστής δεν θα έδινε τέτοιο ποσοστό αύξησης αν τον πηγαίναμε στο Δικαστήριο. Δεν θυμάμαι αν το αποδέχτηκε και μετά ήρθε ο Στέφανος που νοίκιαζε διαμέρισμα 110 τετρ. μέτρων με 8 χιλιάρικα ενώ έπρεπε να δίνει πάνω από 70. Του ζήτησα να δώσει 40.000 το μήνα αλλά αντέδρασε γιατί όλοι αυτοί είχαν μάθει να λυμαίνονται τζάμπα τη Δημοτική περιουσία και να θησαυρίζουν σε βάρος των Δημοτών. Είναι σαν την περίπτωση του Πολ. Μηχανικού, που ενώ ο πατέρας του κι αυτός διαθέτανε του κόσμου τα ακίνητα και τα νοικιάζανε σε αστρονομικά ύψη, αυτός έμενε σε διαμέρισμα της εκκλησίας του Αϊ - Γιάννη για ένα κομμάτι ψωμί.

Το μέγα ζήτημα της Βέροιας αυτά τα χρόνια είναι η ύδρευση και η αποχέτευση. Το παλιό δίκτυο αποχέτευσης είναι η βελτιωμένη έκδοση της μποντουβάγιας που μεταπολεμικά έχει καλυφθεί. Αλλά και όπου δεν λειτουργούν σκεπασμένες πια οι μποντουβάγιες και έχουν μπειτσιμεντοσωλήνες έχουν φρακάρει οι περισσότερες και οι διαρροές είναι αμέτρητες. Αλλά και η ύδρευση που έγινε επί Δημαρχίας Πρωτοψαλτου έχει πάνω από 60 χρόνια ζωής. Στα δίκτυα ύδρευσης υπάρχουν διαρροές και ιδιαίτερα στην παλιά πόλη ύδρευση και αποχέτευση σμίγουν σε πολλά σημεία με κίνδυνο ν' αρχίσουν οι ηπατίτιδες. Μια προσπάθεια που γίνεται αρχικά απ' τον Κώστα Ζαμπούνη να ενισχυθεί η ύδρευση με τον περιφερειακό αγωγό απ' το Μαυρονέρι στη νέα περιφερειακή οδό παρουσιάζει σοβαρά προβλήματα. Στο Δημοτικό Συμβούλιο και στο Βλαζάκη μπαίνει επιτακτικά πια το ζήτημα του νερού και της αποχέτευσης. Αν ο Βλαζάκης θα μείνει στην ιστορία της Βέροιας και πρέπει να μείνει έχει σχέση με το μεγάλο αυτό έργο που έκανε τη Βέροια μια πόλη που για αιώνες από σήμερα και πέρα μπορεί να συνεχίσει να λειτουργεί χωρίς άλλα σοβαρά προβλήματα εκτός αυτό του κυκλοφοριακού και του παρκάριατος που χρειάζεται ένας νέος οραματιστής και οι αντίστοιχες συνθήκες για να το πραγματοποιήσει. Αν από την υδατόπτωση του Τριποτάμου βγάλουμε την ενέργεια που χρειάζεται να λειτουργήσει το εργοστάσιο του βιολογικού καθαρισμού τότε στα παιδιά και τα εγγόνια μας αφήνουμε μια πόλη με μια σημαντικότερη λειτουργική υποδομή. Μπορεί η γενιά μου να ευθύνεται ότι έχτισε μια πόλη λάθος σε βασικά πράγματα αλλά

δεν μπορεί κανείς να μας φάει το δίκιο ότι παραλάβαμε ένα τουρκοχώρι και παραδίδουμε στην άλλη γενιά μια σύγχρονη πολιτεία με ασφαλτοστρωμένους δρόμους, με καθαρό νερό και σύγχρονη αποχέτευση. Βέβαια στα μεγάλα έργα γίνονται και τα μεγάλα λάθη. Και θα ήταν αδύνατο εδώ να τ' αποφύγουμε. Ο Βλαζάκης επέλεξε διευθυντή στη ΔΕΥΑΒ τον Σπύρο Στολτίδη έναν έντιμο πόντιο μηχανολόγο απ' τον Τριποτάμο που πολλές φορές φάνηκε μικρότερος απ' τις απαιτήσεις του έργου. Όχι λίγες είναι οι φορές που η κομματική του ιδιότητα μπήκε πάνω απ' τα συμφέροντα της Υπηρεσίας. Οι συνεργάτες που θέλησε να στηριχθεί δεν είχαν τα προσόντα που απαιτούσε η δουλειά. Ο Τριποτάμος σαν χωριό ποτέ δεν είχε τεχνίτες οικοδόμους. Κι όμως ο Σπύρος όλα τα φρεάτια στην πόλη τα κατασκεύασε με οικοδόμους απ' το χωριό του με αποτέλεσμα τα πιο πολλά να μην λειτουργούν και ο κόσμος να σκοντάφτει και να τρώει τα μούτρα του. Αυτούς που μας τους βάφτισε υδραυλικούς και ο Βλαζάκης τους μονιμοποίησε δεν ξέρανε οι πιο πολλοί να βγάλουν τα μάτια τους. Ακόμη και πρόσφατα στην οδό Πίνδου αφού την κατασκάψανε και συνδέσανε τα ζιμπό δεν βάλανε τις ασφάλειες. Και αφού κλείσανε τα χαντάκια και ρίξαν ασφαλτο τινάχτηκε το έργο στον αέρα. Η άποψη του Τάκη του Ζαμάνη ήταν να δίνονται όλα τα έργα σε εργολάβους. Η θέση η δική μου καθώς και του Βλαζάκη είναι μέσα στην πόλη και ιδιαίτερα στα δύσκολα σημεία της να γίνεται με αυτεπιστασία. Νομίζω ότι είναι πιο σωστή γιατί οι εργολάβοι αφήναν πολλές φορές στη βιασύνη τους να προχωρήσουν γρήγορα πολυκατοικίες και οικογένειες χωρίς νερό. Τα μεγάλα όμως λάθη γίνανε με τους εργολάβους του αγωγού στην κοίτη του Τριποτάμου και του εργολάβου των δεξαμενών. Στην πρώτη περίπτωση από αδυναμία ελέγχου στην πορεία του έργου μας φέρανε και πληρώσαμε φουσκωμένους λογαριασμούς για δουλειές που δεν έγιναν ή έγιναν σε άλλες ποσότητες.

Αλλά εκεί που ο κίνδυνος είναι άμεσος να καταστραφεί το έργο των δεξαμενών είναι δίπλα στη Βίλα Αρζόγλου. Παρ' όλα αυτά δεν ξεκαθαρίζει ακόμα η κατάσταση για τις ευθύνες του εργολάβου. Τις ευθύνες τις έχει πρώτα το Διοικ. Συμβούλιο της ΔΕΥΑΒ και ο ίδιος ο Δήμαρχος. Εγώ όταν γίνανε οι δοκιμές και η διαρροή των δεξαμενών ήτανε τέτοια που αν για λίγες μέρες δεν βάλεις νερό αυτό που έχει εξαφανίζεται, ζήτησα να στείλουμε το Δημοσθένη Τζιμηρόπουλο στον Εισαγγελέα διότι η κακοτεχνία είναι από την αρχή και καμία κόλα ή τσιμεντοκονία εξωτερική δεν μπορεί να τις στεγανοποιήσει. Είναι τέτοια τα φορτία που δέχονται ώστε τίποτα δεν μπορεί να συγκρατήσει το νερό. Είναι σίγουρο ότι το νερό της διαρροής φεύγει κάτω στα θεμέλια και δεν γνωρίζει κανείς πια στιγμή θα υποχωρήσει η θεμελίωση και το έργο θα καταρρεύσει πνίγοντας

εκατοντάδες κατοίκους στην περιοχή της Καλιθέας και του Πασακίοσκι θρηνώντας αδικοχαμένες ανθρώπινες ζωές. Η μόνη λύση είναι να γίνουν νέες δεξαμενές και να χρεωθούν στον Τζιμηρόπουλο που μας άρπαξε τα εκατομμύρια και έκανε ένα έργο που όσοι γνωρίζουμε τρέμει η ψυχή μας. Τα περί φυσικών ποσοτήτων διαρροών που διαπιστώνεται δήθεν απ' την διεθνή βιβλιογραφία είναι στάχτη στα μάτια. Εγώ και τότε τους τα είπα αλλά γράψαν την άποψή μου στα πρακτικά.

Έμαθα απόψε ότι η μια απ' τις δύο δεξαμενές δεν λειτουργεί. Φοβούνται πια να βάλουν νερό. Αναμφισβήτητα ο πιο καλός τεχνίτης στο ρακί ήταν ο Γιώργος ο Λαθήρας. Δεν ήταν τυχαίο ότι έβγαζα το καλύτερο ρακί απ' όλους. Το μυστικό του Γιώργη ήταν η σχολαστική καθαριότητα στο καζάνι, στο καπάκι αλλά και στον σαλίγκαρο. Και κυρίως η τακτική ανάλογα βέβαια και με το πόσο γλυκά ήταν τα σταφύλια συνήθως 2 μέσα μία έξω. Αυτό σήμαινε ότι αφού έβγαζε 2 καζανιές ρακί με γλυκάνισο τραβούσε μια καζανιά γράπα και την έριχνε στην επόμενη. Όταν έβγαζε το ρακί της τέταρτης καζανιάς το έσμιγε με τις άλλες και έτσι είχα πάντα ρακί 22 γράδα γλυκόπιστο χωρίς να είναι μεταβρασμένο. Το βράσιμο κρατούσε συνήθως 2 με 3 μέρες. Το τελευταίο βράδυ καλούσα τους φίλους και αφού ο Στέλιος διαρρύθμιζε το καφενείο για να χωρέσουμε μαζευτόταν όλοι οι φίλοι μου. Ποτέ δεν έλειψε αυτά τα χρόνια ο Χρήστος Γεωργουδάκης με την κιθάρα του. Ο Πυθαγόρας και ο Χατζάκης με το ακορντεόν, ενώ μια χρονιά ήταν ο Νίκος ο Παπαδόπουλος με την κιθάρα. Η Ρίτα, η Νίκη και κυρίως η Κική η Παρίση ήταν από τις καλύτερες φωνές. Βέβαια και η φωνή της Κούλας του Χρήστου δεν πήγαινε παραπίσω. Παρόντες όλα αυτά τα χρόνια ο Φάνης με τη Λένα. Η Λένα ήλθε μια χρονιά μαζί με τον ξάδερφό της απ' την Αθήνα. Αυτός κάθισε με τον Λαθήρα στο καμίνι και άρχισε να πίνει απ' την κάνουλα. Όταν είδα τι γίνεται του 'κανα παρατήρηση ότι θα πάθει ζημιά. Με υπεροψία μου απάντησε ότι αυτοί στην Αθήνα είναι μαθημένοι στα σκληρά και δεν έχει ανάγκη. Μετά από μια ώρα ακριβώς έπεσε ξερός κάτω και τον πήγαμε επειγόντως στο Νοσοκομείο. Αναγκάστηκαν να φύγουν και αυτοί και ξαγρύπνησαν στο κεφάλι του μέχρι να ξεσουρώσει. Στο γλέντι ερχότανε οι φίλοι και οι συνεργάτες αλλά και οι συνάδελφοι όλων των πολιτικών και συνδικαλιστικών χώρων. Ο Τάκης ο Βλαχόπουλος, ο Βλαζάκης, ο Θανάσης και η Χαρούλα, ο Σάββας με τη Σόφη, ο Κώστας με τη Ρένα, η Ρίτα και ο Μανώλης, η Νίκη και ο Πυθαγόρας, ο Κώστας ο Καζαντζίδης που δεν άφηνε ποτέ μονάχο του τον Γεωργουδάκη γιατί προς τα ξημερώματα ο Χρήστος γινότανε τούρνα και ο Κώστας τον έφερνε στο σπίτι με σιγουριά. Ο Λευτέρης Δροσινός με τον Θανάση Τσικερδάνο, πανύψηλοι και οι δύο μαζί με τον Λάκη τον Καραντουμάνη πιάνανε την κορυφή του

τραπεζιού κάνοντας κουμάντο στη διευθέτηση των μεζέδων. Βέβαια η Λίτσα είχε το γενικό πρόσταγμα. Οι ρέγγες, ο φασουλοταβάς, τα παστά ψάρια κυρίως κολιοί και σαβρίδια που τα πάστωνα στις Αλυκές αλλά και τα σκεμπεδάκια του Τσικερδάνου και τα ψητά λουκάνικα του Στέργιου και οι μεζέδες που κουβαλούσανε όλοι όσοι ερχότανε συνόδευαν το φρέσκο ρακί.

Ποτέ σ' αυτά τα γλέντια δεν ξόδευα λιγότερο από έναν γκαζοντενεκέ ρακί. Και το πρωί όλοι ήμασταν περδίκια. Ο Χρήστος με τον Καζαμπζίδη και τον Τάκη Βλαχόπουλο ήταν απ' τα πρώτα στελέχη της Δεξιάς. Ο Θανάσης, η Χαρούλα, ο Φλιούκας, ο Βλαζάκης Πασόκοι. Ο Θανάσης φιλελεύθερος, εμείς κομμουνιστές άλλοι ανένταχτοι. Και άλλοι απλοί φίλοι. Ο μακαρίτης ο Χρήστος μετά το τέταρτο εικοσιπενταράκι σταματούσε την κιθάρα, κοιτούσε με ύφος σοβαροφανές και κάνοντας το μεγάλο σταυρό έλεγε: Σ' ευχαριστώ Θεέ μου που μ' αξίωσες να δω την Ένωση των Εκκλησιών, εννοώντας την πολιτική ενότητα του τραπεζιού σε εποχές μάλιστα σοβαρής πολιτικής κόντρας και οξύτητας, εγώ ήξερα την ιστορία αλλά πονηρά πάντα ρωτούσα. Τι εννοείς κύριε Χρήστο. Κι αυτός είχε έτοιμη την ιστορία. Στην Αθήνα ένας αρχιμανδρίτης είχε καλεσμένο στο σπίτι του ένα Αβά Καθολικό. Σε λίγο τον επισκέφτηκε ένας φίλος καλόγερος. Ο Αρχιμανδρίτης σηκώθηκε και πήγε στην κουζίνα για να ετοιμάσει τον καφέ. Όταν γύρισε με τον δίσκο στα χέρια βρήκε τον Αβά με τον καλόγερο αγκαλιά. Και τότε αναφώνησε το σ' ευχαριστώ Θεέ μου που μ' αξίωσες να δω την ένωση των εκκλησιών. Και αμέσως μετά ξεκινούσε τις Κρητικές μαντινάδες. Ο Χρήστος όπως και ο Βουζουλίδης δεν ήθελε να χάνει στο τάβλι. Στεναχωριότανε πολύ όταν έχανε. Και με μένα έχανε συνήθως όπως βέβαια και ο Βουζουλίδης επειδή εγώ το τάβλι το 'μαθα στη μεγάλη του γένους σχολή δηλαδή στη Γιάρο και χάνω σπάνια. Εκεί άλλοι μάθανε σκάκι, άλλοι ξένες γλώσσες και άλλοι Μαρξισμό-Λενισμό και Προλεταριατικό διεθνισμό. Εγώ έμαθα και τάβλι.

Στα πρώτα χρόνια που το αμπέλι το σκάβαμε με το δικέλι μας βοηθούσαν όλα τα παιδιά της γειτονιάς. Ο Ρούσος, ο Βίτης και ο Βάσος καθώς και ο μικρότερος αδερφός τουο Τάκης Γεωργιάδης. Το ίδιο κάναμε και εμείς στη φάρμα του Γεωργιάδη πάνω απ' τον Συνοικισμό Παπάγου. Σε κάθε μηλιά είχαμε χτισμένη ξερολιθιά για να κρατάει τα χρώματα στην κατηφόρα. Ο Βάσος σκοτώθηκε στη γέφυρα του Αξιού, ο Βίτης έμπλεξε με τα κουμάρια και κατέληξε στις φυλακές ενώ ο Τάκης που σπούδασε Χημικός συνελήφθηκε στη δικτατορία και βασανίστηκε φριχτά. Στη μεταπολίτευση ήτανε στέλεχος στο Κ.Κ.Ε. Εσωτερικού αλλά βρέθηκε σκοτωμένος σε μια χαράδρα στην Πάρνηθα. Είπανε ότι έκανε ορειβασία και γλίστρησε. Εγώ πάντως ποτέ δεν θυμάμαι τον Τάκη ορειβάτη. Ο μεγάλος

αδερφός του ο Ηρακλής, Φιλολόγος, μας έγραψε την κεντρική ομιλία του Κώστα Ζαμπούνη στην πλατεία Ωρολογίου, ήταν θαυμάσια.

Όταν μπήκα στο Δ. Συμβούλιο της Στέγης Γραμμάτων ο Βλαζάκης είχε απολύσει από Διευθυντή τον Γωνιάδη και είχε βάλει τον Γιάννη Καμπούρη.

Ο Οδυσσέας ήταν ο καλλιτέχνης ο πληθωρικός, ο αισθηματίας. Είχε πουλήσει τα χωράφια στο χωριό του για να στήσει το μεγάλο του όραμα το Μακεδονικό Θέατρο. Μαζί με τον Παύλο Κοντογιαννίδη, την Ελένη Γερασιμίδου, τη γυναίκα του Παύλου τη Σίσση, άφησαν εποχή στη Βέροια με τις αξέχαστες παραστάσεις. Ο Παύλος με τη Σίσση μένανε στην αρχή της οδού Διονύσου κάτω απ' τον Παπάγου σ' ένα πέτρινο προσφυγικό σπιτάκι μάλλον του πατέρα του. Την Ελένη η Λίτσα την είχε δώσει το κλειδί απ' το σπίτι και όταν τελείωνε κοιμότανε σε μας στο σαλόνι. Αυτό το σαλόνι στο σπίτι μου ήτανε ο μόνιμος κοιτώνας όλων των στελεχών του συνδικαλιστικού και αριστερού κινήματος που ερχότανε στη Βέροια. Στην Αθήνα στην πλατεία Αττικής είχε εγκατασταθεί ο ζωγράφος και συγγραφέας Γιώργος Φαρσακίδης. Όταν έμενα βράδυ στην Αθήνα, κάτι που γινότανε συχνά, πήγαινα στο σπίτι του Φαρσακίδη και μετά το ταβερνάκι έμενα συνήθως εκεί.

Ο Γιάννης Θεοφίλης παρουσιάστηκε σαν ζωγράφος στη μεταπολίτευση. Ήτανε επηρεασμένος απ' τη ζωγραφική του Θεόφιλου γι' αυτό και η τεχνοτροπία του ήτανε όμοια με αυτουνού. Γνωριστήκαμε στου Φαρσακίδη και μου είπε ότι είναι γαμπρός της Βέροιας. Είχε πάρει την μία απ' τις κόρες του Παπαθεόκλητου την Μαίρη ενώ την άλλη την είχε παντρευτεί ο Πρόεδρος της Κύπρου Κυπριανού όταν υπηρετούσε εδώ σαν αξιωματικός του Αγγλικού στρατού.

Όταν γύρισα στη Βέροια έκλεισα την αίθουσα δίπλα στο Σταρ απ' τον Τζελέπη το Δήμαρχο και ο Γιάννης έκανε την έκθεση ζωγραφικής του. Όσες μέρες έμεινε εδώ μαζί με τη Μαίρη τους φιλοξένησα εγώ. Ο Γιάννης φεύγοντας μου άφησε δώρο ένα πίνακά του με τους καταρράχτες της Έδεσσας. Επειδή όμως δεν μου άρεζε η λαϊκή μοτίφ τεχνοτροπία του δεν τον κορνιζάρισα και είναι πεταμένος κάπου στο υπόγειο.

Με τον Καμπούρη άλλαξε η νοοτροπία και η λειτουργία της Στέγης. Έγινε πιο πολύ σχολείο και υπηρεσία. Περίσσεψε ο προγραμματισμός και έφυγε ο αυθορμητισμός. Ίσως να είχε ωριμάσει και η εποχή για κάτι τέτοιο. Η Μελίνα μόλις ανέλαβε Υπουργός Πολιτισμού έκανε θεσμό το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Έτσι ο Οδυσσέας μπόρεσε να πουλήσει το αυτοκίνητο και κάποια υποδομή στο νέο θεατρικό φορέα και κάπως να ξελαφρώσει. Διευθύντρια αναλαμβάνει η Δέσποινα Σωτηρίου. Η Δέσποινα, φίλη της αδερφής μου της Έφης απ' τα μαθητικά χρόνια είχε γίνει καθηγήτρια

και δίδασκε στο Γυμνάσιο. Η μετάθεσή της στη θέση αυτή ήτανε πετυχημένη επειδή η Δέσποινα δούλεψε με όρεξη να σταθεί και να προκόψει αυτός ο θεσμός. Δυστυχώς η Βέροια δεν το αγκάλιασε το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ.. Τώρα τι φταίει είναι μια άλλη ιστορία. Πάντως σε καμιά περίπτωση δεν ευθύνεται η Δέσποινα. Όταν ανέλαβε ο Μητσοτάκης την ξηλώσανε και την στείλανε στο Τρίτο Γυμνάσιο καθηγήτρια. Δεν άντεξε φαίνεται γι' αυτό και πήγε στην Αίγυπτο δασκάλα στα παιδιά της Ομογένειας. Είχε όμως την μεγάλη τύχη να είναι αυτά τα χρόνια εκεί μορφωτικός ακόλουθος της Πρεσβείας ο Κωστής Μοσκωφ, ένας απ' τους μεγάλους των Γραμμάτων και σύγχρονος οραματιστής μιας καινούργιας ουμανιστικής ιδεολογίας με κέντρο τον άνθρωπο. Και σίγουρα θα πήρε πολλά. Ο Κωστής, γόνος παλιάς και πλούσιας οικογένειας της Σαλλονίκης υπέφερε από μια αρρώστια του αίματος και κάθε τόσο πήγαινε στο Λονδίνο για θεραπεία. Στο 10^ο Συνέδριο του Κ.Κ.Ε. ήμασταν αντιπρόσωποι. Στον Παντελεήμωνα, κάτω απ' το κάστρο η βίλα δεξιά μέσα στα πεύκα είναι δική του. Εκεί φιλοξενηθήκαμε μία φορά με τον Τσολάκη. Ο Κωστής άνοιξε ένα διάλογο με τους ορθόδοξους καλόγερους απ' το Άγιο Όρος. Δεν ξέρω το τελικό αποτέλεσμα αυτού του διαλόγου. Το σημαντικότερο είναι ότι ανοίχτηκε μια κουβέντα έστω, μ' ένα χόρο καθαρά αντικομμουνιστικό που έσπασε τα φράγματα του πάγου και της εχθρότητας. Οι δικοί μας οι δογματικοί δεν είδανε με καλό μάτι αυτά τα ανοίγματα και τον πίκραναν. Θεώρησαν ότι θα κατέληγε σαν τον Ροζε Γκαρωντι. Παρά όμως την κατάρρευση του υπαρκτού ο Κωστής στέκεται στις αρχές του. (όταν έγραφα αυτά ο Κωστής δεν είχε πεθάνει).

Η Δημοτική ομάδα του ΠΑΣΟΚ με τον Θανάση Γεωργιάδη, τον Ντίνο Βαφειδή, τον Στράτο Λελεκάκη, τον Γιώργο Χριστοδούλου, το Νίκο Δελαβερίδη και φυσικά το Βλαζάκη είχανε ενθουσιαστεί με τη μελέτη του Γεωλόγου Χρήστου Παπαδόπουλου για την απεριόριστη ποσότητα λευκού μαρμάρου στο βουνό της Κουμαριάς. Η μελέτη του Χρήστου έλεγε ότι αν τελικά γίνει μια κάθετη βιομηχανία εξόρυξης – επεξεργασίας και εμπορίας λευκού μαρμάρου τα έσοδα του Δήμου Βέροιας θα ήταν τεράστια. Οι φίλοι μας οι Πασόκοι τον πιστέψανε. Ήτανε τόσο καλογραμμένη και τεκμηριωμένη στα χαρτιά που έλεγες πάει τέλειωσα. Ακόμα μια επιχείρηση σαν αυτή και λύσαμε το οικονομικό πρόβλημα του Δήμου της Βέροιας. Την προχώρησαν λοιπόν την ιστορία και όταν εγώ πήγα στο Δήμο είχε προχωρήσει η δουλειά και πάρθηκε η πρώτη δόση του δανείου για την ίδρυση της παραγωγικής αυτής μονάδος. Διορίστηκε και το πρώτο Διοικητικό Συμβούλιο της επιχείρησης. Πρόεδρος ανέλαβε ο Χριστοδούλου και μέλη ο Νίκος Χονδροματίδης και ο μακαρίτης ο Γιώργος Μούρνος απ' την Κουμαριά ο Μάκης ο Σαλιάρης σαν εκπρόσωπος των εργαζο-

μένων ο Χρήστος Παπαδόπουλος και εγώ. Όταν τέλειωνε το εργοστάσιο και τα έργα υποδομής του Λατομείου, συγκροτήσαμε επιτροπή για ν' αξιολογήσουμε τους ενδιαφερόμενους και να κάνουμε τις αναγκαίες προσλήψεις. Τον διευθυντή τον προσλαμβάνει ο Βλαζάκης από τα πριν. Ήταν ο Χρήστος – προσέλαβε όμως και τον Οικονομικό Διευθυντή. Ήταν ο Φιωτάκης.

Μας επέβαλαν να πάρουμε κοπέλια για τις δημόσιες σχέσεις. Ήταν η νεαρή δικηγόρος Ζεϊμπέκη. Πήραμε και ηλεκτρολόγο μόνιμο μισθωτό τον Χρήστο. Ο Βλαζάκης είχε πάρει νωρίτερα τον Μάκη τον Σαλιάρη, ο μόνος που ήξερε τη δουλειά. Δούλεψε νωρίτερα στον Λάμπρο Κορωναίο. Ο Κακαφίκας ο Γιώργης μετά τον ερχομό του απ' τη Μόσχα έπαψε να είναι επαγγελματικό στέλεχος στο Κ.Κ.Ε. Είχανε βάλει τον Χαμπίδη. Κλάφτηκε στο ΠΑΣΟΚ. Διαφοροποιήθηκε και από το Κ.Κ.Ε. και τον βάλαν κι αυτόν στα μάρμαρα να πουλάει μυαλό. Εκτός από το Φιωτάκη στο λογιστήριο του εργοστασίου βάλανε και τον Σαββίδη και μια κοπελιά απ' την Κουμαριά. Πήρανε και έναν οδηγό να τους πηγαينوφέρνει όλη μέρα με το λεωφορείκι. Τους αναφέρω έναν έναν όλους αυτούς γιατί όλων αυτών τη δουλειά μπορούσε να τη βγάλει μόνο ο Μάκης ή και ένας ακόμα το πολύ. Οι άλλοι ήτανε παραπανίσιοι και παίρνανε χαράμι το μισθό. Οι μόνιμοι που έπρεπε να δουλεύουν και να αμείβονται ήταν οι λατόμοι, οι χειριστές, οι γωμωτές και οι μαστόροι στα οριζόντια, κάθετα και τη Μπιζουτιέρα. Φάνηκε λοιπόν ότι με τόσους τεμπέληδες η δουλειά θα πάει στο φούντο. Ο λογιστής μας ο Φιωτάκης με τις υπεύθυνες οικονομικές αναλύσεις κατάλαβε πρώτος ότι η ιστορία πάει για βούλιαγμα και την κοπάνησε. Πήγε στον Πουρλιόπουλο στο Γιδά στη ΔΕΥΑΑΛ. Στην αρχή πίεζε το Βλαζάκη να πιάσει δουλειά και ο γεωλόγος Κώστας. Ο Βλαζάκης αρνιότανε κατηγορηματικά. Επειδή γνώριζα την άσχημη οικονομική του κατάσταση πίεσα και με το έτσι θέλω τον πήρα στη δουλειά. Ανέλαβε διευθυντής του Λατομείου. Πριν ακόμη στήσουμε τα μηχανήματα άρχισε να στέλνει και να γεμίζει την πλατεία του εργοστασίου με όγκους λευκού μαρμάρου. Τότε ήλθε και με βρήκε ο Κώστας Πουλιόπουλος που αργότερα σκοτώθηκε μέσα στο λατομείο και μου είπε ότι ο γεωλόγος τους όγκους που στέλνει κάτω είναι ξοφάρια δηλαδή επιφανειακά μάρμαρα και θα έχουν κομους. Πράγματι μόλις βάλουμε να κόψουμε την πρώτη πέτρα έγινε θρύψαλα. Το ίδιο πάθαμε και με τις υπόλοιπες και έτσι μείναμε από πρώτη ύλη γιατί αυτή που φέραμε ήταν άχρηστη αλλά και αντιμετώπισαμε το πρόβλημα που να πετάξουμε όλη αυτή τη σαβούρα. Δεν έφτασε η ζημία που μας έκανε αλλά στον τρίτο μήνα ήλθε και μου είπε να τον ανεβάσουμε το μισθό ώστε να παίρνει περισσότερα απ' το διευθυντή επειδή αυτός ήτανε αρχαιότερος στο πτυχίο. Του έδωσα να καταλάβει

ότι μάλλον πρέπει να φέρει την παραίτησή του. Και το έκανε.

Η μεγαλύτερη λοιπόν και πιο σύγχρονη μονάδα στην Ελλάδα από τις βλακείες των στελεχών του ΠΑΣΟΚ οδηγήθηκε στη χρεοκοπία και ο Χασιώτης τελικά την έκλεισε. Μαθαίνω ότι την ζητάνε πολλοί να την αγοράσουν. Όλοι αυτοί είναι της δουλειάς. Δεν πετάνε στο βρόντο τα λεφτά τους. Σίγουρα θα πάνε μπροστά. Για ν' αποδειχθεί δήθεν για άλλη μια φορά ότι η ιδιωτική πρωτοβουλία και μόνο μπορεί να κρατήσει την επιχείρηση. Τα λάθη πληρώνονται. Καλά να πάθουμε. Αυτό το εργοστάσιο μπορούσε και έπρεπε να είναι το παράδειγμα αποδοτικότητας και κέρδους μιας κοινωνικής επιχείρησης. Αυτό θα είχε γενικότερο αντίκτυπο στην κοινωνία. Θα έδειχνε ότι η παραγωγική διαδικασία καπιταλιστή, μπορεί να πάει μπροστά όχι μόνο με τον σκληρό εργοδότη καπιταλιστή, αλλά και με μορφές κοινωνικοποιημένες. Δεν έγινε γιατί απ' την αρχή αντί να τη δούμε σαν επιχείρηση, την είδαμε σαν χώρο βολέματος των ημετέρων. Και δεν την πλήρωσε μόνο το ΠΑΣΟΚ. Την πληρώνουμε όλοι όσοι πιστεύουμε στην κοινωνικοποιημένη αναπτυξιακή πορεία της οικονομίας.

Σ' αυτή τη φάση ο Σάββας αρχίζει να έχει σοβαρά προβλήματα με το Κ.Κ.Ε. οι σχέσεις του οξύνονται καθημερινά και αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την αποχώρηση και την διαγραφή του. Στη ΚΟΒ' που ήλθε το θέμα της διαγραφής του η πρόταση με δική μου παρέμβαση δεν μπόρεσε να περάσει. Έτσι αναγκάστηκαν να τον διαγράψουν απ' ευθείας από το Πολιτικό Γραφείο. Ο Σάββας παραιτήθηκε από Δημοτικός Σύμβουλος και στη θέση του ήλθε ο Σπόκας. Η περίοδος ήτανε μικρή γιατί έληγε η θητεία του, αλλά σε όλα τα ζητήματα κρατήσαμε ενιαία στάση. Ο Σάββας προσχώρησε στο ΠΑΣΟΚ και λίγο αργότερα ήτανε υποψήφιος βουλευτής του.

Ο Παπανδρέου δημιουργεί νέα οικονομικά τζάκια με προεξέχουσα μορφή τον Κοσκωτά. Ο Κοσκωτάς αγοράζει τις εφημερίδες που αντιπολιτεύονται τον Παπανδρέου και τις ουδετεροποιεί. Η παρουσία του Κοσκωτά στον αθλητικό - οικονομικό και δημοσιογραφικό χώρο είναι θορυβώδης και προκλητική. Στον περίγυρό του εμφανίζονται μια σειρά πολιτικοί και πολιτικάντηδες που ζητούν την εύνοιά του. Ο Παπανδρέου πιάνει γκόμενα τη Λιάνη και χωρίζει απ' τη Μαργαρίτα. Τα διαμαντένια δακτυλίδια προς την κυρία λέγεται ότι πληρώνονται απ' τον Κοσκωτά. Ο κόσμος ξεσηκώνεται για τη μπόχα που διαβάζει και ο Κουτσόγιωργας, υπαρχηγός του Παπανδρέου, ψηφίζει τον "Κουτσονόμο" για να γλυτώσει τον Κοσκωτά.

Η βρώμα που αναδύεται από παντού κοντεύει να τινάξει στον αέρα την ίδια τη Δημοκρατία. Η Αριστερά, που πρώτη αυτή πληρώνει πάντα

την κατάργηση των θεσμών, σηκώνεται και αποφασίζει να παρέμβει για να ξεκαθαρίσει η ιστορία. Με σύνθημα την κάθαρση επιδιώκει ευρύτερες συμμαχίες. Ο Παπανδρέου, για να γλυτώσει απ' την επερχόμενη ήττα, προτείνει την απλή αναλογική. Δεν το δέχεται η Αριστερά, γιατί θεωρεί ότι προσπαθεί να την εξαγοράσει και κάνει κυβέρνηση με τη Δεξιά. Ο κόσμος της δεν πείθεται και την καταδικάζει. Η συνεργασία των νέων σε ηλικία στελεχών του Κ.Κ.Ε. με τα στελέχη της Ανανεωτικής Αριστεράς αποδεικνύουν ότι οι ιδέες της ανανέωσης βρίσκουν πρόσφορο έδαφος και καρποφορούν ευρύτερα, βοηθούσης και της "γκλάσνοστ" και της "περεστρόικα" του Γκορμπατσώφ. Στην προσυνοδική περίοδο του Κ.Κ.Ε. συγκρούονται δύο γραμμές ή καλύτερα δύο ομάδες. Απ' τη μια η ομάδα Δραγασάκη - Δαμανάκη - Ανδρουλάκη και απ' την άλλη η ομάδα του Λακκί δηλαδή Γόντικα - Χαλβατζή - Παπαρήγα και Κατσαρός-Καλαματιανός - Σαχίνης. Μαζί τους και οι παπούδες, ο Χαρίλαος, η Ρούλα Ζαχαριάδου και η Λογαρα και όλα τα μορμολίκια. Η σύγκρουση είναι τρομερή. Το Κόμμα χωρίζεται στα δύο. Η ομάδα του Λακκί με μικρή διαφορά γίνεται πλειοψηφία και σε λίγες μέρες διαγράφει το μισό Κόμμα και το οδηγεί σε νέα διάσπαση. Επαναφέρει την ξύλινη γλώσσα και τα κείμενα πολύ λίγο διαφέρουν απ' αυτά της 3ης Ολομέλειας του '36 με το Ζαχαριάδη. Γυρίζουν την ελληνική Αριστερά 50 χρόνια πίσω. Με την ομάδα απ' το Λακκί το 1968 στη Λέρο, είμασταν μαζί. Με θεωρούσαν σύγυρο και ήρθανε να με βάλουν στο προσυνοδικό παιχνίδι. Τους δήλωσα ότι δεν μ' ενδιαφέρουν οι ίντριγκες μα το κοινωνικό πρόσωπο της Αριστεράς και η απήχησή της στο λαό. Και με τις αναχρονιστικές θέσεις τους δεν στεριώνει και ούτε πλαταίνει η επιρροή μας. Το μόνο που μπορεί να στεριώσουν είναι οι καρέκλες τους στην καθοδήγηση. Και πράγματι αυτό το καταφέρνανε. Εγώ τους χαιρέτησα και πέρασα με το νέο. Φτιάξαμε το Συνασπισμό της Αριστεράς και της Προόδου. Με το Κ.Κ.Ε. έμεινε η γενιά της Αντίστασης και απ' τους νεότερους ορισμένοι ανεγκέφαλοι που όλα αυτά τα χρόνια ροκάνιζαν τις καρέκλες της καθοδήγησης είτε σ' αυτήν ήμουν εγώ ή και οποιοσδήποτε άλλος. Και αφού εμείς σ' επίπεδο Νομού στο σύνολό μας τα στελέχη φτιάξαμε το Συνασπισμό, αυτοί ήταν επόμενο ότι θα μένανε εκεί πέρα.

Μέσα απ' τη πάλη της επικράτησης αναδείχτηκαν άνθρωποι σε πρώτη φάση που ήταν και μόνο η παρουσία τους δυσφήμιση για το Κίνημα. Εν όψει των δημοτικών εκλογών συγκροούνταν στη Βέροια οι απόψεις. Θα πάμε μόνοι μας; Θα πάμε με το ΠΑΣΟΚ; Ή θ' ακολουθήσουμε κεντρικά τη γραμμή για συνεργασία με τη Νέα Δημοκρατία; Στη μάζωξη που κάναμε στο Παλιό Σινεμά κατεβαίνουν και οι τρεις προτάσεις. Η δική μου είναι να συνεργαστούμε σ' αυτή τη φάση με το ΠΑΣΟΚ, γιατί η ιστορία με τον

Τζανετάκη μας απομόνωσε απ' την ευρύτερη Αριστερά. Την πρότασή μου τη στήριξε μόνο ο Θανάσης ο Κοκόλας. Ψηφίσανε την πρόταση για συνεργασία με συντηρητικούς. Βάλαμε μπροστά το Στάθη Παναγιωτίδη. Ο Στάθης δεν μας πρόδωσε, έφερε και με το παραπάνω στο ψηφοδέλτιο τις δυνάμεις που υπολογίζαμε. Ο κόσμος σε μας έστειλε τα χαιρετίσματα. Οι μισοί Αριστεροί της Βέροιας απ' την πρώτη Κυριακή ψήφισαν τον Βλαζάκη, που σημαίνει ότι η μισή αίθουσα στο Παλιό Σινεμά επικροτούσε κατά βάθος την πρότασή μου και έτσι ψήφισε στην κάλπη. Αλλά εκεί μέσα, με το κλίμα που διαμορφώθηκε, δεν είχε το κουράγιο να το πει. Αποτέλεσμα, για ένα σταυρό διαφορά σώσαμε τον Γκαβαϊσέ και έτσι στο νέο Δημοτικό Συμβούλιο μας έμειναν απ' τους τρεις, ένας. Για άλλη μια φορά η ζωή με δικαίωσε, αλλά τη ζημία την είχαμε πάθει. Ενώ με κοινό ψηφοδέλτιο με το ΠΑΣΟΚ θα γινόμασταν πλειοψηφία και λόγω οργάνωσης θα βγάλαμε 6 έως 8 συμβούλους, τον Αντιδήμαρχο και τον Πρόεδρο του Δημοτικού Συμβουλίου. Ενώ με τη λαθεμένη μας απόφαση ο λαός μας πέταξε έξω. Στο εργατικό κίνημα τα πράγματα εί-ναι χάλια. Απ' την κορυφή ως τη βάση έχει κομματικοποιηθεί πλήρως και για το πιο μικρό θέμα οι αποφάσεις παίρνονται στα γραφεία των κομμάτων. Στις συνεδριάσεις του Εργ. Κέντρου και των Διοικήσεων οι συνδικαλιστές παπαγαλίζουν τις κομματικές εντολές. Καμιά αυτονομία. Απόλυτος κομματικός έλεγχος του συνδικαλιστικού κινήματος.

Τα στελέχη του ΠΑΣΟΚ που γίνανε πλειοψηφία σε κάποια φάση στο Εργατικό Κέντρο και ως τότε αγωνιζότανε για την κοινωνική αλλαγή αλλάξαν δουλειές και μουλώσανε. Ο Γιώργος απόμπογιατζής έγινε υπάλληλος στην Αλβένα. Ο Γ. Γραμματέας του Εργατικού Κέντρου από μεροκαματιάρης ηλεκτροσυγκολλητής έγινε υπάλληλος στο Ε.Α.Κ. και η γυναίκα στην Εργατική Εστία. Ο Βασιλάκης από οικοδόμος μπετατζής έγινε υπάλληλος στους Ο.Τ.Α. Στη Διοίκηση του Εργατικού Κέντρου εκτός απ' τον Ραφτόπουλο που δουλεύει κλωστούφαντουργός όλοι οι άλλοι είναι υπάλληλοι από τις Τράπεζες, τον ΟΤΑ, τους Αγροτικούς Συνεταιρισμούς, την ΕΛΒΙΖ, τη ΔΕΥΑΒ. Το Εργατοϋπαλληλικό Κέντρο της Βέροιας εξελίχτηκε μόνο σε υπαλληλικό. Τους εργάτες τους τίναξαν έξω. Οι κινητοποιήσεις γίνονται όχι με βάση τα υπαρκτά προβλήματα των εργαζομένων αλλά με το αν στην παρούσα φάση η κινητοποίηση εξυπηρετεί τις κομματικές ηγεσίες. Οι ηγέτες των συνδικάτων μετατρέπονται σε άφωνους κομπάρσους των κομματικών επιδιώξεων. Γίνονται αναξίπιστοι. Και έτσι οι εργάτες απογοητευμένοι απ' την αναποτελεσματικότητα των αγώνων και την προδοσία των ηγετών τους. Γυρίζουν στα σπίτια τους. Οι αριθμοί μιλούνε από μόνοι τους. Στους οικοδόμους από 750 και οχτακόχιοι οι ψηφίσαντες πέφτουν στους 300. Όταν Κυβέρνηση ήτανε

το ΠΑΣΟΚ και η Ομοσπονδία οικοδόμων τους κατέβασε σε απεργία, ο Βασιλάκης και άλλα στελέχη της ΠΑΣΚΕ είχανε πιάσει τις γωνίες και διώχνανε τους οικοδόμους απ' τη συγκέντρωση λέγοντας ότι είναι κομματική και επειδή δεν συμφωνούν δεν συμμετέχουν. Όταν πάλι Κυβέρνηση ήταν ο Μητσοτάκης και γινότανε κινητοποιήσεις, τα στελέχη της ΔΑΚΕ όχι μόνο δεν συμμετείχαν, αλλά αποτελούσαν τον Απεργοστασιακό μηχανισμό. Με λίγα λόγια το κίνημα μεταβλήθηκε σε υπηρεσία με υπαλλήλους που η δουλειά τους είναι να εκτελούν τις κομματικές και κυβερνητικές εντολές. Βλέποντας αυτό το χάλι στην Πανελλαδική Συνδιάσκεψη της ΕΣΑΚ στην αίθουσα της Παντείου Σχολής, δηλώνω ότι οι παρατάξεις μόνο ζημιά κάνουν στο Συν. Κίνημα και πρέπει να διαλυθούν. Δεν έχουν πια κανένα λόγο ύπαρξης. Δεν ξαναβάζω υποψηφιότητα και ύστερα από 12 χρόνια συνεχούς παρουσίας, αποχωρώ.

Η αποχώρησή μου απ' την εκτελεστική επιτροπή της ΕΣΑΚ, σηματοδότησε για μένα και έναν διαφορετικό τρόπο ζωής. Αφού δεν ήμουν υποχρεωμένος να βρίσκομαι κάθε βδομάδα στην Αθήνα ή τη Σαλλονίκη, άρχισα να προγραμματίζω κάποιες εξόδους και εκδρομές. Το ψάρεμα που είναι το μεγάλο μου μεράκι οργανώνεται σε νέες βάσεις. Αγοράζω πλαστική βάρκα και αντικαθιστώ το φουσκωτό που μου δυσκόλευε στα τσαπαρι, επειδή σκάλωνε και υπήρχε κίνδυνος να τρυπήσει. Την ψαρόβαρκα τη βαφτίζω Λίτσα το όνομα της γυναίκας μου.

Αρχικά με την τροχοσκηνή και αργότερα με το τροχόσπιτο εγκαθίσταμαι στις Αλυκές και μετά στον Αϊ - Γιάννη που γίνεται μόνιμο στέκι απ' το Μάρτη μέχρι το Νοέμβρη.

Στην αρχή δουλεύουμε και δύχτια αλλά αργότερα μόνο καθετη. Συνήθως μπαίνω εγώ και η Λίτσα που έχει εξελιχθεί σε ψαροπούλα πρώτης γραμμής. Πολλές φορές παίρνω στην ψαρόβαρκα την Κική που τα καταφέρνει περίφημα.

Στο ψάρεμα ποτέ δεν μπαίνω μόνος. Όταν δεν έχω τη Λίτσα έχω τον Μεταλλίδη ή τον Βιδάλη ή τον Μιχάλη το Γκιούλογλου. Τώρα τελευταία έχω μαζί μου τον Βλαζάκη που σαν νεοφώτιστος είναι φανατικός και δεν λέει να ξεκολλήσει απ' τη θάλασσα. Τα ψάρια του Θερμαϊκού βρίσκονται στις ξέρες. Στη λούνη έχει μόνο γοβιούς. Έτσι δεν μπορείς να είσαι σωστός ψαράς αν δεν γνωρίζεις που ακριβώς είναι οι ξέρες και ιδιαίτερα στα σημεία που αρχίζουν ή τελειώνουν. Απ' τα σημάδια γνωρίζω τις ξέρες στον Αϊγιάννη, στην Πύδνα και στις Αλυκές. Δεν μπορώ να βρω μόνο την πελαγίσια αυτή που είναι πέρα απ' το φάρο. Και αυτό γιατί ενώ έχω σταθερά τα πρώτα δέντρα απ' την παραλία κατερίνης δεν είναι σταθερή η μύτη απ' το βουναλάκι του αλατιού των Αλυκών. Στο κάμπιγκ το σημείο που έχω το τροχόσπιτο είναι σε μέρος που ελέγχω και τη βάρκα κάτω

στη θάλασσα και έχω δίπλα την κουζίνα με το ζεστό νερό και τις ψησταριές. Κάθε βράδυ έχω φίλους που έρχονται να με δουν απ' όλη την Ελλάδα. Μερικοί βέβαια που παραγίνονται φορτικοί, είχα δώσει εντολή να τους ζητάνε εισιτήριο. Έτσι αραιώνουνε τις καθημερινές σχεδόν επισκέψεις και μάλιστα σε ώρες που είναι σίγουρο ότι τα ψάρια κοντεύουν να βγουν απ' την ψησταριά.

Μαζί με τον Αλεπίδη, τον Χατζάκη, τον Ζούρο το δάσκαλο, το Μπάμπη τον Καραμάνο και άλλους όλα αυτά τα χρόνια στη θάλασσα περνάμε υπέροχα. Ο Ζούρος και ο Αλεπίδης έχουν και αυτοί δικές τους ψαρόβαρκες και έτσι η ποσότητα των ψαριών που βγάζουμε κάθε μέρα είναι αρκετή για να θρέψουμε τα γυναικόπαιδα και τους μουσαφιραίους. Οι εκδρομές όταν γίνονται σε οργανωμένη βάση είναι πάντα καλύτερα απ' τον να πας μόνος σου και συνήθως απρογραμμάτιστα. Η περιηγητική λέσχη ένα απ' τα πιο παλιά εκδρομικά σωματεία της χώρας, κάνει παράρτημα και στη Βέροια. Η Λίτσα και εγώ γινόμαστε μέλη και αρχίζουμε να παίρνουμε μέρος στις εκδρομές της. Έτσι στις 28 Οκτώβρη που βολεύει πενθήμερο πάμε Ερμιόνη - Ύδρα και Σπέτσες. Ήτανε πολύ όμορφη εκδρομή. Θα ήταν τέλεια αν δεν χτυπούσε το πούλμαν στην επιστροφή και αν είχαμε άλλο αρχηγό γιατί ο Ρίτης ο γιατρός ήτανε εντελώς άπειρος και φαίνεται ότι η ένασχόλησή του με την περιηγητική αποσκοπούσε μάλλον στο να διευρύνει τον πελατειακό του κύκλο παρά να προσφέρει ουσιαστικά στην υπόθεσή της.

Με την περιηγητική το Πάσχα πήγαμε στη Σκιάθο. Καταλύσαμε στο ξενοδοχείο Εσπερίδες. Για την Ανάσταση κατεβήκαμε κάτω στη Σκιάθο. Αλλά τα παιδιά και πιο πολύ η Κατερίνα τρομοκρατήθηκαν απ' τα βεγγαλικά που περνούσανε πάνω απ' τα κεφάλια μας και αναγκάστηκα να φύγω για το ξενοδοχείο νωρίτερα με ταξί.

Απ' τα γκαρσόν του ξενοδοχείου κάποιος πρέπει να με ήξερε επειδή η περιποίηση που κάνανε σε μένα και τα παιδιά ήτανε ξεχωριστή. Αυτό δεν πέρασε φαίνεται απαρατήρητο απ' τον Κώστα τον Χαρούσο που το διοχέτευσε σε ορισμένους που από εκείνη την ώρα συνεχώς διαμαρτυρότανε για την ιδιαιτερότητα της συμπεριφοράς απέναντί μας. Για να ξεχωρίσεις τους ανθρώπους απ' τα ανθρωπάκια πρέπει να ζήσεις μαζί τους μερικές μέρες σε εκδρομή. Όσο και να θέλουν να κρυφτούν έρχεται η στιγμή της αποκάλυψης. Η τσιγκουνιά, η μικροπρέπεια, η λαιμαργία, η ωραιοπάθεια, η μικροαστική υπεροψία, η κουτσομπολίστικη νοοτροπία αλλά και το φιλότιμο και η χουβαρδοσύνη και η ανθρωπιά φανερώνονται ανάγλυφα και έρχεται η στιγμή που μένεις μ' ανοιχτό το στόμα για ανθρώπους που αλλιώς τους πίστευες και αλλιώς σου βγαίνουν.

Παραμονές Πρωτοχρονιάς ξεκινάμε η Λίτσα και εγώ το ταξίδι της

ζωής μας. Μαζί μας ο Χατζάκης, ο Κασάμπαλης, ο Σαλιάγκας, ο Κούτερης με τις γυναίκες τους απ' τη δική μου ηλικία. Είναι και ορισμένοι μεγαλύτεροι. Ο Χοχλιούρος, ο Ευγένης, ο Σαράφογλου. Αρχηγός ο Πάρης Παπαγεωργίου, Πρόεδρος τότε της περιηγητικής. Οι πληροφορίες μου γι' αυτόν δεν είναι καλές. Όλοι μου λένε ότι ο υπερβάλλον ζήλος για να γίνει η εκδρομή οφείλεται στην προμήθεια που σίγουρα θα λάβει. Δεν ξέρω αν ο Τζεϋράνης του 'δωσε κάποιο εισιτήριο δωρεάν. Το βέβαιο είναι ότι ο άνθρωπος ήταν άψογος και σαν αρχηγός ανταποκρίθηκε στα καθήκοντά του. Κατεβήκαμε Αθήνα και πήραμε το αεροπλάνο που μέσω Κων/πολης μας έφερε στο Μπαχρέϊν. Εκεί αλλάξαμε και μπήκαμε για πρώτη φορά εγώ σε τζάμποτζετ. Περάσαμε πάνω από την Κίνα και τον Ινδικό και η πρώτη χώρα που προσγειωθήκαμε η Ταϊλάνδη. Στα αεροδρόμιο της Μπανγκόκ μας περιμένανε κοπελιές με λουλούδινες γιρλάντες που μας τις βάλανε γύρω στο λαιμό. Μόλις ήλθαν οι βαλίτσες αλλάξαμε μέσα στο αεροδρόμιο τα χειμωνιάτικα με καλοκαιρινά γιατί η ζέστη ήταν αποπνιχτική. Εγκατασταθήκαμε στο ξενοδοχείο Μεναν δίπλα στο ομώνυμο ποτάμι. Οι εντυπώσεις και οι εμπειρίες συγκλονιστικές. Η χώρα αυτή όπως την γνώρισα απ' την στιγμή που φτάσαμε σου 'δινε την εντύπωση μιας χαμογελαστής και ευτυχισμένης περιοχής με λαό ειρηνικό και φιλήσυχο. Χιλιάδες σπίτια καρφωμένα σε πασσάλους δίπλα στο ποτάμι ή μέσα στα νερά. Γυναίκες μ' εμπορεύματα πάνω σε βάρκες να πουλούνε τηνπραμάτεια τους. Αρχαίοι ναοί και μοναστήρια αφιερωμένα στο Βούδα, μοναχοί με τα κίτρινα ράσα και τα κουρεμένα κεφάλια σε κάθε βήμα. Είναι οι εντυπώσεις που αποκομίζει ο κάθε ξένος επισκέπτης. Εγώ όμως ήθελα να δω και βαθύτερα. Σ' αυτό μας βοήθησε και το πατριωτάκι μου ο γιος του Καντζαλή που η ΣΑΝΤΟΖ τον είχε στείλει Γενικό Διευθυντή στην Ταϊλάνδη. Ο πατέρας του ως γνωστό έχτισε την οικοδομή που είναι στην Πλατεία Πλατάνου, εκεί που είχα νοικιάσει γραφεία για το Κ.Κ.Ε.

Πρόεδρος της Νομ Επιτροπής της Ε.Ρ.Ε. τότε δεν λογάριάζε κανένα. Γι' αυτό και έκλεισε την μισή Κεντρικής φυτεύοντας την οικοδομή μέσα στο δρόμο και απέναντι ακριβώς απ' το Βυζαντινό μνημείο της παλιάς Μητρόπολης.

Ο φίλος μας χάρηκε πραγματικά που μας είδε. Το βράδυ μας έβγαλε έξω. Μας πήγε σε κάποιο μπαρ που όλες οι γυναίκες ήταν τελείως γυμνές. Ορισμένες απ' αυτές κάμνανε διάφορα νούμερα με τα γεννητικά τους όργανα. Η Χριστίνα αντέδρασε με το φαινόμενο. Γι' αυτό και όλο το διάστημα είχε γυρισμένες τις πλάτες προς το κέντρο του μαγαζιού. Την επομένη όμως μέρα ήξερε όλα τα νούμερα του προγράμματος και αυτό γιατί πίσω μας είχε καθρέφτες που έβλεπες καλύτερα κι από μας. Έξω απ' το μπαρ πουλούσανε τις Λακόστ 150 δρχ. τη μία. Αλλά και τα

Ρόλεξ τα ρολόγια κοψοχρονιά. Τελικά αυτά τα επώνυμα προϊόντα ήτανε σε απομιμήσεις πολύ πετυχημένες.

Γυρίσαμε ξυλουργικά εργαστήρια. Εγώ αγόρασα ξυλόγλυπτα διακοσμητικά. Ο Στράτος ο Εκατός αγόρασε ένα σκαλιστό ξύλινο τραπέζι. Όταν όμως το παρέλαβε στην Ελλάδα ήταν άλλο απ' αυτό που διάλεξε.

Οι οικοδόμοι δουλεύανε σε σκαλωσιά από μπαμπού. Το μεροκάματο των εργατών στα εργοστάσια πολύ χαμηλό. Και οι αγρότες σπέρνανε μέσα στο νερό το ρύζι με τα χέρια. Πήγαμε και στη Μπατάγια, μια πόλη παραθαλάσσια. Με καϊκι μας πέρασαν απέναντι να δούμε τα κοράλλια και να φάμε στις ψαροταβέρνες της παραλίας. Σε κάθε 4 άτομα και μια κοπελίτσα γκαρσόν να γίνεται θυσία. Εκεί ο Σαράφογλου, δεν ξέρω αν το έκανε με πατρικό ένστικτο, χάιδεψε τα πόδια της σερβιτόρας. Η κοπέλα αντέδρασε και τότε ξεπετάχτηκαν οι μπράβοι με άγριες διαθέσεις. Παρά τρία γλίτωσε το ξύλο. Στο γύρισμα για την Μπαταρια την ώρα που απ' τη βάρκα ανεβαίναμε στο καϊκι, ο Μάκης ο Κούτερης κόντεψε να πέσει στη θάλασσα επειδή άνοιξε η βάρκα και έμεινε μ' ανοιχτά τα πόδια ένα στη βάρκα και ένα στο καϊκι. Όρμησε όμως ο Χατζάκης και αφού τον αγκάλιασε τον τράβηξε μέσα και γλίτωσε.

Στη ρεσεψιόν του ξενοδοχείου απ' την πρώτη στιγμή σου δείχνανε φωτογραφίες από κοριτσάκια ή αγοράκια που μπορούσες να τα καλέσεις για να κάνεις έρωτα. Τελικά η Μπανγκόκ είναι πράγματι ένα ατελείωτο πορνείο. Μπροστά στην πλατεία ενός αρχαίου Βουδικού ναού που είχε φτιαχτεί από χιλιάδες πορσελάνες σπασμένες, την ώρα που διαλέγαμε φρούτα για να πάρουμε μαζί μας, δίπλα ακριβώς, πέσανε πυροβολισμοί. Ή ήταν ξεκαθάρισμα λογαριασμών από συμμορίες, ή αντάρτες. Τελικά όμως δεν μάθαμε.

Η Ταϊλάνδη δεν είναι μόνο η Μπανγκόκ και η Μπαταγια. Είχαμε κανονίσει τρία ζευγάρια να μείνουμε και να πάμε στην ενδόχωρα, όσο θα ήτανε οι άλλοι στο Χονγκ-Κονγκ. Θ' ανταμώναμε όλοι μαζί στη Μανίλα. Αυτό όμως ματαιώθηκε και ταξιδέψαμε με την Αϊρ Φρανς σε πρώτη θέση. Η πτήση με πρώτη θέση είναι αρκετά διαφορετική απ' τη συνηθισμένη. Ευρυχωρία, ιδιαίτερο φαγητό και πολλές αεροσυνοδοί να σ' εξυπηρετήσουν. Όταν άρχισε να κατεβαίνει για το αεροδρόμιο του Χονγκ-Κονγκ και φάνηκαν οι πρώτοι ουρανοξύστες, καταλάβαινες ότι έρχεσαι σε μια απ' τις πρωτεύουσες του Καπιταλισμού.

Καταλύσαμε στο ξενοδοχείο Χαν Κονγκ που είναι αρκετά καλό. Η βόλτα έξω έδειξε ότι ήλθαμε σε μία ατελείωτη αγορά. Σ' αυτή μετά το πρώτο βράδυ εγώ και η Λίτσα μπήκαμε σε μια ψαροταβέρνα που τα ψάρια τα διάλεγες μέσα στο ενυδρείο ζωντανά και τα μαγείρευαν την ίδια στιγμή. Σ' αυτή λοιπόν την ψαροταβέρνα γιορτάσαμε την επόμενη

μέρα την Πρωτοχρονιά. Εκτός των παραδοσιακών Πρωτοχρονιάτικων τραγουδιών η φυσαρμόνικα του Κασαμπαλη, παρ' ότι αρκετά φάλτσος, έδωσε ιδιαιτερότητα στην πρωτοχρονιάτικη γιορτή.

Ο Νίκος το μεσημέρι της άλλης μέρας ζήτησε να τον πάρουμε μαζί μας. Στο εστιατόριο που πήγαμε παραγγείλαμε έτοιμες μαγειρεμένες γαρίδες ενώ αυτός πάπια ψητή της ώρας. Ως ότου ψηθεί, η Λίτσα και εγώ του προσφέραμε επανειλημμένα απ' το φαγητό μας και τις σαλάτες μας. Όταν ήλθε η δική του μερίδα την τράβηξε μπροστά και την ξεκοκάλισε χωρίς να μας προσφέρει από ολόκληρη πάπια ούτε μια πιρουνιά. Και επειδή δήθεν δεν είχε επάνω του λεφτά, πλήρωσα εγώ τον λογαριασμό του σε συνάλλαγμα. Το χρέος του μου το 'δωσε στην Ελλάδα σε δραχμές, άσε που όλο το απόγευμα μας κουβαλούσε από μαγαζί σε μαγαζί να διαλέξει δώρο για τη νύφη του και στο τέλος δεν πήρε τίποτε.

Στο ψυγείο του δωματίου μας είχε ότι ήθελες. Οι σοκολάτες τους όμως ήταν υπέροχες. Όταν αναχωρούσαμε απ' το ξενοδοχείο για το αεροδρόμιο καλέσανε ορισμένους από μας και ανάμεσά τους και ο Νίκος να παρουσιαστούν στη ρεσεψιόν. Εκεί τους βάλανε και πλήρωσαν ότι τρώγανε απ' το ψυγείο. Ο Νίκος που είχε ρημάξει τις σοκολάτες μόνο που δεν λιποθύμησε όταν άκουσε το ποσό που του ζήτησαν.

Στο Χονγκ-Κονγκ ορισμένοι κάνανε σοβαρές αγορές σε ηλεκτρονικά και κάμερες καθώς και σε μαργαριτάρια, ρούχα και φωτογραφικές μηχανές. Εγώ πήρα ένα μπουφάν, μια φωτογραφική μηχανή και μερικές σειρές μαργαριτάρια για δώρα.

Τις μέρες που μείναμε εδώ όλοι σχεδόν τις αξιοποιούσαμε με βόλτες στην αγορά και ατελείωτα παζάρια. Τα αξιοθέατα αυτής της πόλης μετρημένα στα δάχτυλα. Η υπόγεια σήραγγα κάτω απ' τη θάλασσα για να πας στην Καουλουν, το τρενάκι για το λόφο της Βικτωρίας και οι ψαρόβαρκες στο λιμάνι της Καουλουν που ήτανε και σπίτια μαζί των Κινέζων. Τα οικοδομικά τετράγωνα ήτανε υποχρεωτικά χτισμένα στο ίδιο ύψος χωρίς οι ταράτσες να έχουν διαχωριστικά. Έτσι με ασανσέρ ή εσωτερικό δρόμο τα αυτοκίνητά τους τα σταθμεύανε πάνω στις ταράτσες, λύνοντας στην κυριολεξία το ζήτημα του πάρκινγκ.

Όταν στο Δημοτικό Συμβούλιο της Βέροιας συζητούσαμε τη νέα επέκταση στο σχέδιο πόλης, πρότεινα, έχοντας και την εμπειρία του Χονγκ-Κονγκ, να γίνουν οι ακάλυπτοι των οικοδομικών τετραγώνων υποχρεωτικά προσπελάσιμοι ενιαίοι εσωτερικά και στο ίδιο επίπεδο. Η πρότασή μου δεν πέρασε.

Ύστερα από μερικές ώρες πτήσης, φθάσαμε στη Μανίλα των Φιλιπίνων. Η αντανάκλαση του ήλιου στα προάστια της Μανίλας απ' τις χιλιάδες λαμαρίνες στις μπαραγκουπόλεις που κάτω από αθλιότητες συνθήκες

στέγασης διαβιούν οι Φιλιπινέζοι, σε γέμιζε αμέσως με θλίψη. Ο πλούτος και η φτώχεια σε απόλυτες μονάδες χωρίς να παρεμβάλλεται η μεσαία τάξη.

Αξιοθέατα της Μανίλα εκτός απ' το πανάκριβο ξενοδοχείο μας, το Ισπανικό φρούριο και το ξενοδοχείο που ο Μακάρθουρ υπέγραφε τη συνθηκολόγηση της Ιαπωνίας. Χαρακτηριστικό γνώρισμα των ταξί της Μανίλα είναι τα αλογάκια που τοποθετούν οι οδηγοί τους πάνω στο καπώ. Οι άνθρωποι που κυκλοφορούν στους δρόμους της Μανίλα είναι χιλιάδες. Οι περισσότεροι απ' αυτούς άσκοπα, σκελετωμένοι με βλέμματα απλανή. Και τότε διαπιστώνω ότι μου είναι σχεδόν αδύνατον να ξεχωρίσω τις ηλικίες των Φιλιπινέζων λες και ότι όλοι τους βγήκανε απ' το ίδιο καλούπι. Έπαθα σαν τον Αντώνη τον Αρκά που στην εξορία μας έλεγε ότι όταν βγήκε ύστερα από 19 χρόνια φυλακής δεν μπορούσε να ξεχωρίσει με τίποτα τις ηλικίες των γυναικών. Η πλάκα των κοριτσιών πήγαινε σύννεφο στο σοβαροφανές κομματικό μας στέλεχος όταν αντιλήφθηκαν τι του συμβαίνει. Τον καιρό πάντως που ήμαστε στη Μανίλα τα ποσοστά ανεργίας πρέπει να είναι τρομακτικά. Λίγες ώρες έξω απ' τη Μανίλα αρχίζει η ζούγκλα. Μας πήγανε εκεί στις όχθες ενός πλωτού ποταμού και με πιρόγες ανά ζεύγος μας οδήγησαν στους καταρράκτες. Εμένα και τη Λίτσα, ο πλοηγός μας πήγαινε περίφημα. Ο Χρήστος όμως με την Κούλα γύρισαν πίσω επειδή η πιρόγα δεν μπορούσε να σηκώσει το βάρος τους και υπήρχε κίνδυνος να πάρει νερά και να βουλιάξει επειδή ήταν τρύπια.

Το βράδυ στο ξενοδοχείο η ζέστη είναι αποπνιχτική. Ο Τάκης και η Χριστίνα έχουν ξεντυθεί αλλά δεν μπορούν να κλείσουν μάτι. Αποφασίζουν να βγουν στο μπαλκόνι για να δροσιστούν. Για να μη μπουν κουνούπια στο δωμάτιο κλείνουν με δύναμη τη μπαλκονόπορτα. Όταν τους έπιασε το κρύο και θέλησαν να μπουν μέσα στάθηκε αδύνατο. Είχανε κλειδωθεί απ' έξω. Και τότε μεσ' τα άγρια μεσάνυχτα άρχισε να φωνάζει απ' τον 16° όροφο. Μήπως είναι κανείς; Έλληνας; Μετά από μισή ώρα κραυγών και αναμονής τους άκουσε ένας Έλληνας ναυτικός που ειδοποίησε την ασφάλεια του ξενοδοχείου και τους ανοίξανε. Το επόμενο βράδυ γυρίζοντας από μια φολκλορική εκδήλωση έγινε μεγάλος σεισμός. Όλοι σχεδόν ήμασταν κάτω στην αυλή. Η Λίτσα τρομοκρατήθηκε βλέποντας το τεράστιο αυτό ξενοδοχείο να πηγαίνει σαν εκκρεμές. Δεν ήθελε με τίποτα ν' ανέβει για ύπνο. Ως τα χαράματα τα βγάλαμε στην αυλή παρά τη μεγάλη ψύχρα και υγρασία.

Από τη Μανίλα φύγαμε για το Νεπάλ. Την πρώτη γεύση την πήραμε απ' το αεροπλάνο τους. Ένα σαράβαλο που μύριζε τσεμένι και μπαχάρια και η πόρτα του ήτανε κάτω από την ουρά. Κάνοντας μιας στάση στο Πακιστάν είδα πολλές εργάτριες να κουβαλούν λάσπη με άχυρο σε

καλούπια για να κάνουν πλινθια. Και τα δικά μας σπίτια στα χωριά του Ρουμλουκιού ήταν πλινθόκτιστα αλλά μέχρι τις αρχές του αιώνα.

Για να προσγειωθούμε στο Κατμαντού περάσαμε τα Ιμαλάια. Δίπλα μας στη δεξιά μεριά το Έβερεστ, η ψηλότερη κορφή. Όλοι μας βγάζουμε φωτογραφίες που όταν τις τυπώσαμε δεν ήτανε πετυχημένες. Το αεροδρόμιο στρατοκρατείται. Το Κατμαντού, πρωτεύουσα του Νεπάλ, είναι μια πόλη που μυρίζει θάνατο. Χιλιάδες άνθρωποι στην αγορά κουκουλωμένοι με μα κουβέρτα και να φτύνουν, να φτύνουν συνεχώς. Το ξενοδοχείο μας, ένα πολυώροφο περιφραγμένο από παντού κτίριο, αποτελεί ένα ξένο σώμα πάνω στην πόλη που η πολιτιστική της κληρονομιά σε αφήνει άναυδο. Ξυλόγλυπτοι ναοί και κατοικίες με αξαπέραστης τέχνης και ομορφιάς γλυπτά, κοσμούν όλη την παλιά πόλη. Οι ξύλινες παραστάσεις με τα ερωτικά συμπλέγματα στις προμετωπίδες των κτιρίων σοκάρον για την ερωτική τους τολμηρότητα. Ορισμένοι από μας συγκινήθηκαν από την τραγωδία και την φτώχεια του Νεπαλεζικού λαού. Γι' αυτό και απ' το πλούσιο πρωινό του ξενοδοχείου κλέβουν σε σακούλες κρουασάν και μπισκότα και τα σκορπούν στους πεινασμένους της αγοράς. Όχι όλα βέβαια γιατί ορισμένοι τα κρατούσαν για το μεσημεριανό γεύμα γλιτώνοντας έτσι απ' το να πληρώσουν και να φάνε μεσημεριανό φαγητό. Μ' άλλα λόγια μικροπρέπειες όταν δίνεις μια ολόκληρη περιουσία σε μια τέτοια εκδρομή και πας να κάνεις οικονομία με τα κλεμμένα κρουασάν το λιγότερο είσαι μ.....ς.

Στο ξενοδοχείο συναντήσαμε και άλλα γκρουπ απ' την Ελλάδα. Το πρωί όπως περιμένουμε στη σειρά για να αυτοσερβιριστούμε το πρωινό μας, ένας Έλληνας μάλλον απ' τον Πειραιά, αφού προσπέρασε εμάς και τους άλλους που περίμεναν στη σειρά πήγε στο τραπέζι και αναποδογύρισε στο πιάτο του όλες τις φράουλες που είχανε βάλει στο τραπέζι. Τότε λες και ήτανε όλοι συνεννοημένοι άρχισαν να τον χειροκροτούν. Πιο άσχημα δεν ένιωσα ποτέ. Αν μπορούσα θα τον έπνιγα με τα ίδια μου τα χέρια.

Το Κατμαντού είναι ο παράδεισος των ναρκωτικών. Λίγο πιο κάτω απ' το ξενοδοχείο, το σπίτι που μένουν τα παιδιά της Ειρήνης. Μια Διεθνής Οργάνωση νέων, που από κίνημα διαμαρτυρίας ενάντια στους εξοπλισμούς, κατέληξε στη χρήση ναρκωτικών και έσβησε. Σε κάθε έξοδο μας στην αγορά, μας πλησίαζαν συνεχώς πολίτες με χασίς-έλ ες ντι-μαριχουάνα. Δεν μπορούν να πιστέψουν όταν βλέπουν την αδιαφορία για την πραγματικότητα τους, πώς είναι δυνατόν να πάμε στο Νεπάλ χωρίς να μας νοιάζει το χασίσι.

Στα προάστια είδα να ρίχνουν πλάκα από μπετόν. Για μια πλακίτσα 80 τετραγωνικών ήταν πάνω από 60 εργάτριες που η μια στην άλλη

παράδιναν μια λαστιχένια σκάφη με μπετόν μέχρι που έφτανε στο σημείο που έπεφτε και απ' την άλλη μεριά έφτανε πάλι στην αφετηρία. Με την ανθρώπινη αυτή αλυσίδα, ριζανε τα μπετά. Μερικά χιλιόμετρα έξω απ' το Κατμαντού είναι ένα μεγάλο πλωτό ποτάμι. Στις πλαγιές του ποταμού δεκάδες ναοί που μέσα τους το μόνο που έχουν είναι και από ένας ανδρικός φαλός, όργανο που το προσκυνούσαν οι Νεπαλέζοι θεοποιώντας το στ' όνομα της γονιμότητας και της αναπαραγωγής.

Στις όχθες του ποταμού είδαμε να καίνε τους νεκρούς. Μόνο που όπως μας είπαν οι συγγενείς τους ήτανε φτωχοί γι' αυτό και με τα ελάχιστα ξύλα της πυράς ήταν αδύνατον να καούν τα λιπόσαρκα και σκελετωμένα πτώματα. Και έτσι μισοκαμμένα τα πετούσαν στο ποτάμι όπου οι γύπες που κατά χιλιάδες παραμόνευαν ορμούσαν και τους αποτέλειωναν. Και δίπλα άλλοι ήτανε μέσα στο νερό για να πάρουν τις ευλογίες του Βούδα ενώ πιο κάτω είδα γυναίκες να πλένουν τα σκεύη του φαγητού.

Νωρίτερα μέσα στο Κατμαντού μας πήγανε κάτω απ' τα παράθυρα ενός σπιτιού που αφού περιμέναμε αρκετά παρουσιάστηκε ένα κοριτσάκι και μας ευλόγησε. Ήταν η ζωντανή τους Θεά που όταν έφτανε να έχει περίοδο την καθαιρούσαν και βάζανε άλλη. Ο ρόλος της θρησκείας στην αποβλάκωση και το κατάντημα του λαού είναι καθοριστικός. Στα υπόγεια του ξενοδοχείου λειτουργεί καζίνο. Μαχαραγιάδες των Ινδιών με τις γυναίκες τους στημένοι ώρες στη ρουλέτα ροκανίζουν τον ιδρώτα του λαού της Ινδίας. Το Θεοκρατικό καθεστώς του Νεπάλ σε συμμαχία με τις δυνάμεις ενός φασίστα βασιλιά δίνει ανάγλυφα το παράδειγμα του τρόπου ζωής των λαών του τρίτου κόσμου. Και έρχεται να δικαιώσει απόλυτα τη ρήση του Λένιν ότι η θρησκεία είναι το αφιόνι των λαών.

Αναχωρώντας απ' το Νεπάλ στο αεροδρόμιο γίνεται ο καθιερωμένος έλεγχος. Οι τσάντες μας παραδίδονται μπροστά στην ταινία, τις παίρνουμε από τη μέσα μεριά. Ο Νίκος δεν την παραδίνει. Τη σφίγγει κάτω απ' τη μασχάλη του, τότε η φανταρίνα του ελέγχου την αρπάζει βίαια και την ανοίγει. Αφού κάνει έναν μορφασμό αηδίας ξανακλείνει το φερμουάρ και την επιστρέφει. Το βλέμμα της προδίδει σιχαμάρα και απορία. Τι είχε γίνει λοιπόν; Τι άλλο από το ότι και στα πέρατα της γης η Βεροιώτικη τσιγκουνιά έκανε το θαύμα της. Ο Νίκος απ' τη Βέροια είχε πάρει μαζί του ένα ρολό με ψητό χοιρινό και μια κότα ψημένη. Αυτά τα έσερνε μαζί του από ψυγείο σε ψυγείο σε κάθε χώρα και τσιμπολογώντας γλίσπωνε τα εστιατόρια. Έλα όμως που περάσανε 15 ημέρες και αυτά άναψαν και βρώμισαν. Αντί όμως να τα πετάξει, τα κουβαλούσε μαζί του και επειδή γνώριζε την μπόχα που θ' ανέδιδαν γι' αυτό έκρυβε την τσάντα. Ο Θεός να τον χωρέσει αλλά ο καυμένος ήτανε πολύ μαϊντανός.

Τελευταίος τόπος οι Ινδίες. Συγκεκριμένα το Νέο Δελχί. Η πόλη των

τρομακτικών αντιθέσεων. Το ξενοδοχείο μας παλιό παλάτι μαχαραγιά. Στην πτέρυγα που μας οδηγούν για κατάλυμα επισκευάζεται. Διαμαρτυρόμαστε έντονα. Και τότε αντιμετωπίζουμε έκπληκτοι την απόφαση της Διεύθυνσης να μας οδηγήσει στις Προεδρικές σουίτες. Κάθε σουίτα διαθέτει προχώλ, σαλόνι υποδοχής, υπνοδωμάτιο. Οι φρουτιέρες ξεχειλίζουν από κάθε λογής εξωτικά φρούτα. Τα ψυγεία γεμάτα από κάθε λογής ποτά και εδέσματα. Ένας ψιλόκορμος Σιχ που έχει έλθει πολλές φορές στην Ελλάδα, με σπασμένα Ελληνικά μας ενημερώνει ότι μπορούμε να φάμε και να πιούμε ότι θέλουμε χωρίς να χρεωθούμε. Απ' ό,τι φαίνεται η ενημέρωση δεν έγινε σε όλους. Έτσι πολλοί, και ιδίως αυτοί που την πάτησαν στο Χονγκ-Κονγκ δεν αγγίζουν τίποτα. Στο πούλμαν της επιστροφής όταν το μαθαίνουν διαμαρτύρονται αλλά είναι πια αργά.

Η πρώτη μας βόλτα με ταξί στους δρόμους της νέας πόλης. Δρόμοι καταπληκτικοί σε φάρδος το ίδιο και τα πεζοδρόμια. Στην άκρη του πεζοδρομίου κάγκελα ψηλά. Απ' την κορυφή σκάλωναν νάιλον που καλύπτουν το μισό πεζοδρόμιο και μέσα χιλιάδες Ινδοί άστεγοι, οικογένειες ολόκληρες που γεννούν, μεγαλώνουν και πεθαίνουν κάτω απ' τα νάιλον. Και το ερώτημα, που πλενόταν, που αφοδεύουν, που σπουδάζουν, πως ζουν και επιβιώνουν; Και δίπλα τα σπίτια των πλούσιων Ινδών με ψηλούς μαντρότοιχους και κάγκελα, ιδιωτικούς αστυνομικούς και άγριους σκύλους. Η Εγγλέζικη κατοχή άφησε ανεξίτηλα τα ίχνη της. Όλοι τους ξέρουν αγγλικά. Τα Κυβερνητικά κτίρια χτισμένα στις απαιτήσεις των Εγγλέζων. Κι εδώ οι Ναοί τους, αφιερωμένοι στο Βούδα. Μεγαλοπρεπείς μπαίνουμε σε παλάτια μαχαραγιάδων που τώρα είναι αξιοθέατα για τους τουρίστες. Πάμε στον τάφο του Μαχμάτα Γκάντι. Πάμε στον τάφο της αδικοχαμένης Ίντιρα Γκάντι που πρόσφατα έχει δολοφονηθεί. Χιλιάδες μάστοροι πελεκητές δουλεύουν στο μνημείο που ετοιμάζεται. Είναι τόσο συνταρακτικές οι αντιθέσεις και οι εικόνες που χρειάζεται να μείνεις καιρό για να τις γνωρίσεις. Την επομένη ετοιμάζονται για το Τατζ Μαχάλ. Θα μας πάρει μια ολόκληρη μέρα. Με τον Χρήστο και την Κούλα αποφασίζουμε να μην πάμε. Απ' το πρωί νοικιάζουμε ταξί με οδηγό έναν συμπαθή Σιχ. Μας πάει παντού. Και ο καλύτερος ξεναγός δεν θα μπορούσε ν' ανταποκριθεί καλύτερα απ' τον οδηγό μας.

Ο περίφημος πολιτισμός της Ινδίας μας αφήνει άφωνους στο παλιό Δελχί. Πάμε να δούμε το κόκκινο φρούριο. Οι στενοί του δρόμοι απροσπέλαστοι από εκατομμύρια ανθρώπους που κυκλοφορούν. Οι φακίρηδες με τις κόμπρες έτοιμοι για λίγα χρήματα να τις βάλουν στο χορό. Απ' το Δελχί με μία στάση στ' Αραβικά Εμιράτα και πίσω στην Αθήνα. Η αγωνία αυτών που ψώνισαν αν θα τα περάσουν απ' το τελωνείο χωρίς να πληρώσουν. Δεν ψάξανε κανένα. Βγαίνοντας έξω το κρύο είναι

τσουχτερό. Οι δρόμοι έχουν παγώσει. Το αεροδρόμιο της Σαλλονίκης κλειστό. Οι περισσότεροι αποφασίζουν να ναυλώσουν πούλμαν. Δεν συμφωνώ. Με ταξί έρχομαι στα σταθμό της Λαρίσης και κλείνω εισιτήριο με κρεβάτι. Όταν ξύπνησα στη Λάρισα οι πατριώτες μας είχαν ανέβει στο τρένο. Επειδή η Εθνική οδός είχε κλείσει από νταλίκες που ντελαπάρισαν και απ' τον πάγο. Και συνέχισαν μετά τη Λάρισα με το τρένο. Έτσι με την πάροδο είκοσι ημερών γυρίσαμε στη Βέροια από ένα ταξίδι με εντυπώσεις και εμπειρίες συνταρακτικές.

Η Βέροια είναι το χωνευτήρι των λαών. Εδώ συγκατοικούν οι εντόπιοι Βεροιώτες με τους πρόσφυγες της Μικράς Ασίας που ήλθαν το '22 με την ανταλλαγή. Οι Βλάχοι, οι Πόντιοι και οι Κρητικοί, οι Δραμινοί, οι Σκουλιαριώτες, οι Περατινοί όπως ονομάζονται οι κάτοικοι των Πιερίων, οι Σαρακατσαναίοι και ως το '22 οι Τούρκοι, οι Τουρκόγυφτοι, οι Αράπηδες, οι Ρωμιόγυφτοι, οι Εβραίοι που τους μαζέψανε οι Γερμανοί και τους εξόντωσαν στα στρατόπεδα εκτός απ' αυτούς που πήγανε στον Ε.Α.Σ. και γλίτωσαν.

Οι περισσότερες φάρες έχουν μια έντονη πολιτιστική παρουσία μέσα απ' τους πολιτιστικούς τους συλλόγους. Πόντιοι-Θρακιώτες-Μικρασιάτες-Βλάχοι - Σκουλιριώτες - Δασκιώτες και άλλοι έχουν και χορευτικά συγκροτήματα με ανάλογες στολές. Εκτός απ' το Λύκειο Ελληνίδων που με τις ντόπιες Βεροιώτικες στολές παρουσιάζει την πολιτιστική κληρονομιά των ντόπιων Βεροιωτών, δεν υπήρχε μια συγκεκριμένη πολιτιστική δραστηριότητα σ' αυτόν τον χώρο.

Επειδή οι καιροί είναι πονηροί, αποφάσισα να ιδρύσω ένα σύλλογο Βεροιαίων που θα στηρίξει την πολιτιστική μας παράδοση και κληρονομιά. Βρήκα τον Τάκη το Βλαχόπουλο και αφού συμφώνησε με την ιδέα κάλεσα αντιπροσωπευτικά από κάθε Βεροιώτικη οικογένεια από ένα ζευγάρι να έλθουν στο Σκρέτι για να ιδρύσουμε το Σύλλογο. Ήλθαν πράγματι οι περισσότεροι και πρότεινα να βγει ένα προσωρινό συμβούλιο μέχρι να εγκριθεί το καταστατικό και κάνουμε εκλογές. Με πρόταση του Γιώργου Καλογήρου ονομάστηκε Σύλλογος για τη διατήρηση της Βεροιώτικης Παράδοσης. Στο Συμβούλιο εκλέχτηκαν η Βούλα Χατζίκου, ο Βασίλης Ντουλόπουλος, ο Γιώργος Καλογήρου, ο Τάκης Βλαχόπουλος και εγώ. Σε λίγες μέρες μαζευτήκαμε πάνω στη Γκαλιγκα στο σπίτι μου να συγκροτηθούμε σε σώμα. Ο Γιώργος με πήρε στην άκρη και μου είπε για Πρόεδρο να προτείνω τη Βούλα τη Χατζίκου τιμής ένεκεν για την προσφορά της στη Βεροιώτικη κουλτούρα. Η ζωή αυτά τα χρόνια με δίδαξε ότι το να διοικείς ένα Σύλλογο απ' τη θέση του Προέδρου δεν φτάνουν οι τίτλοι της δουλειάς σου. Χρειάζεσαι διοικητικά και οργανωτικά προσόντα. Συμφώνησα αν και εγώ είχα κατά νου να προτείνω τον ίδιο

τον Γιώργο για Πρόεδρο. Έτσι Πρόεδρος ανέλαβε η Βούλα, Γραμματέας ο Γιώργος και Ταμίας ο Βασίλης. Εγώ με τον Τάκη παραμερίναμε μέλη. Σε λίγο καιρό ερχότανε Χριστούγεννα. Ρίχτηκε η ιδέα και ξεκίνησε η συγκρότηση χορωδίας που θα έψελνε τα Βεροιώτικα κάλαντα τη νύχτα των Χριστουγέννων. Ξεκίνησαν οι πρόβες με τη βοήθεια και τη μουσική υπόκρουση του Βασίλη Σωζεριδής. Ο Βασίλης θέλησε να διδάξει κυρίως κάλαντα της Καπαδοκίας και της Μικράς Ασίας. Οι περισσότεροι χορωδοί δυσανασχέτησαν και η δουλειά κόντεψε να χαλάσει. Κανείς δεν τολμούσε να το πει στα ίσια τον Βασίλη ότι δεν του αρέσουν οι επιλογές του. Έτσι πήγα το βράδυ στην πρόβα και είπα στον Βασίλη να σταματήσει την προετοιμασία γιατί δεν συμφωνούμε στις επιλογές των τραγουδιών του. Η χορωδία συνέχισε με κλασικά Βεροιώτικα κάλαντα και όταν βγήκε τη νύχτα των Χριστουγέννων και έψελνε στην πόλη ήταν μια μαγεία.

Η δουλειά όμως έμεινε εκεί. Δεν προχώρησε παρά πέρα. Η Βούλα ενώ είναι υπέροχη Λαογράφος δεν τα καταφέρνει στα συνδικαλιστικά. Η ιστορία ξέφτισε άδοξα.

Πρόσφατα ήλθε ο Μιχάλης ο μαρμαράς και μου είπε ότι μπορεί να τραβήξει μπροστά η υπόθεση αν βάλουμε επικεφαλής την Άννα Καλογήρου και τη Βούλα την κάνουμε επίτιμο Πρόεδρο. Βρήκα καλή την ιδέα και του είπα ότι θα προχωρήσω στην συγκρότηση του νέου οργάνου. Συζητήσαμε με την Άννα και τον Βασίλη το Ντουλόπουλο που συμφώνησε. Έλα όμως που πάνω εκεί έπαθα πνευμονικά οιδήματα και η υπόθεση σταμάτησε.

Οφείλω και στο Μιχάλη τον μαρμαρά μια εξήγηση για το λόγο που δεν προχώρησε η δουλειά της ανανέωσης του Συλλόγου των Ντόπιων Βεροιωτών.

Έγραφα λίγες μέρες νωρίτερα ότι σταμάτησαν οι εργασίες στο κτήριο του Γυμνασίου και σίγουρα κάτι σκαρώνει ο Δεσπότης. Σήμερα έσκασε η βόμβα. Ο Χασιώτης ακολουθώντας τη γραμμή των συνεχών υποχωρήσεων δέχτηκε το πάρκινγκ του προαυλίου ν' ανήκει 73% στη Μητρόπολη. Και είχαμε κάτι πρωτοφανές. Όσοι δημοτικοί σύμβουλοι αντέδρασαν σ' αυτή την συμφωνία δέχτηκαν την επίπληξη του Μητροπολίτη!!! Δηλαδή γυρίσαμε στην εποχή του Ροϊδής κι ακόμα παραπίσω. Στον Μεσαίωνα!!! Πάλι καλά που δεν στέλνει τους φανατικούς και παθιασμένους να εξοντώσουν στο πυρ το εξώτερο τους εκλεγμένους απ' το λαό άρχοντές του.

Με την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού έχουμε αναζωπύρωση της θρησκευτικότητας. Οι λαοί χάνοντας το στήριγμα της υπεράσπισης των δικαιωμάτων τους και των πολύχρονων κατακτήσεων τους τοποθέτησαν σ' ένα βαθμό την ελπίδα τους στο Θεό, μειώνοντας προσωρινά

την πίστη τους σ' αποτέλεσμα της οργάνωσης και πάλης απέναντι στους κάθε λογής εκμεταλλευτές. Έτσι αποθρασύνθηκε το Ιερατείο και όρμησε ακάθεκτα στον οβολό του λαού.

Το νοσοκομείο μας είναι ο πιό ευαίσθητος χώρος. Πόσα και πόσα δράματα δεν ξετυλίγονται εκεί καθημερινά. Άνθρωποι ανήμποροι που δεν έχουν ούτε τα ναύλα της επιστροφής μετά την έξοδο τους. Τμήματα που λειτουργούν με ελλείψεις. Ο πόνος και η δυστυχία σε μόνιμη βάση. Μέσα στο ίδιο το κτήριο του νοσοκομείου που ανήκει στο δημόσιο κάποι-οι, καλοπροαίρετα ίσως, στήσανε ένα παρεκκλήσι.Ε, λοιπόν, αυτό το παρεκκλήσι μαζεύει το μήνα πάνω από ένα εκατομμύριο δραχμές. Αυτά λοιπόν τα χρήματα αντί να πάνε στο ταμείο του νοσοκομείου για να μπορεί να βοηθά και να καλύπτει καθημερινές ανάγκες της πονεμένης φτωχολογιάς, τ' αρπάξει ο Δεσπότης και μην είδατε δραχμή. Χώρια η φοροδιαφυγή από τα έσοδα των ναών. Ενώ φορτώσανε την μισθοδοσία του κλήρου σε μας, δηλαδή στο δημόσιο, αυτοί κλέβουν ασύστολα αποδίδοντας στην εφορία ψευδείς λογαριασμούς εσόδων και το κάνουν σε ευρεία κλίμακα. Γιατί εκτός από τους παπάδες που τους ελέγχουν απόλυτα λόγω και του ανελεύθερου εκκλησιαστικού καθεστώτος ελέγχουν και όλους σχεδόν τους επιτρόπους, που οι πιό πολλοί είναι θρησκόληπτοι. Ορισμένοι απ' αυτούς είναι γνωστοί ρουφιάνοι που συνεργάστηκαν ή και συνταυτίστηκαν με τη Χούντα και το παρακράτος της Δεξιάς και τώρα μπήκαν πίσω από τα παγκάρια για να μας σώσουν απ' την αμαρτία. Ρουφιάνεψαν, μακέλεψαν, σπίλωσαν συνειδήσεις, ρήμαξαν σπίτια και τώρα τους αγκάλιασε το Ιερατείο και κάνει τη δουλειά του!!! Χάθηκε η τσίπα και η ντροπή. Όσο όμως πιό ξεδιάντροπα όρμησαν στην αρπαγή του υστερήματος του λαού μας τόσο νωρίτερα ο λαός θα τους ξανα-στείλει στο περιθώριο να διακονούν τις ανυπεράσπιστες γριούλες που από το φόβο της μεταθανάτιας ζωής τους προσκυνούν και τους πι-στεύουν. Και επειδή βέβαια δεν είναι και σ' αυτό το χώρο όλα μαύρα και άραχνα κανείς δεν μπορεί να φάει το δίκιο του κατώτερου κυρίως κλήρου που μαζί με το λαό μας αγωνίστηκε για τη λευτεριά. Η διατήρηση της εθνικότητας και της γλώσσας οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στην Ορθοδοξία. Υπάρχουν και δω φωτεινές προσωπικότητες που δώσανε για τον άνθρωπο πολλά. Ας μην σταθούμε μόνο στο Διάκο ή στον Παπαφλέσσα. Η παρουσία του Κοζάνης Σεραφείμ στον απελευθερωτικό αγώνα του ΕΛΑΣ στην κατοχή βοήθησε πολύ στην ανάπτυξή του, πόσοι άνθρωποι δεν βοηθήθηκαν από ορθόδοξους ιερείς!!! Δεν απετέλεσε άραγε σημαντικό έργο ο φίλος μου ο Αρίστος που για χρόνια στο Πέλεκαν στέγασε παιδιά φτωχά που τα μεγάλωσε και τα σπούδασε. Αυτές όμως είναι αναλαμπές,

είναι οι εξαιρέσεις που επιβεβαιώνουν τον κανόνα. Και κάνο-ντας και σ' αυτό χώρο σήμερα είναι ο κανόνας της αρπαχτής.

Είδα σήμερα μια ανακοίνωση απ' τη νεολαία Κυψέλης ότι ο Δήμος Βέροιας θα τους στήσει στην πλατεία ανδριάντα του άγνωστου εργάτη. Η ιδέα βέβαια είναι του Κλοκίδη. Χρόνια τώρα παλεύει και φαίνεται ότι τα κατάφερε. Ο Κλοκίδης όπως και αλλού αναφέρω είναι αυτός που συνιδρύσαμε τη Δημοκρατική Συνδικαλιστική Κίνηση και διώξαμε οριστικά τους χουντικούς απ' το εργατικό κίνημα. Στο σωματείο των οικοδόμων στην πρώτη θητεία εκλέχτηκε αντιπρόεδρος. Ιδιόμορφος όμως και δύσκολος στη συνεργασία γινότανε αίτιος συχνών προστριβών μέσα στο εργατικό κέντρο. Οι καυγάδες και οι φωνές του έχουν μείνει ιστορικοί. Στην ΕΣΑΚ παρ' όλο που είχαμε βγεί πρόσφατα απ' τη Δικτατορία και είχε πλατύ χαρακτήρα δεν θέλησε να ενταχθεί και στο ένατο συνέδριο της Ομοσπονδίας οικοδόμων που ήτανε αντιπρόσωπος δημιουργήσε σοβαρά προβλήματα. Οι επόμενες εκλογές στο σωματείο έγιναν με το νέο καταστατικό που στο δικό μας σωματείο και μόνο ίσχυε η απλή αναλογική. Είμασταν το μοναδικό σωματείο που είχαμε τροποποιήσει το καταστατικό μας ενώ σ' όλα τ' άλλα ίσχυε το πλειοψηφικό.

Ο Κλοκίδης και το ΠΑΣΟΚ ενώ μπορούσαν να κατεβούν με ξεχωριστό ψηφοδέλτιο και να πάρουν όσες δυνάμεις τους αναλογούσαν ήρθαν και με πρότειναν εν ονόματι της ενότητας, μια και οι δεξιόι είχανε φύγει και κάνανε άλλο σωματείο στη δύναμη του Χατζηευστράτου, να κατεβάσουμε ένα ψηφοδέλτιο. Ο Κλοκίδης είχε πείσει την ηγεσία του ΠΑΣΟΚ ότι αυτός και η ΠΑΣΚΕ αποτελούν την πλειοψηφία και σ' ένα κοινό ψηφοδέλτιο θα μας έβγαζαν απ' έξω. Ότι κάνανε δηλαδή και στις εκλογές του εργατικού κέντρου. Επειδή είχα βαρεθεί και αγανακτήσει με τα προβλήματα που μου δημιουργούσε συνεχώς αποδέχτηκα την πρόκληση. Έτσι φτιάξαμε ένα ψηφοδέλτιο στο οποίο κατεβάσαμε δυο γραμμές σταυροδότησης. Απ' τη μια η δική μας και την άλλη του Κλοκίδη και της ΠΑΣΚΕ. Όταν βγήκε το αποτέλεσμα η δική μας γραμμή κυριάρχησε κατά κράτος. Εγώ που βγάκα πρώτος στη σταυροδότηση είχα πάνω από 390 σταυρούς ενώ ο τελευταίος απ' τους δικούς μας είχε πάνω από 185. Οι Κλοκίδης και Ιωαννίδης δεν περνούσαν τους 80 σταυρούς. Η ήττα τους ήτανε καθαρή. Από τότε δεν ξαναφάνηκε στο εργατικό κίνημα, τον χάσαμε οριστικά και αμετάκλητα. Το πήρε πολύ βαριά. Σ' αυτά τα χρόνια της συνδικαλιστικής μου δράσης ο άνθρωπος που στάθηκε δίπλα μου ακούραστος αθόρυβος, αλλά με τεράστια προσφορά στο συνδικαλιστικό κίνημα ήταν ο Αντώνης Μαυρίδης. Ήταν η "μάνα" του σωματείου, ο στυλοβάτης. Απ' την αρχήως το τέλος έμεινε ο Γ. Γραμματέας του σωματείου των οικοδόμων. Όλες μου οι προτάσεις στο κίνημα που γίνανε

αποφάσεις και υλοποιήθηκαν οφείλονται κατά κύριο λόγο στον Αντώνη και στον Ορφανίδη τον Λύσανδρο που η ζωντανία του και ο ενθουσιασμός του σαν ταμίας του σωματείου μαζί με την μεθοδικότητα του Αντώνη ήτανε ο καλύτερος συνδιασμός στην προώθηση της συνδικαλιστικής δράσης.

Αντιπρόεδρος μετά τον Κλοκίδη ανέλαβε ο Τάκης Μπανιώτης. Ο Τάκης καλός σαν τεχνίτης ενέπνεε εμπιστοσύνη με το κύρος του ανάμεσα στους τεχνίτες. Διωγμένος απ' το Τσοτούλι στον Εμφύλιο ήταν αδύνατο να ξεχάσει τα κομμένα κεφάλια των ανταρτών που ήταν κρεμασμένα στην πλατεία. Και ήταν τα κεφάλια παλικαριών που λίγο νωρίτερα με τους Γερμανούς είχαν δώσει μάχες και μάχες για την χιλιάρικη τη λευτεριά. Ποτέ δεν μπόρεσε να ξεπεράσει το φόβο του απ' το σοκ που δέχτηκε. Όταν αρρώστησε ο Λύσανδρος έβαλα ταμιά τον Φώτη Τασιόπουλο το σοβατζή. Ο Φώτης είναι ο καλύτερος τεχνίτης στο σοβά όλης της Μακεδονίας. Δεν πέρασε τα τελευταία 40 χρόνια τέτοιο χέρι καλλιτεχνικό. Με τη βροντερή φωνή του ήταν αυτός που για χρόνια είχε χρεωθεί τη ντουντούκα που έριχνε τα συνθήματα. Για να μην μπερδεύεται, τα συνθήματα του τα έδινε γραπτά. Στις συγκεντρώσεις και τις πορείες έδινε μια φορά αυτός το σύνθημα και οι απεργοί το επαναλαμβάνανε. Όταν είχα κέφια γύριζα πίσω στο γκρουπ των χουριαξίδων και με το πρόσχημα να τους ξεκουράσω έδινε σ' άλλον τη ντουντούκα και του 'δινε εντολή μαζί με τα γνωστά συνθήματα να φωνάζει "Μια η ντουντούκα τρεις λαός". Ο Κοσμάς ο Παυλίδης ψηφοφόρος της Δεξιάς δεν ακολούθησε τους ακροδεξιούς στο διασπαστικό σωματείο. Έμεινε μαζί μας. Αυτό το εκτίμησα ιδιαίτερα γι' αυτό και πάντοτε έδινε γραμμή και έβγαине στη Διοίκηση. Ο Κοσμάς είχε κύρος στο κλάδο, η παρουσία του στη διοίκηση θετική.

Για το Σίμο το Λιλίτσα τα είπαμε νωρίτερα. Ενώ τον ετοιμάζα για τη διάδοχη κατάσταση, αυτός βιάστηκε. Χρησιμοποιώντας τη γνωστή μέθοδο να κολακεύει και να ξεσκονίζει τους από πάνω και να είναι σκληρός και αδυσώπητος στους παρακάτω θέλησε ν' ανέβει γρήγορα τα σκαλοπάτια της κομματικής και συνδικαλιστικής ιεραρχίας. Δεν τα κατάφερε όμως κι έμεινε πίσω, σε αντίθεση με άλλους που αναρριχήθηκαν στην κομματική ιεραρχία με βασικό προσόν την ευλίγιστη μέση και το καλό λουστράρισμα των στελεχικών παπουτσιών. Και αντί ν' ανανεώνεται ο μηχανισμός του κόμματος, αυτός αναπαλαιώνεται κατ' εικόνα και ομοίωση των Σχεταριστών του Μεσοπολέμου. Και μέσα στα κομματικά γραφεία ανάμεσα στα ντουμάνια από πίπες και τσιγάρα πλειοδοτεί ο ένας μετά τον άλλον με υπέρ επαναστατική φρασεολογία και πάντα συμφωνούν για τις θετικές εκτιμήσεις για την πορεία της κομματικής δουλειάς που ανέφερε η

καθοδήγηση μεγιστοποιώντας τα όποια βήματα που σε λίγο καιρό γυρίζουν προς τα πίσω.

Θυμάμαι στη Γυούρα ένα σύντροφο απ' την Καλαμαριά που πέθανε ο καημένος πολύ νέος. Θέλοντας να ειρωνεύεται τη πολυλογία και τον βερμαλισμό του συνόλου σχεδόν των στελεχών της Αριστεράς έλεγε "Σύντροφοι, βασικά και κύρια και σε τελευταία ανάλυση για να εδράσουμε το πρόβλημα στη σωστή του βάση πρέπει να σταθούμε ιδιαίτερα στις παραμέτρους που το τυλίγουν και να γίνει σ' όλους καθαρό ότι η βερμπάλα και το μπλα - μπλα μας ξεστρατίζουν απ' την ουσία της υπόθεσης που δεν είναι άλλη απ' αυτή την ίδια την υπόθεσή μας". Από την πόλη έρχομαι και στην κορφή κανέλα, όπως λέει ο λαός.

Μετά τη διάσπαση ή καλύτερα τη διαγραφή της μισής κομματικής οργάνωσης απ' την ομάδα Παπαρήγα - Κωστόπουλο - Γόντικα και τη συγκρότηση του νέου πια Συνασπισμού της Αριστεράς και της Προόδου με Πρόεδρο τη Δαμανάκη, ξεκινάμε απ' την αρχή το χτίσιμο του καινούργιου κόμματος. Οι δυσκολίες τεράστιες. Ο λαός έχει βαρεθεί τις συγκρούσεις Παπανδρέου - Μητσοτάκη. Το Κ.Κ.Ε., αυτό δηλαδή που κέρδισε τη σφραγίδα, επαναλαμβάνει την ίδια ιστορία. Όλοι όσοι δεχτήκαμε τα νέα μηνύματα μιας Ουμανιστικής Δημοκρατικής και λεύτερης Αριστεράς ήμαστε οι προδότες ή πράκτορες του Ταξικού Εχθρού, η ουρά του άρχουσας τάξης. Χιλιομασημένες κουβέντες του Μάρκου του Παρτσαλίδη του Ζαχαριάδη. Υβρεολόγιο χωρίς αντίκρουσμα. Συνθηματολογικές χυδαιότητες χωρίς διάλογο. Ανάμεσα στους πρώην συντρόφους που μας βάζουν και στην Αριστερή πτέρυγα του ΠΑΣΟΚ που μας αντιμετωπίζει με περίσσια καχυποψία μετά τη συγκυβέρνηση με τη Νέα Δημοκρατία δίνουμε τη μάχη να παραμείνουμε σαν πολιτικός φορέας και να μην καταλήξουμε άλλη μια περιθωριακή Αριστερή ομάδα.

Οι δυσκολίες όμως γίνονται περισσότερες όταν η Δαμανάκη χωρίζει από τον δεύτερο άντρα της και ερωτεύεται τον Κιμούλη. Οι κάθε λογής συντηρητικοί το κάνουν σημαία και οι δικές μας προσπάθειες για να φανεί το νέο και σύγχρονο πρόσωπο της Αριστεράς πάνε χαμένες.

Το Κ.Κ.Ε. που έχοντας επί 17 χρόνια επικεφαλής εμένα στους οικοδόμους έπαιρνε πάντα την απόλυτη πλειοψηφία, βάζει μπροστά τον Γιώργο Κωφίδη, έναν αξιόλογο συνάδελφο και καλό τεχνίτη και μαζί με τους μισούς και πάνω συνδικαλιστές του Σωματείου καταρτίζει ψηφοδέλτιο διεκδικώντας ξανά την πρώτη θέση. Η ΠΑΣΚΕ τρίβει τα χέρια της, γιατί πιστεύει ότι ήλθε η ώρα μετά από τόσα χρόνια προσπάθειας να πάρει τους οικοδόμους. Τότε αποφασίζω και συγκροτώ το ψηφοδέλτιο του Συνασπισμού με συναδέλφους καταξιωμένους στο χώρο ως σωστοί άνθρωποι, σωστοί αγωνιστές και καλοί τεχνίτες. Τα προγνωστικά των άλλων

χώρων μιλάνε για ήττα και προσωπική πανωλεθρία. Οι οικοδόμοι όμως μίλησαν για άλλη μια φορά. Πρώτη δύναμη βγαίνουμε εμείς, δεύτερη η ΠΑΣΚΕ, τρίτη η ΕΣΑΚ. Λίγο έλειψε να πάρουμε απόλυτη πλειοψηφία. ΠΑΣΚΕ και ΕΣΑΚ πάγωσαν. Η ήττα τους συνέτριψε το ηθικό. Σύμφωνα με τα καθιερωμένα στο κίνημα είναι υποχρεωμένοι να μου δώσουν την Προεδρία αφού είμαι η πρώτη δύναμη. Έτσι γίνεται χρόνια τώρα. Αλλά είναι τόσο μεγάλο το μίσος εναντίον μου που κάνουν τη μεγάλη βρωμιά. Η ΠΑΣΚΕ ψηφίζει σε συνεννόηση με την ΕΣΑΚ πρόεδρο τον Κωφίδη που τα αποτελέσματα τον φέρανε πάτο. Γραμματέας γίνεται ο Β. Ιωαννίδης. Οι σύμβουλοί μου και εγώ καταγγέλλουμε την ανέντιμη συμπεριφορά τους και αποχωρούμε. Αμέσως με την εκλογή της Νέας Διοίκησης αρχίζει και η κατάρρευση. Ο κόσμος δεν πειθαρχεί και τους απομονώνει. Η ΠΑΣΚΕ μαθημένη και απ' τους άλλους χώρους βάζει χέρι στο ταμείο του Σωματείου και αρχίζει να το ροκανίζει με το πρόσχημα των ημεραργιών και των εξόδων κίνησης. Η σύγκριση είναι αναπόφευκτη. Εγώ 17 χρόνια Πρόεδρος, ποτέ ούτε μια φορά δεν πληρώθηκα μεροκάματο ή ένσημο απ' το Σωματείο μου. Παρ' ότι αποσχολιόμουν μερόνυχτα για την υπόθεσή του. Βέβαια οι άνθρωποι νομικά ήτανε καλυμμένοι ηθικά όμως εκτέθηκαν ανεπανόρθωτα.

Ο Κωφίδης δεν είναι ανόητος. Βλέποντας πού πάει η ιστορία υποβάλλει παραίτηση και σε λίγο εξαφανίζεται απ' τη συνδικαλιστική κοινωνία. Η ΠΑΣΚΕ όμως επιμένει και βαφτίζει άλλον Πρόεδρο απ' την ΕΣΑΚ, τον Μανώλη Λασκάρογλου. Κι αυτός όμως παρά την πίεση που ασκεί το Κ.Κ.Ε. να παραμείνει δεν μπορεί να συνεχίσει. Υποβάλλει παραίτηση. Το Σωματείο δεν έχει Διοίκηση και τότε έρχεται επίσημα η ΠΑΣΚΕ και με προτείνει ν' αναλάβω Πρόεδρος και να συγκροτηθεί η Διοίκηση όπως εγώ θέλω. Τους δηλώνω ότι η Προεδρία για μένα δεν είναι αυτοσκοπός και στη συνεδρίαση για τη νέα κατανομή αξιωματών εισηγούμενος σαν πλειοψηφών σύμβουλος προτείνω για Πρόεδρο τον Βασίλη Ιωαννίδη που από τότε που τον είχα στη νεολαία Λαμπράκη το είχε καημό να γίνει και κρατώ εγώ τη Γεν. Γραμματεία για όσο χρόνο υπολείπταν ως τη λήξη της θητείας μας. Από τα χήρα του γιατρού Μάλαμα νοικιάζω γραφεία για τον Συνασπισμό στην οικοδομή του Λαναρά στη Βενιζέλου. Με έξοδα δικά μου το συμορφώνω, το βάφω, στρώνω μοκέτα και γίνεται ένα πολύ όμορφο και ζεστό γραφείο. Γραμματέας της Κομματικής Οργάνωσης αναλαμβάνει η Καίτη Καταραχιά. Το νοίκι αρχικά είναι 55.000. Η οργάνωση δυσκολεύεται ν' ανταποκριθεί. Έτσι ο Γκαβαϊσές βρίσκει την ιδιοκτήτρια των γραφείων του πάλαι ποτέ Κ.Κ.Ε. - Εσωτερικού και το νοικιάζει με 12.000 το μήνα. Εκτός απ' τους Μπίτζμπα, τον Κόγια και μερικούς άλλους ο κορμός του Συνασπισμού είναι τα μέλη και στελέχη που αποχώρησαν

απ' το Κ.Κ.Ε., παραμένοντας στο Συνασπισμό και μη πειθαρχώντας στην ομάδα Παπαρήγα που με οριακή πλειοψηφία άρπαξε την Κομματική σφραγίδα. Διέγραψε τη μισή Κεντρική Επιτροπή και κατέβασε απόφαση να επιστρέψουμε όλοι στο Κομματικό μαντρί.

Όλο το φάσμα των ηγετών της Αριστεράς που τους ένωσε νωρίτερα μια και μόνη θέση, η διάλυση του ΠΑΣΟΚ και η φυλάκιση της ηγεσίας του, συνεργαζόμενοι γι' αυτό με τη Νέα Δημοκρατία με πρόσχημα την κάθαρση, δεν έπεισαν σχεδόν κανένα. Έτσι στις εκλογές ο λαός ξανάφερε το ΠΑΣΟΚ στην εξουσία δίνοντας γερό χαστούκι στον Συνασπισμό που δεν άντεξε και διαλύθηκε.

Έξω από μικρές αναλαμπές η ηγεσία του Κ.Κ.Ε. πάντοτε θεωρούσε τους σοσιαλιστές πράκτορες και υπηρέτες του ταξικού εχθρού. Ποτέ δεν πίστεψε στη θεωρία της κοινής πορείας με το ίδιο όχημα υποχρεωτικά ως την πρώτη στάση που θα κατέβουν οι Σοσιαλιστές και οι Κομμουνιστές θα τραβήξουν παραπέρα. Πριν ακόμα ξεκινήσει το όχημα της κοινής συμπόρευσης οι Κομμουνιστές του ξεφουσκώνουν τα λάστιχα. Όσοι μείνανε στο Κ.Κ.Ε. με την ομάδα της Αλέκας περιχαράκωσαν τις όποιες κομματικές δυνάμεις απομείνανε, απομονώθηκαν και πέρασαν σε καραμπινάτο σεχταρισμό. Επαναλήφθηκε η ίδια πάλι τραγωδία. Οι μισοί σύντροφοι ν' αποκαλούν τους άλλους μισούς προδότες και άνθρωποι που αγωνιζότανε ως χθες στο ίδιο ταξικό χαράκωμα να τους χωρίζει μίσος βαθύ. Αυτό που είχε γίνει μετά τη 12^η ολομέλεια και κράτησε πάνω από 15 χρόνια παλεύοντας ποιός θα εξαφανίσει ποιόν με αποτέλεσμα να τραυματιστούν ανεπανόρθωτα το πρόσωπο του συνόλου της Ελληνικής Αριστεράς και το πολιτικό κενό της αδελφοκτόνας διαμάχης να καλυφθεί έξυπνα απ' το ΠΑΣΟΚ. Ξαναφάνηκε το ίδιο και χειρότερο στη νέα διάσπαση. Το υπόλοιπο του Κ.Κ.Ε. που κράτησε τη σφραγίδα κράτησε μαζί του για συγκινησιακούς και συναισθηματικούς λόγους τις μεγάλες ηλικίες. Αυτούς όμως που έβαλε μπροστά να παίξουν κάποιο ρόλο στο μαζικό κίνημα δεν έχουν την έξωθεν καλή μαρτυρία γιατί οι περισσότεροί απ' αυτούς παλαιότερα όταν άλλοι σύντροφοι τους σπηνότανε στο εκτελεστικό απόσπασμα υπερασπιζόμενοι τις αρχές και τις αξίες του κόμματος, αυτοί λύγισαν, δεν άντεξαν στην πίεση του ταξικού εχθρού και κάνανε δηλώσεις μετάνοιας, αποκηρύσσοντας το κόμμα και προδίδοντας υποχρεωτικά τους συντρόφους που τους οργάνωσαν. Κι όσο περισσότερα σκατά φάγανε παλαιότερα τόσο πιο πολύ βρίζουνε τους συντρόφους που στάθηκαν με τις απόψεις της μισής Κεντρικής Επιτροπής που διέγραψε η παρέα της ομάδας Παπαρήγα.

Είναι να μη σε πνίγει η αγανάκτηση, όταν ξέρεις ότι η γραμμή της λάσπης χαράζεται στα κομματικά γραφεία που για την αγορά τους με

το ποσό που εγώ έδωσα προσωπικά άνετα θα μπορούσα να πάρω σπίτι στην κόρη μου που σήμερα είναι στα νοίκια.

Μετά το 1981 το ΠΑΣΟΚ έδωσε στους Δήμους τη διαχείριση των σχολείων και μεταβίβασε σ' αυτούς τη σχολική περιουσία. Το παλιό Γυμνάσιο που σ' αυτό στεγαζότανε και το Δημοτικό Σχολείο παρουσίαζε προβλήματα λειτουργίας λόγω παλαιότητας. Υπήρχε συγχρόνως και ανοιχτό το θέμα της στέγασης σε ιδιόκτητο κτίριο του Δημαρχείου της πόλης. Το θέμα αυτό μας είχε απασχολήσει και παλαιότερα όταν ο Σάββας Γαβριηλίδης με Δήμαρχο τότε τον Ζαμπούνη έφερε πρόταση στο γραφείο της Νομ. Επιτροπής του κόμματος να εισηγηθεί στο Δημοτικό Συμβούλιο την ανέγερση του Δημαρχείου δίπλα απ' το Δημοτικό Περίπτερο της Εληάς σκάβοντας την πλαγιά ως τη Λεωφόρο Στρατού και σηκώνοντας μόνο ένα όροφο στην πλευρά της Λεωφόρου Ανοιξεως, ανάμεσα στο περίπτερο και στο Μπάσκετ.

Η πρόταση του Σάββα συνάντησε αντιδράσεις και στο Νομαρχιακό γραφείο και στους Δημοτικούς Συμβούλους γιατί υπάρχει πάντοτε μεγάλη ευαισθησία στο να κλείσει ο πνεύμονας που αναπνέει η πόλη. Αυτό που γνώριζε δηλαδή και το παπαδαριό ότι σε καμιά περίπτωση δεν θα τους δίνανε άδεια ν' αλλάξουν οι όροι δόμησης στους Άγιους Αναργύρους και κατεδάφισαν νύχτα την πανέμορφη εκκλησία. Κάνανε παράνομες εκσκαφές και υπόγεια προσπαθώντας να φέρουν το Δημοτικό Συμβούλιο μπροστά σε τετελεσμένα γεγονότα και βάζοντας μπρος τη φάμπρικα των αγανακτισμένων πολιτών που πιέζουν να ολοκληρωθεί το πολεοδομικό τους έγκλημα.

Απ' τα ζητήματα που συζητούσαμε στο Νομαρχιακό γραφείο του κόμματος, ορισμένα πράγματα απ' ότι διαπιστώναμε βγαίνανε προς τα έξω. Έτσι η διαφορά απόψεων για το αν θα γίνει η όχι το Δημαρχείο στη στροφή της Εληάς, πρέπει να συζητήθηκε στο σπίτι του Πυθαγόρα με παρόντα και τον Ευθύμη Βαρλάμη, που εκείνες τις μέρες ήταν εδώ. Με τον Βαρλάμη ήμασταν συμμαθητές στο γυμνάσιο. Δεν ήμασταν φίλοι. Τον πατέρα του τον σκότωσαν οι αντάρτες. Η μάνα του που στάθηκε ηρωίδα να τους μεγαλώσει αυτόν και την Μαρίτσα την αδερφή του, όταν κάναμε τη συγκέντρωση του 1961 με ομιλητή τον Βασίλη Εφραιμίδη πίσω απ' τον Άγιο Αντώνιο, επί της Βενιζέλου, αυτή είχε ανέβει στην ταράτσα του ξενοδοχείου Βασίλισσα Βεργίνα και έβγαζε άναρθρα ουρλιαχτά δυσκολεύοντας το Βασίλη να μιλήσει. Δούλευε μαγείρισσα στην ασφάλεια. Αν το 'κανε από μόνη της ή ήταν κι αυτή μνημένη στο πραξικόπημα του Δόβα δεν γνωρίζω. Ο Ευθύμης με κάλεσε να κουβεντιάσουμε για το θέμα του Δημαρχείου. Ξαφνιάστηκα γιατί το προηγούμενο βράδυ το είχαμε κουβεντιάσει στο στενό γραφείο Πώς το γνώριζε; Τότε θυμήθηκα ότι

είχε σχέσεις με τη Νίκη και τον Πυθαγόρα. Στο σπίτι που μένει ο Πυθαγόρας έξω στο πλατύσκαλο και πάνω απ' την εξώπορτα είναι ζωγραφισμένη ολόκληρη παράσταση απ' τον Ευθύμη, γι' αυτό και η Νίκη παρ' όλο που καταμαύρισε το πλατύσκαλο δεν αφήνει στους μαστόρους να το βάψουν. Μου είπε λοιπόν ότι διαφωνεί ριζικά με την πρόταση του Σάββα για τον χώρο του Δημαρχείου. Αυτός οραματιζότανε κάτι τελείως διαφορετικό που έριχνε το βάρος στην επιβλητικότητα και στην ακτινοβολία που θ' αντανakλούσε στο υποσυνείδητο των πολιτών και λιγότερο ή και καθόλου στη λειτουργία των απαραίτητων Δημοτικών υπηρεσιών. Έτσι βέβαια τα κατάλαβα εγώ και τα μεταφέρω γιατί η Βερμπάλα και το μπλα-μπλα πήγε σύννεφο. Όταν τον ρώτησα ποιόν χώρο προτείνει για την ανέγερση έχοντας υπ' όψιν και τα ισχνά οικονομικά του Δήμου ο Ευθύμης δεν απάντησε.

Μια και αναφερθήκαμε στον Βαρλάμη πριν προχωρήσουμε στο θέμα του Δημαρχείου, ας σταθούμε λίγο ακόμα στον παλιό μου συμμαθητή που πρόσφατα πολύ ανέβηκε το κασέ του με την έκθεση για τον Μ. Αλέξανδρο. Παλαιότερα εμπνεύστηκε και έστησε στην πόλη ένα κοινόβιο. Αδιαμφισβήτητος βέβαια αρχηγός με δεύτερο στην ιεραρχία τον Γιάννη Ναζλίδη. Στο κοινόβιο αυτό τα μέλη ακουμπούσαν όλα τους τα έσοδα απ' την εργασία που έκανε ο καθένας.

Ο Βαρλάμης με το Ναζλίδη τα εισέπρατταν και απ' ότι φαίνεται τα διαχειριζότανε όπως θα λέγαμε σήμερα χωρίς διαφάνεια. Έτσι ορισμένα ζευγάρια αποχώρησαν απ' την κοινοβιακή ζωή και τους κατάγγειλαν και μέσα απ' τις εφημερίδες. Και ο Βλαζάκης είχε μαζί του μια μεγάλη κόντρα γιατί συμφώνησε να στήσουν πάνω στο ρολοί κάτι μαύρα τσόλια και γι' αυτά όταν τα κατεβάσανε ζητούσανε απ' το Δήμο να τους πληρώσει με εκατομμύρια.

Βέβαια κανείς δεν άγιασε στον τόπο του. Ποτέ δεν τον είχα πάρει στα σοβαρά. Μαθαίνοντας και τις ιστορίες απ' τη Σαντορίνη καθώς και το πώς την πάτησε ο Έβερτ, Δήμαρχος τότε στην Αθήνα, που τον πείσανε να κρεμάσει τα μαύρα τσόλια μπροστά απ' το Μοναστηράκι του τα πήρανε χοντρά. Τους είχα κατατάξει αυτόν και τον Ναζλίδη στα μαγκάκια που είδανε ότι το πολιτιστικό προϊόν αφού ο νεοέλληνας γέμισε το στόμα του άρχισε να έχει αξία.

Και η αξία του πολιτιστικού προϊόντος μεγαλώνει όσο μεγαλύτερες είναι οι προσβάσεις στα κέντρα πολιτικής εξουσίας. Δεν ξέρω βέβαια αν μαζί με τους Μεγαλέξανδρους έχει ζωγραφίσει και τον Τσοχατζόπουλο. Σίγουρα όμως τον αξιοποίησε για την προβολή της δουλειάς του στα ανώτατο σημείο. Και φάγανε καλά. Μπράβο τους.

Δεν θυμάμαι ποιός είχε τη σκέψη να γίνει το παλιό Γυμνάσιο,

Δημαρχείο και για τα παιδιά να χτίσουμε λίγα μέτρα παρακάτω καινούργιο σχολείο για τη στέγασή τους. Μάλλον ο Βλαζάκης. Ανεξάρτητα απ' αυτό αφού η σχολική περιουσία ήλθε στο Δήμο και αυτός είχε την κυριότητα αποφάσισε και έχτισε στην Κοντογεωργάκη καινούργιο σχολείο. Λυκειάρχης στο σχολείο αυτή την περίοδο είναι ο Λιολιόπουλος απ' την Κουλούρα, γνωστός ακροδεξιός. Για λόγους καθαρά αντιπολιτευτικούς ξεσήκωσε στην αρχή μια μερίδα παιδιών και ορισμένους παλιούς απόφοιτους που λειτούργησαν συγκινησιακά και με επιστολές καθαρά συναισθηματικές προσπάθησαν να ματαιώσουν την απόφαση. Είχα πληροφορίες ότι και ο Μητροπολίτης Παύλος, γνωστός αντικομμουνιστής, που από στρατιωτικός παπάς έγινε Δεσπότης στην εποχή της χούντας, προσπαθούσε να βάλει στο χέρι το κτίριο επειδή όταν το έχτισε η Δημογεροντία στην περίοδο της Τουρκοκρατίας η εκκλησία παραχώρησε ένα μέρος του οικοπέδου.

Έτσι με τα Τούρκικα κιτάπια μετά 80 χρόνια χρήσης απ' το Ελληνικό Δημόσιο προσέφυγε στο Δικαστήριο και απ' ότι μου είπανε μια πολύ θρήσκα Ειρηνοδίκης έβγαλε μια απόφαση που δικαίωνε τον Παύλο.

Στο διάστημα αυτό εξέφρασα τις ανησυχίες μου στο Δημοτικό Συμβούλιο αλλά κανείς δεν πίστευε ότι ήταν δυνατόν να μας πάρουν το σχολικό κτίριο.

Ο Παύλος όμως σε συνεργασία με όλα τα ακροδεξιά στοιχεία πέρασαν σε αντεπίθεση και με άρθρα στις εφημερίδες μ' έβριζε και μ' απειλούσε. Τότε άνοιξαν και τα μάτια όλων των άλλων και εκτός απ' το ότι με κάλυψαν ξεκίνησε ένας αγώνας να ξεκαθαρίσουν την ιστορία με τους παπάδες και ν' αρχίσουν τις εργασίες για αναπαλαίωση. Η παραπάνω απόφαση που έβγαλε η Ειρηνοδίκης ούτε τελεσίδικη ήταν, ούτε μπορούσε ν' αναστείλει την απόφασή μας να προχωρήσουμε. Σ' αυτή τη φάση πέθανε ο Παύλος. Ο λαός της Βέροιας κι όλου του νομού σε μια πρωτοφανή για την περιοχή ομοψυχία ζήτησε με χιλιάδες υπογραφές και υπομνήματα να γίνει Δεσπότης ο Αμβρόσιος που όπως είπα και κάπου ήταν ο φίλος μου και συμμαθητής μου Αρίστος Κυρατζής.

Με τον Αρίστο αν γινότανε Δεσπότης σίγουρα θα βρίσκαμε λύση. Παρά τη συγκινητική κινητοποίηση της παμπσηφίας των κατοίκων του νομού Ημαθίας υπέρ του Αμβροσίου, και παρά τις υποσχέσεις απ' τον Σεραφείμ ότι θα τον υποστηρίξει να εκλεγεί, τελικά μας προέκυψε άλλος. Ο παπάς απ' τον Άγιο Δημήτρη της Θεσ/νίκης. Το πώς τελικά έγινε Δεσπότης ο Παντελεήμων, μας είναι γνωστό. Δεν είναι της ώρας να το αναφέρουμε. Το σίγουρο είναι ότι έγινε παζάρι ανάμεσα στον Σεραφείμ και τον Παπαθεμελή σε σχέση με το διάταγμα καθάιρεσης των τριών Μητροπολιτών. Με την ανακήρυξη του νέου Μητροπολίτη, ο Βλαζάκης

σαν Νομάρχης και ο Χασιώτης Δήμαρχος πια της πόλης, πήγανε στο σπίτι του να τον γνωρίσουν και να τον συγχαρούν πριν ακόμα αυτός έλθει στη Βέροια. Εκεί του βάλανε καθαρά το ζήτημα του παλιού σχολείου και ήλθαν πίσω χαρούμενοι γιατί ο νέος Δεσπότης τους υποσχέθηκε ότι θα είναι το πρώτο ζήτημα που θα λύσει. Τους δούλεψε άσχημα και τους δύο.

Για να συναινέσει άρχισε να ζητά ανταλλάγματα. Ζήτησε να του δοθεί άδεια να σηκώσει οικοδομή στο πάρκου του Αγίου Αντωνίου. Κυρίως όμως ζήτησε και πήρε απ' τον Βλαζάκη, το χώρο της Δοβράς που την μετέτρεψε σε Μονή να έχει αυξημένο συντελεστή δόμησης. Και ακούστε τι πήρε !! Στα 85 στρέμματα που ανήκαν στη Μονή Δοβράς του δώσανε συντελεστή 0,80, δηλαδή μπορεί να χτίσει συνολικά η μονή 65.000 τετραγωνικά μέτρα, που για να γίνει κατανοητό σημαίνει 650 διαμερίσματα των 100m². Επειδή βέβαια δεν υπάρχει περίπτωση εξάντλησης του συντελεστή, οι καλόγεροι θα έχουν τη δυνατότητα να πουλούν σ' αυτούς που τους χρειάζεται η μεταφορά του συντελεστή και να θησαυρίζουν. Παρ' όλα αυτά δεν χόρτασε φαίνεται ο Δεσπότης και η κλίκα του γιατί και σήμερα ακόμη το έργο είναι σταματημένο και δεν γνωρίζω αυτή τη στιγμή τι όρους θέτει. Και όλα αυτά γιατί δεν ακολούθησαν τη νόμιμη οδό να διεκδικήσουν το κτίριο που ανήκει στους Βεριοιώτες αλλά δώσανε μπέσα στα λόγια του παπά! Να σκεφτείς ότι και 'γω που τα λέω χοντρά την πάτησα με δαύτους. Όταν έσκαβε η ΔΕΥΑΒ για να βάλει τους αγωγούς της και βρέθηκε ο αρχαίος δρόμος, ρίχτηκε η ιδέα ο αρχαίος δρόμος να βγει στην επιφάνεια, να προβληθεί και είχαμε ρητή υπόσχεση του Ιερατείου ότι θα κουβαλάνε κόσμο από παντού και θα τον βάζουν να περπατάει στα βήματα του Αποστόλου Παύλου αφήνοντας στην πόλη σημαντικό τουριστικό συνάλλαγμα. Πράγματι μου άρεσε αυτή η ιστορία και τη στήριξα ολόψυχα. Έτσι η οδός Μητροπόλεως αφού παλαιότερα φαγώθηκε κατά το μισό απ' τους «προύχοντες» που τη στένεψαν και βγάλανε γωνιακά οικόπεδα, ήλθαμε και μεις και καταργήσαμε τον άλλο μισό δρόμο προβάλλοντας την αρχαία οδό με την προοπτική οικονομικοθηρησκευτικού τουριστικού οφέλους. Η υπόθεση όμως τρίχες. Όσοι φανατικοί ή άλλοι θρησκευόμενοι μας ήλθανε στην πόλη και έχουν συνήθως επικεφαλής παπάδες αφού τους γυρίσουν τη Μητροπόλεως και καταλήξουν στο Βήμα του Αποστόλου Παύλου, τους φορτώνουν και τους εξαφανίζουν απ' την πόλη χωρίς να δώσουν ελεύθερο χρόνο περιπλάνησης για ν' αφήσουν καμιά δραχμή στα γύρω μαγαζιά.

Αντίθετα δυσκόλεψε τρομαχτικά η κυκλοφορία. Και αλλίμονο αν σου τύχει να κατεβαίνει κάποια κηδεία την Μητροπόλεως. Κήκης. Μπλοκάριες και βλαστημάς την ώρα και τη στιγμή που σου 'τυχε το αναπάντεχο

χάνοντας ώρες πολύτιμες απ' τη δουλειά σου λόγω της μονοδρόμησης για την άνευ ουσίας προβολή.

Λέμε συχνά ότι η ζωή έγινε ζούγκλα. Για να κερδίσει ο άλλος μπορεί να πατήσει πάνω σε πτώματα. Η μπέσα ανάμεσα στις ανθρώπινες σχέσεις όσο πάει και χάνεται.

Τον Αύγουστο του '93 ο Γιάννης Βόσος, Διευθυντής στην Τράπεζα Εργασίας με φώναξε να τη βάψω. Μετά από σκληρό παζάρι καταλήξαμε σε συμφωνία. Όταν την έβαψα παρουσίασε δύο προβλήματα. Ο φωτισμός ήταν λίγος γι' αυτό και κάλεσε τον ηλεκτρολόγο να σκάψει στην οροφή και να βάλει κι άλλα φωτιστικά. Αλλά και οι πλαίνοι τοίχοι είχαν ποτιστεί με νικοτίνη και αυτή βγήκε πάνω απ' το χρώμα. Επειδή οι νέες γραμμές του ηλεκτρολόγου που έγινε καινούργιος σοβάς δεν ταίριαζαν με την παλιά επιφάνεια και έδειχνε χάλια, μου έδωσε εντολή ν' αλλάξω την οροφή από υδροχρώμα σε ρελίφ για να εξαφανίσω τις ανωμαλίες. Και στους πλαίνοις τοίχους να χρησιμοποιήσω ανάλογα υλικά για να μονώσω τη νικοτίνη. Τελικά ενώ ζητούσα 3.300 το μέτρο συμφώνησα στις 2.700 και δίνοντας τα χέρια υπέγραψε τη συμφωνία μας αλλά από κάτω σημείωσε ότι για την επιμέτρηση διατηρεί επιφυλάξεις. Όταν τελείωσα τη δουλειά δεν με πλήρωσε ούτε τις παλιές ούτε τις νέες εργασίες. Μού 'πε ότι η τεχνική υπηρεσία της Τράπεζας δεν ενέκρινε επειδή δεν τους προσωρινά κάποιο δάνειο και αν χρειαζότανε τους τόκους θα τους πλήρωσε ο ίδιος μέχρι να τα βρει με τους τεχνικούς.

Πέρασε καιρός και άρχισαν οι ψιλοενοχλήσεις. Όσπου μια μέρα με φωνάζει ο ίδιος και μου λέει ότι θα έχει έλεγχο και γι' αυτό να πληρώσω το δάνειο και το ξαναπαίρνω. Του είπα ότι δεν μπορεί να διαιωνίζεται αυτή η ιστορία και δεν δίνω δραχμή. Έφυγα τρομερά συγχυσμένος. Σε δύο μέρες έπαθα πνευμονικό οίδημα και βρισκόμουν μεταξύ ζωής και θανάτου.

Επειδή φαίνεται με ξεγράψανε βγάλανε απόφαση κατάσχεσης και προσέφυγαν στο Δικαστήριο με αίτηση πτωχεύσεως. Όταν επικοινωνήσα μετά από καιρό μαζί τους μου είπαν ότι δεν με αναγνωρίζουν κι αν έχω απαιτήσεις να τις γυρέψω απ' τον Βασίλη Καϊσερλή γιατί αυτός είχε οριστεί απ' την Τράπεζα υπεύθυνος για το έργο. Όταν τα ζήτησα απ' τον Καϊσερλή αυτός φυσικά αρνήθηκε. Του κατέθεσα αγωγή αλλά το Δικαστήριο σωστά βέβαια έβγαλε απόφαση ότι ο άνθρωπος δεν έχει καμία σχέση και γι' αυτό να με πληρώσει η Τράπεζα. Έτσι προφορικά και με εξώδικο τους είπα να με πληρώσουν το σύνολο των εργασιών υπολογίζοντας το χρέος τους όπως λογάριασαν και το δικό μου, δηλαδή με τόκους πανωτόκια και αφαίρεση όλων των Δικαστικών εξόδων που μου

φορτώνανε όλα αυτά τα χρόνια. Η δε προσπάθειά τους να μας κηρύξουν σε πτώχευση απέτυχε παταγωδώς γιατί ο φίλος μου ο Μανώλης ο Καζαμπάκος που τον είχα δικηγόρο τους ξετίναξε στην κυριολεξία. Εγώ θα προχωρήσω βέβαια σύμφωνα με τις υποδείξεις του Μανώλη. Τα γράφω όμως αυτά για να δείξω ότι η παλιανθρωπιά, η βαρβαρότητα και η αχαριστία δεν έχουν τέλος. Γιατί παρόλο που το Εφετείο απαλλάσσει τον Καϊσερλή και ορίζει την Τράπεζα υπεύθυνη, αυτά τα καθάρματα δίνουν συνεχώς αρνητικές απαντήσεις.

Είναι τυχεροί που η αναπηρία μου απ' το έμφραγμα και τα πνευμονικά οιδήματα είναι πολύ μεγάλη. Αλλιώς αυτά τα σκουλήκια θα τα 'χα πνίξει με τα ίδια μου τα χέρια.

Η Λίτσα και γω είμαστε απ' τη γενιά των γονιών που δεν θελήσαμε να στερήσουμε τίποτα απ' τα παιδιά μας. Η δική μας η γενιά που γεννήθηκε στην πείνα της κατοχής μεγάλωσε στον Εμφύλιο – μαζί με τους ανταρτόπληκτους όπως τους λέγανε τους κατοίκους των χωριών που τους ξεκλήρισαν και τους φέρανε υποχρεωτικά στις πόλεις – πέρασε δύσκολα παιδικά και εφηβικά χρόνια.

Παρά την ομορφιά στην εποχή της εφηβείας, οι περισσότεροι από μας νιώσαμε το βάρος μιας ανελεύθερης ζωής. Η σκλαβιά λοιπόν και η φτώχεια άφησαν ανεξίτηλα τα σημάδια τους στην ψυχή μας.

Έτσι στα παιδιά μας τα δώσαμε όλα. Όσο μαυρισμένη απ' τα βάσανα κύλησε η δική μας ζωή, άλλο τόσο προσπαθήσαμε να μην λείψει τίποτα απ' αυτά. Στην Αθηνούλα που όταν γύρισα απ' την εξορία ήταν σχεδόν τριών χρονών έριξα στην αρχή όλο το βάρος να μπορέσει να καταλάβει ότι εκτός απ' τους παππούδες και την μάνα έχει και πατέρα. Τελικά το ξεπεράσαμε και το παιδί αναπτύχθηκε φυσιολογικά. Δημοτικό, Γυμνάσιο και Λύκειο το τέλειωσε με βραβεία. Στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης πέρασε κατ' ευθείαν την πρώτη χρονιά. Προσπαθήσαμε τα φοιτητικά της χρόνια να είναι ανέμελα. Όταν τέλειωσε και ορκίστηκε δικηγόρος, την έστειλα να κάνει άσκηση στο φίλο μου και συγκρατούμενό μου Βασίλη Δεμουρτζίδη, δικηγόρο της Σαλλονίκης. Αυτό βέβαια χωρίς τη θέλησή μου. Εμένα το όνειρό μου ήταν η Αθηνούλα ν' ανοίξει γραφείο και να δουλέψει στη Βέροια.

Μου το έκοψε λίγο μετά την ορκωμοσία. Πικράθηκα πολύ αλλά τελικά υποχώρησα γιατί είδα ότι η απόφασή της ήταν αμετάκλητη. Τα ενδιαφέροντα της Αθηνάς ήταν έντονα σε ζητήματα κουλτούρας. Έτσι φυσιολογικά βρέθηκε εργαζόμενη στον Οργανισμό Πολιτιστικής Πρωτεύουσας. Στο διάστημα αυτό ασχολήθηκε σοβαρά με τη νομική συγκρότηση των Μουσείων Φωτογραφίας και Κινηματογράφου της Θεσσαλονίκης. Έτσι μετά τη λήξη της Πολιτιστικής και την απόλυση όλων που εργάστηκαν σ'

αυτή, η Αθηνά παρέμεινε στο υπό ίδρυση Μουσείο Κινηματογράφου.

Δεν ξέρω ποιοί είναι το μέγεθος της προσφοράς της σ' αυτή τη δουλειά που πόσο της αρέσει. Βλέπω όμως ότι η Διοίκηση του Μουσείου τη στέλνει σε Διεθνή Συνέδρια να εκπροσωπήσει το Μουσείο. Αυτές τις μέρες μέσα σ' ένα μήνα τη στείλανε σε δύο συνέδρια. Ένα στο Στρασβούργο για 5 μέρες και προχθές γύρισε απ' το Παρίσι μετά από 8 μέρες.

Στα Συνέδρια αυτά η Αθηνούλα μίλησε για την κατοχύρωση των πνευματικών δικαιωμάτων στο χώρο του Διεθνούς Κινηματογράφου. Μίλησε επίσης για την ίδρυση και λειτουργία Μουσείων και ότι χρειάζεται από νομική άποψη να σταθούν στα πόδια τους και να λειτουργήσουν. Το ζήτημα είναι ότι μεγάλωσε πια και θα πρέπει να βρει ένα καλό παλικάρι για να φτιάξει τη ζωή της και να δούμε και μεις εγγονάκια.

Η διεκδίκηση έδρας στη Νομική σχολή που άρχισε να στοχεύει δεν νομίζω ότι είναι ασυμβίβαστη μ' ένα καλό γάμο. Ο φίλος μου ο Θανάσης Τσικερδάνος, πρόεδρος αυτός και Γ. Γραμματέας εγώ στο Σύλλογο Μαρουσιωτών, στην κατοχή ήταν αντάρτης του ΕΛ.Α.Σ. Αυτός συνέλαβε τον Γερμανό Ταγματάρχη στην Εληά και τον οδήγησε στο βουνό. Τον αδερφό του το σκότωσαν οι Γερμανοί.

Οι Τσικερδαναίοι και προπολεμικά ήταν οι περισσότεροι κομμουνιστές. Ο Θανάσης στον Εμφύλιο πέρασε με τον στρατό και υπηρέτησε στα τανκς, οδηγώντας τεθωρακισμένο. Τραυματίστηκε όμως πολύ βαριά και γλίτωσε παρά τρίχα. Σήμερα είναι πρόεδρος των αναπήρων και θυμάτων πολέμου Ν. Ημαθίας. Παρ' όλο που με τη διάλυση της Έν. Κέντρου πέρασε με την Δεξιά, δεν ξεχνά τις δημοκρατικές του καταβολές. Στον Πλάτανο, το ιστορικό καφενείο που συχνάζουμε μετά την κατεδάφιση του καφενείου Καραφέντζιου τελευταία συχνάζουν συνταξιούχοι οικοδόμοι και αντιστασιακοί που έρχονται το μεσημέρι αποκλειστικά για ρακί. Ο Βαγδάτης, ο Ανδρεάδης ο Γιώργης, ο Πολυλογάς ο Καραγιάννης και ορισμένοι άλλοι. Ο Θανάσης κάνει συχνά μαζί τους παρέα. Σήμερα το μεσημέρι στο τραπέζι τους κάθισε παρέα και ο Λάμπρος Κυριακίδης, δικηγόρος, ιστορικό στέλεχος της Αριστεράς και καπετάνιος του ΕΛ.Α.Σ. Ως γνωστό ο Λάμπρος είναι πολύ κοντός.

Το 1944 ειδοποιήθηκαν όλοι οι λόχοι του ΕΛ.Α.Σ. στο Κουστοχώρι να ετοιμαστούν για επιθεώρηση επειδή θα τους επισκεπτόταν ο Καπετάν Ξάνθος. Τρία μερόνυχτα τα ανταρτόπουλα άστραψαν τον τόπο, τον εαυτό τους και τον οπλισμό. Όταν κάποια στιγμή πίσω απ' τα πουρνάρια φάνηκε ο Καπετάνιος, μείνανε όλοι σύξυλοι. Καπετάνιος ήταν αυτός ή περίληψη Καπετάνιου; Όταν μάλιστα για να φτάσει κοντά πέρασε κάτω απ' την κοιλιά ενός αλόγου ορισμένοι με το ζόρι κρατιόταν να μη γελάσουν. Τον φανταζότανε σαν τον Αϊ - Γιώργη και λίγο πιο ψηλό κι αυτός

τους βγήκε στούμπος.

Σήμερα μου είπε ότι το άρθρο που έγραψα για τη Γεωγραφία της Ελληνικής Αριστεράς το διάβαζε με προσοχή και συμφωνεί απόλυτα μαζί μου. Αν όμως ο μπαγάσας διάβαζε με την ίδια προσοχή το άρθρο που είχα γράψει για την προετοιμασία των Σωμάτων Ασφαλείας στην επιβολή δικτατορίας (όταν το έστειλα να το ελέγξει από Νομική άποψη πριν δημοσιευτεί στη Μεταρρύθμιση του Φάνη Τριανταφυλλίδη) δεν θα μας χώνανε 7 μήνες φυλακή απ' το Μικτό Ορκωτό Δικαστήριο Πολυγύρου, τον Γιώργο Αναστασιάδη που ήτανε διευθυντής στην εφημερίδα και μένα σαν αρθρογράφο. Καλά που απαλλάξαμε τον Φάνη και δεν του πήρανε το σπίτι.

Στον τέταρτο όρμο στη Γυάρο όταν μας συγκέντρωσαν στην ακτή και μας βάλανε το ερώτημα όσοι θέλετε να πάτε στα σπίτια σας θ' αποκηρύξετε το πιστεύω σας, το Κ.Κ.Ε., την ΕΔΑ και τους Λαμπράκηδες και τότε θα περάσετε στην πλευρά της θάλασσας, ο Λάμπρος κατηφόρισε για την παραλία. Και μαζί του φύγανε προς τη θάλασσα όλοι όσοι ήταν στην ίδια σκηνή μ' αυτόν. Ο Ανέστης Ανδρεάδης, ο Ανδρόνικος Πιπερίδης, ο Τάκης Καλιαρίδης και μερικοί ακόμα που δεν θυμάμαι το όνομά τους, ήταν η μόνη σκηνή που έχασκε εντελώς άδεια. Όλοι μαζί με αρχηγό το Λάμπρο μας στείλανε χαιρετίσματα. Βέβαια είμαι σε θέση να γνωρίζω γιατί το 'κανε. Δεν κρίνω σκόπιμο όμως να το αναφέρω.

Με την πτώση της Χούντας, έδειξε σοβαρό ζήλο για την ανασυγκρότηση της ΕΔΑ και την οργάνωση των Αντιστασιακών. Γι' αυτό και οι Αντιστασιακοί τιμώντας τον, τον ορίζουν σχεδόν πάντα Κεντρικό τους ομιλητή στην επέτειο της Εθνικής Αντίστασης.

Χθες βράδυ για το ίδιο άρθρο με πήρε τηλέφωνο ο Σάββας ύστερα από πολλά χρόνια. Με ρώτησε αν ξεκινώ αρχηγικές εμφανίσεις στον Αριστερό χώρο. Παρατήρησε ότι δεν εκσυγχρόνισα τη γλώσσα και το άρθρο θυμίζει λίγο απ' τη γλώσσα που χρησιμοποιούσε ο Ζαχαριάδης. Πάντως όλοι οι άλλοι που μου δώσανε συγχαρητήρια στάθηκαν στο περιεχόμενο και όχι στη μορφή. Πριν από λίγη ώρα που με συνάντησε ο Θανάσης ο Μπιζέτας, μου είπε ότι του άρεσε πολύ. Δεν άρεσε όμως η πρότασή μου σε μερικούς συντρόφους απ' το Συνασπισμό. Γιατί το βγάλανε αμέσως φωτοτυπία και το κυκλοφορούν στα γραφεία του κόμματος εν όψει και του Συνεδρίου, όχι όμως όλο αλλά το τμήμα που έχει τις διαπιστώσεις. Αυτό το έμαθα απ' τον Αληχανίδη, τον υιό, που μου είπε, πού αποσκοπούν οι διαπιστώσεις αφού δεν υπάρχει πρόταση. Και τότε είδα ότι κυκλοφορούσε τμήμα του άρθρου επιλεκτικά. Δεν βαριέσαι Μαθημένα τα βουνά απ' τα χιόνια. Πού να ξέρουν οι καημένοι ότι αυτές οι γραμμές είναι μάλλον οι τελευταίες αναλαμπές, αφού το μισό μου-

κάρδιο είναι νεκρό και οι μέρες είναι μετρημένες.

Κι όλο αυτό το γράψιμο γίνεται με σκοπό να μείνει κάτι απ' την πολύχρονη πείρα σαν παρακαταθήκη στα παιδιά μου και στα εγγόνια μου. Γι' αυτό άλλωστε και δεν δέχτηκα την πρόταση να είμαι υποψήφιος για τη Νομαρχιακή χθες το βράδυ. Έληξε για μένα οριστικά και αμετάκλητα η προσφορά μου στα πολιτικά και συνδικαλιστικά δρώμενα.

Δεν γνωρίζω πότε θα τελειώσω. Γνωρίζω όμως ότι είμαι εντάξει με τον εαυτό μου. Έδωσα ότι μπόρεσα στον άνθρωπο. Πάλεψα για μια δίκαιη και ανθρώπινη κοινωνία. Προσπάθησα να είμαι ο πιο στοργικός πατέρας. Λάθη έκανα. Μόνο οι πεθαμένοι δεν κάνουν. Αν ζούσα απ' την αρχή και ήξερα ότι θα διάβαινα στη ζωή μου τον ίδιο δρόμο δεν θα' λεγα όχι.

Μπορεί ν' αποτύχαμε στο να φτιάξουμε μια δίκαιη κι ανθρώπινη κοινωνία. Ο αγώνας όμως που ξεκινήσαμε κι ο μακρύς δρόμος που μ' έφερε σήμερα ως εδώ είναι αυτό που μετράει. Είναι σαν την Ιθάκη του Καβάφη. Είναι σαν το σύνθημα κάτω στο γήπεδο. Σημασία δεν έχει η νίκη αλλά η συμμετοχή. Και εγώ από συμμετοχή σε κάθε δραστηριότητα αυτής της πόλης δεν πήγα πίσω. Τα δώσα όλα στους άλλους. Δεν φύλαξα όμως για τον εαυτό μου το πιο πολύτιμο αγαθό. Την υγεία. Δεν πρόσεξα τον εαυτό μου και τώρα πληρώνω. Αν ήμουν γερός είχα να δώσω ακόμη πολλά. Και τα περισσότερα πια σε μένα. Σε μένα και τη Λίτσα. Που πήρε πολύ λίγα απ' αυτά που έδωσε απ' την πρώτη κιόλας στιγμή που γνωριστήκαμε. Πήραμε όμως μια μεγάλη χαρά. Την εγγονή μας την Ελεάνα. Λέει ο λαός μας ότι του παιδιού μας το παιδί είναι δυο φορές παιδί. Μας έχει τρελάνει. Πόσο μεγαλύτερη θα ήτανε η χαρά μας αν είχαμε εγγονάκια και απ' την Αθηνά και την Κατερίνα!!!

Τελειώνοντας θεωρώ σκόπιμο να παραθέσω το άρθρο που έγραψα στις αρχές του Γενάρη του 2000 με τίτλο "Στο έμπα του αιώνα η γεωγραφία της Ελληνικής Αριστεράς":

Η Αριστερά στο σύνολό της εμφανίζεται τούτη τη στιγμή κομματιασμένη. Ο Συνασπισμός, το ΚΚΕ, η ομάδα Μπανιά, τα διάφορα Μ.Α. ΚΚΕ, οι ανένταχτοι αλλά και οι υποομάδες όπως π.χ. το Αρεστερό Ρεύμα που λειτουργεί σαν επίσημη φράξια στον Συνασπισμό και οι διάφορες ομαδοποιήσεις σ' όλους τους χώρους της ελληνικής Αριστεράς δίνουν ανάγλυφα την εικόνα της σημερινής της παρουσίας. Γεννησιουργικά αίτια της σημερινής πολυδιάσπασης, το ανώμαλο εσωκομματικό καθεστώς και η ήττα στον εμφύλιο.

Να μη ξεκινήσουμε απ' την προπολεμική περίοδο που η λειτουργία του ΚΚΕ είχε παραλύσει από φραξιονιστικό αλληλοσπαραγμό των ηγετών του κόμματος και που ανάγκασε την κουμουνιστική διεθνή να ορίσει νέα κεντρική επιτροπή με επικεφαλής τον Νίκο Ζαχαριάδη, σ' αυτή την

περίοδο γίνεται και η διόρθωση στο μακεδονικό με τη διατύπωση “πλέρια ισοτιμία στις μειονότητες”, καθώς και η απόφαση να διαλυθεί η κουμουνιστική ΓΣΕΕ και ν’ αποκατασταθεί η συνδικαλιστική ενότητα.

Τον Οκτώβρη του 1945 το ΚΚΕ απ’ το συνέδριο του βγαίνει πανίσχυρο και μεγάλο. Το ίδιο και ο Ζαχαριάδης με τους συνεργάτες του. Πολύ γρήγορα όμως ο Ζαχαριάδης θα εξοντώσει και θα σπιλώσει ηθικά τα πιά γνωστά και προβεβλημένα μέλη της κεντρικής επιτροπής που είχαν καθοριστικό ρόλο στο μεγαλείο της εθνικής αντίστασης επειδή είχαν διαφορετική γνώμη απ’ αυτόν. Μετά την ήττα του 1949 και αφού ακολούθησε μια περίοδος αυτοθυσίας των στελεχών (Μπελογιάννης - Πλουμπίδης) αρνήσεις των φυλακισμένων να υπογράφουν δηλώσεις μετανοίας αλλά και αθλιότητες και παλιανθρωπιάς της ηγεσίας Ζαχαριάδη. Το ΚΚΣΕ παρεμβαίνει και στην έκτη ολομέλεια του ‘56, ανατρέπει την ηγετική ομάδα Ζαχαριάδη και ορίζει νέα ηγεσία στο ΚΚΕ με γραμματέα τον Κώστα Κολιγιάννη. Όλα αυτά βέβαια γίνονται ερήμην των κουμουνιστών γιατί η ηγεσία μετά την ήττα του ‘49 βρίσκεται έξω στις τότε σοσιαλιστικές χώρες.

Η νέα ηγεσία αντιλαμβάνεται πλέον ότι μόνο μέσα από συμμαχίες με ευρύτερες δημοκρατικές δυνάμεις θα μπορέσει να στεριώσει και να πλατύνει το δημοκρατικό ποίτευμα που ως τότε ήταν μια βασιλευομένη κοινοβουλευτική δικτατορία με τους Αμερικάνους να έχουν το τελευταίο λόγο. Αξιοποιώντας κάθε δυνατότητα και έχοντας επικεφαλής ένα σοφό άνθρωπο, τον πρόεδρο της ΕΔΑ Γιάννη Πασαλίδη, οι κουμουνιστές και οι σύμμαχοί τους μέσα στην ΕΔΑ γίνονται αξιωματική αντιπολίτευση και εκλέγουν 80 βουλευτές. Η μεγάλη επιτυχία της ενωμένης και ευρύτερης Αριστεράς δείχνει πάντοτε το δρόμο που έπρεπε και πρέπει να βαδίσει η ελληνική Αριστερά. Η ακροδεξιά και ο ΙΔΕΑ, μια παράνομη οργάνωση των αξιωματικών του στρατού, πέρασαν στην αντεπίθεση, όρισαν πρωθυπουργό το Νόβα, βασικό τότε στέλεχος και με βία, νοθεία και τρομοκρατία το 1961 κάνανε το εκλογικό πραξικόπημα. Οι δυνάμεις της Αριστεράς αλλά και οι δυνάμεις του δημοκρατικού κέντρου με τους Βενιζέλο - Παπανδρέου, μετά τον αιφνιδιασμό ανασυντάχθηκαν. Το κέντρο κήρυξε τον ανένδοτο αγώνα για την ανατροπή του αποτελέσματος συνεπικουρούμενο από την Αριστερά και κυρίως απ’ τη νεολαία της που δεν δέχτηκε ούτε ανέχτηκε το εκλογικό πραξικόπημα. Έτσι γεννήθηκε το κίνημα των νέων της ΕΔΑ, που λίγο αργότερα με τη δολοφονία του Γρηγόρη Λαμπράκη, μετονομάστηκε σε νεολαία Λαμπράκη και αγκάλιασε το μεγαλύτερο κομμάτι της ελληνικής νεολαίας. Σ’ αυτό συνετέλεσε και η σωστή επιλογή να τοποθετηθεί επικεφαλής ο Μίκης Θεοδωράκης.

Με την άνοδο του κέντρου στην εξουσία, η οποία οφείλεται και στη

μεγάλη βοήθεια της Αριστεράς, αρχίζει δειλά - δειλά μια περίοδος εκδημοκρατισμού. Κρατάει όμως λίγο, γιατί οι Αμερικανοί με όργανό τους τη χούντα των συνταγματαρχών ανατρέπουν τη Βουλή και για επτά χρόνια εγκαθιστά δικτατορία. Οι κουμουνιστές και αυτοί που βρίσκονται στις φυλακές και τα στρατόπεδα συγκέντρωσης, αλλά και όσοι είναι έξω αρχίζουν να συζητούν τη νέα κατάσταση. Είναι φανερό ότι η κομματική καθοδήγηση με έδρα το εξωτερικό είναι αδύνατο να παίξει το ρόλο της στις νέες συνθήκες. Έτσι ανάμεσα στο κλιμάκιο που είναι μέσα στην Ελλάδα και στην καθοδήγηση που είναι έξω, αρχίζουν να μπαίνουν σοβαρά προβλήματα συνεργασίας. Ο Παρτσαλίδης, μέλος του πολιτικού γραφείου μαζί με τους Ζωγράφο και Δημητρίου και έχοντας και τη σύμφωνη γνώμη των μελών του γραφείου που δούλευαν στο εσωτερικό της χώρας, ανατρέπει τον Κολιγιάννη και παίρνει στα χέρια του τον κομματικό σταθμό “η φωνή της αλήθειας”. Ο Κολιγιάννης συγκαλεί την δωδεκάτη ολομέλεια και με τη βοήθεια και την παρέμβαση του ΚΚΣΕ ξαναμπαίνει επικεφαλής της ηγεσίας του κόμματος, διαγράφοντας όλους όσους δεν συμφωνούν μαζί του.

Η διάσπαση που ήλθε με τη δωδεκάτη ολομέλεια του ‘68 αποδείχτηκε πού βαθιά. Σύντροφοι στο ίδιο χαράκωμα του αγώνα απ’ τη μια στιγμή στην άλλη γινόταν εχθροί και ένα βαθύ μίσος τους χωρίζει. Με το γραφείο της καθοδήγησης του εσωτερικού πέρασαν όλα τα πρώτα στελέχη της Αριστεράς. Με τον Κολιγιάννη στάθηκαν ορισμένα απ’ τα μέλη της κεντρικής επιτροπής, όπως ο Φλωράκης, Λουλές, Τρικαλινός, Κουτρούκης Γεράσιμος και μερικοί ακόμη καθώς και η πλειοψηφία των μεσαίων και μικρών στελεχών και αυτό όχι επειδή είχαν διαφορετική άποψη πάνω στα ζητήματα της διαφωνίας ανάμεσα στις δύο πλευρές αλλά επειδή το ΚΚΣΕ είχε ρίξει το βάρος του στην πλευρά Κολιγιάννη. Στο ένατο συνέδριο παραμερίστηκε ο Κολιγιάννης και ανέβηκε ο Φλωράκης. Με την πτώση της δικτατορίας επέστρεψαν στην Ελλάδα τα στελέχη όλων των κομμάτων και του ΚΚΕ.

Τελικά στο χώρο του ΚΚΕ επεβλήθησαν στελέχη πολύ περιορισμένης ακτινοβολίας και επιρροής στο λαό, έμπειρα όμως στην ποδηγέτηση του στελεχικού δυναμικού και τον παραμερισμό κάθε συντρόφου με προβληματισμό και άποψη αντίθετη από τη δική τους. Στις πρώτες απ’ τη πτώση της χούντας βουλευτικές εκλογές έγινε μια προσπάθεια η Αριστερά να κατέβει ενωμένη. Παρουσίασε τέτοιο χάλι που ο κόσμος της στην κυριολεξία αηδίασε. Φαινόμενα αμοραλισμού, μικρότητας, εξευτελισμού των πάντων άφησαν άναυδους τους πολίτες. Για δέκα και πάνω χρόνια έγινε ένας αδυσώπητος αγώνας ποιός θα αφανίσει τον άλλον. Κι έτσι, αντί μετά την χούντα, να γιγαντώσει ένα λαϊκό κίνημα κάτω απ’ τα λάβαρα

των ιδανικών της αιματοβαμμένης και καταξιωμένης με θυσίες ελληνικής Αριστεράς. Η φαγωμάρα της άφησε πολιτικό κενό που πολύ έξυπνα καλύφθηκε από το ΠΑΣΟΚ.

Κατά χιλιάδες οι αγωνιστές της εθνικής αντίστασης αλλά και μια μεγάλη μερίδα από τους πολιτικούς πρόσφυγες αγκάλιασαν το ΠΑΣΟΚ, γυρίζοντας οριστικά την πλάτη στην Αριστερά. Η αντίδραση και του ΚΚΕ και του τότε ΚΚΕ εσωτερικού ήταν σπασμωδική. Με αναθέματα και ύβρεις προσπάθησαν ν' αναχαιτίσουν το μεγάλο λαϊκό ρεύμα που εκδηλώθηκε υπέρ του ΠΑΣΟΚ. Πάντα έξω από λίγες αναλαμπές, οι κουμμουνιστές τους σοσιαλδημοκράτες τους θεωρούσαν εχθρούς και προδότες των ταξικών συμφερόντων. Δεν θέλησαν να πιστέψουν στη θεωρία του τρένου που υποχρεωτικά κουμμουνιστές και σοσιαλδημοκράτες θα συνταξίδευαν, γι' αυτό και ήταν κοινά τα προβλήματα της υποχρεωτικής συμπόρευσης. Τα προβλήματα στις σχέσεις ΠΑΣΟΚ - Κουμμουνιστών θ' άρχιζαν όταν θα τελείωνε το ταξίδι των σοσιαλιστών και οι κουμμουνιστές θα έπρεπε να πάνε παραπέρα. Δυστυχώς, οι τελευταίοι, πριν ακόμη συμπορευτούν στο κοινό όχημα, προσπαθούσαν να φρενάρουν ξεφουσκώνοντάς τους τα λάστιχα.

Μ' αυτή τη νοοτροπία να βλέπουν το ΠΑΣΟΚ εχθρικά επειδή τους έφαγε την πελατεία και τους χάλασε το μαγαζί, οι ηγεσίες της Αριστεράς παραμέρισαν τις μεταξύ τους διαφορές, ενώθηκαν, κάνανε το Συνασπισμό και μοναδικός τους στόχος ήταν η διάλυση του ΠΑΣΟΚ. Γι' αυτό και δεν δίστασαν να κάνουν κυβέρνηση με τη Νέα Δημοκρατία, προσπαθώντας με το ειδικό δικαστήριο να φυλακίσουν την ηγεσία του ΠΑΣΟΚ και τον ηγέτη του Ανδρέα Παπανδρέου. Κι όλα αυτά στο όνομα της άθαρσης του πολιτικού βίου που αμαύρωσε η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ. Και ανέλαβαν την κάθαρση αυτή να την κάνουν με τη Νέα Δημοκρατία, λες και δεν γνώριζε ο κόσμος ότι κι αυτοί ήταν πού χειρότεροι και είχαν ροκανίσει πού πιο νωρίτερα το δημόσιο χρήμα, παραμένοντας ατιμώρητοι. Η τιμωρία όμως ήρθε απ' τον ίδιο το λαό.

Οι εκλογές ανάδειξαν νικήτη το ΠΑΣΟΚ, ο Συνασπισμός έφαγε ισχυρό ράπισμα. Ο λαός μας τιμώρησε την Αριστερά. Αυτή δεν άντεξε και διαλύθηκε. Το ΚΚΕ αποσύρθηκε απ' το Συνασπισμό, αφού πρώτα η σημερινή του ηγεσία με οριακή πλειοψηφία κατάφερε ν' αρπάξει τη σφραγίδα. Η πρώτη τους δουλειά ήταν να διαγράψουν τη μισή κεντρική επιτροπή και να κλειστούν στο καβούκι τους, προσπαθώντας να περιχαρακώσουν ό,τι υπόλοιπα δυνάμει τους είχαν απομείνει, ακολουθώντας μια πολιτική σεχταρισμού και απομόνωσης, που μόνο προπολεμικά συναντάει κανείς στο κόμμα. Η αναρρίχηση στην κομματική ηγεσία ανθρώπων που οι ικανότητές τους και η πολιτική τους εμβέλεια συνυπάρχουν κάτω από το μέ-

τριο, δεν προοιωνίζει στον ορίζοντα ότι το ΚΚΕ θα απαλλαγεί γρήγορα απ' τα φυτάνια του σεχταρισμού. Αλλά και ο Συνασπισμός συμβαδίζει στην ίδια πορεία πλεύσης με το ΚΚΕ, προσπαθώντας εναγωνίως να πείσει για μια αυτόνομη παρουσία στο πολιτικό χώρο, δίνοντας εξετάσεις σε αντικουκουέ και αντιπασοκ θέσεις, συρρικνώνεται και ταλανίζεται απ' τις φράξιες που δρουν χωρίς διαταγμό. Οι υπόλοιπες ομάδες στον αριστερό χώρο συρρικνώθηκαν τόσο που οι ηγεσίες τους θυμίζουν γραφικές φιγούρες του μεσοπολέμου. Το ΚΚΕ κατάφερε, λειτουργώντας συγκινησιακά, να κρατήσει τις μεγάλες ηλικίες, πολλοί όμως απ' αυτούς που παίζουν κάποιο ρόλο στο μαζικό κίνημα (σωματεία συνταξιούχων, αντίσταση κλπ.) δεν έχουν την έξωθεν καλή μαρτυρία, γιατί σε δύσκολες στιγμές το εγκατέλειψαν, υπογράφοντας στον ταξικό εχθρό δηλώσεις μετανοίας.

Αυτός, λοιπόν, είναι ο πολιτικός χάρτης της σημερινής Αριστεράς. Τι ελπίδες υπάρχουν, ώστε τα ιδανικά, τα οράματα και οι θέσεις της ελληνικής Αριστεράς απ' το σημερινό περιθώριο να προβάλλουν ξανά και ν' αγκαλιάσουν την ψυχή του λαού μας. Πώς θα έχουμε ένα κόμμα κουμμουνιστικό που οι ιδέες του θα ακτινοβολούν στην εργατική τάξη και του συμμάχου της, πώς θα κατοχυρώσουμε μια πλέρια δημοκρατική λειτουργία σ' ένα νέο στη μορφή και το περιεχόμενο κόμμα, που σαν στόχο θα 'χει την κατάργηση της εκμετάλλευσης ανθρώπου από άνθρωπο και την πανανθρώπινη την λευτεριά. Πώς θα σωθεί το περιβάλλον απ' την οικολογική καταστροφή. Τι προοπτικές είναι σε θέση να δώσει μια νέα Αριστερά και ποιά οργανωτική μορφή μπορεί να πάρει, ώστε να συγκροτηθεί πάνω σ' αυτές τις αρχές ένα καινούργιο κόμμα σ' ένα νέο ξεκίνημα. Ο καθένας πρέπει να δώσει τη δική του απάντηση. Εγώ θεωρώ σωστή τη θέση ότι μπορούμε να προχωρήσουμε στη συγκρότηση μιας συντονιστικής επιτροπής από κουμμουνιστές που προέρχονται απ' όλο το φάσμα της διασπασμένης Αριστεράς. Η επιτροπή να βγει και να παλέψει δυνατά, ώστε να ξεπεραστούν οι δυσκολίες της μεγάλης κομματικής ενοποίησης.

Στο έμπα της νέας χιλιετίας, οι Έλληνες κουμμουνιστές πρέπει να στρατευθούμε σ' ένα αγώνα δίνοντας τον καλύτερο εαυτό μας για τα πανανθρώπινα ιδανικά που εκφράζει η ιδεολογία μας. Να γκρεμίσουμε για να χτίσουμε. Μέσα σε μια βάρβαρη κοινωνία εκμετάλλευσης του κέρδους και της διαφθοράς, είμαστε η μόνη ελπίδα στην ανθρωπότητα. Το μεγαλείο της προσφοράς μας στον αιώνα που πέρασε, για τη βελτίωση της θέσης του ελληνικού λαού, μαζί με τα εγκληματικά μας λάθη, ας αποτελέσουν τη βασική σύνθεση της μελέτης για ένα νέο κόμμα στη νέα χιλιετία. Η θέση των κομμουνιστών δεν είναι στα μικρομάγαζα, στην απομόνωση και στο σεχταρισμό. Δεν μας έταξε η ιστορία για το πολιτικό περιθώριο.

Το μέλλον του λαού μας ν' ανήκει στη νέα Αριστερά αρκεί αυτή να σταθεί στα πόδια της, να διδαχτεί απ' τα σφάλματά της και να χαράξει μια νέα φωτεινή πορεία, για το μέλλον του ελληνικού λαού.

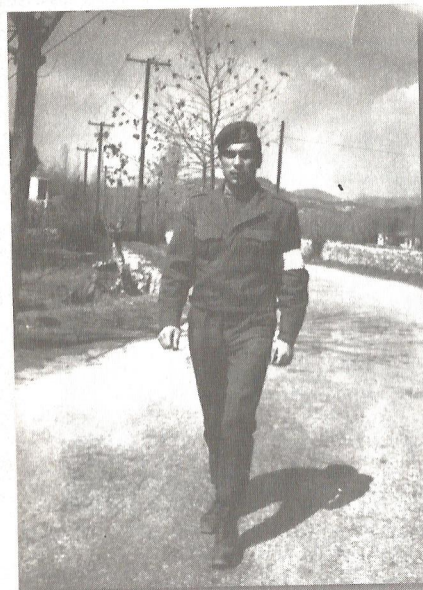
Οι γονείς μου

Ο Νίκος Παπαϊωάννου,
ο Γιώργος Τσιάμης
και εγώ μαθητές με τις
κουκουβάγιες.

Φαντάροι στις Σέρρες με τον Αντώνη Μέντη αξιωματικό υπηρεσίας

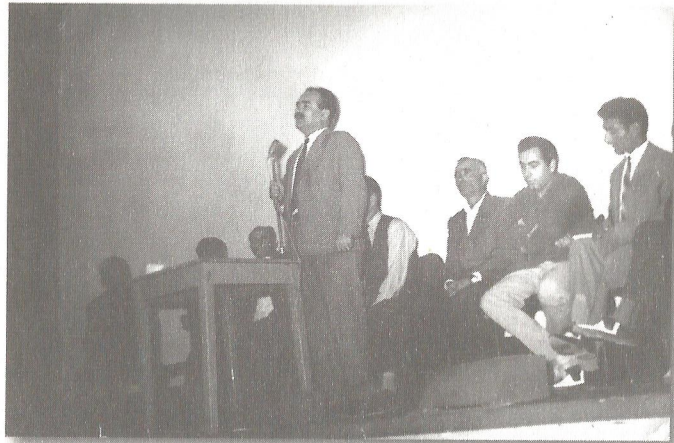
Φαντάρος
στις Σέρρες

Από την πορεία ειρήνης στον Μαραθώνα το 1966

Στην επιστροφή το 1965 από την πορεία ειρήνης μπροστά στο άγαλμα του Λεωνίδα

Την συγκέντρωση των οικοδόμων χαιρετίζει ο Πρόεδρος του Εργ. Κέντρου Βέροιας Νίκος Ασλάνογλου πριν την δικτατορία.

Η διοίκηση των οικοδόμων της Βέροιας το 1965.
Από αριστερά: Βακουφάρης, Μυσιρλής, Αντ. Τολιόπουλος, Αντώνης Μαργαρίτης ο Πρόεδρος, Καλύβας, Χαρατσιδης και καθιστοί ο Γιάννης Μαυρίδης, ο Κώστας Γαλανός και εγώ.

Νιόπαντροι
εγώ και η Λίτσα

Ο γάμος μου με τη Λίτσα

Η Λίτσα εγώ και τα παιδιά μας

Στο συνέδριο της Γ.Σ.Σ.Ε. στην Καλαμάτα. Με την καμπαρντίνα μπροστά ο Βασίλης Μεσολογγίτης πρόεδρος των Ελλήνων ηθοποιών. Αριστερά με το τσιγάρο ο Νίκος Τζανετάκης απ' τα κορυφαία στελέχη του Συνδ. Κινήματος.

Τη στιγμή που προεδρεύω στο 10ο συνέδριο των οικοδόμων της Ελλάδας

Στο 22ο συνέδριο της Γ.Σ.Ε.Ε. Με τον Νίκο Σκαλτσιάνη πρόεδρο των οικολόγων Πάτρας και τον Τίμο Περγλέγκα πρόεδρο της Ομοσπονδίας Θεάματος - Ακροάματος

Τα βασικά στελέχη του αντιβασιλικού αγώνα

Η καθοδήγηση του δημοψηφίσματος για αβασίλευτη δημοκρατία. Χαχάκης, Κασάμπαλης, εγώ, ο Ζαρκάδας, ο Ανδρέας Παπαδόπουλος, ο Λαχανόπουλος, ο Γκίκας, ο Σιδηρόπουλος, ο Μουρατίδης και η Ρίτα Γιαννούλη - Λαΐου.

Στο καφενείο του Καραφέντζιου αποκριτικό γλέντι με επικεφαλής τον Λευτέρη Δροσινό και τον Θανάση Τσικερδάνο να τον κρατά. Μαρουσιώτες και οι δύο.

Στον Καραφέντζιο παίζουμε ξερή. Εγώ με τον Θανάση και ο Καραβασιλειάδης με τον Αρίστο το γιατρό της Ομοιοπαθητικής. Παρακολουθεί ο Στέργιος με τον Σταύρο.

Από το γλέντι στη Μαρούσια που έκανε ο Σύλλογος Μαρουσιωτών. Διακρίνονται ο Μητροπολίτης Παύλος, εγώ, ο Βλαζάκης, ο Νομ. Πινακίδης, ο Καλογήρου και ο Χιονίδης.

Πανοραμική άποψη απ' το γλέντι στη Μαρούσια.

Από χορό του σωματίου οικοδόμων.

Στον χορό του Παρατηρητή για τα δυο χρόνια απ' την έκδοσή του.

Το τελευταίο γλέντι με τον Αντώνη Πάπη. Δίπλα η γυναίκα του, εγώ και ο Βασίλης Δεμουρτζίδης με τη γυναίκα του Ελένη.

Απ' την μεγάλη πορεία για υπογραφή τοπικής συλλογικής συμβ/κης στα εργοτάξια της ΔΕΗ στον Αλιάκμονα. Στην πρώτη σειρά Ζιαμπογιάννης, Μαυρίδης, Μπανιάς, Σαχίμης βουλευτής του ΚΚΕ, εγώ, ο Μπανιώτης, ο Τασιόπουλος και ο Πιπίτσας.

Η ανακήρυξη ως υποψήφιων βουλευτών του ΚΚΕ. Γιάν. Χριστοδουλίδης, εγώ και ο Κώστας Γεωργιάδης για την Ημαθία. Ο Βασ. Γαβριηλίδης για τα Γρεβενά.

Απεργιακή συγκέντρωση των οικοδόμων στο παλαιό εργατικό κέντρο το 1962

Πορεία ειρήνης με την Βίκυ μου επικεφαλής.

Ενωτική εργατική πορεία. Επικεφαλής η Κατερίνα Παπαδοπούλου, ο Αντώνης Ματουλόπουλος πρόεδρος του Ε.Κ.Β. και ο Οδυσσέας Μπανιάς πρόεδρος των Μπολτοζιέριδων.

Ομιλία σε απεργούς απ' το μπαλκόνι του Εργ. Κέντρου.

Απ' την ενωτική γιορτή Πρωτομαγιάς με επικεφαλής τον Γιώργο Χριστοδούλου πρόεδρο του Ε.Κ.Β.

Στην Εληά με τα κορίτσια που τέλειωσαν το Λύκειο.

Απ' το χορό των τελειόφοιτων στην Εληά. Το Δ.Σ. του Συλλόγου με τον Λυκειάρχη και τα παιδιά.

Επέτειος του Πολυτεχνείου.

Σιαμίνο, Κώστας Γεωργιάδης, Θανάσης Γεωργιάδης, Γιάννης Χριστοδουλίδης. Κάτω: Γιώργος Κακαφίκος, Τριαντ. Αναστασιάδης, εγώ και ο Σάββας Γαβριηλίδης.

Στο Ολύμπιο από γενική συνέλευση. Δίπλα μου ο ταμίας Λύσανδρος Ορφανίδης.

Στα εγκαίνια του εκλογικού κέντρου ως υποψήφιος Δήμαρχος.

Σε ψαροταβέρνα του Χονγκ Κονγκ το βράδυ της Πρωτοχρονιάς.

Καλεσμένος από του Βεροιοίς της Θεσσαλονίκης

Στο παγκόσμιο συνέδριο της ειρήνης στη Σόφια. Από αριστερά ο πρόεδρος του Ε.Κ. Τρίπολης ο Μανώλης Πυθαρούλης, η Εγγλέζα πρόεδρος των νοσοκόμων, ο Αυστραλός συνδικαλιστής των λιμενεργατών κι εγώ.

Στο πίσω μέρος του καφενείου με την κερασιά ανθισμένη. Από αριστερά Γιώργος Μπογδαμπεΐδης, Λάκης Καραντουμάνης, Κύπριος καθηγητής Χρήστος Γεωργουδάκης, Κώστας Μπιζούρας, Δημήτριος Δημητόκης, Γιάννη Καραφέντζιος, Μαμακλής, εγώ.

Κεντρικός ομιλητής σε Πρωτομαγιάτικη συγκέντρωση. Δίπλα ο Δήμαρχος Βλαζάκης, ο Νομάρχης Πινακίδης και ο Γιώργος Χριστοδούλου πρόεδρος του Ε.Κ.Β.

Κομματική ομιλία με τον Νίκανδρο Κεπέση. Δίπλα ο Αντώνης Πάπης.

Στο παγκόσμιο συνέδριο ειρήνης στη Σόφια. Ο Ζαμπούνης, ο Λυκούργος Καλλέργης, η Πέπη με την Αυγή και ο πρόεδρος του Ε.Κ.Β. Τρίπολης.

Αντιπρόσωποι του Βιετνάμ στο παγκόσμιο συνέδριο ειρήνης.

Με τον Δήμαρχο Ζαμπούνη στο χορό των οικοδόμων

Στην επέτειο της Εθνικής Αντίστασης.

**TYPE
PRESS**

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ
OFFSET
ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΕΙΟ

Καραμανλίδης
Νικόλαος

Νέα Νικομήδεια, Ημαθίας
Τηλ. 90234 - Fax. 90339

